

Sotiemme päättymisestä on kulunut 50 vuotta. Valtaosa Kestilän miehistä ja monet naisetkin olivat rintamalla puolustamassa isänmaata. Myös kotirintaman merkitys oli suuri. Kestilä kunnioittaa tällä kirjalla veteraaniensa työtä. Useat tahot ovat olleet yhdessä laatimassa tätä veteraanikirjaa. Matrikkelin lisäksi kymmenet kestiset ovat kertoneet muistojaan. Ne ovat sodan kokeneille omien muistojen virike. Nuoremmalle polvelle ne kertovat unohtumassa olevasta ajasta, jolloin Suomi oli ahtaalla mutta kesti.

ISBN 952-90-6981-2

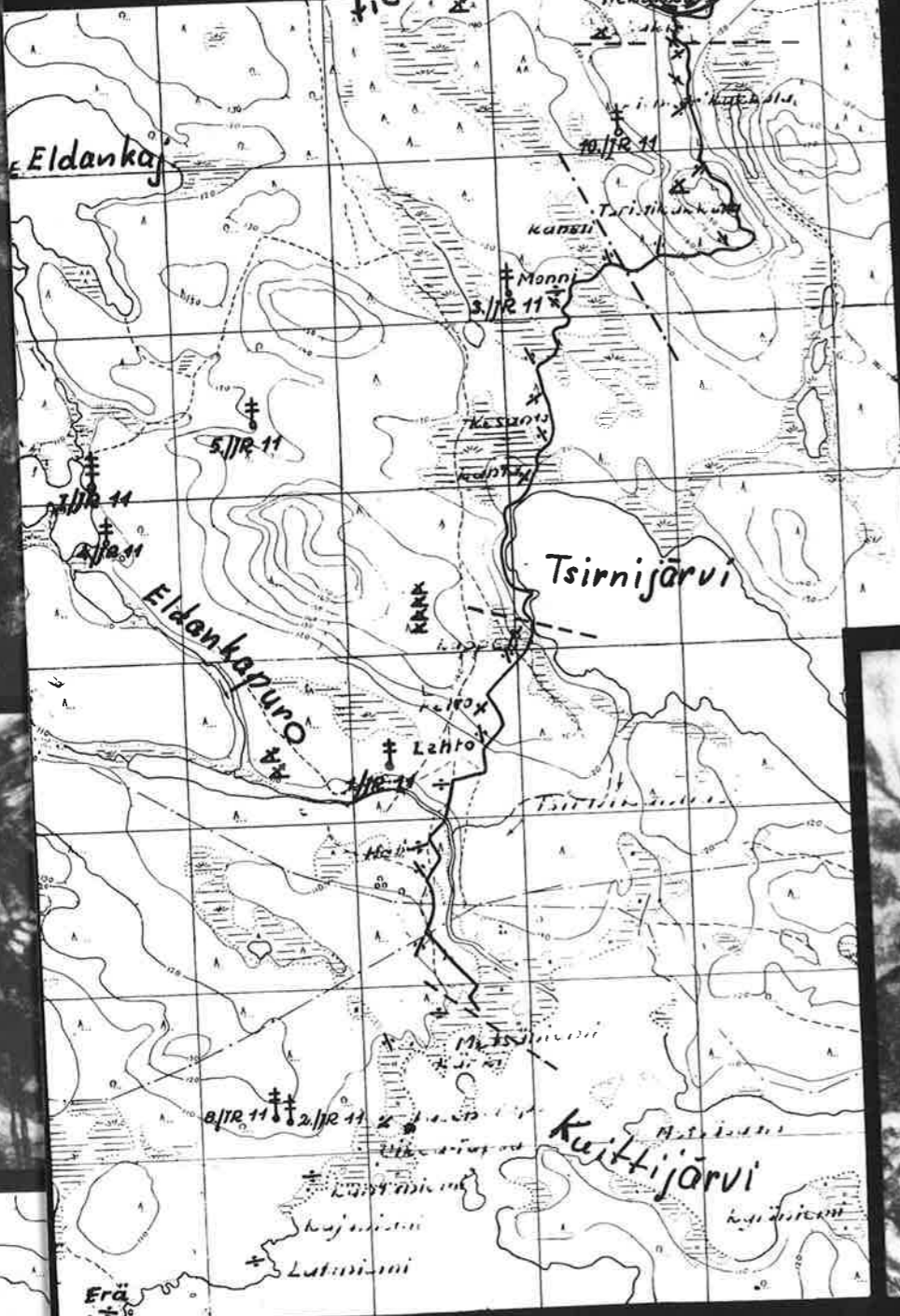

MUISTAMME SANKARIT SEUDUN TÄÄN

Sotiemme muistoja ja
Kestilän veteraanien matrikkeli
vuosilta 1917-18, 1939-45

UHTUA

Raimo Sevoni! 21.9.2015

Kiitos käynnistä!

Kestilän Sotaveteraanit ry

Seppo Kesppuinen reu Hämeen alio

MUISTAMME SANKARIT SEUDUN TÄÄN

Sotiemme muistoja ja Kestilän veteraanien matrikkeli
vuosilta 1917-18, 1939-45.

Kirjan nimi Juhani Konolan ja Juhani Rasinkankaan laulusta Siikajokiseutu.

Kannen kuvassa keskellä Martti Rasinkangas Kestilästä. Kuva Vuosalmelta 23.7.1944. SA-kuva.

Takakannen kuva Rauha Silvennoinen.

Etukannen esilehtien kartat: Uhtuan rintama asemasotavaiheessa. Om. Pohjan prikaati.

Takakannen esilehden karttapohja Pääesikunnan topografikunnasta, joukko-osastotiedot Matti Koskimaan kirjasta Veitsen terällä. Porvoo 1993.

ISBN 952-90-6981-2

Gummerus Kirjapaino Oy
Jyväskylä 1995

Sisällysluettelo

Lukijalle	8
Kestilän kunnan tervehdys Raimo Tieva	10
Kotiseurakunnan tervehdys Tapio Leinonen	11
VAPAUSSOTA-KANSALAISSOTA	13
Muistoja Suomen vapaustaistelusta Eelis Rasinkangas	15
Muutamia muistiinpanoja Jaakko Huotari	22
Tämän kuulin kerrottavan isästäni Hilde Tervonen	22
SUOMEN SODAT 1939-1945	25
Kestilän miesten sotatiet Olavi Suorsa	27
Erillistapahtumia Kestilän miesten sotateiden varrelta Olavi Suorsa	40
Talvisota	45
Talvisodan sotamuistoja vuodelta 1940 Eelis Rasinkangas	47
Katkelmia Talvisodan päiväkirjasta Tauno Karioja	51
Näin lähdettiin talvisotaan Ilmari Leinonen	53
Talvisodan ensimmäisiä taisteluita Ilmari Leinonen	54
Kornetti Martti Suorsa Olavi Suorsa	56
Muistojani Talvisodasta Reino Hyvönen	58
Muistoja Talvisodan ensimmäisinä päivinä kaatuneesta toverista Heikki Alasalmi	60
Kestilän miesten porukassa Talvisodassa Pekka Hyvärinen	64
Joulupartio Koiravaarassa Ilmari Leinonen	65
Onneksi sillä kertaa leikkasi! Onni Suokas	66
Huonoa kuria Jaakko Väisänen	67
Sodan kuvat ja muistot Johannes Rahikainen	67
Jatkosota	69
Yh-kutsuja jakamassa kesäkuussa 1941 Ilmari Leinonen	71
Poimintoja sotilaspastorin päiväkirjasta Hannes Leinonen	71
Lähtö Jatkosotaan Kestilästä Heikki Alasalmi	82
Pieni päiväkirja sydänkesältä 1941 Heikki Laakko	83
Kaksi kovaa viikkoa heinäkuussa 1941 Paavo Hatunen	85
Kertomus haavoittumisesta ja sopeutumisesta siihen Arvo Ronkainen	88
Kestilän tyttöjä ”siellä jossakin” Rauni Tervonen	90
Muisto puheliaasta sotavangista Johannes Rahikainen	94

Murhenäytelmä Hevosenkengässä Ilmari Lotvonen	95	Komentajan viimeinen päiväkäsky Wolf Halsti	169
Naapurin kanssa samoilla puhelinlinjoilla Johannes Rahikainen	96	Sotapropagandaa	170
Se oli tiukka paikka, mutta viholliselle vielä tiukempi! Ilmari Leinonen	97	Kotirintamalla	175
Vieraassa porukassa kaukana kotoa Antti Lahti	99	Sota-ajan äiti vuosina 1939–1944 Helvi Vainionpää	177
Puhelinmiehenä Poron kenttävärtiossa Ilmari Lotvonen	102	Silloin elämä tuntui pysähtyvän Elina Heikkinen	179
Kun viestimiehet söivät rykmentin komentajan hirven Ilmari Lotvonen	103	Kotirintaman muistelua sotavuosilta Aili Haapaniemi	180
BW-362, Lentolaivue 24 Jaakko Hyvönen	104	Talvisodan kenttäpostia koillisrintamalta Tauno Leinonen	182
Paavo Heimo Lampi	105	Terve taas kotiväki! Heikki Laakko	184
Mukana Suursaarella Kauko Mannermaa	106	Alikersantti Yrjö Karppinen, Kpk 9. 5210 Eemeli Karppinen	184
Radistina partioretkellä Uhtua-Kemi tiellä 1942 Veikko Lahti	109	Veli hyvä!!! Anna Karppinen	185
Eräs iloisempi muistelu noilta ankeilta ajoilta Jaakko Rasinkangas	111	9.8.43 korsusta. Rakas Eeva! Joonas Lotvonen	185
Kaksi laulua Uhtuan suunnalta Erkki Tiesmaa	112	Kestilän vaaran hetkestä 50 vuotta Mirja Iinatti	186
Viestimiehen viestejä ja taisteluita Johannes Rahikainen	117	Joukko-osaston komentajan surunvalittelu Maj. W. Leppälax	189
Viestimies piippalakkimiesten kanssa vastatusten Juhani Kamunen	118	Omaisten ikävä – kaksi muistokirjoitusta	191
Meitä kestäsi palveli myös Rajajääkäripataljoonassa Heimo Pihkakoski	119	Veteraanit juhlivat Kestilässä Susanna Pakkanen	193
Minun sotamuistoni Vilho Taipaleenmäki	122	KUVAT KERTOVAT	195
Koulun penkiltä ilmavoimien asesepäksi Henni Ojala	123	MATRIKKELI	221
Kranaatinheitinsuuntaajan sota pähkinänkuoressa Onni Väyrynen	124	Vapaussota-kansalaissodan kaatuneet ja muut veteraanit	221
Asemasotaa Paavo Remahl	125	Sotien 1939–1945 kaatuneet ja muut sankarihautaan haudatut	239
Koivasjärvi, kevättalvi 1943 Joonas Lotvonen	126	Sotien 1939–1945 veteraanit	257
Kuittijärven laivastossa 1943 Ilmari Leinonen	127	Rintamalotat	345
Sinä yönä oli lähtö lähellä Pauli Lotvonen	129	LYHENNELUETTELO	349
Eräs lokakuun aamu Uhtualla Eino Kentala	131		
Joulumuisto Ensio Kemppainen	134		
Näitä retkiä en unohda koskaan Johannes Rahikainen	135		
Isänmaa, isoisa ja minä Sari Turunen	136		
Kuin pikkulintu ja haukka Onni Suokas	137		
Harmonikan kohtalosta ja vähän muustakin Oiva Väyrynen	137		
Eräs muistelu kauhun hetkistä Jaakko Rasinkangas	139		
Tapahtui viimeisenä sotakesänä Joonas Lotvonen	140		
Lyhyen kirjeen tarina Juhani Kamunen	141		
Auton ratissa ja sairaalassa Heikki Tegelberg	141		
Ihme oli, että siitä vielä selvisin! Heikki Huovinen	142		
Noskuan pysäytystaisteluissa kesällä 44 Veikko Nissinen	144		
Perääntymistä Joonas Lotvonen	146		
Kuuterselän teräsmurroksessa Johannes Rahikainen	147		
Aseveljet, nuorimmat 1944 Väinö Haapalainen	149		
Sotavangin joulu Paavo Remahl	149		
Lapin sota	151		
Maihinnousu Torniossa 1.10.1944 Ensio Kemppainen	153		
Tornion maihinnousu viestimiehen kertomana Ilmari Lotvonen	156		
Kersantti Karioja Lapin sodassa Tauno Karioja	160		
Saksalaista sotilaskarkuria pidättämässä Ilmari Lotvonen	164		
Varastetun hevosen kanssa Lapin sodassa Ilmari Lotvonen	165		

Lukijalle

Oman veteraanimatrikkelin aikaansaaminen on elänyt Kestilän veteraanien piirissä jo vuosia. Aluksi tutkittiin mahdollisuutta laatia yhteinen matrikkeli niiden naapurikuntien kanssa, joiden veteraanien pääosa kuului viime sodissa Kestilän lailla 11. Jalkaväkirykmentin III pataljoonaan. Kaikissa kunnissa kannaksi tuli kuitenkin oman matrikkelin laatiminen, sillä tärkeäksi nähtiin saada mukaan kaikki oman kunnan veteraanit. Piippola ja Kärsämäki ovat jo oman kirjansa saaneet, Pyhännän on työn alla. Kestilän veteraanikirja on nyt kädessänne.

Vuoden 1993 alussa asetettiin veteraanikirjatoimikunta, johon tulivat sotainvalidien, sotaveteraanien, rintamiesveteraanien ja sotaveteraanien naisjaoston edustajat sekä edustajat kunnasta, seurakunnasta ja lioneista. Toimikunta on laatinut työn suuntaaviivat ja hyväksynyt kaiken aineiston. Aineiston on valmistellut työryhmä, johon ovat kuuluneet kirkkoherra Tapio Leinonen puheenjohtajana, opettaja Seppo Karppinen ja pitäjänneuvos Ilmari Lotvonen.

Matrikkeliin päätettiin ottaa mukaan vapausota-kansalaissodan veteraanit sekä valkoisten että punaisten puolelta. Jälkimmäisestä osastosta jouduttiin tietojen puuttumisen vuoksi luopumaan. Toisen osaston muodostavat sotien 1939-45 kaatuneet, kolmannen muut rintamaveteraanit ja neljäs rintamalotat.

Kamarineuvos Olavi Suorsalta pyydettiin

artikkeli, jossa tarkasteltaisiin viime sotia Kestilän näkökulmasta. Lukuisat miehet ja muutamat naisetkin ovat rohkaistuneet kertoamaan kokemuksiaan sodasta ja sota-ajasta. Yllättäen on löytynyt useitten yksityisten miesten rintamalla pitämiä päiväkirjoja, joista julkaistaan tässä otteita. Myös muuta aikalaismateriaalia kuten kirjeitä ja sotapropagandaa on mukana, samoin valokuvia.

Matrikkeliaineiston keruuta varten veteraanijärjestöt valitsivat keskuudestaan kerääjiä, joista suurimman työn ovat tehneet Ilmari Leinonen, Jaakko Rasinkangas, Ilmari Lotvonen, Ensio Kemppainen, Heikki Karppinen, Tauno Väyrynen, Yrjö Lämsä ja Juhani Kamunen. Lomakkeilla on kerätty perustietoja. Sotilaspasseja on ollut merkittävissä määrin apuna. Sota-arkistosta on saatu pitkän odotuksen jälkeen lisätietoja. Tietoja ja valokuvia on pyydetty asianomaisilta ja omaisilta.

Kirjan toimitustyön ovat tehneet Seppo Karppinen ja Tapio Leinonen. Edellisen vastuulla on ollut erityisesti sotilaallinen aineisto, jälkimmäisen henkilötietojen selvittely, artikkeliaineisto ja yleinen toimitustyö.

Toimikunta päätti ottaa mukaan sellaiset veteraanit, jotka asuivat sota-aikana Kestilässä, samoin ne, jotka ovat huomattavan osan elämästään asuneet Kestilässä sen jälkeen tai asuvat nykyisin. Veteraaniksi on tässä yleensä tulkittu henkilö, jolla on rintamasotilastunnus. Aivan täsmällisesti ei näistä

periaatteista ole kyetty pitämään kiinni.

Epäilemättä kaikkia veteraaneja ei kirjasta löydy, varsinkaan Vapausota-kansalaissodan osalta. Muutamat eivät ole halunneet antaa tietojaan. Monien tietoja ei ole yrityksistä huolimatta onnistuttu saamaan. Joku on saattanut jäädä pois myös epähuomiossa. Parhaansa tekijät ovat joka tapauksessa yrittäneet tehdä. Mukana on 113 vapausodan veteraania, 111 viime sodissa kaatunutta, 537 muuta veteraania ja 22 lottaa. Kaatuneitten osastoon on kirjattu muutamia sellaisia, jotka eivät ole kaatuneet taistelussa, ja sellaisia, jotka sodan jälkeen on haudattu sankarihautaan.

Joidenkin veteraanien tiedot ovat niukkoja. Passia ei ole aina ollut käytettävissä eikä omaisillakaan ole ollut paljoa tietoa. Saadut tiedot eivät aina ole yhteismitallisia. Toiset ovat merkinneet sota-ajan sotilasarvon, toiset myöhemmän. Kuolinpaikaksi on muiden kuin kaatuneiden osalta merkitty kirjoillaolokunta. Valokuvien hankinnassa on ollut suuri

työ, mutta kaikista niitä ei ole silti saatu.

Taloudellisesti kirjan aikaansaamista ovat tukeneet erityisesti veteraanijärjestöt, jotka ovat järjestäneet myyjäisiä ja muuta toimintaa varojen hankkimiseksi. Naisten panos tässä on ollut ratkaiseva. Koululaiset ovat antaneet taksvärkkinsä tuoton kirjan hyväksi. Kolehteja on kannettu. Lionit ovat myös tukeneet hanketta rahallisesti.

Sotiemme veteraanien joukko harvenee nopeasti. Vajaan kolmen vuoden aikana, jona kirjaa on tehty, joukosta on siirtynyt iankaikkisuuteen 30 miestä. Monet veteraaneista ovat sanoneetkin, ettei tätä kirjaa tarvita heitä itseään vaan nuorempia sukupolvia varten. On tärkeää, että he saavat tietää, mitä isänmaan vapaus on maksanut.

Tämä kirja on kunnianosoitus niille miehille ja naisille, jotka tekivät velvollisuutensa, että isänmaa saisi elää.

*Kestilässä 2.10.1995
Veteraanikirjatoimikunta*

Veteraanikirjatyöryhmä loppusuoralla. Kuvassa vasemmalta Ilmari Lotvonen, Tapio Leinonen ja Seppo Karppinen.

Kestilän kunnan tervehdys

Vuosien ajan Kestilän veteraanien tavoitteena ollut veteraanikirja on nyt valmistunut. Talvella v. 1993 veteraanien aloitteesta Kestilässä eri yhteisöt päättivät käynnistää veteraanikirjan teon. Kirja on arvokas teos, koska se kertoo kestisten osallistumisesta viime sotiin ja siitä, miten he joutuivat kantamaan vastuunsa maamme itsenäisyydestä kansakuntamme olemassaolon vaikeimpina vuosina.

Tällä veteraanikirjalla halutaan osoittaa syvää kunnioitusta ja arvontoa sotiemme veteraanien tekemää työtä kohtaan. Tänä päivänä veteraanien työtä arvostetaan. Heidän työnsä merkitystä ovat viime vuosien eurooppalaiset tapahtumat lisänneet. Jokainen kansa haluaa saavuttaa ja säilyttää itsenäisyyden suoman vapauden. Meidän jälkipolvien tehtävänä on ottaa veteraanien jät-

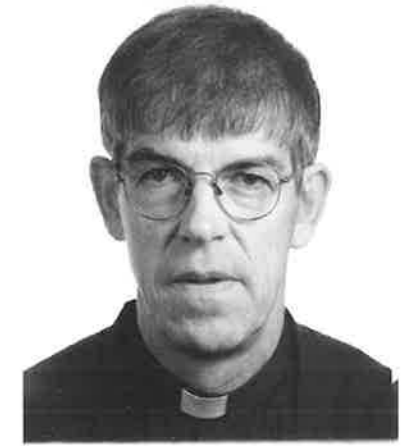
tämä kallis perintö vastuullemme. Sitä on vaalittava sen arvolle kuuluvalla tavalla. Samalla on huolehdittava siitä, että voimme jättää itsenäisen isänmaan myös nuoremmille sukupolville.

Tämän veteraanikirjan tekeminen on vaatinut paljon työtä ja ponnisteluja. Ei ole ollut helppo löytää kaikkia tarvittavia tietoja. Kirjan tekoon osallistuneilla on ollut palava halu saada teos valmiiksi. Nyt se on valmis, ja meillä on luettavana arvokas kirja. Haluan kiittää kaikkia, jotka ovat olleet mukana tässä työssä. Erityisesti haluan kiittää veteraanikirjatyöryhmää ja sen puheenjohtajaa.

Kestilän kunnan puolesta esitän kunnioittavan tervehdykseni kaikille sotiemme veteraaneille, miehille ja naisille.

Raimo Tieva

Kotiseurakunnan tervehdys

Sota on kauhistava asia. Se on ollut sitä aina ja on tänäänkin. Silti sen välttäminen näyttää ihmiskunnan historiassa olleen ja olevan tavattoman vaikeaa. Emme saa kuitenkaan antaa periksi.

Sotien veteraanit ovat kokemukseni mukaan parhaita rauhan puolesta puhujia. Sotaa kannattaa muistaa aikana, jollaista ei koskaan enää saa tulla.

Sodassa koettiin menetyksiä. Kymmenissä Kestilän kodeissa on itketty miesten, poikien, isien ja veljien kuolemaa. Vammautuminen nuoruusvuosina on kiusannut läpi elämän. Ruumiin ja mielen terveys on monilla järkkynyt. Vapauden hinta on ollut kallis.

Sodassa koettiin sankaruutta. Sankareita eivät ole ne, jotka eivät koskaan pelkää. Sellaisia ihmisiä ei taida ollakaan, onneksi. Sankareita ovat ne, jotka vaikeissakin olosuhteissa yrittävät täyttää tehtävänsä. He eivät puolusta vain omaa vaan tovereittensa-kin henkeä.

Sodassa koettiin ja koeteltiin ystävyyttä. Pelon, tuhon, uupumuksen ja pitkästyksen ohella veteraanien kertomuksissa näkyy elämänusko, huomisen odotus ja iloikin. Ahtaalla eläessä oppii iloitsemaan pienistä asioista.

Sodassa moni joutui kysymään myös elämän perimmäisiä kysymyksiä. Tässä kirjassa kuuluvat Kestilän veteraanien, miesten ja naisten, elämäntunnot isänmaan vaikeina vuosina. Niissä näkyy myös kotirintaman kilvoitus.

Minua on työn edessä monta kertaa koskettanut se, että veteraaneissamme olen kohdannut nuorten miesten ja naisten kasvot, lasteni ikäisten.

Jumala siunatkoon elämäne illan, Kestilän veteraanit, ja suokoon Teille autuaan lopun. Siunattu olkoon myös poisnukkuneiden muisto!

Tapio Leinonen

VAPAUSSOTA-
KANSALAISSOTA

Muistoja Suomen vapaustaistelusta

Eelis Rasinkangas

Helmikuun 5. päivä läksin kotoa Ouluun. Kestisiä oli mukana kaikkiaan 10 miestä. 6. päivänä ilmoitauduimme lääninhallituksessa ja 7. päivänä pantiin meidät vahtiin Klassilliselle lyseolle. Sitten olin vhdissa eri paikoissa 12 vuorokauden ajan, jonka olin vartiopalveluksessa.

18. päivänä ilmoittausin vapaaehtoisena lentävään osastoon, jonka tuli lähteä etelään. 19. päivänä muutuin Yhteiskoululle toisten vapaaehtoisten joukkoon. 23. päivä läksimme etelään.

Lähtijöitä juhlittiin kovasti. Lääninhallituksessa lauloi kuoro opettaja Nokelan johdolla ja pastori Hjelt puhui mieleenpainuvia sanoja lähtijöille. Toimittaja Kokko puhui Oulun naisille Yhteiskoulun edustalla. Samoin puhui hra Kokko Lääninhallituksen edustalla oululaisille lähtevien puolesta. Sitten oli kirkossa lähtöjumalanpalvelus. Siellä puhui kirkkoherra Järventaus ja vihki lipun. Kirkon edustalla puhui konsuli Weckman ja ojenti samalla liput kantajilleen. Rautatieasemalla lauloi samoin kuin kirkonkin edustalla kuoro proviisori Holmströmin johdolla.

Kellon lähetessä kahta lähdimme matkalle. Kempeleessä yleisö lauloi ja hurrasi. Limingassa söimme ja liminkalaiset lauloivat ja toimittaja Kokko kiitti liminkalaisia vieraanvaraisuudesta. Ruukissa oli suojeluskunnan kunniavartio ja siellä saimme kahvit. Oulaisissa saimme voileivän kanssa kahvit. Sitten söimme Kannuksessa, ja Kokko kiitti puolestamme kannuslaisia.

Sitten nukuin junassa, kävin kuitenkin Kokkolan ja Lapuan asemilla. Seinäjoelle saavuimme kello 6 sunnuntaiaamuna. Siellä kävimme syömässä yhteiskoululla aamiaista ja päivällistä.

Sinne oli tullut vähän ennen meitä 110 savolaista suksimiestä. Siellä oli vakainaista väkeä 3 komppaniaa ja 4 eskadroonaa ratsuväkeä. Kello 6 illalla läksimme Seinäjoelta Kristiinaa kohti. Kauhajoen asemalle jäivät joukostamme Savon suksimiehet mennäkseen siitä suoraan suksilla Kankaanpähän.

Kristiinaan saavuimme kello 10 illalla. Siellä kävimme syömässä kaupungilla, ja sitten lähdimme hevosilla Merikarviaa kohti. Kello 6 saavuimme Siibyn pitäjään

Metsälän kylään, jossa majoituimme kansakoululle. Kävimme osuuskaupassa, ja ostin sieltä tämän taskukirjan ja kaulahuivin. Sieltä läksimme kymmentä käydessä Merikarvian Tuorilaa kohti. Tuorilassa olimme yhden aikaan päivällä. Levähdimme siellä eräässä talossa ja kävimme päivällisellä kunnantalolla.

Tuorilasta läksimme Merikarvian kirkonkylää kohti kuutta käydessä. Kymmenen seuduissa olimme Merikarvian kirkolla, jossa söimme illallista kansakoululla ja heti syötyä läksimme Peipun ja Käärtilän läpi Lammelan kylää kohti. Matkalla oli vartioita pitkin matkaa aina Metsälästä saakka, varsinkin Merikarvialla kirkonkylällä. Matka Lammelaan kulki enimmäkseen metsätaivalta jonkinmoisia laaksoja pitkin. Kahdenpuolen laaksoja oli korkeat harjut.

Tuorilassa jakautuikin joukkomme jo kahtia. Meidän joukkoomme jäi vain kolmas joukkue. Matkalla Lammelaan alkoi haista ruudinkäry, ja kohta annettiin määräys ladata kiväärit. Pian alkoi kuulua edestämme Mauser-pistoolin laukauksia. Päällikkö nimittäin oli ereyksessä ampunut etuvartioita kohti. Kohta sen jälkeen alkoi kuulua mereltä päin kiväärin pauketta.

Matka kulki Käärtilän kylän halki, jota kesti noin puoli tuntia. Sitten saavuimme Lammelaan, jossa majoituimme kansakoululle. Kylässä oli edellissä perjantaina olleet punaiset ryöstöretkellä. Edellissä päivänä oli seudulla ollut taistelu, jossa punaiset olivat perääntyneet. Koululle oli punaisilta jäänyt pistin ja pussiin patruunia. Väki oli paennut kylästä, niin että jälellä oli vaan joitakin palvelijoita, ja jotkut talot olivat autioita. Maat näillä seuduilla ovat hyvin karuja ja mäkisiä, talot keskikokoisia.

Helmikuun 26. päivänä kävi kolmas joukkue Pohjan sahalla lähellä merenrantaa. Siellä oli edellissä yönä ollut taistelu, jossa oli kaatunut viisi suojeluskuntalaista ja 18 punaista. Tiepuolissa oli verilätäköitä

ja kuulan pilkkoja. Kauhajoen pojat siellä olivat olleet tulossa.

Seuraavana yönä olin vahdissa erään kiiven raossa. Sitä seuraavan päivän loikoilimme jouten. Helmikuun 28. päivänä läksimme Lammelasta Ahlasiin. Se oli komea kylä. Punaiset olivat siellä ryövänneet taloja. Majoituimme ensin Lindholmin taloon, vaan muutimme siitä kuitenkin Nordqvistin taloon.

Maaliskuun 1. päivää vasten olin patrullissa tiellä ja 1. päivänä olin vahdissa Kristeskarissa, ja iltapäivällä kävimme Lampin kylän takalistolla, mutta sieltä olivat punaiset jo ennättäneet paeta. 2. päivää vasten taas olin patrullissa kylän takalistolla.

3. päivänä, pyhäaamuna, olin vahdissa Kristeskarissa, ja pyhäiltana olin vahdissa Trikansillalla. 4. päivänä maanantaina olin vahdissa Navettamaassa. Tiistaita vasten olin kylän kohdalla patrullissa. Tiistaina tehtiin pikku hyökkäys saarille, mutta palattiin takaisin huonon ilman takia.

Keskiviikkoa vasten olin vahdissa Navettamaassa. Varhain aamulla läksimme hyökkäämään Lampaluotoa kohti. Siellä näimme punasten ratsuja ja jalkamiehiä. Olimme erään saaren laidassa vastapäätä Lampaluotoa 7,5 tuntia. Ammuin 30 kertaa ja meitäkin ammuttiin, mm. kuusi laukausta tykillä.

7-8. päivinä oli vahtipalvelusta. 9 päivänä olimme kovassa tappelussa. Ensin mentiin Grislööhön, jonka rannalle asetettiin ketjuun. Siihen punaiset pommittivat meitä tykeillä pitkin linjaa. Siirryimme sitten Kristeskarin taite Navettamaalle päin. Grislöön ja Kristeskarin välille meitä ammuttiin kovasti kuularuiskulla ja kivääreillä ja shrapnelit räjähteli myötäensä ympärillä, muttei yhteenkään osuneet.

Sitten hyökkäsimme Anattöön lahden poikki, johon satoi kuulia kivääreistä ja kuularuiskuista oikein kovasti. Siinä haavoittui joukkuepäällikkömme I. Pollari polveen sattuneesta kuulasta. Taistelu kesti

hyvällä varalla puoli vuorokautta.

Sitten menimme suoraan Joulukariin vahtiin, missä olimme seuraavan yön ja päivän vahdissa. Illalla sitten (oli sunnuntaipäivä) tulimme asuntoomme takasin Ylikylään, jossa olimme vahdissa seuraavan yön ja 11. päivänä. Tiistaina 12. päivänä kävin erään ukon kanssa silakan haussa Kellahdelta päin ja sitten 13. päivää vasten menimme saaristoon muttemme nähneet mitään.

Maaliskuun 12. päivän illalla tuli toinen Oulun vapaaehtoinen komennuskunta, joka joutui heti rintamalle suoraan. Samana päivänä oli tullut hiihtojoukkue haapavetisiä ja muita. He joutuivat samaan aikaan taisteluun, ja oli heistä kaatunut kolme ja haavoittunut neljä. Punaisia kaatui silloin yli viidenkymmenen.

Oulun toinen joukkue lähti 13. päivänä Kankaanpähän, ja näin siinä Latolan Jaskan. Samana päivänä iltapäivällä läksimme mekin Kankaanpäättä kohti. Yöllä kolmea käydessä saavuimme Pomarkun Honkajolle. Tulimme sen matkan Lampin kylän kautta. Seudut siellä olivat mäkisiä. Pirttijärven yli tullessa luulimme jo eksyneemme vaikka olimme tiellä. Matka kävi läpi Pomarkun kirkonkylän. Se oli aika vankkaa kylää. Honkajoella olimme yötä kansakoululla ja kävimme taloissa syömässä. Sapuskat oli hyvät.

Honkajoelta läksimme aamupäivällä Kankaanpähän, jossa majoituimme kansakoululle. Yöllä sitten läksi ensimmäinen joukkue Vihteljärvelle, jossa nukuimme yön lopun Puuskan talossa. Aamupäivällä lähdimme Laviälle, jonne saavuimme klo 2 päivällä, ja majoituimme siellä eräseen torppaan.

Seudut täälläkin ovat mäkisiä, mutta kuitenkin vähän parempia maita kuin rannikolla, ja talot ovat isompia. Lavialla oli edellissä päivänä ollut kova taistelu, jossa oli kaatunut kolme meikäläistä ja muutamia haavoittunut.

Maaliskuun 19. päivää vasten läksimme Suodenniemelle, jossa taisteltiin päivä kovasti. Siellä kaatuivat ensimmäiset joukkotamme, nimittäin P. Kosunen ja Engelberg ja haavoittui muutamia. Saivat meikäläiset siellä yhden kuularuiskun. Iltayöstä palasimme sitten Laviälle takaisin. Seuraavana päivänä sunnuntaina läksimme uudelleen Suodenniemelle puolen päivän tienoissa. Yöksi jouduimme vahtiin erälle niemelle. Olimme siellä maanantai-iltaan, jolloin palasimme takaisin sille kylälle vastapäätä kirkkoa, mihin ensin olimme hyökänneet. Syötyä siellä läksimme Leppälammmin kylälle kirkon sivustalla ja yövyimme siihen.

Päivällä ollessamme niemellä vahdissa lensi kranaatteja lahden toiselle puolen ja haavoittivat siellä eräässä talossa useita mm. päällikkömme tri T. Ekmanin.

Tiistaina aamuyöstä läksimme Leppälammilta kirkonkylän takapuolta Mouhijärven tietä kohti. Siellä ajoimme punaiset pois erästä torpasta. Illalla vetäydyimme taas takaisin taloon. Taas seuraavana yönä läksimme samalle suunnalle mutta etemäs. Jouduimme siellä kovaan kuulasateeseen ja hyökkäsimme eteenpäin ja olimme vähällä joutua saarroksiin. Siellä kaatui yksi kristiinalainen ja kaksi vaasalaista ja haavoittui useita sekä luultiin joitakin joutuneen saarroksiin.

Puolisten tienoissa palasimme asunto-paikallemme takaisin, ja iltamyöhällä tulimme sitten suoraa Laviälle jalkasin. Marssimme vielä Karhijärven yli Peltolan taloon ja majoituimme siihen hyvin uupuneina. Saimme vielä 21. päivänkin levätä.

Suodenniemellä olivat punaiset murhaneet papin (J. Kalvan) ja kuusi talon isäntää, jotka olivat kamalasti raadeltuina ruumishuoneella. Monet olivat melkein alasti, ja eräältäkin oli päänahka nyljetty pois sekä kaikkea muuta julmuutta tehty. Metsästä oli vielä löydetty eräs mies, jolta oli silmät puhkottu, katkottu kädet, salvettu ja vatsa raadeltu ym.

Perjantapäivän loikoilimme sitten Peltolan talossa. Seuraavana Maarian päivänä 25.3. tulimme Susiniemeltä Peltolasta Lavian kirkolle. Siellä olin yhden vuoron staapin (stab, esikunta) vahtina ja keittiössä apuna iltapäivällä. Toisena Maarian pyhänä kävin Leskisenojan kanssa Susiniemellä. Sitten manantaita vasten olin vahdissa Porin tiellä.

Maanantaina aamiaiselta lähdimme taas Suodenniemelle, jossa vähän paukutettiin. Kulin iltapimeällä lähettinä vaasalaisten ketjua pitkin, ja ketjun päässä meitä kaverini kanssa ammuttiin kolme kertaa tykillä shrapneleja, muttei ne osuneet. Yön loppua vietimme sitten eräässä talossa.

Tiistaina aamulla marssi joukkomme sitten Suodenniemen kirkolle, josta punaiset olivat aamuyöstä poistuneet jättäen 12 kaatunutta ja toista kuormaa patruunia. Tiistaina vahdimme Kiikoisten tien varressa. Keskiyöksi läksimme marssimaan läpi Suodenniemen kirkonkylän Mouhijärven tietä. Siltä poikettiin syrjään, ja menimme Pukaran kylän läpi Hämeenkyrön Heinijärven kylälle, johon saavuimme iltayöstä hyvin nälkäisinä ja uupuneina.

Matkalla saimme eräässä pienessä kylässä järven rannalla kaksi punaista vangiksi. Pukaran kylään kun tulimme, niin erästä talosta lähti suuri joukko punaisia pakoon laukottaen hevosilla. Seuraavana päivänä olivat punaiset hyökänneet Pukaran kylään. Me läksimme niitä ajamaan pois ja ne pakeni. Iltamyöhällä taas palasimme takaisin.

Hämeenkyrössä olivat punaiset tappaneet ainakin yhdeksän miestä ja ryövänneet noin 2000 hehtoa viljaa. Mm. siitä talosta, jossa olimme sisällä, oli viety 75 hl kauroja, 40 rukiita, 10 hl ohria ja kauruja.

Pitkänäperjantaina 29. maaliskuuta läksimme Jumesniemelle, josta seuraavana aamuna taas palasimme takaisin Hämeenkyröön Heinijärvelle. Sieltä menimme taas samana päivänä Suodenniemelle, jossa majoituimme Kauniaisten kartanoon. Pääsi-

äistä vasten yöllä läksimme hyökkäämään Mouhijärvelle.

Salmin kylässä alkoi taistelu, jota kesti koko päivän. Siinä kaatuivat komppanias-tamme Olli Aromaa ja Toivo Koskinen sekä muutamia haavoittui. Pääsiäisen väliyönä palasimme takaisin Kauniaisiin ja sieltä seuraavana aamuna taas takaisin taisteluun Salmin kylälle, jossa olimme yötä. Seuraavana aamuna läksimme hyökkäämään Mouhijärvelle. Se hyökkäys kävi hyvin muuten, mutta alussa kaatui hiihtäjistä Hannes Salmela ja haavoittui kaksi hiihtäjää.

Eräällä kylällä Salmin ja kirkonkylän välillä saimme työväentalolta 15 kivääriä, patruunia ja ruokatarpeita monenlaisia. Sitten juoksimme edelleen kirkolle kahta puolta maantietä, ja jouduimme ensimmäiseksi Mouhijärven kirkolle. Sille matkalle jäi sitten useita punikeita.

Kirkolla saimme paljon vaatetavaraa, jotka oli jääneet punaisilta. Myöskin hevosia saimme. Kävimme ajamassa punaisten tykkiäkin jälestä mutta emme tavanneet. Yöksi majoituimme Pentin taloon. Seuraavan päivän keskiviikon saimme olla jouten, samoin torstain.

Perjantaina huhtikuun 5. päivänä läksimme ajamaan Mouhijärveltä hevosilla Tamperetta kohti. Kuljun kartanoon asti pääsimme hevosilla. Siitä marssimme Siuroon, jossa saimme asemalla ruokaa. Sieltä marssimme Nokialle, mistä saimme rullavaunut joilla tulimme Willilään. Olimme siellä yötä. Siellä näin kestisen Mattilan Sampan. Aamulla lauantaina näimme lentokoneen. Aamiaisen jälkeen marssimme kaupunkiin, joka oli antautunut samana aamuna kello 8.

Pispalan mäellä pysähdyimme vähäksi aikaa ja katselimme sitä hirveää hävitystä, minkä siellä näimme. Siellä oli tienvieretäynnä punaisilta otettuja kivääreitä, kuularuiskuja, tykkejä ja kaikenlaisia muita sotatarpeita, m.m. panssarijuna. Sieltä otimme

muistoksi tykin patruunan hylsyjä. Teillä ja tienvierillä oli hevosten raatoja. Samoin oli myös punaisten ja ryssien ruumiita.

Iltapäivällä menimme sitten Pispalasta kaupunkiin, jossa eräässä talossa söimme. Sitten muutimme Kyttälän kansakoululle, jossa olimme yötä. Huhtikuun 7. päivänä sunnuntaina muutimme aamulla Hälläpyörän hotelliin, jossa majaili Oulun toinen vapaaehtoinen komppania.

Sinä päivänä pojat ryypiskelivät, kun saivat punssia. Samana iltana vielä muutimme Aleksanterin kansakoululle. Maanantai- ja tiistapäivinä kuljimme ympäri kaupunkia, katselemassa sitä. Siellä oli monien poikain kaatuneita hevosia, punaisia ja ryssiä. Hautuumaalla oli oikein iso läjä punaryssiä, useita satoja. Myös Pyhäjärven jäällä oli paljon kaatuneita punaisia. Vankeja sanottiin saadun toistakymmentä tuhatta, mm. paljon naisia.

Kaupungissa oli poltettu monta taloa. Pommit olivat repineet hajalle useita taloja, ja lasit olivat rikki monissa paikoissa. Punaisten raatoja oli myös Aleksanterin kansakoulun alla, joten jouduimme nukkumaan punaisten päällä.

Sunnuntaina 6.4. tuli meille kuormastoa Oulusta toistakymmentä hevoskuormaa. Siellä Tampereella tapasin Hälläpyörässä myöskin Korkian Mikon ja Mäettä Paatrikin Kestilästä. Myöskin tapasin nostoväki-komppanian, jossa oli kymmenen Kestilän poikaa. Siitä komppaniasta oli kaatunut kaksi kestistä ja kuusi haavoittunut.

Keskiyöksi lähdimme Tampereelta Nokialle. Matkalla näimme Pispalassa ilmalaivan. Nokialla majoituimme Lauttalan kansakoululle. Matkan teimme Epilään asti jalkaisin, siitä lähtien junalla. Nokialta läksimme torstaina 11. päivänä huhtikuuta junalla Kuljun kartanoon, johon jäi kuormasto ja osa miehiä.

Meistä lähti neljäs ja viides ryhmä Kuljusta jalkaisin Kauniaisiin ja sieltä edelleen radan varrelle Urmion kylään Myrrän ta-

loon, jossa olimme lauantaihin saakka vahdissa. Vahtipaikkana oli mm. eräs historiallinen paikka "Sadanleukaluut", johon Suomen sodan aikana oli hukkunut 99 ryssiä ja yksi suomalainen. Paikka oli muuten kaunis Kuloveden rannalla. Sinne kuului Karkusta taistelun pauke.

Lauantaina 12. huhtikuuta läksimme takaisin Kuljuun, josta vielä samana iltana menimme junalla Karkun asemalle. Siellä majoituimme Työväentalolle ja olimme siinä keskiviikkoamuun vahtia pitämässä. Sinne tuli myöskin Oulun toinen ja kolmas vapaaehtoinen komppania ja peräpohjolaisia ja torniolaisia.

Keskiyöksi aamuna huhtikuun 14. päivänä läksimme sitten kiertämään punaisten asemia Karkun kirkolla, johon hyökättiin ja vallattiin kirkonkylä. Sieltä saatiin paljon sotasaalista, mm. neljä kuularuiskua, pomminteitä, pommeja ja kaikenlaisia ampumatarpeita. Lisäksi lähemmäs sata vankia. Minä en saanut olla kun vähän aikaa hyökkäämässä, kun piti lähtyä haavoittuneita viemään.

Taistelussa kaatui Jukka Suomenlahti Viuhannista ja haavoittui insinööri Sulo Kallio, Matti Värttä, Arvi Merikallio, Niilo Suomela, Sippa Rustanius, Aappo Similä, Timonen, Thamee ja Mikkola.

Minä kiersin entisiä jälkiä takaisin maantielle, jota myöten tulin sitten kirkolle ja siitä sivu erälle kansakoululle, jossa olimme yötä. 18. päivänä läksimme aamulla Tyrväästä kohti. Matkalla kävin Rautajoen kartanossa, jota oli ryöväyty kovasti. Sieltä oli viety mm. 40 lehmää ja tapettu isäntä ja kaksi poikaa. Siitä jatkoimme matkaa Tyrvään vanhalle kirkolle, jossa otimme majaksemme Härmän talon. Mutta kun sitä alkoivat punikit pommittaa, niin tuli juoksuun lähtö. Menimme sitten eräseen taloon yöksi. Siinä oli myös kuormastomme.

Yöllä huhtikuun 19. päivää vasten polttivat punaiset Vammalan kauppalassa 40–50

taloa. Se oli kauhea näky katsella sitä yön pimeydessä. Lauantaina 19. päivänä aamulla marssimme Vammalan kauppalan läpi etelään noin 5 km. Iltapäivällä teimme vielä tiedusteluretken Kiikkaan päin aina Kiikan kirkon näkyviin. Pyhäpäivän majailimme Hyrkyn talossa, jonka pellolla pidettiin kenttäjumalanpalvelus.

Huhtikuun 22. päivänä edellisessä paikassa. Jyrin päivänä muutimme etemmäs Hujun taloon vahtia pitämään. 24. päivänä vasten yöllä tuli punikki vahtipaikalle, mutta ennätti se paeta. Sitten 24. päivänä läksimme marssimaan Stormin kylän läpi ja olimme sitten eräässä kylässä muutamassa torpassa yötä ja aamulla taas läksimme eteenpäin.

Kurolan kylällä pysähdyimme levähtämään. Siellä olikin koko rykmentti koolla. Mm. oli kolmas komppania ja tykistö. Se Kurolan kylä oli Vesilahdella, ja oli se poltettu kokonaan. Sieltä jatkoimme Kosken ja Narvan kylän läpi Viialan asemalle. Välillä olivat punaiset polttaneet talot ja erään silan. Myös oli räjäytetty siltoja.

Torstai-iltana hiljan saavuimme Viialaan, jossa perjantaipäivän majailimme eräällä kansakoululla. Lauantaina 27. päivänä siirryimme Viialasta Toijalaan, jossa majailimme eräällä kansakoululla lähellä Tiuran kartanoa. Sunnuntaiamuna läksimme takaisin. Toijalasta nousimme junaan ja läksimme Savon rintamalle.

Sunnuntaina 28. päivänä huhtikuuta sivuutimme junalla Lempäälän ja pysähdyimme Tampereelle. Matkalla näkyi taistelun jäljet. Tampereelta jatkoimme matkaa eteenpäin. Haapamäellä söimme illallista. Nukuimme junassa Jyväskylän ja Haapamäen välin ja vielä edelleen Pieksämäkeä kohti mennessä. Aamulla sivuutimme Hankaalmen. Pieksämäellä söimme. Jatkoimme sieltä matkaa Mikkeliin, jossa taas söimme. Jatkoimme matkaa Mäntyharjun sivu Varpaisiin, jossa olimme iltapäivällä 29. päivänä huhtikuuta.

Varpaisissa olimme pari päivää kestiekivarissa. Vappuillana läksimme marssiin Varpaisista. Matkalla yövyimme Valtolan kylän kestiekievariin. Sieltä jatkoimme matkaa torstaiaamuna Tuohikotinkylän sivu Inkerilän kylään, jossa olimme yötä eräässä talossa. Inkerilästä läksimme perjantaiamuna Kaipiaista kohti. Kaipiaisten aseman sivuutettuaamme jatkoimme matkaa Enäjärvenkylälle, jossa olimme yötä eräässä talossa ja kävimme tanssissa Nuorisoseuran talolla.

Enäjärveltä marssimme Sippolan kirkonkylän sivu Vehkalahdelle Metsäkylälle, johon tulimme lauantaina. Metsäkylässä viivymme helatorstaiaamuun, jolloin läksimme Kotkaan. Helatorstain aamuna pääsimelkein puolet komppaniasta lomalle.

Kotkassa näimme helatorstaina saksalaisia meri- ja maasotilaita. Kävimme saksalaisella torpedoveneelläkin. Siellä oli myös kolme venäläistä laivaa, jotka meidän miehemme olivat vallanneet. Kotkassa majoituimme Rukoushuoneelle ja loikoilimme siinä maanantaihin toukokuun 13. päivään saakka.

Maanantaina läksimme vahtiin Norskan A.B. Gutzeitin sahalle. Siellä olimme keskiviikkoilta, jolloin taas palasimme asuntoomme Rukoushuoneelle. Torstaina olimme vahdissa punikeita kansakoululla. Perjantaina kuletimme Työväentalolta punikeita kylpemässä. Lauantaina läksimme vahtiin punikeita kansakoululle.

Ensimmäisenä helluntaipäivänä kävin ryssän kirkossa. Toisena helluntaina loppui vahtimme koululla. Ensimmäisenä helluntaipäivänä ampui Kemppe yhden punikin kansakoululla. Toisena helluntaina oli puistossa soittoa, jota kuuntelimme. Sitten viikolla helluntain jälkeen olimme jouten ja harjoittelimme.

Perjantaina 24. päivänä toukokuuta muutimme asumaan ruotsalaiselle yhteiskoululle ja läksimme taas kansakoululle punikeita vahtaamaan. Sunnuntaina 26. päivänä loppui taas vahtimme. Olimme illalla Palokun-

nan talolla tanssissa. Sitten maanantai, tiistai ja keskiviikkopäivät olin jouten.

Keskiviikkona 29. päivänä toukokuuta saimme uudet puvut ja kävimme illalla tanssissa meren rannalla olevalla lavalla. Torstaina 30. päivänä klo 7 illalla läksimme Kotkasta junalla pohjoista kohti. Matkalla olin valveilla Inkeröisiin asti. Aamulla sivuutimme Lahden, jossa juna vähän aikaa seiso. Näimme siellä 28 tyldää (?) ja kelpo lailla saksalaisia. Riihimäellä myös oli saksalaisia, ja siitä meni niitä sivukin yksi junallinen, jossa myös oli kuormastoa.

Kello oli 8 tienoissa aamulla perjantaina, kun olimme Riihimäellä. Riihimäeltä taas jatkoimme matkaamme pohjoiseen emmekä pysähtyneet ennen kuin Toijalassa, jossa joimme kahvia. Matkalla oli useilla asemilla saksalaisia. Toijalasta ajoimme Viialaan, jossa pysähdyimme syömään. Viialasta taas ajoimme Tampereelle, jossa pysähdyimme vähäksi aikaa. Kello oli silloin yhden tienoissa päivällä.

Tampereelta ajoimme yhtä vauhtia Haapamäelle, jossa pysähdyimme syömään. Haapamäeltä ajoimme suuremmista pysäyksistä Seinäjoelle, jossa oltiin yhden seuduissa yöllä. Seinäjoelta jatkoimme matkaamme – pysähtyen vähäksi aikaa Kokkolassa – Kannukseen, jossa söimme. Sieltä jatkoimme matkaamme pysähtyen vain Ylivieskassa, Oulaisissa, Ruukissa ja Limingassa. Limingassa oli neljä Kestilän miestä tulossa sotapalvelukseen.

Ouluun saavuimme lauantaina kesäkuun 1. päivänä kello puoli kuusi illalla. Asemalla oli paljon väkeä kukkien kanssa. Oli torvisoittoa, ja asemalta marssittiin Seurahuoneelle kahville. Sunnuntaipäivänä olin vieraana Järvisellä.

Maanantaina 3. päivänä kesäkuuta tuli kestisiä suuri joukko reserviläisiä. Sitten oli viikolla vahtia mm. Lyötyllä töitä teettämässä, samoin torstaina hautoja kaivattamassa. Perjantaina 7. päivänä jätin eronomukseni.

Lauantaina tuli kolmea käydessä saksalaisten esikunta, jota oli asemalla vastassa soittokunta, laulajat ja sotaväkeä sekä sotilas- ja kaupungin viranomaisia. Lauantaita vasten yöllä tuli saksalaisia sotilaita kolme junallista. Lauantaina aamulla oli saksalaisten paraati Kauppatorilla 9 aikaan aamulla. Olimme siellä vahdissa torin laidalla. Ensin tulivat soittajat, sitten pyöräilijät päällystön jälessä ja jalkaväkeä kolme komppaniaa, sitten kahdeksan kuularuis-kua ja neljä tykkiä. Torilla soitteli saksalainen ja meikäläinen sotilassoittokunta. Sitten marssi sotaväki kaupungille.

Sunnuntaina kävin katsomassa Ainolan museoa. Maanantaina olin vahdissa Nuotasaassa. Maanantaina sain piiripäällikön vapautusluvan. Tiistaina sain siihen rykmentin adjutanttin luvan ja sitten komppanian päällikölle ilmoitin. Keskiviikkona sain komppanian päälliköltä todistuksen palveluksestani.

Heitin hyvästit tovereilleni komppaniassa ja lähdin matkustamaan kotia kohti Haisun Matin matkassa. Torstaina yöllä perjantaita vasten saavuin Kestilän kirkolle ja olin yötä Osuuskaupassa. Perjantaina tulim kotia. Silloin oli 14. päivä kesäkuuta. Kesäkuun 16. päivänä oli kirkolla vapausjuhlat, joilla olin. 19. päivänä olivat Yrjö Kariojan sankarihautajaiset, joissa olin kunniavartiossa.

Eelis Rasinkangas

Muutamia muistiinpanoja

Jaakko Huotari, syntynyt 5.6. vuonna 1896. Minut vietiin Ouluun. Kuuluin Oulun pataljoonan 8. komppaniaan. Sitten minut muutettiin 9. komppaniaan. Sitten kuuluin Viipurissa Pohjois-Pohjanmaan Jääkärirykmentin 3. pataljoonan kk-komppaniaan.

Minut vietiin sotapalvelukseen Kestilästä 27.3. vuonna 1918 ja tulin Ouluun 28.3. Lähetettiin Oulusta 27.4. ja tuotiin Seinäjoelle 28.4. Seinäjoelta minut lähetettiin 29.4. Viipuriin, jonne tulin 1.5. Se oli vapunpäivä. Olin syömättä puolitoista vuorokautta. Sitten annettiin pieni leipäpalanen ja vähän voita.

Minut lähetettiin Viipurista 12.5.18 Helsinkiin, johon tulin 13.5. Helluntaina olin Helsingissä ja kävin Nikolain kirkossa. Lähin Helsingistä 30.5. lomalle ja tulin Käkilahteen 2.6. Lähin lomalta 17.6. ja tulin Helsinkiin 19.6.

Pääsin vielä lomalle. Lähin Helsingistä 20.6. ja tulin Käkilahteen 24.6. Loma kesti syyskuun 3. päivään. Lähin Käkilahesta 12.9. ja tulin Helsinkiin 14.9. Minut pantiin putkaan 15.9. illalla kello 6.

Nyt on sunnuntai 22.9.18 ja minä olen putkassa ja on nälkä.

Nyt on sunnuntai 29.9.18 ja minä luulen pääseväni pois kello 6 illalla.

Pääsin putkasta pois 30.9.18.

Pääsin vapaaksi 19.10.18. Lähin Helsingistä 20.10. ja tulin Käkilahteen 23.10.18 ja nyt olen vapaa sotapalveluksesta tällä kertaa.

Sotilasarvoni: Ensin olin jääkäri, sitten olin kaartilainen.

25.3.1919

Panen muistiin muutamia tapahtumia.

Vuosi taaksepäin 25.3.1918 täytyi erota parhaasta toverista. Se oli Jussi Hepo-oja Kestilästä. Se oli Marian päivän ilta, kun sen täytyi lähtyä Ouluun sotapalvelukseen.

Minun olisi pitänyt kanssa lähtyä, vaan minä en vielä lähtenyt, kun se ei ollut niin tosi pakko. Minut vietiin 27.3.1918 Ouluun.

28. päivän iltana saimme viime kerran puristaa jäähyväisiksi toistemme kättä. Niin täytyi meidän erota

(sivuja puuttuu)

J Hepo-oja, syntynyt 8.7.1895, kaatunut 7.4.1918.

Jaakko Huotari

Valkoisten puolelta oli käsketty ampua. Kun isä ei ampunut, häntä oli käsketty uudelleen sillä uhalla, että muuten hänet itsensä ammutaan ja ammuttu vielä kaksi varoituslaukausta. Isä ei ollut ampunut, ja vanki oli palannut parakkiin.

Isä ei itse koskaan puhunut näistä asiois-

ta. Hän oli hyvälaatuinen isänä ja ihmisenä eikä hän lajitellut ihmisiä. Janne sanoi, että hän kunnioitti isää, kun se teki niin kuin piti oikeana, vaikka häntä uhattiinkin.

Hilde Tervonen

Tämän kuulin kerrottavan isästani

Se, mitä tässä isästani Paavo Alatalosta kerroin, perustuu Janne Hepo-ojan kertomaan. Janne oli ollut Tampereella vankileirillä, hän kun oli punaisten puolella. Isä oli sillä

leirillä vartijana. Hän ei mennyt sotaan vapaaehtoisena vaan oli silloin sotaväessä.

Joku vanki oli tullut parakista ja mennyt luvatta pissalle. Isä ei ollut välittänyt siitä.

SUOMEN SODAT
1939–1945

Kestilän miesten sotatiet 1939–1945

Kamarineuvos Olavi Suorsa

Kirjoituksen tarkoituksena on kuvata vain tärkeimmiltä osin Kestilän miesten sotateitä toisen maailmansodan ankarina vuosina ja samalla valaista taustoja, jotka johdattelivat niiden kulkua. Kuvaus perustuu Sotarkistossa säilyttäviin joukko-osastojen asiakirjoihin, tieteellisiin tutkimuksiin, historiallisiin - ja muistelmateoksiin, kirjoittajan omiin sotakokemuksiin ja miesten haastatteluihin vuosien varrella.

Lähtöalue ja tilanne

Maastoltaan kumpuileva, kaunis Kestilän pitäjä sijaitsee Siikajoen latvavesien alueella. Joki jakaa pitäjän kahteen lähes yhtä suureen osaan. Oulujärven läheisyydestä alkava pieni Neittäväjoki virtaa Leiviskänrannan ja Mäläskän kylien kautta yhtyen Siikajokeen kirkonkylän itäpuolella. Ete-lässä ja kaakossa sijaitsevat Hyvölänranta ja nykyinen Järvikylä sekä lännessä Pihkalanranta ja Väyrylänsaari. Lisäksi on lukuisia pienempiä kyliä, joita kutsutaan periksi, kuten Heiniojanperä, Möykkylänperä, Er-

reyksenperä jne. Kirkko, hautausmaa, pappila ja keskeinen osa kirkonkylää ovat sijoittuneet komealle Taipaleenmäelle kirkkosken äärelle.

Pitäjässä asuu ahkeraa ja säästäväistä, pääosin maata viljelevää kansaa, joka vuosisatojen aikana on raivannut sitkeällä työllä jokivarret ja suot pelloiksi ja niityiksi. Varsinkin hyvät jokivarsiniityt ja viljavat pelot ovat luoneet edellytykset menestyvälle karjanhoidolle ja maanviljelykselle. Kun pitäjässä ei ole ollut huomattavampaa teollisuutta, ovat jokivarsien ja pienten järvien ulkopuolella olevat metsät antaneet työtä ja tarpeellisia lisätuloja väestölle.

1930 -luvun jälkipuolisko oli sääolosuhteiltaan poikkeuksellisen hyvä Kestilässä. Kesät 1936–1939 olivat aurinkoisia ja lämpimiä. Sadettakin saatiin sopivasti. Viljapellot ja niityt kasvoivat runsasta satoa. Jopa vehnän viljely yleistyi Kestilässä, ja taloissa käytettiin omassa pellossa kasvatusta vehnästä leivottua nisua kahvileipänä. Hyvinvointi ja elintaso kohosivat silmissä. Aikaisemmat hallavuodet ja puutteen ajat miltei unohtuivat. Kestisten kiintymys ja

rakkaus kotiseutuun kasvoi ja lujittui.

Mutta tämä hyvä kehitys ei saanut kauan jatkaa, sillä jo kesällä 1939 alkoivat poliittiset pilvet kohota yhä mustempina Euroopan taivaalle ennustaen myrskyä. Kun Moskovasta ilmoitettiin 23.8.39 Saksan ja Neuvostoliiton välillä solmitusta hyökkäämättömyyssopimuksesta, jonka ulkoministerit Ribbentrop ja Molotov allekirjoittivat, levisivät synkät aavistukset tulevasta sodasta kaikkialle.

Ylimääräiset kertausharjoitukset

Moskovassa solmittuun ns. Ribbentrop-sopimukseen sisältyi salainen lisäpöytäkirja, jonka ensimmäinen pykälä kuului: ”Jos poliittis-alueellisia muutoksia tapahtuu niillä alueilla, jotka kuuluvat Baltian valtioille – Suomelle, Virolle, Latvialle ja Liettualle – niin Liettuan pohjoisraja merkitsee Saksan ja Neuvostoliiton välisten intressipiirien demarkaatiolinjaa.”

Sopimuksen jälkeen tapahtumat vyöryivät nopeasti. Saksa hyökkäsi 1.9.39 Puolaan, ja Neuvostoliitto hyökkäsi idästä kolme viikkoa myöhemmin. Puola luhistui täydellisesti. Hitler ja Stalin jakoivat veljellisessä yhteisymmärryksessä Puolan. Sen jälkeen Stalin pakotti Viron, Latvian ja Liettuan luovuttamaan tukikohtia NL:lle ja suostumaan osittaiseen miehitykseen. Stalin liitti mainitut valtiot lopullisesti NL:oon kesäkuussa 1940.

Suomi sai 7.10.39 kehotuksen lähettää ulkoministeri Erkko Moskovaan neuvottelemaan. Erkkoa ei lähetetty, vaan Suomi lähetti Paasikiven johtaman valtuuskunnan. Neuvottelut, joissa NL vaati Suomelta maa-alueita ja tukikohtia, kestivät noin kuukauden ja katkesivat marraskuun 10. päivän tienoilla tuloksettomina Molotovin uhatessa synkästi: ”Nyt on sotilaiden vuoro puhua.”

Neuvottelujen aikana Suomi valmistautui pahimman varalle. Vakinaisen väen muodostamat suojajoukot siirtyivät rajoille 9.10.39, ja 14–15.10.39 kutsuttiin kenttäarmeijan päävoimiin kuuluvat reserviläiset ylimääräisiin harjoituksiin (YH). Kestilän miehet kokoontuivat suojeluskunnan talolle. Suojeluskuntalaiset saapuivat suojeluskuntavarusteissaan, aseet mukanaan. Muut saapuivat siviilipuvuissaan.

Kestisten kolonna oli marssivalmiina Lottalan luona iltapäivällä 15.10.39, ja saattajia oli runsaasti. Polkupyöräpataljoona 7:n kolmannen komppanian päälliköksi määrätty kornetti Martti Suorsa piti ennen lähtöä Lottalan portailla seisten vaikuttavan puheen. Sen keskeinen sisältö oli, että Suomi pyrkii Moskovassa neuvotteluratkaisuun ja tekee kaikki sellaiset myönnytykset, jotka eivät uhkaa Suomen kansan olemassaoloa ja valtiollista itsenäisyyttä. Vaatimukseen, joihin NL on pakottanut Viron, Latvian ja Liettuan suostumaan, Suomi ei milloinkaan alistu. Jos Moskovassa ei päästä sopimukseen ja NL hyökkää, me puolustaudumme ja torjumme hyökkäykset. Tarvittaessa taistelemme kuolemaan saakka kodin, uskonnon ja isänmaan puolesta. Puhe päättyi sanoihin: ”Rakkaat omaiset ja ystävät, olkaa turvallisella mielellä. Me suojelemme rajoja. Kaikkivaltias Jumala auttaa ja suojelee meitä kaikkia.” Tilanteen vakavuudesta johtuen kyyneleet vierivät puhujan ja kuulijoiden poskilla.

Omaisten kyynelehtivien katseiden saattamana kolonna aloitti marssin Nuojualle ja miehet tuntemattomia kohtaloita kohti. Nuojualta siirryttiin junakuljetuksena Ouluun.

Oulun perustamiskeskuksen päällikkönä toimi eversti Hj. Siilasvuo, ja joukkojen perustaminen alkoi heti. Kestilän miehet sijoitettiin pääosin Jalkaväkirykmentti 25:een (komentaja evl. A. Vuokko). YH:n aika kului varustamisessa, aseisiin tutustumisessa, tehtäviin perehtymisessä ja sotilaallisissa harjoituksissa.

Kestilän miehet lähdössä marssille kohti Nuojuan asemaa. Kornetti Martti Suorsa piti vasemmalla näkyvän Lottalan portailla mieliin jääneen puheen. Talvisotaan lähtiessä monen miehen varusteet olivat puutteelliset. Vain voita ja lakin kokardeja kerrotaan olleen riittävästi. (Kuvan om. Jussi Mankinen).

Talvisota

Neuvostoliitto järjesti 26.11.39 ”Mainilan laukaukset” -nimisen provokaation syyttäen siitä Suomea. Seuraavina päivinä NL sanoi irti 1932 solmitun hyökkäämättömyyssopimuksen ja katkaisi diplomaattiset suhteet. Neuvostojoukot aloittivat hyökkäyksen Suomeen 30.11.39 maalla, merellä ja ilmassa.

Jo sodan ensimmäisenä viikkona neuvostojoukkojen nopea eteneminen uhkasi Kuhmon kirkonkylää ja Joensuu-Kontiomäki rautatietä. Ylipäällikkö, sotamarsalkka Mannerheim, siirretti Oulusta prikaatiksi vahvennetun JR 25:n junakuljetuksena Nurmekseen. Yksi pataljoona ohjattiin Vuokastista Kuhmoon. Prikaati alistettiin Pohjois-Suomen Ryhmälle (komentaja kenraalimajuri E. Tuompo). Prikaati siirtyi 5.12. kuor-

ma-autoilla lähelle Saunajärvi-Kuhmo tietä ja hyökkäsi välittömästi etenevän vihollisen sivustaan Klemetin, Sivakan, Mämmelän, Rastin ja Jyrkänkosken alueella. II/JR 25, johon kuului Haapaveden, Kestilän, Kärämäen, Piippolan, Pulkkilan ja Pyhännän miehiä, hyökkäsi osillaan Rastiin ja pääosillaan Mämmelään. Kun pataljoonan komentaja majuri Taube kaatui Mämmelässä, evl. Vuokko veti pataljoonan takaisin lähtöasemaan. Pataljoonan komentajaksi määrättiin kapt. E. Halonen ja Kestilän miesten komppanian (6.K) päälliköksi ltn E. Tönkyrä. Vaikka prikaatin hyökkäys ei täysin onnistunut, sillä oli silti tärkeä merkitys. Neuvostojoukkojen eteneminen pysähtyi lopullisesti Jyrkänkosken tasalle.

Kun Siilasvuo oli lyönyt Suomussalmella ja Raatteessa kaksi neuvostodivisioonaa, hänen kaksi rykmenttiään (JR 27 ja JR 65) siirrettiin tammikuun alussa Kuhmoon tehtävänä lyödä Gusewskin johtama 54. neuvostodivisioona. Prikaati Vuokko alistettiin Siilasvuolle, joka vastusti hyökkäystä, koska vihollinen oli ehtinyt kaivautua ja varustaa asemansa. Kenraalit Airo ja Tuompo eivät hyväksyneet Siilasvuon perusteluja ja hyökkäys käskettiin.

Kaksi viikkoa kestäneiden huolellisten valmistelujen jälkeen Siilasvuon joukot aloittivat 28.1.40 suuren vastahyökkäyksen Saunajärven tien suunnassa. Hyökkäys ei johtanut toivottuun menestykseen. Kuten Siilasvuo oli oletanut, vihollinen oli kaivautuneena hyvin varustetuissa asemissa, joita neuvostojohto huolsi ilmasta käsin. Kun suomalaisilla ei ollut lentokoneita eikä raskaiden aseiden tulta riittävästi käytettävissä, neuvostodivisioona voitiin vain motittaa useaan mottiin. Niistä saatiin ankarissa taisteluissa tuhottua vain Reuhkan, Itä-, Esikunta- ja osittain Loson motit. Valtaamatta jäi kolme mottia, joista Kannaksen motti oli suurin.

Samaan aikaan 23. neuvostodivisioona hyökkäsi Kuusijoen, Kilpelänkankaan ja Löytövaaran kautta pyrkien motitetulle divisioonalle avuksi. Yksi suomalainen pataljoona torjui erillisyyksiköiden kanssa hyökkäykset. Torjuntataistelut olivat talvisodan kovimpia. Puolustavan pataljoonan riveistä poistui kahtena päivänä yli 100 miestä kaatuneina ja haavoittuneina. Muina päivinä tappiot olivat 30–40 miestä päivässä. Tästä syystä pataljooniamme jouduttiin tiheässä tahdissa vaihtamaan.

Neuvostojohtoon apuun lähettämä eversti Dolinin 1800 miehen hiihtoprikaati tuhoitiin lähes viimeiseen mieheen Kälkäisten järvien alueella. Toinen 900 miehen hiihtoprikaati tuhoitiin täydellisesti Lieksaan menevän tien varrella. Neuvostojoukkojen tappiot olivat Kuhmossa 14.000 miestä

kaatuneina. Lukuun eivät sisälly 23. divisioonan tappiot Kilpelänkankaalla ja Löytövaarassa, jossa neuvostojoukkojen järjettömät hyökkäykset aiheuttivat tuhansia kaatuneita suomalaisten asemien eteen.

Vaikka suomalaiset joukot olivat Kuhmossa äärimmäisen kovilla, niin varsinaisen tulimyrsky kohosi ennen kokemattomaksi 13.3.40. Vihollisen tykistö ampui aamuviideltä kaikilla putkillaan asemiimme Löytövaarassa ja Saunajärven tien molemmin puolin. Toista sataa pommittajaa ja hävittäjää hyökkäsi ilmasta lisäten hornamaista tunnelmaa. Tulitus kesti klo 11.00:aan saakka, jolloin aseet vaikenivat solmitun rauhan johdosta. Tuli täydellinen hiljaisuus. Sitä hetkeä etulinjan miehet eivät unohda. Monin paikoin vain tiainen viserryksellään ilmaisi, että elämää on vielä olemassa.

Kenraali Siilasvuo antoi taistelijoille tunnustuksensa seuraavasti: ”Kaikki Kuhmon joukot täyttivät tehtävänsä nöyrästi uskollisina synnyinmaalle. Paljon kallista verta vuodatettiin Kuhmon korvessa, paljon uljuutta osoitettiin kaikki isänmaan puolesta.”

Vaikka Kestilän miesten pääosa taisteli Kuhmossa, kestäisi riitti eri syistä lähes kaikille rintamille. Muun muassa Kestilän reserviupseerit taistelivat Karjalan kannaksella, Tolvajärvellä, Ilomantsissa jne.

Ns. toisen levityserän Kestilän vanhempia miehiä kutsuttiin palvelukseen vasta 6.12.39. Heidät sijoitettiin Oulussa perustettuun JR 40:ään, joka Pelkosenniemen voitokkaassa taistelussa 17–18.12.39 pelasti Lapin alueen ja väestön tuholta. Tässä ensimmäisessä kovassa ja kunniakkaassa taistelussa kaatuivat samana päivänä 18.12. Väinö Koskinen, Ilmari Savallampi, Aimo Seppänen ja Aarne Yrttiaho. Veljekset Reino ja Viljo Seppänen kaatuivat muutamia viikkoja myöhemmin.

Asevelvollisuutta suorittamassa olleet ja suojajoukkoihin sijoitetut Kestilän nuoret

miehet taistelivat Karjalan kannaksen ja Laatokan koillispuolen äärettömän kovissa torjuntataisteluissa. Monet heistä kaatuivat puolustaessaan Suomen vapautta ja itsenäisyyttä.

Kestilästä lähti 3.1.40 vapaaehtoisena 30 miestä, suurin osa alaikäisiä nuorukaisia, linnoitustöihin Kuhmoon, jossa muutama haavoittui lievästi ilmapommituksessa ja pari otettiin etulinjajoukkoihin. Jokainen selvisi hengissä talvisodasta.

Mannerheim antoi talvisodan miehille ja naisille 14.3.40 suuressa päiväkäskyssään kauneimman kiitoksen ja tunnustuksen. Se kuuluu lyhennelmänä:

”Suomen kunniakkaan armeijan sotilaat!

Rauha on solmittu maamme ja Neuvosto-Venäjän välillä, ankara rauha, joka on Neuvosto-Venäjälle luovuttanut melkein jokaisen taistelukentän, millä Te olette vuodattaneet vertanne kaiken sen puolesta, mitä me pidämme kalliina ja pyhänä.

Te ette tahtoneet sotaa, Te rakastitte rauhaa, työtä ja kehitystä, mutta Teidät pakotettiin taisteluun, jossa olette tehneet suurtekoja, tekoja, jotka vuosisatoja tulevat loistamaan historian lehdillä.

Olen taistellut monilla tantereilla, mutta en ole vielä nähnyt vertaisianne sotureita. Olen ylpeä Teistä kuin olisitte omia lapsiani. Olen yhtä ylpeä uhrista, jonka tarjoaa tehdastyöläinen ja köyhän majan poika siinä kuin rikaskin.

Sotilaat!

Kiitän Teitä kaikkia, upseereita, aliupseereita ja miehistöä, mutta tahdon erikoisesti korostaa reserviupseereiden uhrautuvaa uljuutta ja etevyyttä, millä he ovat täytäneet tehtävän, joka ei alkuaan ollut heidän. Niinpä on heidän uhrinsa prosentimäärältään sodan korkein, mutta se on annettu horjumattomalla velvollisuudentunnolla.

Ilolla ja ylpeydellä ajattelen Suomen lotia ja heidän osuuttaan sodassa – heidän uhrimieltään ja uupumatonta työtään eri

aloilla, mikä on vapauttanut tuhansia miehiä tulilinjoille. Heidän jalo henkensä on kannustanut ja tukenut armeijaa, jonka kiihtoisuuden ja arvonannon he täysin ovat saavuttaneet.

Kunniapaikalla ovat myös sodan ankaran aikana seisoneet ne tuhannet työläiset, jotka, usein vapaaehtoisina, ilmahyökkäystenkin aikana ovat tehneet työtä koneittensa ääressä valmistaen armeijalle sen tarpeita, sekä ne, jotka herpaantumatta vihollisen tulesa ovat työskennelleet asemien varustamisessa. Kiitän heitä isänmaan puolesta.

Kuudentoista viikon veristen taistelujen jälkeen ilman yön ja päivän lepoa seisoo armeijamme vielä tänä päivänä voittamattomana, eikä kotirintamammekaan ole horjunut. Poltetut kaupunkimme ja raunioitettut kylämme kaukana rintaman takana ovat näkyviä todisteita tämän kansan kärsimyksistä kuluneina kuukausina.

Kohtalomme on kova, kun olemme pakotetut jättämään vieraille rodulle, jolla on toinen maailmankatsomus ja toiset siveelliset arvot, maan, jota vuosisatoja hiellä ja vaivalla olemme viljelleet. Mutta meidän on otettava kovat otteet voidaksemme siellä, mitä meillä on jäljellä, valmistaa kodin niille, jotka ovat tulleet kodittomiksi ja paremmat toimeentulomahdollisuudet kaikille, ja meidän tulee olla kuten ennenkin valmiina puolustamaan pienempää isänmaata samalla päättäväisyydellä ja voimalla, millä olemme puolustaneet jakamatonta isänmaataamme.”

Välirauha

Solmitusta rauhasta huolimatta Neuvostoliitto jatkoi poliittista ja diplomaattista painostusta Suomea kohtaan. Olihan Molotov-Ribbentrop -sopimus edelleen voimassa, vaikka suomalaiset eivät silloin tienneet sen salaisesta sisällöstä mitään varmaa. 14.6. kaksi neuvostohävittäjää ampui Hel-

sinki-Tallinna vuorolennolla olleen suomalaisen matkustajakoneen alas. 23.6. NL vaati Petsamon nikkelikaivoksia koskevaa kanadalais-englantilaiselle yhtiölle myönnettyä toimilupaa itselleen. 27.6. NL vaati Ahvenanmaan demilitarisointia tai saaren yhteistä varustamista. Heinäkuun alussa 1940 NL vaati oikeutta panna ylimääräisiä junia liikennöimään Hankoon.

Nikkelitoimilupaa ei luovutettu, mutta muihin vaatimuksiin Suomi suostui vähäisin muutoksin. Näissä masentavissa oloissa Suomi aloitti jälleenrakennustyöt ja siirsi luovutetuilta alueilta yli 400.000 suomalaista uusille asuinsijoilleen. Moskovan rauhan rajoille rakennettiin linnoituslaitteita, joiden turvin voitaisiin torjua NL:n mahdolliset uudet hyökkäykset. Koko ajan Suomen kansa tunsu, että NL leikki kanssamme "kissaa ja hiirtä" ja että armonisku voi tulla milloin tahansa. NL:n hyökkäysuhka koettiin voimakkaana kesäkuun lopulla ja erikoisen voimakkaana heinä-elokuun vaihteessa.

Kun Saksa oli valloittanut Norjan kesäkuun loppuun 1940 mennessä, olivat aseveljet Hitler ja Stalin sulkeneet Suomen tiukkaan syleilyynsä. Vain Suomelle kuuluva Petsamon satama Jäämeren rannalla muodosti pienen henkireiän, jonka kautta voitiin käydä vähäistä kauppaa puolueettoman USA:n kanssa. NL:n kauppa oli miltei olematonta, mutta Saksan kauppa oli merkittävää. Saksa tarvitsi Suomen puutavaraa, kuparia ja alkavia nikkelitoimituksia ja Suomi sai Saksasta viljaa, muita elintarvikkeita, poltto- ja voiteluaineita, lannoitteita, kemikaaleja jne.

Kun Hitlerin ja Stalinin välit viilenivät heinä-elokuun tienoilla ja Hitler teki päätöksen ulkopoliittikkansa suunnanmuutoksesta, Suomi sai ostaa myös aseita, ampuma- ja muita sotatarvikkeita Saksasta. Tämä helpotti Suomen asemaa ratkaisevasti ja pysäytti NL:n painostuksen Suomea kohtaan. Näin erityisesti sen jälkeen, kun

Saksa pakotti Suomen suostumaan sotavoimiansa (aluksi lomalaisten) kauttakuljetukseen Suomen alueen kautta Pohjois-Norjaan. Suomella oli nyt kauttakulkusopimukset Neuvostoliiton ja Saksan kanssa. Siitä johtuen Suomen itsenäisen ulkopoliittikan liikkumatila muodostui olemattomaksi.

Ne nuoret asevelvolliset, jotka jäivät palvelukseen talvisodan päättymisen jälkeen ja ne, jotka kutsuttiin palvelukseen välirauhan aikana, saivat palvella suojajoukkopataljoonissa rajaseuduilla ankeissa olosuhteissa. Heille annettiin normaali sotilaskoulutus. Lisäksi he saivat keväällä 1940 haudata tuhansia kaatuneita neuvostosotilaita, rakentaa teitä, parakkeja ja linnoituslaitteita sekä suorittaa vaativaa rajan vartiointia. Varsinkin kesällä 1940 elintarvikkeet pilaantuivat helposti ja aiheuttivat pahoja kulkutauteja asevelvollisten keskuudessa. Kestilän asevelvollisista pääosa palveli Hyrynsalmen alueella toimivassa pataljoonassa.

Kun Hitler teki joulukuussa 1940 lopullisen päätöksen hyökätä kesällä 1941 Neuvostoliiton kimppuun, sen valmistelut alkoivat suunnitelmallisesti kevättalvella 1941. Saksa kutsui aseisiin yhä useampia vuosiluokkia ja toimitti laajoja joukkojen siirtoja itään. Hitler päätti samalla sitoa hyökkäykseen mukaan Romanian, Unkarin ja Suomen. Sotilaallisista salaamissyistä näiden maiden perehdyttäminen tuleviin tapahtumiin alkoi vasta toukokuun lopulla 1941. Täsmällisistä toimintaohjeista Suomen ja Saksan sotilasjohdon kesken sovittiin eräin edellytyksin vasta Helsingissä 3–4.6.41. Suomalaisten taholta korostettiin voimien vähäisyyttä ja ilmoitettiin, että Suomi ei aloita sotatoimia ennen kuin Neuvostoliitto hyökkää Suomea vastaan. Suomi varautui tuleviin tapahtumiin suorittamalla liikekannallepanon 17.6. alkaen. Saksa hyökkäsi Neuvostoliittoon 22.6.41 ja neuvostoilmavoimat pommittivat rajusti

Helsinkiä ja muita Etelä-Suomen kaupunkeja 25–26.6.41. Suomi totesi joutuneensa NL:n hyökkäyksen kohteeksi ja keskitti kaikki joukkonsa rajoille 29.6.41 mennessä.

Kestilän miesten komppania 7/III/JR 11 perustettiin Kestilän suojeluskunnan talolla, joka oli samalla pataljoonan perustamiskeskus. Käytännössä perustamistehtäviä hoiti taitavasti pataljoonan esikuntaväepeleiksi määrätty Yrjö Lahti. Perustamiskeskuksen päällikkö oli ratsumestari Toivo Jussila. Pataljoonan pastorina toimi 18.8.41 tapahtuneeseen haavoittumiseensa saakka jo talvisodassa kunnostautunut Rantsilan kirkkoherran apulainen ja myöhempi Oulun hiippakunnan piispa Hannes Leinonen.

Kestilän komppania, päällikkönä kapteeni E. Tönkyrä, aloitti aamulla 18.6. marssin kohti Nuojuaa, siirtyi sieltä junakuljetuksena Hyrynsalmelle, josta marssi Suomussalmelle ja majoittui tien varteen paikkaan, johon pystytetyssä kilvessä oli komppanian peiteluku 5028.

Kestilän miesten tunnelmat olivat jälleen vakavat lähdön hetkellä. Huhut sodan puhkeamisesta liikkuivat kaikkialla. Tuoreessa muistissa olivat talvisodan kovat kokemukset. Aavisteltiin, että tältä retkeltä eivät kaikki elävinä palaa. Useissa tapauksissa kotiin jäi kyönelehtivä vaimo ja pieniä lapsia. Monet huolet olivat mielessä, mutta Kestilän miehet noudattivat tyynesti ja velvollisuudentuntoisesti annettuja käskyjä.

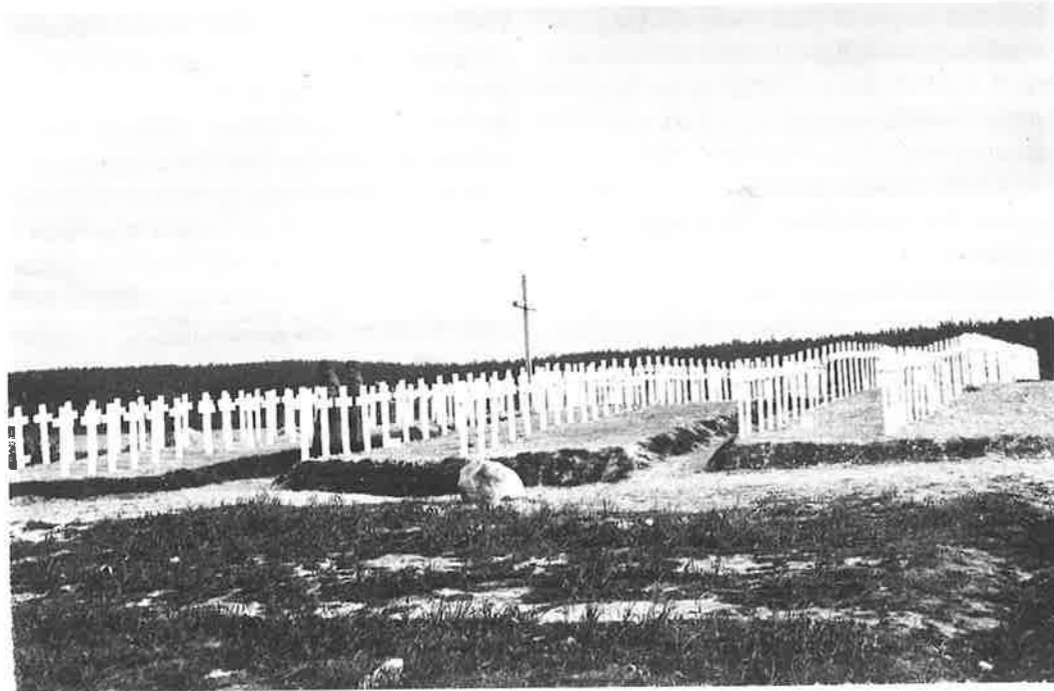
Jatkosota

Siilasvuon komentama III armeijakunta alistettiin 15.6.41 operatiivisesti saksalaisen Norjan armeijalle, AOK Norvegenille (Falkenhorst). Huollon ja muun suhteen armeijakunta jäi Suomen päämajan alaisuuteen. Armeijakunta sai myöhemmin muun muassa elintarvikkeita saksalaisilta. Siilas-

vuon oli vielä alistettava osasto Petsamo (Pennanen) Vuoristoarmeijakunnalle ja 6. divisioona (Viikla) Sallassa saksalaiselle XXXVI armeijakunnalle (Feuge). Täten Siilasvuolle jäi vain yksi divisioona ja erillisjoukkoja Kiestingin ja Uhtuan suuntaan suoritettavia sotatoimia varten. Operatiivinen alistus merkitsee, että alemman johtajan on noudatettava ylemmän johtajan käskyjä. Tästä syystä Siilasvuon oli toteltava kenraalievosti Falkenhorstin käskyjä, vaikka ne useimmiten olivat harkitsemattomia, tavoitteiltaan valtavasti ylimitoitettuja ja aiheuttivat suomalaisille joukoille hirvittäviä tappioita.

Suomalaisten eteneminen Raate-Vuokkiniemen suunnassa alkoi 1.7.41 aamuyöllä ja JR 11:n (Malm) joukot, jonka III pataljoonaan (Ylönen) kuuluivat muun muassa Kestilän, Piippolan, Pyhännän ja Kärsämäen miehet, saavuttivat Vuokkiniemen 3.7. yöllä. Levättyään kolme päivää III/JR 11 siirtyi Oinasniemeen. Sieltä pataljoona jatkoi Vuonnisoelle ja ylitettyään joen torjui 14.7. useita neuvostojoukkojen vastahyökkäyksiä. Vuonnisojen taistelussa Kestilän miehistä kaatuivat Arne Karioja, Tauno A. Karppinen, Sulo Kempainen, Arvo Lyytikäinen ja Ilmari Mäkelä. Kaikkein raskaimmaksi muodostui pataljoonalle Pistojoen ja sen takana olleiden hyvin varustettujen asemien valtaus 21–23.7.41. Kestilän miehistä kaatuivat Pistojoella Yrjö Hyvönen, Lauri Kaijala, Juho Keihäskoski, Matti Korhonen, Ilmari Lehtosaari, Urho Leskinen, Heikki Ojantakanen, Samuli Rasin kangas, Johannes Vanhatalo ja Urho Yrttiaho. Vuonnisen ja Pistojoen taistelujen päättyessä Kestilän komppania oli menettänyt kaatuneina ja haavoittuneina jo lähes puolet vahvuudestaan.

Pistojoen jälkeen pataljoona osallistui vielä moneen taisteluun, mutta tällä suunnalla toimivan Ryhmä Fagernäsin voimat uupuivat elokuun puoliväliin mennessä. Falkenhorst suostui lopulta Siilasvuon tois-

Kestilän miehiä kaatui Pistojoella ja sen lähellä 11 miestä, pyhüntäsiä peräti 23. Suomalaisia kaatui kaikkiaan yli 350. Haavoittuneet mukaanlukien taisteluvahvuudesta poistui yli 1000 miestä. Kuvassa Pistojoen väliaikainen sankarihautausmaa. (Kuvan om. Ilmari Karppinen)

tuvien vaatimusten johdosta pysäyttämään hyökkäykset Uhtuan suunnalla mutta ei Kiestingin suunnalla. Ratkaisun jälkeen rintama vakiintui sodan loppuajaksi Uhtuan länsipuolella sijaitsevien vihollisen hyvin varustettujen asemien eteen.

Samaan aikaan suomalainen divisioona J (Turtola) oli joutunut ylivoimaisiin vaikeuksiin Kiestingin itäpuolella. Vahvojen neuvostojoukkojen hyökkäysten vuoksi divisioona J:tä uhkasi motitus ja tuho. Kun Falkenhorst ei antanut lupaa selviytyä ahdingosta perääntymällä, Siilasvuon oli pakko siirtää Uhtualta kolme taistelukykyisintä pataljoonaa III/JR 11 (Haataja), II/JR 12 (Koskimaa) ja Sissipataljoona 3 (Könönen) Kiestinkiin. Pataljoonat osallistuivat Veturipuron rautatiemotin ja Kangasvaaran alueilla äärimmäisen kuluttaviin taisteluihin elokuun lopulla. Pataljoonien tuoma apu Siilasvuon johtaessa pelasti divisioona J:n

tuholta. Tosin sen luja komentaja evl. Jussi Turtola kaatui.

Kiestingin taistelut olivat kovia kaikille joukoille. Hyökkäykset ja vastahyökkäykset vuorottelivat miltei päivittäin. Neuvostojoukoilla oli ajoittain kaksinkertainen ja joskus jopa kolminkertainen ylivoima. He olivat päättäneet estää suomalais-saksalaisten joukkojen pääsyn Muurmannin radalle. Majuri J. Haatajan III/JR 11, johon Kestilän miehet kuuluivat, koki yhden raskaimpia päiviään 11.9. Kiestingin suunnalla, jolloin samana päivänä torjuttiin viisi vihollisen hyökkäystä. Illalla moni soturi oli niin väsynyt, että heitä oli autettava kainaloista tukien ylös poteroistaan. Vihollisen oli käsketty murtaa pataljoonan puolustusasemat mihin hintaan tahansa, mutta pataljoonan uljas ja sisukas puolustustaistelu esti vihollisen aikeet.

Siilasvuon ja divisioona J:n uusi komen-

Majuri Haataja toimi Jatkosodan alkuvaiheissa kestisten pataljoonan, III/JR 11:n, komentajana mm. Kiestingissä. Hänestä sai nimensä Haatajan kukkula Hevosenkengän vasemmalla puolella. Kuvassa oikealla kapteeni Tönkyrä, vaativa, uhkarohkea, pystyvä ja kiivasluontoinen upseeri, joka toimi kestisten komppanianpäällikkönä sekä Talvisodassa että Jatkosodan hyökkäysvaiheen ajan Uhtualla ja Kiestingissä. Hän kaatui Hevosenkengän välimaastossa kesällä 1942. (Kuvan om. Ilmari Leinonen).

taja eversti Palojärvi antoivat erikoiskiitoksen pataljoonan komentajalle ja miehille. Ankarasti taistellut pataljoona siirrettiin lepoon. Kestilän miehistä kaatuivat Kiestingin taisteluissa Heikki Heikkinen, Juho Kaijala, Lauri Kärenlampi, Väinö Kärkkäinen, Tauno Leinonen, Tauno Lämpsä, Väinö Nevalainen, Aarne Niiranen ja Mikko Rasinkangas. Heistä Heikkinen, Kärenlampi ja Niiranen jäivät taistelualueelle. Heitä ei pystytty toimittamaan kotipitäjän sankarihautaan.

Osia III/JR 11:sta siirrettiin Kuusamon ja Suomussalmen kautta takaisin Uhtuan suunnalle 12.10.41 alkaen. Kestisten 7. komppania otti vastaan 25.10. klo 12.30 samat etulinja-asemansa, joista se lähti elokuussa Kiestinkiin.

Falkenhorst hyökkäytti vielä marras-

kuussa 1941 Kiestingin suunnalla Siilasvuon joukoilla. Tämän johdosta Falkenhorstin ja Siilasvuon suhteet ajautuivat lähes umpikujaan joulukuussa 1941. Myös Mannerheim oli erittäin vihainen Falkenhorstin johtamistavoista, jotka aiheuttivat niin paljon tappioita suomalaisille. Saksan sodanjohto päätti nyt vaihtaa Falkenhorstin ja siirsi hänet AOK Norvegenin esikunnan kanssa Osloon. Pohjois-Suomessa olevista saksalaisjoukoista muodostettiin AOK Lappland. Komentajaksi määrättiin kenraali E. Dietl. Lisää suomalaisjoukkoja palautettiin 1941 takaisin Uhtuan suunnalle, jossa Fagernäsin ryhmä oli saanut entisen nimensä 3. divisioona jo 14.8.41. Seuraavaksi komentajaksi määrättiin kenraalimajuri A. Pajari.

Karjalan kannaksen torjuntataistelut kesällä 1944

Tammikuussa 1944 neuvostojoukkojen hyökkäys mursi Leningradin saarron lännessä ja eteni nopeasti Narvajoki – Peipsijärvi linjalle. Tilanteen näin huonontuessa Mannerheim siirretti lisäjoukkoja Kannakselle. Dietlin otettua vastuulleen Uhtuan kaistan puolustuksen sieltä siirrettiin Pajarin 3. divisioonaa maaliskuussa Kannakselle. Divisioonaa alistettiin kenraaliluutnantti T. Laatikaisen IV armeijakunnalle ja sijoitettiin Vammelsuu – Taipale linjalle Länsi-Kannakselle.

Kun neuvostojoukot aloittivat 9.6.44 suurhyökkäyksen Valkeasaarissa ja seuraavana päivänä pyyhkäisivät edessä olleen Jussi Sihvon 10. divisioonan tieltään, joutui 3. divisioonaa, johon Kestilän miehet kuuluivat, käymään ankaraa viivytystaistelua Viipuri – Kuparsaari – Taipale linjalle saakka. Täällä Talin, Ihantalan ja Vuosalmen alueilla käytiin sodan verisimmät torjuntataistelut, jotka päättyivät suomalaisten lopulliseen torjuntavoittoon. Kestilän miehiä osallistui myös kenraalien Talvelan ja Martolan johtaman Aunuksen Ryhmän viivytystaisteluun Syväriltä Suomen vanhalla rajalle eli U-linjalle, johon neuvostojoukkojen hyökkäys pysäytettiin. Lisäksi Kestilän miehiä osallistui kenraalimajuri E. Raappanan johtamiin voitokkaisiin torjuntataisteluihin Rukajärven suunnalla, ja heitä oli mukana Raappanan lyödessä Ilo-mantsissa kaksi neuvostodivisioonaa elokuun alussa. Näissä kesän 44 suurissa torjuntataisteluissa moni Kestilän mies uhraisi henkensä Suomen vapauden ja itsenäisyyden puolesta.

Heinäkuun puolivälissä Neuvostoliiton ylijohto pettyneenä taistelujen tulokseen veti pääosan hyökkäysjoukoistaan pois siirtäen ne hyökkäämään kohti Berliiniä.

Suomi oli pelastunut. Sen valtiollinen itsenäisyys oli turvattu. Poliittisten ratkaisujen aika oli koittanut. Mannerheim valittiin 4.8.44 tasavallan presidentiksi ja perustettiin A. Hackzellin johtama ”rauhan hallitus”. Neuvostoliitto ei vaatinut enää ehdotonta antautumista, vaan ilmoitti ennakkoehtona rauhanneuvotteluja varten: ”Suhteet Saksaan oli heti katkaistava. Saksalaisten oli vetydyttävä pois Suomen alueelta ja jos vaatimusta ei toteutettaisi, Suomen oli ryhdyttävä niitä internoimaan (riisuttava aseista).”

Kun rauhanteon oikea hetki oli löydetty, 77-vuotias Mannerheim toimi raudanlujin ottein ja uskomattomalla nopeudella. Eduskunta hyväksyi suljetussa istunnossa 2.9.44 presidentin esityksen rauhanneuvottelujen aloittamisesta. Samana päivänä katkaistiin diplomaattiset suhteet Saksan kanssa ja saksalaisia joukkoja kehoitettiin lähtemään Suomesta kahden viikon kuluessa. Vielä saman päivän iltana Mannerheim ehdotti sähköllä Stalinille, että vihollisuudet lopetettaisiin päivänä ja hetkenä, jonka NL määräisi. Myöhään yöllä 3.9. tuli ilmoitus, että Stalin oli suostunut. Jos Suomen vastaus toimitettaisiin NL:n Tukholman lähetystöön samana yönä kello 2.00 mennessä, NL lopettaisi vihollisuudet 4.9. klo 7.00 mennessä. Tämän mukainen tulenlopettamiskäske annettiin Suomen armeijalle, joka toteutti sen, mutta kuten tiedetään, neuvostojoukot lopettivat tulitoiminnan kaikilla rintamilla vasta 5.9. klo 7.00.

Jo 3.9. Mannerheim antoi käskyn eräiden jalkaväki- ja tykistöjoukkojen siirtämisestä Oulujoki-linjalle tarvittaessa käynnistämään toiminta saksalaisten karkottamiseksi Pohjois-Suomesta. Panssaridivisioonaa ja eräitä jalkaväkidivisioonia siirrettiin pohjoiseen myöhemmin.

Suomen valtuuskunta matkusti 7.9. Moskovaan ja allekirjoitti 19.9. aselepoehdot, joista kiireimmin ja vaikeimmin toteutettava oli saksalaisten karkottaminen Pohjois-Suomesta.

Lapin sota

Suomen päämajan edustajana evl. U. Haah-ti neuvotteli Rovaniemellä saksalaisten kanssa sopimuksen, jonka mukaan saksalaiset joukot poistuvat Pohjois-Suomesta niin nopeasti kuin käytettävissä olevia teitä myöten pääsevät Norjan alueelle. Tätä ratkaisua Stalin ei hyväksynyt, vaan ilmoitti Helsinkiin saapuneen Valvontakomission puheenjohtajan A. Zdanovin suulla, että Suomen on sotavoimillaan ajettava saksalaiset pois tai riisuttava ne aseista. Muuten NL katsoo Suomen rikkoneen aseleposopimuksen. Uhkaavana eleenä NL lähetti Suomussalmelle kaksi divisioonaa.

Vaatimus merkitsi Lapin sotaa. Lapin väestö oli evakuoitava ja Mannerheimin oli perustettava jälleen III armeijakunta, jonka komentajaksi määrättiin 24.9. Siilasvuo. Hän otti tehtävän vastaan 27.9. Komentajan valinta oli paras mahdollinen. Siilasvuon käyttöön ohjattiin Pohjolan miesten 3. divisioonaa (Pajari), 11. divisioonaa (Heiskanen), Panssaridivisioonaa (Lagus) ja osasto Pennanen, joka jo aikaisemmin oli siirretty Kemiin suojaamaan tehtaita ja siltoja. Mannerheim tähdensi Siilasvuolle, että näkyviä sotatoimia oli suoritettava heti tulokista ja tappioista riippumatta. Suomen kohtalo riippuu siitä.

Siilasvuo aloitti sotatoimet uhkarohkeasti ja nopeasti. Evl. W. Halstin JR 11 saapui kolmella aluksella Tornion Röyttään aamulla 1.10.44. Yhdelle aluksista oli unohtunut sijoittaa vilkkusähkötykseen perehtynyt viestimies, mutta laivasta löytyi varusmiesaikanaan Pohjan Rykmentissä vilkkusähkötykseen perehtynyt Veikko Lahti Kestilästä. Hänen ansiostaan laiva ei eksynyt pimeässä, sateisessa ja sumuisessa säässä toisista laivoista, ja niin Halstin rykmentti selvisi onnellisesti Tornioon. Huonon sään vuoksi saksalaiset ilmavoimat eivät pystyneet lentämään eivätkä upottamaan laivoja.

I/JR 11 ajoi junalla Röytästä Tornioon, jonka se valtasi yhdessä majuri Larjon komentamien paikallisjoukkojen kanssa. II ja III/JR 11, jälkimmäisessä Kestilän miehiä, ohjattiin Kemin suuntaan Kaakamojoelle ja Laivajärven tasalle. Tornion alueen kovia taisteluja saapui johtamaan Pajari lisäjoukkojen kanssa. Taistelut päättyivät voitollisesti myös Kemin valtaukseen yhdessä 15. Prikaatin ja osasto Pennasen kanssa. Kun kenraalimajuri Heiskanen (”Kylmä-Kalle”) oli taisteluosastollaan lyönyt saksalaiset Tornion pohjoispuolella, saksalaiset katsoivat viisaimmaksi luopua aikeestaan työntää suomalaiset mereen Tornion alueella. Taistelut kestivät viikon ja aiheuttivat suuria tappioita sekä suomalaisille että saksalaisille.

Kenraali Rendulic määräsi joukkonsa perääntymään ja sitkeästi viivyttämään kohti pohjoista. Suomalaiset seurasivat saksalaisia. Heiskanen divisioonaa eteni Tornio-Muonio tien suunnassa. Pajarin divisioonaa eteni Kemi-Rovaniemi tien suunnassa. Laguksen panssaridivisioonaa ja 6. divisioonaa etenivät Pudasjärvi-Rovaniemi tien suunnassa jatkaen Rovaniemeltä Ivalon suuntaan. Itärajan tuntumassa eteni Rajajääkäriprikaati. Tornion jälkeen saksalaiset joukot eivät olleet enää yllätettävissä. Ne jättivät jälkeensä taitavasti ja ovelasti rakennetut miinoitteet, räjäytetyt sillat ja rummut sekä poltetut kylät.

Kolmesta suunnasta saapuneet suomalaiset joukot totesivat 15.10. Rovaniemen kaupungin palavan ja marssivat seuraavan päivän iltana tyhjään ja perusteellisesti tuhottuun kaupunkiin. Suomalaiset yrittivät vielä motittaa saksalaiset joukot Rovaniemen pohjoispuolella, mutta voimat eivät siihen riittäneet.

Suoritettujen taistelujen johdosta Zdanov ei ollut lainkaan tyytyväinen. Hän arvosteli niitä jyrkästi 16.10. Mannerheimille osoittamassaan kirjeessä: ”Rovaniemen eteläpuolella olleiden saksalaisten joukko-

jen saartoa ja likvidoimista ei käytännöllisesti katsoen ole toteutettu. Tämän johdosta vaadin, että Suomen ylijohdo kahden vuorokauden kuluessa tämän ilmoituksen jättöpäivästä lukien ryhtyy kaikkiin toimenpiteisiin saksalaisten sotavoimien aseistariisumiseksi. Minulle on samassa määrääjässä annettava siitä selvitys." Lisäksi kirjeessä oli uhkaus: "Jollei vaatimus Suomen hallituksen ja sotilasjohdon taholta tule täytetyksi, on Liittoutuneiden (lue: Neuvostoliiton) sotilasjohto pakotettu ryhtymään sellaisiin toimenpiteisiin, jotka se katsoo välttämättömäksi."

Mannerheim vastasi 17.10.44 Zdanovin kirjeeseen yksityiskohtaisella kirjeellä selostaen suomalaisten vaikeuksia operaatioiden sitoutuessa harvaan tiestöön, niillä vallitsevaa kelirikkoa ja saksalaisten perusteellisia hävitystöitä ja korosti: "Voitte olla täysin vakuutettu siitä, että Suomen sotilasjohto vastedes, kuten tähänkin asti, vilpittömästi tahtoo ja yrittää täyttää ne velvollisuudet, jotka välirauhan sopimuksen toisen artiklan mukaan lankeavat."

Samaan aikaan Zdanov vaikeutti tahallisesti suomalaisten sotatoimia pidätyttämällä kenraalit Pajarin ja Palojärven. Kun heitä ei voinut mistään syyttää, heidät vapautettiin joulukuussa 1944.

Suomalaiset joukot saavuttivat Jäämerentien suunnassa 4.11. Ivalon, jossa ne saivat seuraavana päivänä yhteyden Petsamosta edenneisiin neuvostojoukkoihin. Valtakunnan raja saavutettiin Utsjoella 20.11. ja seuraavana päivänä Karigasniemellä. Käsivarressa suomalaisten eteneminen pysähtyi 4.11.44 tarvittavien voimien puuttuessa Palojoen seuduille.

Muonion ja Ivalon taistelujen jälkeen Lapin sodan luonne muuttui. Sodissa koulittuneet veteraanit olivat vastanneet taistelusuorituksista. Heidän kotiuttamisensa oli välirauhan ehtojen mukaisesti aloitettava. Nuoret asevelvolliset saivat vastata jatkosta. Lisäksi päälle painoi kiire. Armeija

oli saatettava rauhan kannalle ja rauhanakaiseen vahvuuteen 4.12.44 mennessä. Näin myös tapahtui.

Niinpä Kestilän veteraanit saivat kotimatalla marssia jalkaisin Ivalosta ja Muoniosta Kemiin ja Tornioon saakka, vesi-, räntä- ja lumisateessa, päivän koko ajan lyhentyessä, nälän ja kylmyyden ahdistuksessa. Ne, joiden ei tarvinnut osallistua Lapin sotaan, ovat vähätelleet sitä. Se on erehdys. Koko jatkosodan Laguksen joukoissa palvelleet, sen kovimpiin taisteluihin osallistunut maanviljelijä, alikersantti Veeti (Fredrik) Niiranen Kestilän Järvikylästä sanoi kerran tämän kirjoittajalle: "Lapin sota oli raskain ja kurjin sota, mihin jouduin osallistumaan. Huolto ei pystynyt seuraamaan, vaatteet ja kengät kuluivat riekaleiksi. Päiväkausia oltiin vain vanikkaleivän varassa. Sitäkään ei saatu riittävästi." Kotiuttamisen johdosta Niiranenkin sai marssia Ivalosta Kemiin, josta pääsi junaan.

Lapin sota oli viimeinen ja äärettömän raskas sotilaallinen suoritus, jolla Suomen vapaus ja itsenäisyys varmistettiin. Kokoneiden päälliköiden johdossa nuoret asevelvollisetkin täyttivät tehtävänsä kiitettävästi Käsivarren suunnalla. Niinpä III armeijakunnan komentaja kenraaliluutnantti Hj. Siilasvuo saattoi lähettää 27.4.1945 sähköksen presidentti Mannerheimille: "Ilmoitan täytäneeni Ylipäälliköltä syyskuussa 1944 saamani tehtävän. 27.4. klo 13.30 mennessä saksalaiset sotavoimat on karkoitettu Pohjois-Suomesta." Suomessa on jo muutamia vuosia juhlittu huhtikuun 27. päivää Kansallisen Veteraanipäivänä. Se on oikeutettu kunnianosoitus sotiemme veteraaneille ja erikoisesti Lapin sodan miehille.

Loppulause

Suomen kaltaisen pienen maan turvallisuuden tärkein tekijä on viisas ja itsenäinen ulkopoliitikka, mutta sen ehdoton edellytys

on vahvat, hyvin varustetut puolustusvoimat. Vuonna 1939 Suomella ei ollut kumppaakaan. Siitä johtuen Suomi joutui sotiin ja tapahtumat etenivät siten kuin tässä kirjoituksessa on kuvattu. Vasta sen jälkeen, kun Mannerheimista tuli ylipäällikkö 30.11.39 ja hallitus uusittiin 1.12.39, maan korkein poliittinen ja sotilaallinen johto tekivät sotavuosien vaikeissa tilanteissa oikeita ja hyvin perusteltavissa olevia ratkaisuja. Niiden avulla turvattiin maan vapaus ja itsenäisyys. Paras todistus tästä on, että Suomi kuului Euroopan sotiin osallistuneista valtioista, suurvallat mukaan luettuna, niiden kolmen valtion joukkoon, joiden aluetta ei koskaan miehitetty eikä pääkaupunkia vallattu. Kaksi muuta olivat Neuvostoliitto ja meren saarilla, kanaalin suojassa oleva Englanti. Myös jatkuvana todistuksena, kaikkina rauhan ja sotien vuosina, Suomen lippu on liehunut kansallisina juhlapäivinä tangoissa vapaan maan merkinä.

Vaikka Mannerheim oli katkera elämänsä loppuun saakka Cajanderin hallitukselle siitä, että hän joutui sodissa johtamaan Suomen puolustustaistelua niin vähäisin materiaalisin edellytyksin, hän ihaili varauksetta Suomen kansaa, sen lujuutta, uhrivalmiutta ja voimannoitustuksia, jotka yhdessä hänen viisaan johtonsa kanssa tekivät mahdottomasta mahdollisen ja pelastivat Suomen vapauden ja itsenäisyyden.

Se velvoittaa liittämään kirjoituksen loppuun Suomen Marsalkka Mannerheimin,

suuren sotilaan ja valtiomiehen, tuleville sukupolville osoittamat testamentilliset sanat:

"Se opetus, minkä ennenkaikeka tahtoisin painaa tulevan sukupolven tietoisuuteen, on tämä: eripuraisuus omissa riveissä iskee tuhoisammin kuin vihamiehen miekka, ja sisäiset riidat aukaisevat oven ulkoa tulevalle tungettelijalle. Suomen kansa on itse osoittanut kahdessa viime sodassaan, että yksimielinen kansa, vaikka se on pienikin, voi kehittää aavistamattoman iskuvoimaisuuden ja siten torjua kohtalon tuomia mitä raskaimpiakin koettelemuksia.

Sulkemalla rivinsä vaaran hetkenä Suomen kansa lunasti itselleen oikeuden vastedeskin elää omaa, itsenäistä elämäänsä vapaiden kansakuntien piirissä. Se ei horjunut voimannoitustuksessaan: se on tervettä ja lujaa ainesta. Jos pysymme uskollisina itsellemme ja kaikissa kohtalon vaiheissa yksimielisesti ja järkkymättä pidämme kiinni niistä arvoista, jotka tähän päivään asti ovat olleet Suomen vapauden perustuksena, – isiltä peritystä uskosta, isänmaanrakkaudesta, päättäväisestä ja uhrivalmiista puolustustahdosta – , niin Suomen kansa voi lujasti luottavaisena katsoa tulevaisuuteen."

Oulussa 24.6.1993

*Olavi Suorsa
kamarineuvos ja kapteeni*

Erillistapahtumia Kestilän miesten sotateiden varrelta

Reserviupseereista kaatuivat:

Huippulahjakas Heikki Kortekangas kaatui 4.12.39 Os. Räsänen adjutantina Ägljärven Hietajärvellä järjestäessään puolustusta taistelukuntoon vihollistulessa.

Aittojoen ja Tolvajärven taisteluissa kunnostautunut rohkea ja kyvykäs kompanian päällikkö Martti Suorsa (kenraali Kukkonen arvio) haavoittui kuolettavasti 22.12.39 Ilomantsissa johtaessaan Oinaansalmen taistelua ja kuoli seuraavana aamuna Koveron kenttäsairaalassa.

Erinomaisilla johtajanominaisuuksilla varustettu Heikki Mannermaa kaatui 26.1.40 Vuoksen jäällä palatessaan joukkueensa kanssa onnistuneelta partioretkeltä ja hiihdettyään pimeässä omaan huonosti merkittyyn miinakenttään.

Rauhallinen ja ahkera, tutkijantaipumukset omaava Niilo Mannermaa kaatui 13.7.41 vihollisvääjytyksessä Uuksussa johtaessaan jääkärijoukkuetta hyökkäystaistelussa.

Lahjakas, peräänantamaton ja rohkea Eetu (Edvard) Ristikaarto kaatui 15.6.44 joukkueenjohtajana Kivennavalla torjuttaessa Kaartin 30. läpimurtoarmeijakunnan suurhyökkäystä.

Musikaalisesti lahjakas joukkueenjohtaja Oiva Salmivuori kuoli 4.10.44 Oulun sotasairaalassa. Hänen terveytensä ei kestänyt asemasotavaiheessa Maaselän suunnan Krivin suomaaston puolustusaseman poikkeuksellisen epäterveellisiä olosuhteita (eversti Kuirin arvio olosuhteista).

Kentälle jääneitä (aikaisemmin mainittujen, Kiestingin taisteluissa kentälle jääneiden lisäksi):

Maanviljelijän poika Unto Lahti Pihkalanrannalta, rohkea ja sisukas partiosotilas, kaatui 6.2.42 Karhumäen suunnalla van-

ginsieppausjoukon tunnustelijana hyvin naamioitun vihollisaseman eteen. Häntä ei myöhemminkään pystytty noutamaan omien puolelle.

Maanviljelijän poika, korpraali Ensio Kesti kirkonkylästä, urhoollinen ja väkivahva ryhmänjohtaja, haavoittui vaikeasti partioretkellä Uhtuan suunnan Luusalmella 15.12.42 tuhottaessa vihollisen huoltokustan. Hän syytteli majoitus- ja varastorakennuksia tuleen viimeisenä heitellen niihin kasapanoksia ikkunoista. Seuranneessa tulitaistelussa hän jäi jälkivarmistusosaston johtajana liikuntakyvyttömänä kentälle. Hänen myöhemmästä kohtalostaan ei ole saatu varmaa tietoa.

Maanviljelijä, kersantti Paavo Lahti kirkonkylästä, jämerä ja taitava pataljoonan jääkärijoukkueen vara- ja vs.johtaja, haavoittui vaikeasti Kivennavalla 13.6.44 torjuttaessa Kaartin 30. läpimurtoarmeijakunnan suurhyökkäystä. Sekavassa taistelutilanteessa hän jäi kentälle. Hänen myöhemmästä kohtalostaan ei ole saatu varmaa tietoa.

Pienviljelijän poika Hyvölänrannalta, korpraali Ensio Nissinen, urhoollinen ja velvollisuudentuntoinen jääkäriyhtymän johtaja, kaatui tai haavoittui kuolettavasti 14.6.44 Kuuterselässä Laguksen Jääkäriprikaatin suuressa vastahyökkäyksessä, jolla valtavi tappioiden hinnalla pysäytettiin neuvostojoukkojen suurhyökkäys muutamaksi vuorokaudeksi ja mahdollistettiin kenraali Laatikaisen IV armeijakunnan järjestelmällinen vetäytyminen Vuoksen taakse. Aaltoilevassa taistelutilanteessa hän jäi kentälle. Hänen lopullisesta kohtalostaan ei ole saatu varmaa tietoa.

Pienviljelijän poika Järvikylästä, aliker-

santti Yrjö Koponen, rauhallinen, kokenut ja kyvykäs ryhmänjohtaja, haavoittui jalkaan 15.6.44 Siiranmäessä, evl Adolf Ehrnroothin johtamassa puolustustaistelussa, jolla valtavi tappioiden hinnalla pysäytettiin neuvostojoukkojen suurhyökkäys kolmeksi vuorokaudeksi ja mahdollistettiin kenraali Siilasvuon III armeijakunnan järjestelmällinen vetäytyminen Vuoksen taakse. Alikersantti Koposta ja muita haavoittuneita kuljettanut auto joutui valtavaan tykistökeskitykseen, jolloin auto hajosi ja haavoittuneet murskaantuivat niin, ettei heidän maallisia jäännöksiään enää pystytty tunnistamaan.

Reserviupseereista haavoittui:

Vaikeimmin haavoittui Säräisniemeltä kotoisin ollut Mäläskänkylän koulun pitkäaikainen johtajaopettaja, pataljoonan talousupseeri Jussi Mankinen 22.7.41 Pistojoen taistelussa. Sirpaleiden osuessa kehoon ja päähän hän menetti toisen silmänsä. Hänen maatessaan kentällä verta vuotanut hänet pelasti paikalle osunut lääkintäryhmä.

Muita vaikeasti haavoittuneita:

Maanviljelijä ja autoilija Paavo Mannermaa Hyvölänrannan Hautalan talosta haavoittui ryhmänjohtajana Pelkosenniemen 18.12.39. Luoti ruhjoi toisen jalan lihaksia ja luustoa.

Maanviljelijän poika Pentti Still kirkonkylän Nivalan talosta haavoittui lääkintäryhmän johtajana 14.7.41 Vuonnisessa kranaatin sirpaleiden osuessa kehoon. Vasen käsi jouduttiin amputoimaan.

Maanviljelijä Väinö Alasalmi kirkonkylän Myllypellon talosta haavoittui ryhmänjohtajana 23.7.41 Pistojoen alueen Korpijärvellä kranaatin sirpaleista kehoon. Sirpaleita on koteloitunut sydämeen, keuhkoihin ja eri puolille vartaloa. Osa vasemman käden sormista jouduttiin amputoimaan ja osa jäykistyi pysyvästi.

Pienviljelijän poika Veikko Rahikkala Järvikylästä haavoittui taistelulähetin-

7.8.41 Uhtuan suunnan Hevosenkengässä. Molemmat silmät sokeutuivat pysyvästi kranaatin sirpaleista, joita osui myös kehoon.

Maanviljelijän poika Toivo Karioja kirkonkylän Anttilan talosta haavoittui viestimiehenä 18.7.42 Uhtuan suunnan Röhössä. Molemmat silmät sokeutuivat pysyvästi miinan sirpaleista, joita osui myös kehoon.

Kauppiaan poika Kauko Mannermaa kirkonkylästä haavoittui kevyen kranaatinheitinjoukkueen ryhmänjohtajana ensi kerran lievästi kesällä 1941 hyökkäysvaiheessa ja toisen kerran vaikeammin Siiranmäessä 14.6.44 kranaatin sirpaleiden osuessa kehoon ja ruhjoen pahemmin toisen jalan lihaksia ja luustoa.

Pienviljelijän poika Yrjö Leinonen Mäläskänkylästä haavoittui taistelulähetin 23.6.44 Viipurin alueen Kuparsaareissa kranaatin sirpaleiden osuessa kehoon, käsiin ja jalkoihin. Toinen jalka jäykistyi pysyvästi.

Maanviljelijän poika Väinö Rasinkangas kirkonkylästä haavoittui ryhmänjohtajana 9.7.44 Laatokan Karjalan Lavajärvellä miinan sirpaleiden osuessa kehoon ja pahiten jalkoihin. Toinen jalka jouduttiin vuosien kuluessa kahdesti amputoimaan.

Maanviljelijän poika Toivo Rahikkala Järvikylästä haavoittui taistelulähetin 24.10.44 Lapin sodassa Sodankylän pohjoispuolella Lohijoella kranaatin sirpaleiden osuessa kehoon ja käsiin. Vasen käsi jouduttiin amputoimaan ja oikea käsi ruhjoutui ranteen yläpuolelta.

Kestilän miehistä haavoittui sodissa kaikkiaan pitkälti kolmattasataa miestä.

Kunnostautumisia

Taistelujoukoissa kunnostautuivat kaatuneiden ja haavoittuneiden lisäksi reserviupseerit Martti Kortekangas ja Matti Mannermaa.

Taistelujoukoissa kunnostautumisen

johdosta koulutettiin eri upseerikursseilla reserviupseereiksi Heikki Helander, Väinö Mäkelä, Väinö Nissinen, Eetu Ristikaarto ja Olavi Suorsa.

Sodassa tarvitaan moniin erityistehtäviin rohkeita ja taitavia taistelijoita. Heitä löytyi myös Kestilän miehistä. Maanviljelijän poika Antti Lahti joutui jo varusmiehenä kuuluisaan Jääkäripataljoona I:een, joka alistettiin Ilomantsissa Ratsuväkiprikaatille. Hän kunnostautui jatkosodan hyökkäysvaiheen läpimurtotaisteluissa siinä määrin, kuten koko pataljoona, että Mannerheim käski antaa JP I:lle kymmenen hopealaatalla koristettua kunnia-konepistoolia. Yksi niistä luovutettiin 16.7.41 Joutsenossa alikersantti Antti Lahden käyttöön. Hän taisteli se aseenaan marraskuussa 1941 Karhumäen suunnan Käppäselän taistelussa tapahtuneeseen haavoittumiseensa saakka. Kunnia-konepistooli on nykyisin nähtävänä Sodankylässä Jääkäriprikaatin perinnehuoneessa.

Pienviljelijän poika Arttu (Artturi) Leinonen Järvikylästä osoittautui sodassa harvinaiseksi sotilaalliseksi lahjakkuudeksi, joka kohosi muutamassa vuodessa sotamiehestä väapeliksi. Hän toimi lähitaistelu- ja tiedustelupartioiden johtajana sellaisella taidolla, että käsketyt tehtävät tulivat suoritettua ilman tappioita. Jos kysymyksessä oli erikoisen vaarallinen väkivaltainen lähitiedusteluretki, tehtävän hoiti Arttu Leinonen menestyksellisesti. Hänen kaltaisiaan partionjohtajia Suomen armeijalla oli vähän. Kenraali Siilasvuo mainitsee talvisodan taisteluista vain rajaylikersantti Pulkkinen, joka teki kaikki partioaretkensä ilman tappioita.

Kaukopartiomiehet olivat tunnetusti valiosotureita. Kaukopartioon ja niiden retkille ei käsketty. Niihin otettiin vain vapaaehtoisia. Jos mies ilmoitti haluavansa pois partioyksiköstä, hänen toiveensa toteutettiin. Kestilän miehistä oli kaksi, jotka palvelivat kunnialla loppuun saakka kau-

kopartiossa. He olivat maanviljelijän pojat Kalevi Alasalmi ja Lauri Huovinen Murrin ja Kejolan taloista. Lauri Huovinen osoittautui erikoisen lujahermoiseksi, taitavaksi ja rohkeaksi partiomieheksi. Hän toimi useimmiten menomatalla tunnustelijana ja kärkiosastossa tai sen johtajana. Äärimmäisen vaikeissa tilanteissa Huovinen saattoi jäädä yksin viivyttämään ja varmistamaan uupuneen partion vetäytymistä ja selvisi hyvin tehtävästä. Huovisen asettamat ansamiinat ja konepistooli tekivät tuhoisaa jälkeä takaa-ajavan vihollisen keskuudessa. Ansioittensa perusteella Huovinen yleni sotamiehestä alikersantiksi. Se oli kaukopartiossa suuri tunnustus ja kiitos.

Tolvajärven ja Ilomantsin merkittävässä taisteluissa Talvisodassa kunnostautui erityisesti Polkupyöräpataljoona 7:n 3. kompanian päällikkö, kornetti Martti Suorsa. Hänestä on erillinen kirjoitus toisaalla tässä kirjassa.

Kotiseudun olosuhteista

Sotien aikana raskaat maatalous- ja muut vaikeat kotityöt olivat isoisten, isoäitien ja vaimojen sekä alaikäisten poikien ja tyttöjen hoidettavina. Heitä auttoivat vain silloin tällöin lomille päässeet sotilaat. Kotiväki selvisi vaativista tehtävistään kiitettävällä tavalla.

Kestilään sijoitettiin eri tilanteissa evakuituja perheitä Taivalkoskelta, Hyrynsalmelta, Ristijärveltä, Suomussalmelta, Kuhmosta ja Karjalasta. Olen sotien jälkeen tavannut useita Kestilään evakuituja. He ovat kiittäen maininneet, kuinka hyvää kohtelua he saivat Kestilässä. Vaikka oli kuinka ahdasta, suuria puutteita ja monia ongelmia, niistä selvittiin molemminpuolisella, hyväntahtoisella sovittelulla.

Kuhmon Lentiirasta ollut 84-vuotias mies, kylänsä vanhin, jonka Artturi Yrtti-aho sijoitti Järvikylän Kankaalle kauppias

Niiraselle, lähetti terveisenä Latolan Artulle kiitokset siitä, että hän pääsi niin hyvään taloon ja hyvien ihmisten luo. ”Minä kiitän Jumalaa joka päivä siitä”, hän ilmoitti.

Eräs keski-ikäinen karjalainen äiti usean pienen lapsen kanssa sijoitettiin Latolan toiselle puolelle. Hän kertoi Latolan Artun välle näkevänsä, kuinka näiden seutujen miehet ovat ahkerampia, auttavaisempia ja ystävällisempiä kuin mitä hän on muualla tavannut. Näin kauniin tunnustuksen saivat sotavuosina Kestilän isoisät kovia kokeenelta karjalaiselta äidiltä.

Kotiseudun murhe

Unohtaa ei sovi kotiseudun vaikeimpia hetkiä, jotka koettelivat eniten äitejä, isiä ja vaimoja. Raskaan taakan kantoi myös pitäjän kirkkoherra, rovasti Yrjö Kortekangas. Kun hän liikkui pitäjällä sotavuosina, hätä ja kauhu puristivat ihmisten sydämiä. Mihin hän on menossa, tuleeko meille vai meneekö naapuriin? Useimmin hänellä oli tuotavana kuolonviesti: perheen isä, poika tai vävy oli kaatunut. Kun rovasti itse oli saanut ensimmäisenä viestin oman poikansa Heikin kaatumisesta, oli hänellä viestin ohella tuomisina aidoimmat ja syvimmin lohduttavat sanat. Jumalan armo, johdatus ja apu oli niiden keskeinen sisältö. Niinpä

itkut itkettiin yhdessä. Vanhalla rovastilla ei ollut helppo tehtävä. Hän joutui viemään suruviestin samaan taloon kolmekin kertaa. Silloin kuultiin hänen valittavan Jumalalle polvirukouksessa: ”Miksi kukaan muu ei vie näitä viestejä? Miksi minun pitää viedä tämä kauhea viesti Kolulan leskiäidille, jolta aikaisemmin on jo kaksi poikaa kaatunut?”

Sodan jälkivaikutuksia

Erikoisen raskas osa on ollut vaikeimmin haavoittuneilla ja heidän puolisoillaan. Haavoittuneiden tuskat ja kärsimykset ovat vuosikymmenien kuluessa lisääntyneet. Ne ovat öisin herättäneet heitä unesta vähän väliä, uuvuttaneet heitä ja väsyttäneet sydämen. Monet ovat nukkuneet jo varhain pois.

Paljon helpompaa ei ole ollut heidän puolisoillaan. Heidän on ollut hoidettava normaalit ansio- ja kotityöt, huolehdittava ja autettava kärsivää miestään. He ovat usein valvoneet yhdessä öitä. Ja ainaisena huolena on ollut, milloin lopullinen ratkaisu tapahtuu ja mies nukahtaa ikuisen unen. Ystävienkin on ollut vaikea nähdä heidän raskasta osaansa.

Kamarineuvos Olavi Suorsa

TALVISOTA

Talvisodan sotamuistoja vuodelta 1940 (Päiväkirja)

Kestilästä lähdimme autolla Nuojuuan helmikuun 16. päivänä vuonna 1940. Raahessa pidettiin lääkärintarkastus 17. päivänä. Raahesta Oulaisiin matkustimme väepeli Koskipään johdolla 19. päivänä. Samana iltana oli rokotus keuhkotautiparantolassa. Oulaisissa kuuluimme Valfeldin osastoon. 20. päivänä saatiin varusteita Oulaisissa. Sieltä sitten lähdimme 21. päivää vasten yöllä Ylivieskan kautta Iisalmeen, jossa junaamme seisoi useitakin tunteja. Matkaa jatkettiin Kajaania kohden 22. päivänä helmikuuta. Välillä Kauppilanmäen seudulla oli ilmahälytys ja meidän piti olla metsässä kolmatta tuntia. Nähtiin yhdeksän ryssäin pommikonetta.

Torstaina 22. päivä illalla tulimme sitten Kajaaniin Purolan kansakoululle osasto Tikanojaan. Kajaanissa vierailin Syrjälän likkain luona sairaalassa, neiti Järvelän luona Purolassa ja metsänhoitaja Einin luona Teppanassa. Helmikuun 23. päivänä oli Kajaanissa ilmapommitus samoin 25. päivänä. 24. päivänä oli yhdeksän ja 25. päivänä 11 ilmahälytystä.

Helmikuun 27. päivänä lähdimme Kajaanista junalla Kontiomäen kautta Sotkamoon kersantti Korppolan johdolla. Kontiomäessä näimme vaunullisen vangiksi otettuja ryssiä. Sotkamoon tulimme ilta-myöhällä Sopalan taloon, jossa yöllä saimme kiväärit ja sukset. Talossa oli aiemmin majoillut vuorokautta ennemmin Oulaisista lähteneet Matti Junkkari, Ilmari Kärki ja Ilmari Leiviskä. Määttä Ville jäi Kajaaniin suutariksi. Matkueesemme Kajaanista kuului kestisiä Reko Suorsa, Jaakko Mäläskä, Väinö Taipaleenmäki ja minä.

Helmikuun 28. päivänä tuli rintamalta

kolme autoa hakemaan rintamalle osasto Littowia, johon Sotkamossa kuuluimme. Luutnantti Littow seurasi mukana Polvelaan asti. Mielenkiintoinen matka läpi Kuhmon ja sen kirkonkylän ja Lammasperän tietä 23,5 km Polvelaan. Talo oli poltettu. Odottelimme Polvelan lähellä teltojen luona, kunnes linjoilta tuli hakijamme vänrikki Urponen, joka oli siviiliammatiltaan pappi. JR 65 oli rykmentti, johon jouduimme.

Pataljoonan esikuntakomppanian luona ruokailimme. Matka Polvelasta JR 65:n I pataljoonan leirialueille tehtiin suksella. Jouduin siellä Varulan Rekon ja Laitalan Jaskan kanssa 3. komppaniaan. Niskan Väinö joutui 1. komppaniaan. Minä ja Varulan Reko jouduimme aluksi samaan teltaan komppanian III joukkueeseen. Joukkuepäällikkömme on res. vänrikki Mannola, voimistelun opettaja Valkeakoskelta, varapäällikkö kersantti Matti Kangas. Tulin joukkueen 1. ryhmään, ryhmänjohtajana on alikersantti Peltokoski Oulaisista.

Yöllä 29. päivää vasten olin kuulovartiossa leirialueen sivussa. Seuraavana aamuna näin vartiopaikalleni lentokoneita seilailmassa sen yllä. 3. komppanian päällikkö on luutnantti Tammisalo, en ole häntä ehtinyt nähdä.

Helmikuun 29. päivän asustelimme teltoilla. Tapasin leirialueella maatalousneujamme Haapalaisen. Hän oli kranaatinheitäjäkomppaniassa. Kirjoitin kotia. Seuraavana yönä olin taas samoin kuulovartiossa.

Maaliskuun 1. päivänä siirtyi joukkueemme etulinjalle, jossa oli oma telttansa. 1-2 päivän välisenä yönä olin ensi kerran etu-

linjalla vartiossa Vuorisen ja Palolan kanssa. Vuorisella oli pikakivääri ja olin ampujan apulaisena. Ammuimme aina vähän väliä tulta ryssien asemia kohden, ja saimme sieltä vastaamme räjähtäviä kuulia ja kiväärikranaatteja.

2. päivä etuvartiopalvelusta vartio I:ssä. Upseereita kulki asemillamme pitkin päivää hyökkäystä suunnittelemassa. Ilta-päivällä tapasin tuttavani Tuusulan kursien ajoilta kapteeni Laulajaisen. Hän oli tykistöupseerina, komennossaan seitsemän tykkiä, joita laitettiin lisää aseisiin.

Aamulla kävin vänrikki Mannolan kanssa vasemmalla sivustalla tarkastamassa asemiamme. Näin siinä asemien edessä Saunajärven jäällä ryssien nelimoottorisen lentokoneen ja ryssien asemat 300–400 metriä asemistamme. Sieltä erotti mm. monta korsua.

Illalla 2. päivänä alkoi tykistötuli kiihtyä ja kello 6–7 oli rumputuli. Ammuttiin 600 kranaattia ryssien aseisiin. Me myös ammuimme sen kuin halusimme. Kello 7 alkoi hyökkäys. Tykistö lakkasi ampumasta. Mutta nyt alkoivat sitten ryssät soittaa. Tuli eteenikin noin 6 m päähän 5" haupitsin kranaatti heittäen lunta ja multaa päälleni. Yksi puhelinmies lensi ilmaan saaden pienen haavan ja pahan tärähdyksen.

Hyökkäys jatkui läpi yön. Haavoittuneita ja kaatuneita tuotiin sivuitsemme yhteenään. Sunnuntaiamuna 3. päivänä valtasi joukkomme sitten ryssien korsumäen vasemmalla. Pakenevia ryssiä olivat vasemmalla olevista asemistamme ampuneet Saunajärven jäälle kymmenittäin.

Taistelussa kaatui m.m. 2. komppanian päällikkö luutnantti Sainio. Meidän kompaniastamme haavoittui mm. vänrikki Koskimies, samoin Jaakko Mälaskä käteen ja rintaan ja Reko Suorsa nivusiin. Taistelua jatkettiin maanantaina ja tiistaina 4–5. päivinä ja 5. päivänä vallattiin toinen korsumäki vasemmalla. Siellä kaatui mm. luutnantti Rancken.

Sitten jatkui etuvartiopalvelus. 5. päivänä tuli ryssiä antautuen vasemmalla olevien asemiemme edustalle. 5. tai 6. päivänä jouduimme vartiopaikallamme 1,5 tuntia kestävän ilmahyökkäyksen kohteeksi. Oli kahdeksankin lentokonetta yhtäaikaan ampumassa meitä, Vuorista, Paanasta ja minua. Asemiemme eteen vain noin 15–20 metrin päähän pudottivat pommiryöpyn.

6–7. ja 8. päivä oli vartiointia edelleen etuvartioasemassa, johon lentokoneet joka päivä pommittivat etuvartioasemia ja etuteltan seutuja. Piti tehdä yksi korsukin lisää. Peltokoskelta meni jalat poikki lentopommin sirusta.

10. ja 11. päivää vasten olin vartiossa ryssien korsumäessä vasemmalla ja päivät etuteltan korsussa aikaa kulutellen. 11. päivänä illalla jouduimme 1. komppaniaan I joukkueeseen 1. ryhmään. Komppanian päällikkö on metsänhoitaja, reservin luutnantti Tapio Saikku, joukkuepäällikkö reservin vänrikki Tuomas Mäkinen, varalta alikersantti Autio, ryhmänjohtaja korpraali Kukkula.

9–10. ja 10–11. päivän välisenä yönä oltiin korsumäessä ryssien korsussa yötä, ja oli kovasti kylmää. Saunajärvi ja sen jäällä oleva lentokone oli edessä ja ryssien raatoja asemissa siellä täällä ja kaikenlaista sota-saalista ympäriinsä.

11. päivänä maaliskuuta hiihimme 9 km illalla ja yöllä. Aamuvarhaisella teimme teltan ja päivällä vielä toisen, jolloin kuulimme kenen ryhmään kukin kuuluu. Samassa metsässä oli tykistön teltoja. Tapasin mm. Veikko Pietilän Ali-Temmekseltä ja Nikkarin Matin Mälaskän kylästä. Löytövaaran suunnalta kuului kovaa tykistöammuntaa. Ryssät siellä ryntäilee asemiamme vastaan.

Maaliskuun 12. iltapäivällä lähdemme hiihtäen edelleen Saunajärven maantien varteen. Ryssiä lenteli vimmatusti ja he pudottelivat pommeja. Joukkoja näytti olevan metsät täynnä. Tykistömme ampuu ja vihollinen lentelee.

Odotamme yön erään kankaan sivussa notkelmassa ja aamun valjetessa lähdemme etenemään harjun poikki. Heitämme sukset korpeen ja hyökkäämme peräkanaa ensin kyykyssä ja sitten kontaten ja ryömien edessä olevan rämeen poikki ryssien asemia kohden, kunnes olemme niistä vain 20–30 mtr päässä. Siihen päättyivät yöllä kaivetut lumivallit. Odotimme jälessä tulevia ja rynnäkkökäskyä. Kukkula koetti heittää käsikranaatteja ryssien aseisiin.

Heittäjämmä ampuvat ryssien aseimia edessämme. Ryssien lentäjät risteilevät ylämme kuulaassa ilmassa. Palelee. Lumi pölisee asemiemme lumivallissa, lentopommeja tippuu jälempänä olevien aseisiin ja konekiväärisuihkut pyyhkivät rivejämme varsinkin jälempänä. Katson kelloa, se on muutaman minuutin yli 9. Silloin tulee käsky perääntyä pois, sillä välirauha alkaa kello 10.45.

Tuntuu uskomattomalta, mutta perääntymään lähdetään yksitellen. Piti palata vielä matalampana, sillä konekiväärisuihkut pyyhkivät ylämme ja lentokoneet ampuvat vimmatusti, pommeja tippuu ilmasta. Ryssä alkaa ampua kranaatteja, kun pääsemme suksiemme luo. Tulee lentopommeja lähelle. Edessäni haavoittuu eräs ja 15 metriä etuvasemmalla kaatuu eräs. Häneltä tulee sisälmykset ulos, ja oikea käsi on katkenut pois ranteesta.

Luomme siinä asemat vänrikkimme määräyksestä. Miehiä haavoittuu hirvittävässä ilmapommituksessa lentokoneiden ajaessa niin että kuusenlatvat heiluu. Haavoittuneita ja kaatuneita tuodaan jälempää. Mm. vänrikki Mannola on haavoittunut. Varajoukkuepäällikkömme Autio on kadonnut ja vihdoin löytävät lääkintämiehet hänet etuasemista päähän vaikeasti haavoittuneena.

Viimeinen tunti on hirvittävä. Mutta sitten yhtäkkiä lakkaa ammunta. Kuuluu vain lentokoneiden häipyvää surinaa. Etuasemista kuuluu eläköönhuutoja. Ryssät olivat

tulleet hakemaan kuivaa puuta rämeelle ja tervehtineet poikiamme kädestä. Lähdemme sitten hiihtäen takaisin. Minä olen keulamiehenä, ja niin tulemme teltoille takaisin.

Tapaan siellä mm. Mauno Niilekselän Pulkkilasta. Luovutamme ammuksia ja käsipommeja pois ja puramme teltat. Sitten hiihdämme takaisin telttakylällemme. Saan siellä Liittoja ja kirjeen kotoa.

14. ja 15. päivän asumme leiriteltoillamme. Saamme tilin ja kirjoitamme kirjeitä. Luemme kauhistuttavista rauhanehdoista. 16. päivänä aamulla puramme teltan ja lähdemme hiihtämään Saunajärveltä Polvelaan ja Kuhmoon. Olemme saaneet vänrikki Mäkisen komppanian päälliköksi. Matkalla näkyy paljon joukkoja ja sodan jäljet ovat lisääntyneet. Ruokailemme hetkisen Tyrävaaran luona.

16. päivän iltana saavumme Kuhmon kirkolle, jossa majoitumme Korpilinnaan. Tyrävaaran luona tapaan Koukkarin pojan Kestilästä. 17. ja 18. päivinä oleskelua Kuhmossa. Kylvetään, syödään ja keitetään kahvia. Kirje Näpänkankaalle.

19. päivänä sain luvan käydä Valtalassa, jossa hiihdin Kustin ja Riikan kotia katsomassa ja senjälkeen kylvin oikein nautinnolla. 20. päivänä III pataljoona palasi Löytövaarasta. Iltahartaus. 21. päivänä harjoituksia pihalla. 22.3. on pitkäperjantai. Saunajärveltä tulee tykistöä pois. 23. päivä on kiväärin tarkastus ja kylpyä. 24.3. sain Sk. Jussilta ("Suojeluskunta-Jussi", Juho Päiveröinen) paketin, jossa oli Kestilän lotilta tuliaisia ja Jussilta kirje. II pataljoona tuli Löytövaarasta. Tapasin Yrjänän Uunon ja Kärki-Imman ja Karppis-Jussin sekä Olavi Suorsan.

25. maaliskuuta kävi helsinkiläinen teateriseurue Korpilinnassa esiintymässä. Seurueeseen kuului Aappo Similä, Eero Selin, Ingeborg Larsson ja Urho Karhumäki. 26. päivänä, Maariana, kävin Haminan talossa rajavartioston kasarmien luona Toi-

volan Jussilla vieraana. Siellä oli myöskin Kusti Kurkinen. Kävimme Jussin kanssa Jämäksen kasarmilla. Palattua kuulin, että seuraavana aamuna lähdetään rajavartiioon ryssän rajalle. Kirjoitin siitä kotia Hellille ja Inkerille.

27. päivänä aamulla lähdimme autoilla Lentiiran tietä 15 km ja sitten suksilla 10 km Sumsan taloon saakka. Sumsassa ruokailimme ja komppania jakausi eri vartiioihin. IV joukkue joutui Kallijoen Kannakselle, johon oli matkaa 24 km, joka mentiin hiihtäen. Talot oli matkan varrella poltettu. Iltapäivällä saavuimme Kannaksen vartiopaikalle, joka oli poltettu. Vain näkötorni ja lipputanko oli jällellä.

Tehtiin teltat ja majoituttiin niihin. Vartiion päällikkönä oli kersantti Matti Kangas. 28. päivä oleilua Kannaksella. 29. päivä hiihdimme sisämaan ladun Kannaksella Hämeen taloon saakka Korkaman vartioa kohden. 30. ja 31. päivä makoilimme teltoilla. 1.4. oleilua vaan. 2. päivä kuulovartiossa Maaselän järven takana aamusella. Illalla sain kirjeen Möykkyseltä (tarkoittanee Yrjö Kylmäahoa).

3. päivä. Hiihdin partiassa Korkaman vartiossa. Matkalla kivoja järviä, joiden rinteillä talot poltettuina. 4. päivä. Oleilua teltalla. 5. päivä. Kävivät vänrikki Kiiski ja ylikersantti Kiuru tarkastamassa vartion. Illalla soitettiin sitten, että kuusi miestä nostoväestä, mm. minä, pääsee pian pois. Päivällä kirjoitin kotia.

6. päivä lauantaina toi Helmeri Hellin lähettämän paketin ja kirjeen häneltä ja Aukustilta. Tiedusteltiin, miltä asemalta pois pääsevät menevät kotiaan. Pesin paidan, että pääsee puhtaalla siviiliin. Illalla luin Liittoja ja keitin juustosaijua.

7. päivä sunnuntai. Ilma muuttui suviseksi. Kannaksen vartion poissirrosta tuli puhelinsanoma. Kirjoitin vielä kotia ja prierieläinlääkärille siasta.

8. päivä maanantai. Helmeri tuli ja toi

postia. Useita hevosia tuli hakemaan meitä pois Kannakselta. Kyseltiin pois pääsevien kotimatkoja. Nyt oli kyseessä kaikki nostoväkeen kuuluvat joukostamme. Toiset määrättiin hiihtämään Lentiiran kirkolle vartiioon. Saatiin mm. yhteisesti Ruotsista lähetetty tuntemattoman sotilaan paketti.

Tuntolevyni N:o 952 262.

9. päivä tiistai. Hiihdimme Kannakselta Sumsalle. Kylvimme läheisen torpan saunassa. 10. päivä oleskelua Sumsassa, varusteiden luovutus ja illalla kello puoli yhdeksän lähdimme matkalle Kuhmon kirkolle. Autot tulivat vastaan ja vähän ennen puoliyötä oltiin Kuhmon kirkolla. Majoituimme Kuhmossa työväentalolle.

Siellä oli mm. Suonvieri tulossa sairaalasta, mutta hän sai palata takaisin vapautuessaan. Yöllä tuli Niskan Väinökin työväentalolle. Aamulla 11. päivänä oli ensin lääkärintarkastus Jsp:ssä ja tilin sekä muonarahojen maksu samassa paikassa. Kello 12 noustiin autoihin ja kohti Vuokattia. Niin jäi Kuhmon taistelutantereeit selkämme taakse.

Sotkamon kirkolla pysähdyimme hetken ja jatkoimme autoilla matkaa edelleen Vuokatin asemalle. Siitä kulki ohi mm. evakkojuna tuoden kuhmolaisia Oksavalta ja pielisjärveläisiä Savosta päin. Seuraavana yönä tultiin sitten Nuojuaan Niskan Väinön ja Kärki-Imman kanssa. Siellä oli Nikulan Jussikin tulossa Petsamosta päin.

Aamulla 12. päivänä lähdin postiautossa Vankilan tiehaaraan. Autossa tuli myöskin Rivin Matin ruumis. Hiihtelin sitten Vankilan tiehaarasta kirkolle ja kirkolta tulin Kankaan Pekan hevosessa kotia. Kotona olivat vielä kuhmolaisetkin. Vain Tauno oli viety sinne johonkin. Seuraavana päivänä lähtivät Kusti, Riikka ja Paavo kohden Kuhmoa, ja niin päättyi sotatilanne meillä.

Eelis Rasinkangas

Katkelmia talvisodan päiväkirjasta

Tuntolevyn numero: 459337

Kiv N:o 53321

30.11.39. Aamulla klo 7.00 alkoi kuulua kiivasta tykistötulta rajalta. Orjansaaren kylä sytytettiin palamaan. Joitakin lentokoneita lensi. Illalla siirryttiin metsään teltoihin ja oltiin siellä yötä. Siis sota oli alkanut ja mekin oltiin melkein rajan pinnassa.

1.12.-39. Ei mitään erikoisempaa. Lentokoneita lenteli ja tykistötuli oli voimakas, mutta ei tuottanut meille mitään vaurioita. Laitettiin korsut kuntoon ja puhelinkeskus asetettiin sinne. Minä menin esikuntaan keskusasiaa hoitamaan ja olin yötä siellä.

2.12.-39. Aamulla esik. muuttu metsään ja Puistola jäi autioksi. Tykin ammuksia tuli likelle. Illalla lähetettiin Nurmijoelle ja Puistola ja Huhtinkylä poltettiin.

3.12.-39. Oltiin Nurmijoella päivä ja se oli hiljainen, mutta illalla oli ryssä yllättää koko patalj., mutta lyötiin takaisin. Muutamia meikäläisiä kaatui ja haavoittui, ja me lähetettiin Viipuriin päin vetäntymään.

4.12.-39. Aamupäivällä tultiin Äyräpään Mälkölän kylään. Majoituttiin taloihin ja päästiin nukkumaan ensi kerran koko sota-aikana. Minäkin nukuin heti toista kellon ympärystä ennen kuin heräsin ollenkaan.

5.12.-39. Tänään tapettiin talosta lampaita ja sikoja, syötiin niitä ja nukuttiin. Vihollisesta ei kuulunut mitään erikoisempaa.

6.12.-39. Samassa paikassa samat tehtävät, syöminen ja lepääminen etupäässä. Jäätiin samaan paikkaan yöksi.

22.12.-39. Aamuyöstä marssittiin metsäteitä pitkin Muolaankylään päin. Majoituttiin teltoihin ja kaivettiin teltat maan sisään, mutta illalla tuli lähtö etulinjoihin. Ei keretty nukkua ollenkaan.

23.12.-39. Marssittiin aamunkoittoon parikymmentä kilometriä. Oltiin tykistöutlessa, ja päivän valjettua lähetettiin hyökkäämään ja hyökättiin iltaan asti noin 4 km pitkästi. Minäkin sain naarmun kalvoseen, ja joku toinen kaatui ja haavoittui. Illan hämärässä vetäännyttiin takaisin ja lähetettiin marssimaan sinne, mistä eilen illalla lähdettiin. Matkaa parikymmentä km eikä oltu syöty koko päivänä mitään.

24.12.-39. Aamuyöstä saavuttiin ihan poikkinaisina miehinä teltan paikalle, vaan ajoneuvot ei olleet tulleet, niin satuttiin pääsemään autolla jonku matkan päähän kylään. Siellä saatiin vähän nukkua ja syä. Ja aamupäivällä lähetettiin metsään vanhalle teltan paikalle ja majoituttiin siihen, ja oli joulun aatto. Sain kotoa ja Sulolta kirjeen.

25.12.-39. Joulun päivä. Samassa paikassa. Kova pakkanen. Melko rauhallinen. Jonkun verran lentokoneita pörräsi koko päivän. Jäätiin samaan paikkaan yöksi.

26.12.-39. Sama paikka. Tapanin päivä. Jonku verran lentokoneita ja tykistötulta, muuten rauhallista. Samaan paikkaan yöksi.

27.12.-39. Samassa paikassa. Hyvin rauhallinen päivä. Käytiin linnoitustöitä tekemässä. Jäätiin yöksi samaan paikkaan. Olavilta sain kirjeen.

28.12.-39. Samassa paikassa. Käytiin estelinjauksessa. Oli pilvinen ilma. Ei lentokoneita.

29.12.-39. Sama paikka. HV-torjuntaharjoituksia. Illalla maasaunan tekoa. Pilvinen ilma. Joitain lentokoneita liikkui.

15.2.-40. Aamupäivällä lähetettiin puolustuslinjain tykö kaivamaan panssarikoloja ja oltiin siellä yö kokonaan. HV (lienee hyökäysvaunut) jyräsi vain eivät tulleet meidän tuhottaviksi.

16.2.-40. Yhtälujaa oltiin valmiit torjumaan HV mutta niitä vielä ole tullut. Nyt istun torjuntakuopassa ja kirjoittelen. Kuulat vinkuvat, ranaatit räiskyvät, lentokoneet pörrää aivan matalalla ja syöksyvät. On vielä aamupäivä. Ei tiedä, mitä iltaan mennessä tapahtuu. – Illan tullen vetäännyttiin pois vihollisen nenän edestä ja tultiin Kuikkalammille ja mentiin yöksi korsuihin.

17.2.-40. Aamupäivällä lähetettiin Kämärän tien varteen vihollista vastaan. Miinoitettiin tie ja mentiin tien varteen korsuihin.

18.2.-40. Maantien varressa miinoitettiin ja kytättiin HV:tä, mutta ei ne tulleet. Muuten oli kaunis ilma ja paljon lentokoneita ja tykistötulta.

19.2.-40. Sama kyttäys. Tykkituli ankara ja paljon lentokoneita ilmassa. Tähänkin meidän likelle tuli muudan ranaatti ja vei 8 miestä kerralla. Joutavan näköistä.

20.2.-40. Aamulla kaivettiin panssaritorjuntakuopat, ja illalla jouduin ei-kenenkään-maalle HV-vahtiin. HV:t ajelivat ja ryssät huusivat vain eivät tulleet lähettyvilteni. Iltayöstä tulien pois, ja oli kova tykkituli. Ranaatit räjähtelivät joka puolella. Sain Sulolta kirjeen.

21.2.-40. Päivällä levättiin, illalla lähetettiin linjalle. Miinoitettiin ei-kenenkään-maata ja haettiin ryssä HV-tykin ammuksia vallattuihin HV-tykkeihin.

22.2.-40. Lepäiltiin. Oli jonkun verran tykistötulta. Pilvinen ilma. Ei lentokoneita.

23.2.-40. Muutettiin Kuikkalammille korsuun. Vartiopalvelusta. Pilvinen ilma. Kova tykkituli.

24.2.-40. Vartiopalvelusta. Kova tykkituli. Pilvinen ilma.

25.2.-40. Siirryttiin Kämärän tien varteen lähelle Kämärän ja Viipurin tien haaraa. Oltiin miinavartiossa tien haarassa. Kirkas ilma. Paljon lentokoneita.

26.2.-40. Tienhaarassa vartiossa. Kirkas ilma. Lentokoneita. Tykistötulta tienhaaraan ja lentopommitusta.

27.2.-40. Tienhaarassa vartiossa. Lento-

pommitusta. Illalla lähetettiin pois ja marsittiin Kämäräjärven pohjoispuolitse Viipuriin menevälle maantielle ja eteenpäin, niin kauvas, ettei tykinjyske juuri kuulu.

28.2.-40. Aamulla tultiin Antrean pitäjään Näätälänjärven rannalle Korpelan kansakoulun tykö ja majoituttiin eräeseen taloon. Oli pilvinen räntäsateinen ilma.

29.2.-40. Talossa lepäiltiin. Ilma kirkas-tu ja oli paljon lentokoneita ja syöksivät ja ampuivat seuraavaan kylään. Kävin Marttia tapaamassa.

1.3.-40. Maaliskuu alkoi kauniilla ilmal-la. Paljon lentokoneita. HV-kuoppia kaivettiin iltasella.

2.3.-40. Kaunis ilma. Paljon lentokoneita. Oikein keväisen tuntuinen aamu. Kk-papatus kuulosti niin joutavalta raikkaassa aamussa. Illalla korsun tekoa kovaan maahan.

3.3.-40. Korsun tekoa. Vähän usvanen ilma. Vähemmän lentokoneita, jonkun verran tykistötulta ja kk-naputusta.

4.3.-40. Pilvinen ilma. Ei montakaan lentokonetta. Korsun tekoa. Hiljaista muuten.

5.3.-40. Vähän pilvistä ilmaa. Joitain lentokoneita. Korsun tekoa.

6.3.-40. Osittain pilvistä. Joitain lentokoneita. Tykistötulta aivan meidän asunnon viereen järveen. Korsun tekoa. Muutettiin Juho Karjalaisen talon alle kellariin asumaan. Ryssän tähystyspalo ilmesty näkyviin. Ei paljo sietänyt liikkua ulkona.

7.3.-40. Kellarissa asuttiin. Pilvinen ilma. Vähän lentokoneita. Illalla sain tehtäväkseni järjestää eräeseen saareen Näätälänjärven aliupeeerivartion.

8.3.-40. Saarella vartiossa. Ei muuta erikoista. Ryssä vain ajeli vaunuilla ja huuteli. Pilvinen ilma. Vähän lentokoneita.

9.3.-40. Saarella vartiossa. Pilvinen ilma. Ei lentokoneita.

10.3.-40. Sekava ilma. Jonkun verran lentokoneita. Samassa vartiossa. Ei mitään erikoista.

11.3.-40. Poutailma. Lentokoneita ja tykkitulta aivan meidän korsun ympärille. Saarella vartiossa. Ei mitään erikoista.

12.3.-40. Pilvinen ilma. Ei lentokoneita. Kova tykkituli aivan likelle. Ei mitään muuta. Korsua oisi pitänyt tehdä. Saarella vartiossa. Ryssä hääri rannalla koko yön, vain ei lähtenyt jälle.

13.3.-40. Saarella vartiossa. Ryssä rannalla. Aamulla tultiin pois ja oli kova tykkituli aivan kellarin ympärille muutaman kymmenen metrin päähän. Klo 11.00 Rauha, ainakin niin sanottiin, ja miehet vetäytyivät pois asemasta ja me jäätiin varmistamaan. Kyllä se tuntuu kummalta, kun ei kuulu mitään ryskettä. Kaikki on hiljaa, ei kuulu mitään. Illalla vain tavallinen vartio ja nukkumaan.

14.3.-40. Aamulla klo 7.00 lähtö. Marsittiin noin 17 km ja tultiin puolen päivän aikaan Kilpeenjoelle ja majoituttiin taloihin. Oli pilvinen ilma ja lumipyry.

15.3.-40. Aamulla lähetettiin taas marssille ja marssittiin 23 km. Suomeen päin ja majoituttiin taloihin noin 200 m päähän Suomen rajasta. Majoitus oli Nuijamaalla Viipurin pitäjän Myyrän kylään Parjan taloon. Talo oli noin 200 m päässä Suomen

rajasta ryssän puolella. Siinä oli vielä isäntä kotona. Hommaili tavaroitaan rajan taakse. Pakkasilma oli koko päivän ja pakkanen tuntui tulevan yöksikin.

16.3.-40. Samassa talossa oltiin koko päivä. Kylvettiin paskat pois ennen Suomen tuloa. Oli kirkas, kaunis kevätilma. Jäätin taloon yöksi.

17.3.-40. Päivällä lähetettiin hiihtämään kohti Lappeenrantaa, johon oli matkaa noin kolmekymmentä kilometriä. Lappeenrantaan saavuttiin illan hämyssä ja majoituttiin vankilaan selliin. Siinä se sitten meni. Lappeenrantaa oli pommitettu aika lailla. Oli siellä sortuneita taloja melkolaiilla.

18.3.-40. Aamulla heräsin vankilan selistä, vaikka olisi pitänyt olla ensimmäinen vapauden päivä. Nimittäin vakinainen väki oisi loppunut, jos oisi maailma ennallaan pysynyt. Sitten klo 7.30 lähetettiin taas hiihteleen kohti Mikkeliä. Hiihettiin parikymmentä kilometriä ja majoituttiin taloihin Lemminkäisen Ruomin kylään.

19.3.-40. Talossa asuttiin ja kylvettiin. Melko sievä ilma. Ei mitään erikoista.

Tauno Karioja

Näin lähdettiin talvisotaan

Varhaisyyksyllä 1939 oli meille reserviläisille järjestetty palaveri, jonka tarkoituksena oli valmistaa kutsukirjeitten nopeaa jakamista mahdollisten ylimääräisten kertausharjoitusten varalta. Jokaista kyläsuuntaa varten tehtävään valmennettiin yksi henkilö. Minun osalleni tuli Mäläskän-Leiviskän suunta.

Tuohon aikaan pidettiin runsaasti erilaisia kerhoja ja ompeluseuroja, ja niissä käytiin paljon. Niinpä mekin olimme tulossa Mäläskänkylän Autiosta tuolloisesta kerhosta suurella joukolla. Mukana oli lukuisa joukko myös Leiviskänrannan nuoria. Reserviläisiä oli tietysti myös matkassa.

Tiellä tuli Hämeenahon seutuvilla meitä

vastaan pikalähetti, Vilho Mannermaa. Huomattuun minut joukosta hän antoi sinetöidyn paketin ja sanoi: ”Tehtävän tiedät. Toimi nopeasti!” Kerroin heti mukana oleville lukuisille reserviläisille, mistä oli kysymys. Sain, että menisimme kotiini Uudellentalolle, jossa voitaisiin jakaa läsnä oleville tulevat kutsut.

Näin tehtiinkin ja sain jaetuksi huomattavan määrän siitä postista kuittauksia vastaan. Vähän tietysti selostin myös kotiväelle, mitä oli tekeillä. Loppujen kutsujen jakoon sain avukseni Yrjö Väyrysen, Aution isännän, ja Tauno-veljeni. Saimme tehtävän suoritetuksi loppuun aika nopeasti, ennen aamua.

Näiden kutsujen siivittäminä Kestilän reserviläiset kokoontuivat Suojeluskunnan talolle aamusta 15.10.39. Järjestelyissä ja erilaisissa huoltohommissa päivä kului ilta-päivään ennen kuin hevoskolonna oli matkavalmiina kohti Nuojuan rautatieasemaa. (Lähemmin Olavi Suorsan artikkelissa kohta ”Ylimääräiset kertausharjoitukset”).

En osaa kertoa hevosajoneuvojen määrää, mutta paljon niitä oli kirkon myötäsessä ajoneuvossa. Itse olin kolonnan keski-

vaiheilla Toivo Kariojan ohjastamassa Anttilan ajoneuvossa. Samoissa kärryissä olivat myös Arttu Seppänen ja Eino Heikkinen.

Ensimmäinen etappi oli Veneheiton koulu, johon Kestilän lotat olivat järjestäneet ruokailun. Eeva Still, Hilja Mannermaa, Elsa Päiveröinen ja Kyllikki Heikkinen sitä olivat laittamassa. Maittavaa ruokaa riitti kaikille, hevosmiehet mukaan lukien. Ruokailun jälkeen matka jatkui Ylisuvannon koululle, jossa yövyttiin.

Seuraavana päivänä olivat Kestilän lotat jälleen järjestäneet ruokailun siellä yöpymispaikassa. Järjestäjinä olivat nyt Eeva Still, Aino Mankinen ja Kerttu Pyhtilä. Jälleen ateria oli hyvä ja kohtelu ystävällinen.

Ylisuvannon koululta marssittiin Nuojuaan. Sieltä jatkettiin sotilaskuljetusvauvuissa Ouluun, jossa majoituttiin Pokkitörmän lyseolle. Ylimääräisiä kertausharjoituksia pidettiin puolitoista kuukautta. Marraskuun lopussa oli sitten lähtö kohti tuntematonta päämäärää. Siitä tuli 105 päivää kestävä aseellinen selkkaus.

Ilmari Leinonen

Talvisodan ensimmäisiä taisteluita

Joulukuun 8. päivänä vuonna 1939 olimme Kuhmossa puronvarsilinjassa sellaisen tien varressa, missä meillä oli ensimmäisiä yhteenottoja. Heti aamupäivällä pataljoonan komentaja kapteeni Taube sai kohtalonsa. Päivemmällä kantautui tieto KK:sta, että Vilho Kurkinen on joutunut kadoksiin. Rajavartijoilta varmistui vasta huhti-touko-

kuun vaihteessa, että Vilho oli kaatunut tuona päivänä.

Sitten meillä oli tilanteita Koistilan mäessä, jossa kaatui Pyhännän poikia. Pirttimäen valtauksessa 14.12. kaatui Rivin Matti, Matti Karioja Kestilästä. Sitten linjamme oli Maunulanvaarassa. Kolmas joukkue oli hieman asemien takana reser-

vissä. Tehtävänämme oli pitää yhteyttä jossain vasemmalla olevan osaston vastaaviin yhteismiehiin. Meistä noin kilometrin päässä olevassa Leipivaara-nimisessä talossa olivat majoittuneena meidän ”töpinät”, toimitusjoukkueet.

Taisi olla tapaninaamu, kun Töpinästä tuotiin aamuvarhaisella aamuateriat. Muonamiehet kertoivat, että heillä oli yöllä ollut hälytys. Pihalla ollut vartiomies oli kuullut läheisestä metsästä liikehdintää. Paluumatkalla poikia kohtasi yllätys. Partisaanit olivat järjestyneet tien varteen tarkoitukseensa tietysti ottaa vankeja.

Toiset hyökkäsivät hevosen päitsiin, toiset rekeen. Veikko Rahikkala oli ollut istumassa perälaudalla ase käsillä toimintavalmiudessa. Hevonen säikähtäneenä otti laukkahypytt. Veikko putosi siitä tielle. Onneksi suitsiperän mutka oli sotkeutunut jalkoihin, ja niin Veikko sukkelana miehenä pääsi kyytiin. Yksi partisaaneista oli saanut perälaudasta kiinni, mutta sai kiväärinperästä kynsilleen. Niin pojat onnistuivat pääsemään ammuttuaan muutaman laukauksen.

Näin he saivat tehtyä hälytyksen meille sinne linjaan päin ja samalla toimitusjoukkueeseen. Partio otti tietysti hatkat. Takaa-ajoon lähdettiin niin meiltä kuin Töpinästäkin. Meillä oli etuna pakenijain jälkeensä jättämät ladut, niin että pystyimme lyhentämään pakenijain saamaa etumatkaa. Me uskalsimme käyttää valmiita latuja, kun oletimme, että pakenijat eivät ehdi miinoittaa latuja.

Siellä erämaassa meitä kohtasi järkyttävä näky. Sivustaan asetettu kenttävartio oli joutunut kokemaan ikävän yllätyksen. Niin vartiovuorossa kuin levossa olevat oli raa'alla tavalla tapettu pistimillä ja kiväärinperillä. Ei sieltä ollut kuulunut aseitten pauketta. Suksia he eivät olleet ehtineet saada jalkaan ja jalkaisin pakeneminen paljossa lumessa oli ollut mahdottomuus.

Varsinainen osa tihutyön tehneestä partiosta pääsi pakenemaan omalle puolelleen ison suoaukean yli. Ylitystä varmistamaan oli jätetty puolenkymmentä miestä, jotka sitten tekeytyivät kuolleiksi. Surmatuilta suomalaisilta he olivat ottaneet suomalaisia ”Ukko-Pekkoja” eli ”pystykorvakivääreitä”, voittoa ym. mitä siinä kiireessä ehtivät ottaa. Elettäkään antautumisesta he eivät tehneet.

Etempää ilmaantui hiihtoporukkaa, jolle kapteeni Tönkyrä huusi: ”Tunnussana tai paukkuu”. Yhteydenotossa selvisi, että siellä oli jostakin toisesta porukasta oleva jällestyspartio. Myöhemmin komentajan käskynjaoilla oli tuon toisen partion edustaja ryhtynyt riitelemään kapteeni Tönkyrältä meidän evakuoimaa puoliamatikkivääriä, joka oli ensimmäinen sotasaalis lajiaan.

Näkemämme ja kokemamme vahvisti käsitystä, että olimme joutuneet peruuttamattomasti sotatilaan itäisen naapurimme kanssa.

Ilmari Leinonen

Kornetti Martti Suorsa – Tolvajärven taistelujen rohkea ja kyvykäs komppanian päällikkö

Tolvajärven taistelujen olemusta ja merkitystä on kuvannut parhaiten Mannerheim muistelmissaan: ”Tolvajärven ja Suomussalmen taistelut olivat taktisesti Talvisodan huomattavimmat, koska niillä oli ratkaiseva merkitys kansan henkiselle kestävyydelle. Lisäksi ne havainnollisemmin kuin monet muut antoivat realistisen kuvan niistä armottomista olosuhteista, joissa talvisotaa käytiin.”

Vaikka Tolvajärven taistelujen korkein komentaja kenraalimajuri Paavo Talvela ja rintamakomentaja eversti Aaro Pajari vaikuttivat ratkaisevimmin Tolvajärven suunnan voittoihin, heillä oli runsaasti pystyviä alijohtajia, joiden osuudella oli korvaamaton merkitys saavutettuun menestykseen. Heidän joukkoonsa kuuluu kornetti Martti Suorsa. Martti Suorsan taistelusuoritukset Tolvajärven ja Ilomantsin taisteluissa olivat siinä määrin ansiokkaita, että ne on syytä saattaa jälkipolvien tietoon.

Martti Suorsa syntyi Kestilässä 21.9.1912 torppari ja suntio Heikki Heikinpoika Suorsan ja talollisen tyttären Margareta Iikantytär Kalaojan toiseksi nuorimpana poikana. Hän herätti jo koulussa huomiota lahjakkuudellaan ja kirjoitti Haapaveden yhteiskoulusta ylioppilaaksi hyvin arvosanoin vuonna 1932.

Asevelvollisuuden hän suoritti Uudenmaan Rakuunarykmentissä (URR) 1932–33 Lappeenrannassa ja kävi RUK:n kurssin n:o 24 Haminassa. Palveluksen päätyttyä hänet siirrettiin reserviin ratsuväen kornettina eli vänrikkinä.

Suuren 1930-luvun talouspulan vuoksi Martti Suorsa ei lähtenyt heti lukemaan yli-

opistoon, vaan toimi kuuden vuoden ajan metsätyönjohtajana, kasöörinä ja konttoristina Metsäkeskus Oy:ssä Ruukissa. Hän osoittautui jo rauhan vuosina harvinaisen monipuoliseksi lahjakkuudeksi. Hän soitti kahdeksaa eri instrumenttia, joista viulu oli hänelle rakkain soitin. Hän oli taitava kirjoittaja, ja hänet tunnettiin monien pitäjien alueella innoittavana puhujana ja lahjakkaana runoilijana. Erikoista oli, että nuoruudestaan huolimatta hän oli myös taloudellisesti lahjakas, mikä olisi ilmennyt selvemmin, jos hän olisi saanut elää pitempään.

Martti Suorsa oli intomielinen isänmaan ystävä. Hän oli lähes aina mukana Raahen Suojeluskuntapiirin opetustilaisuuksissa, harjoituksissa ja urheilukilpailuissa. Näiden päättäjäisjuhliin hän kirjoitti mainioita kronikoita sekä juhlarunoja koulujen, nuorisoseurojen, lottien ja suojeluskuntien vuosikymmenjuhliin.

Raahen Sk-piirin esikunta teki muutamaa vuotta ennen talvisotaa viisaan ratkaisun sijoittaessaan Martti Suorsan liikekannallepanosuunnitelmassaan Polkupyöräpataljoona 7:n (PPP 7) 3. komppanian päälliköksi. Kun Suomen miehet kutsuttiin ylimääräisiin harjoituksiin (YH) 14–15. loka-kuuta 1939, kornetti Suorsan ensimmäinen tehtävä oli saattaa Kestilän miehet Oulun perustamiskeskukseen. Oman komppaniansa hän perusti silloisen Oulu Oy:n tiloissa. Sen henkilöstö oli pääasiassa Pyhäjokilaakson miehiä. Valmistunut PPP 7 siirtyi junakuljetuksena ilmeisesti Värtsilään ja sieltä polkupyörillä ja autoilla Tolvajärven eteläpuolelle IV Armeijakunnan reserviksi.

Myöhemmin pataljoona alistettiin Osasto Räsäselle tehtävänä käydä viivytystaistelua Aittojoelta Tolvajärvelle menevän tien suunnassa.

Talvisota alkaa

Sodan alku oli tottumattomalle pataljoonalle vaikea. Talot ja kylät paloivat. Sekasortoa lisäsi viime hetkellä pakeneva siviiliväestö, joka tarvitsi monenlaista apua, varsinkin kuljetuksissa. Ylivoimainen, panssari- ja ilmavoimien tukema vahvennettu 139. neuvostodivisioonan valloitti jo kolmantena sotapäivänä Suojärven ja työnsi 4.12. PPP 7:n taakseppäin Aittojoen viivytyksasemasta. Nyt alkoi Martti Suorsan varsinainen taistelujen tie, joka oli raskas mutta kunniakas.

Kornetti Suorsa nouti yksin 4.12. Aittojoen rantatörmältä komppanialle alistetun konekivääriryhmän, joka oli jäänyt vihollisen nopean etenemisen vuoksi selustaan. Annettu vetäytymiskäskey ei ollut jostain syystä mennyt perille kk-ryhmälle. Saman päivän iltapuolella Suorsa hyökkäsi vajaan ryhmän kanssa Aittosillan lähimaastossa vihollisen kimppuun ja löi yllättävällä iskulla suuren vihollisjoukon. Samalla hän onnistui pelastamaan vihollisen haltuun joutuneen, vaikeasti haavoittuneen pataljoonansa komentajan, jääkärimajuri J.H.Saarvan ja tuomaan hänet omien puolelle. (Suorsan joukkueenjohtajan, nykyisen kapteeni Aki Isoherrasen puhelinihmointus kirjoittajalle 9.10.1993 Kokkolasta).

Suorsan komppanian pääosat olivat 6–7.12. yksin puolustuksessa yli vuorokauden ajan Tolvajärven Ristisalmella siihen saakka, kunnes Pajarin apujoukot ehtivät paikalle. Komppanian vahvennuksena oli kk-ryhmän lisäksi yksi panssarintorjuntatykki. Suorsan komppania osallistui 7–8.12. välisenä yönä ansiokkaasti Kotisaaren hyökkäykseen ja Tolvajärven voittoisaan päätaisteluun 12.12. Matkailumajan

maastossa. Lisäksi hän eteni raskaassa taakka-ajotaistelussa 13–15.12. Ägläjärven suuntaan. Ägläjärven taistelun jälkeen Suorsan komppania sai olla levossa toista vuorokautta. Ägläjärveltä hän kirjoitti äidilleen paljon ilmaisevan kirjeen:

”Olemme viime päivinä taistelleet lujasti. Suurta menestystäkin on ollut. Vihollisen ylivoima on kuitenkin valtava. Kyllähän sota on kaunista runoissa ja kertomuksissa, mutta tosiasiasse se on kokonaan toista. Minä en olisi ikinä uskonut, millaista on sota. Rukoilkaa, äiti, vieläkin puolestani. Martti.”

Oinaansalmen taistelu

Kenraali Talvela kiinnitti huomionsa Tolvajärvellä kornetti Suorsan rohkeaan ja taitavaan toimintaan komppanian päällikkönä. Hän piti Ilomantsin Oinaansalmea strategisesti niin tärkeänä, että se oli pidettävä suomalaisten hallussa mihin hintaan tahansa. Vaadittuaan Ilomantsin puolustuksen johtajaa eversti Ekholmia hyökkäämään ja tämän pyydettyä apua Talvela lähetti yhden parhaista alijohtajistaan, kornetti Suorsan, komppaniansa kanssa hyökkäystehtävään Oinaansalmelle, vaikka komppanian vahvuus oli enää 70 taistelukelpoista miestä. Tehtävä oli Martti Suorsalle ja hänen miehilleen kunniakas mutta samalla kohtalokas.

Käskyn mukaan hyökkäys aloitettiin 22.12. klo 20.30 kirkkaassa kuutamossa ja kovan pakkasen vallitessa. Komppanialle oli alistettu kranaatinheitinkomppania ja kk-puolijoukkue. Suorsan osasto eteni tappioitta leveän Oinaansalmen yli ja hyökkäsi oikeaoppisesti 155. neuvostodivisioonan etumaisten osien kimppuun selustasta käsin. Vihollinen ei ollut kuitenkaan enää yllätettävissä, kuten aikaisemmin Aittosillan luona, vaan osasto joutui kiivaaseen tulti- taisteluun.

Neuvoteltuaan tilanteesta taitavan ja hyökkäyshenkisen alijohtajansa kersantti Vilho Nyrhisen kanssa Suorsa päätti yrittää vielä kerran. Kun osasto lähti etenemään, Suorsa haavoittui luodista, joka vioitti selkärangan ja halvaannutti alaruumiin. Taistelu keskeytettiin ja osasto lähti peräytymään. Raju hyökkäys pelästytti vihollisenkin niin, että se ei ryhtynyt takaa-ajoon.

Suorsa vedettiin huovan avulla takaisin Oinaansalmen yli Petkelniemen taloon, jossa oli joukkojen sidontapaikka (Jsp) ja lääkäri. Suorsa hoidettiin kuljetuskuntoon ja siirrettiin Koveron kenttäsairaalaan. Lähtiessä hän reessä maaten kiitti miehiään ja piti lyhyen velvoittavan puheen. Hän kuoli seuraavana aamuna 23.12.1939 Koverossa. Suorsan lisäksi taistelussa menetettiin seitsemän miestä kaatuneina ja useampia haavoittuneina. Tappioista huolimatta taistelu oli suomalaisille suuri menestys. Neuvostodivisioonan eteneminen pysähtyi lopullisesti Oinaansalmelle koko Talvisodan ajaksi. Kenraali Talvela saattoi olla taistelun tulokseen hyvin tyytyväinen.

Myös PPP 7:n kolmas komentaja majuri V.Paloheimo on arvostanut kornetti Suorsan taistelusuoritukset, koska hän esitti pataljoonan kunniamerkkiesityksessä KDN:o 344/I/39–20.12.39 kornetti Martti Suorsalle 4 lk:n vapaudenristin ”rohkeasta ja taitavasta esiintymisestä komppanian päällik-

Muistojani Talvisodasta

Olin syyskuun ikäluokkaa vuonna 1939. Kuopioon tuli lähtö 7.9.–39.

Jouduin jalkaväkeen, ykköskomppaniaan, mutta sain muuton kranaatinheitti-

könä Ägljärven ja Tolvajärven taistelujen eri vaiheissa”. Paloheimo esitti lisäksi vain 1./PPP 7:n päällikölle, luutnantti J. Kiianlinnalle VR 4:n Pataljoonan muille upseereille esitettiin kunniamerkkejä paljon myöhemmin. Suorsa itse esitti 2. lk:n vapaudenmitalin kersantti V. Nyrhiselle, alikersantti P. Mehtälälle ja sotamies A. Sopaselle. Kaikki esitetyt kunniamerkit myönnettiin. Kuten huomataan, kunniamerkkeihin tarvittiin suuria ansioita Talvisodan alussa.

Runoissaan ja puheissaan myös itselleen asettamansa velvoitteet Martti Suorsa täytti Tolvajärven ja Ilomantsin taisteluissa kuolemaansa saakka. Tämän kirjoittajalle hän on aina ollut innoittava esikuva.

Lähteet (kirjoituksessa mainittujen lähteiden lisäksi)

– kenraali Paavo Talvelan muistiot ja muistelmat

– Ryhmä Talvelan, Ryhmä Pajarin, Osasto Räsäsen, PPP 7:n ja 3. /PPP 7:n sotapäiväkirjat ja muut asiakirjat

– evl E.W.Kukkosen (myöh. kenraali-luutnantti) sotakorkeakoulun diplomityö ”Tolvajärven ja Ilomantsin taistelut”

– kk-alikersantti Väinö Siltaniemen kanssa käymäni keskustelut

Kamarineuvos Olavi Suorsa

meen noin kuukauden jälkeen. Siihen en saanut mitään opetusta. Pian sain siirron konekiväärikomppaniaan. Konekiväärin käyttöön sain opetustakin. Lokakuun puo-

livälissä sodan syttyminen alkoi varmistua. Ammusvarastoa alettiin tyhjentää Kuopista ympäröivälle maaseudulle.

Vanhemmat miehet joutuivat lähtemään Kannakselle ja reserviläisiä tuli tien täydeltä. Me alokkaat saimme olla vielä joitakin viikkoja. Sitten tuli pikainen käsky ruokailuun ja junaan, ei kuitenkaan linjoille vaan Kemiin. Sinne tuli Valkoinen kaarti ja Porin rykmentin alokkaat. Kemissä saatiin talvi-varusteet, mikä minkinlaiset, paljolti siviilivaatteita. Minullakaan ei ollut armeijan kampeita kuin mantteli, vyö ja kokardi. Ja monokengät, vaan onneksi uudet ja suuret. Sukkia kun oli, niin jalkoja ei palellut.

Porukka kerättiin kiireellä kokoon ja vyöt täytettiin kovilla. Pikaisesti meidät lastattiin myös junaan, joka vei Hyrynsalmelle. Sieltä siirryttiin autoilla Suomussalmelle Haukiperän lossin lähelle Metsäkan-kaalle. Kun laskeuduimme autoista, venäläinen tervehti meitä heti tykein ja kranaatein.

Vanhat miehet kertoivat, että heidän piti taistella kolme päivää ennen kuin saivat lyödyksi venäläiset lossin toiselle puolen. Sen jälkeen kun me olimme ylittäneet lossin, jouduimme kirkonkylän lähimaastoon, Kiantajärven läheisyyteen. Konekivääri sijoitettiin kellarin suuhun, joka oli kylään päin.

Venäläiset olivat kaivautuneet syviin monttuihin. Kun he joutuivat peräytymään kirkonkylästä, näimme että he olivat meistä vain muutaman kymmenen metrin päässä. Siksi kai vihollinen ei uskaltanut lyhentää tykki- ja kranaattitulta, kun siinä olisivat omatkin olleet vaarassa.

Kun omat hyökkäsivät Hulkonniemessä ja meidän konekiväärit tukivat autojen lavalta, venäläiset joutuivat peräytymään jäätä myöten omalle puolelle Kiantajärven yli.

Illan hämärtyessä näin sodan ensimmäisen raakuuden. Meikäläiset olivat saaneet kaksi venäläistä vankia. Kun heidän kopissaan ei ollut vartijoita, toinen heistä yritti

karata, vaikka piha oli täynnä sotilaita. Ei hän monta metriä päässyt, kun elämä loppui. Jälkikiraakuutta en viitsi kertoa.

Seuraavana päivänä lähdimme katkaistaan Raatteen tietä Venäjän rajan lähetyviltä ja varmistamaan motin kestävyyttä. Matkan varrella oli mökki, josta ei ollut lähdetty evakkoon. Kun hiihdimme kartanon läpi, mökin äijä tuli pihalle ja kehui, ettei heillä ole ollut mitään hätää. Lentokoneet ovat vain lentäneet ylitse. Hän kertoi myös, että heille on syntynyt uusi sotamies.

Raatteen tie oli jo ennen katkaistu. Niinpä lähdimme hiihtämään suoraa päätä Hyrynsalmelle. Sieltä mentiin junalla Laatokan koillispuolelle. Leppisyrjän asemalta hiihdimme Pitkärantaan. Menoa kesti koko yön ja pitkälle seuraavaan päivään. Herrat mittasi kartalta, että matkaa oli tullut 70 km.

Sitten jouduimme asemiin päätien varteen, josta oli yhteys Koiraojan mottiin. Konekivääri asetettiin asemiin tien läheisyyteen. Yhtenä päivänä partio pääsi siinä ryömimään asemiemme lähelle. Joku antoi käskyn hyökätä ja niitä kaatui monta. Yksi heittäytyi minun kohdalla valekuolleeksi. Kun menin sen ohitse, se heitti käsikranaatin minua kohti. Onneksi oli niin paljon lunta, ettei minulle tullut mitään. Kun olisi ollut viisas, olisi ollut vain liikkumatta. Nyt minun jäljessä tulevat ampuivat sen siihen.

Meillä tuli kiire palata takaisin, kun kaksi isoa tankkia lähti tulemaan meitä kohden eikä meillä ollut isompaa asetta. Eivät kuitenkaan lähteneet tieltä sivuun, jossa olimme niin lähellä. Aikansa tulittivat ja sitten lähtivät pois.

Sitten konekiväärit jouduttiin viemään Laatokan rantaan, Koiriojan mottiin, jossa venäläisten huolto pelasi. Kun yö alkoi pimentyä, venäläisillä oli kova kiire saada viedyksi evästä mottiin. Meidän tulituksemme takia kuormastoja jäi aina lisää jääle, mutta pääsi niitä perillekin. Vasta sitten yhteys katkesi, kun pioneerit räjäyttivät rai-

lon saaren ja mantereen väliin.

Kerran kirkkaalla päivällä saarien välistä alkoi tulla useita tankkeja ja miehiä paljon perässä. Mutta kun meilläkin oli tykki häiritsemässä, palasivat takaisin. Kerran yöllä venäläisten partio tuli meidän telta-alueelle. Niitä taisi olla kolmisenkymmentä. Tuli kiire rantaan kiväärille. Teltat oli metsässä, jossa venäläinen partio ympäröi ne konetuliasein varustettuna. Ne olivat vain kovassa pakkasessa niin jäätyneet, etteivät voineet isompaa tulta käyttää, vaan joutuivat lähtemään pakoon.

Helmikuun 4. päivänä minulle tuli ve-

Muistoja Talvisodan ensimmäisinä päivinä kaatuneesta toverista

Tuttuja jo siviilistä

Äskettäin ilmestyneessä Siikajokilaakson historiateoksessa mainitaan alueemme ensimmäisinä Talvisodan alussa kaatuneina alikersantit Tauno Reinikka ja Olavi Hartikka.

Palvelimme samassa komppaniassa asevelvollisina ja myös sodan alettua, kunnes näiden nuorten alikersanttien kohtaloksi tuli heti ensimmäisessä tulikasteessa antaa henkensä niin, ettei edes heidän ruumiitaakaan saatu kotikirkon multiin.

Tauno Reinikka tuli minulle tutuksi jo siviiliajoilta hiihtokilpailujen kautta. Hyvin monet muistavat vielä Taunon yhtenä seutukunnan lupaavimpana hiihtäjänurukaisena. Monien muiden voittojen lisäksi hänellä oli Ounasvaaran kisojen nuortenmestaruus, josta muistona hän kantoi vyöllään

renmyrkytys käteen. Jouduin sen takia sairaalaan.

Viljo Martikainen oli samaa ikäluokkaa kuin minä. Hän oli konekiväärillä saaren varmin mies. Hän ei perääntynyt, vaikka olisi jo ollut lupa. Kun venäläiset hyökkäsivät suurella voimalla, he jäivät kahdestaan ja ampuivat vielä toistakymmentä vyötä. Kun yön syöttäjä haavoittui, vasta sitten Martikainen lähti, otti haavoittuneen selkäänsä ja pääsi ehjänä oman joukkueensa luo.

Reino Hyvönen

kultaista palkintokelloa.

Entisen tuttavuutemme perusteella pääsin Taunon vetämään rykmentin hiihtojoukkueeseen mennessäni tammikuussa 1939 alokkaaksi Pohjan rykmenttiin Kuopioon. Silloisen käytännön mukaisesti oli poikkeus, että varusmiesalikersantille uskottiin tehtävä, jossa saimme vapaaksi pari iltpäivää viikossa ja pääsimme varuskunnan ulkopuolelle lenkkeilemään.

Rankkoja lenkkejä vedettiin. Mäkikauhukin vaivasi Puijon rinteillä, mutta ei kuitenkaan vetäjäämme, joka tasamaalla kasvaneena ja harjoitelleena kuitenkin rämäpäisesti lasketteli pahimmatkin laskut.

Kaiken kaikkiaan me muutamat mukana olleet alokkaat nautimme, kun toiset aherisivat kovaäänisten kantapeikkojen säestyk-

sellä sulkeisharjoituksissa.

Kevään tullen jouduttuani au-kouluun pidimme Taunon kanssa yhteyttä. Usein soitelaskodissa tavatessamme puheet kulkeutuivat menneisiin ja tuleviin hiihtokilpailuihin. Tulin vakuuttuneeksi, että hän oli asettanut tulevaisuutta ajatellen tavoitteensa korkealle. Katetta tosiaan tällaiselle ajattelulle löytyi. Ulkoiselta olemukseltaan Tauno oli pitkä, jäntevä ja voimakas kaveri, rehti ja elämäntavoiltaan säännöllinen. Siinä muistikuvani 45 vuoden takaa Tauno Reinikasta.

Sodan enteitä

Pohjan Rykmentissä syksyllä suoritettiin uudelleenjärjestely. Muodostettiin sodan aikainen kokoonpano, jossa pataljoonan tunnukseksi tuli III/3.Pr. Sain tietää kuuluvani komppanianpäällikön komentoryhmään taistelulähetinä ja että ryhmän johtajana oli taistelulähettiliupseeri Tauno Reinikka. Koulutukseni ei edellyttänyt tehtävää, ja pian sainkin tietää Taunon suosituksesta joutuneeni – tai siinä vaiheessa paremminkin päässeeni – tutun ja luotettavan kaverin ryhmään.

Pataljoonamme sijoituspaikaksi tuli Karjalan Kannas Valkjärven-Raudun välillä Saijanjoen varressa, josta matkaa valtakunnan rajalle sanottiin olevan noin kaksi kilometriä. Elettiin lokakuun alkupäiviä ja rakentelimme viivytyksasemia, korsuja, ampumapesäkkeitä ja yhdyshautoja. Me komentoryhmäläiset osallistuimme myös maajoitustalomme töihin.

Tiedotusvälineistä, radiosta ja sanomalehdistä, saimme kuulla että Moskovan neuvottelut antoivat välillä toivoa rauhan ratkaisustakin. Viikkoja kului, ja pahin pelko ehkä vähitellen väistyi. Mielialat nuorena asevelvollisten joukossa säilyivät ihmeteltävän reippaina, mitä nyt noin päällisin puolin voi päätellä. Milloin komento-

ryhmässämme vakavoiduttiin ja alkoi puhumattomuus vaivata, viritti ryhmänjohtajamme hyvänä laulumiehenä silloisen muotikappaleen ”Vanha merimies muistelee”. Kaikin tavoin ryhmänjohtajamme huolehti porukastaan muutoinkin noina synkän syksyn viikkoina.

Marraskuun 29. päivänä iltauutiset veivät sitten yön kokonaan. Niissä kerrottiin neuvottelujen katkenneen ja Neuvostoliiton sanoneen maittemme välisen hyökkäämättömyyssopimuksen irti. Päällikömmme luutnantti Eino Heino pistäytyi kamaristaan luoksemme. Keskustelimme pitkään eikä kukaan tuntunut elättelevän toivoa rauhasta.

Talon vanhaisäntä oli poikkeus, sillä hän ei voinut uskoa, miten syytön väki voidaan ajaa pois kodeistaan ilman, että he olisivat millään tavoin rajantakaisia häirinneet. Tähän tapaan tuo koko pitkän ikänsä kotonaan asunut isäntä sanaili viimeisenä rauhan iltana tuvassaan.

Muistan, miten Taunon kanssa pihalla käydessämme tähyilimme rajalle, jota rajajääkärit edessämme vartioivat. Syysyö valitsi ympärillämme joka puolella, kuten niin monena parin kuukauden ajan täällä elettyä yönä. Emme voineet tietää, mitä tuon pelottavan rajan takana puuhattiin, milloin ja minkälaisin asein ja voimin sieltä Puna-armeija kimppuumme käy. Sodan propagandaksi käsitimme meille koulutuksessa uskotellun, ettei niillä kummoisia aseita ole, vaan tykillä tulevat kiviä linkoamaan ammusten puuttuessa.

Sen sijaan Taunonkin kanssa aprikoimme, mitä uskottiin sodankulkuun ja maanpuolustukseen vaikuttavan ankarasti preussilaisen paraatimarssin harjoittelun. Kesäkausi yritettiin, mutta esimiehet tuskailivat, kun me suomalaiset koukkupolvet emme millään sitä oppineet.

Tuvan lattialla makasi sinä iltana hiljaisista sakkia. Kunkin ajatukset kulkivat missä lienee, kunnes Tauno vierelläni katsoes-

saan palkintokelloaan sanoi aivan luonnollisin äänenpainoin katuvansa, kun ei tullut jättäneeksi kelloa kotiin muistoksi. En tuohon osannut vastata muuta kuin vanhan totuudenmukaisen hokeman: ”Eiväthän sodassa kaikki kuole.” Jatkoin, että eihän sota ole vielä edes alkanutkaan. Sain levollisen vastauksen: ”Sota alkaa, enkä minä täältä kotiin palaa.”

Muistan, miten tuo vastaus sillä kertaa ja usein keskuudessamme myöhemminkin askarrutti mieliä. Mistä ryhmänjohtajamme tiesi kohtalonsa ja miten hän koki sen ikään kuin jonkin luonnollisen tapahtuman? Tästäkin on yksi sodassa kuultuja ja koettuja, johon emme vastausta saa.

Sota syttyy

Seuraavana aamuna tippuivat suurvallan kuumat terveiset. Läheiselle pellolle saatiin tykistökeskitys ja rajalta kuulimme jalkaväkiaseiden papatuksen.

Autoimme talonväen vähine tavaroineen hevosen rekeen ja karjan ajoimme tielle, jossa pian vallitsi tungos ja kaaos, kun vihollisen tykistö piiskasi kodeistaan pakenevia kyläläisiä.

Kokonaistilanne ei ollut selvillä niinä kolmena päivänä, jotka asemissamme viivyimme. Ei edes päällikkömme tiennyt muuta kuin sen minkä näki, kun edestämme tuotiin kaatuneita ja haavoittuneita. Säkissä oltiin, kuten luutnantti Heino hermostuneena tilannetta luonnehti.

Kolmannen päivän iltana tuotiin käsky irtaantua. Marssi kohti Nurmijärven kylää alkoi pimeänä iltana lumisohjoisella tiellä. Komppania saapui väsyneenä Nurmijärven koululle, johon se majoittui asetettuaan vartion tien suuntiin. Komentopaikka ja komentoryhmä, johon kuului toistakymmentä lähettiä ja kaasusuojelumiestä, majoittui metsänvartijan mökkiin 100–200 metriä taaemmas.

Pienen tuvan lattia täyttyi tarkoin makuulle asettuneista miehistä. Viestimiesten saatua tapsit sisään tuli pataljoonan komentajan käsky valmistautua irtaantumaan. Tuota käskyä seurasi kohta peruutus, ja samalla käskettiin komppaniamme päällikkö komentajan puhutteluun.

Olin tilanteen alussa saanut päälliköltä käskyn seurata häntä, liikkuihan hän missä hyvänsä, ja siksi aloinkin kerätä pukimia päälleni, mutta päällikkö arveli: ”Lähden Reinikan kanssa, sinä saat levätä.”

Karmea herätys

Jäimme nukkumaan ilman ulkovartiota silloin vielä hiljaisen tuvan lattialle. Lainaan tähän lyhyen lausuman tuon yön tapahtumista hallussani olevasta kenraaliluutnantti (silloinen vänrikki) Mikko Siston raportista ”Pohjan Rykmentin suoja-joukkopataljoona 3/3.Pr. Talvisodassa”:

”Iltayöstä venäläiset hyökkäsivät Petäjärven suunnasta Nurmijärven kylään, yllättivät 9. K:n päällikön komentoryhmineen komentopaikalla. Tässä vaiheessa luutnantti Heino haavoittui vaikeasti ja alikersantti Reinikka kaatui. Koko 3.–4.12. yön tilanne oli epäselvä.”

Sisto kertoo vielä, miten vihollinen oli päässyt selustamme: ”Sivustassamme olevat joukot eivät olleet saaneetkaan peruu- tusta irtautumiskäskyn ja näin tie sieltä oli vapaa.”

Meille nukkuville tuli karmea herätys, kun ulkoa kuului huuto: ”Pojat, auttakaa!” Samassa alkoi ankara tulitus mökin seinää kohti. Ikkunat helisivät sisään, luodit läpäisivät hirsiseinät ja sälot lentelivät selkiemme päältä, kun suihkut suuntautuivat aina alemmas ja alemmas maassamme niin matalina kuin suinkin voimme. Asemme olivat oven takana verannolla. Odotimme satimessa, milloin pk:n suihku tai käsikranaatti tulee sisään avonaisista ikkunoista ja

päättää sotamme alkuunsa.

Yhtäkkiä tuli loppui, ulkoa kuului pulinaa, siellä puhuttiin vieraalla kielellä. Hivuttauduimme alikersantti Kaarlo Koskelan kanssa ovelle saadaksemme aseemme. Äänet ulkona olivat lakanneet. Ainoa ajatus itse kullakin oli: ulos ja pian! Ulko-ovi oli kiinni. Koskelan kanssa rinnan, aseet ampumavalmiina potkaisimme oven auki, mutta vihollista ei näkynyt ei kuulunut. Hiljaisuus ihmetytti salaperäisyydellään.

Jossakin lähistöllä paloi joku rakennus ja loi vaisun valon portaille, jossa makasi mies kivääri allaan. Muistan miten Koskela mietti siinä, että kukahan ampui tuon vihollisen. Tunsimmekin ”vihollisen” omaksi. Käänsimme Taunon nähdäksemme, vieläkö elämää olisi havaittavissa, jolloin totuus paljastui. Vihollisen luoti oli lävistänyt kypärän ja pään, henki oli paennut.

Emme kerinneet siinä edes ajatella kaatuneen kuljetusta, sillä hyvin läheltä pienen mäntypusikon takaa suunnattiin pk:n tuli kohti portaita. Tulisuihku meni onneksemme yli niin, että ikkunalasit verannon oven päällä helisivät. Kaikki pääsimme rakennuksen taakse metsään, jossa vallitsi kielten sekoitus. Pimeässä yössä ei voinut erottaa omia ja vihollisia, ennen kuin kuulimme jostain huutoja: ”Ampukaa lumipukuisia!” Huudotkin katosivat lopulta. Vihollinen riisui myös nuo tuntomerkit, ja näin kuljimme ilman johtoa kohti Vuoksea ja Kiviniemeä. Matkalla kuulimme päällikkömme Heinon haavoittuneen. Häntä kannettiin paareilla jossakin edellä.

Jälkipuintia

Päällikkömme kirjoitti meille sairaalasta ja kertoi tapahtuneesta. Hän oli ollut Reinikan

kanssa palaamassa komentopaikallemme. Päällikkö kertoi kävelleensä edellä, kun he olivat lähestymässä mökkiä kiertääkseen nurkan takaa portaiden eteen. Silloin työnnettiin pistin häntä kohti, mutta kuten päällikkö kertoi, hän sai vaistonvaraisesti väistettyä ja samalla kiväärintukista kiinni ja sai kaadettua vihollisen nurin. Tällöin viholliset – epäonnistuttuaan hiljaisessa tuhoamisessaan – joutuivat ampumaan ja Reinikka kerkisi tuon herätyshuudon meillemme huutaa, ennen kuin luoti tavoitti hänet. Luutnantti Heinoa ammuttiin läpi selän puolelta, ja hän kertoi palattuaan komppaniaan, miten hänkin kuin ihmeen kaupalla pääsi ryömimään metsään, josta omat korjasivat hänet haavoittuneena paareille.

Tuona yönä eivät komppaniamme tappiot muodostuneet kovinkaan suuriksi, lukumäärä ei ole muistissani. Alikersantti Olavi Hartikka Pulkkilasta ja sotamies Pysäys alikersantti Tauno Reinikan lisäksi ovat kaatuneista kuitenkin jääneet mieleeni.

Sodan vanhetessa kertailimme tuon Nurmijärven yön tapahtumia ja totesimme, miten molemmiin puolin opeteltiin, johto teki virheitä, yhteydet eivät pelanneet eikä mikään mennyt opetusten mukaisesti. Eivätpä siinä Puna-armeijan pojatkaan osanneet käyttää tilannetta hyväkseen.

Komentoryhmässä jäimme kuin orvoiksi, menetimme päällikkömme, pidetyn ryhmänjohtajamme ikuisiksi ajoiksi. Tauno oli määrätty antamaan henkensä, että hänen ryhmänsä jäisi eloon.

Sota jatkui ja jouduin täyttämään Taunon paikan, tehtävän joka jatkuikin sotien loppuun saakka.

(Siikajokilaakso 2–3.1985)

Heikki Alasalmi

Kestilän miesten porukassa Talvisodassa

Syksyllä 1939 suomalaisia pidettiin jännityksessä, tuleeko sota. Moskovassa neuvoteltiin. Molotov vaati luovuttamaan Karjalan. Meille tuli ylimääräiset kertausharjoitukset Niinisalossa. Sotamiehiä juoksutettiin kolme viikkoa kankailla, aliupseereita neljä viikkoa. Karjalan Kannakselle vapaaehtoiset rakensivat puolustuslinjoja. Hyökkäysvaunuesteitä laitettiin. Sota-aikana me sitten niitä näimmekin. Sota läheni hiljalleen, kun neuvotteluissa ei päästy yksimielisyyteen. Ehdot olivat liian ankarat.

Meidät vietiin junalla Nurmekseen. Sieltä lähdettiin häikäpönttöautoilla Rastin tiehaaraa kohti. Kaksi kolme joukkuetta jäi tulemaan suksella. Venäläiset pääsivät vapaasti tulemaan. Vain Rajavartioston joukot olivat niitä pidättelemässä.

Ihmiset olivat lähteneet kodeistaan sotaa pakoon. Ladon ovet oli heitetty auki ja elukat päästetty irtaalleen. Ne etsivät ruokansa mistä löysivät. Elukoita oli uupunut taivaleelle ja jäänytynyt seisaalleen lumihankeen. Kotinsa heittäneitä ihmisiä tuli nyytteineen vastaan.

Me jouduimme pidättelemään ryssää Rastin tiehaarassa. Siellä oli kovat taistelut. Pikkuisen matkaa Saunajärvelle päin oli Mömmölän kukkula, josta ryssä ampui haupitseilla Kuhmon kirkkoa 30 km:n päässä. Ukkoa oli kuin meren mutaa. Siellä kiehui kuin kusiaispesässä. Saimme pidätyksi niin, ettei jalkaväki päässyt eteneämään.

Sitten tulivat Suomussalmen taistelut. Muuan Tönkyrä, pikkuinen ukko Oulusta, oli meidän komentajana. Se oli semmoinen mies että se hyökkäytti aavoillekin. Kerrankin jouduttiin makaamaan aavalla pellolla aamuvarhaisesta iltamyöhäiseen. Lumen alla piti maata eikä voinut päätäkään nostaa. Vaatteet jäättyivät niin että lumipuvussa

oli suuria jäätönkäreitä. Onneksi venäläinen ampui niin yli että siinä säilyttiin, ettei monta kaatunut.

Kestilän poikiakin kaatui, ainakin Yrtti-ahon Aarne ja Eino. Minä olin koko ajan Kestilän porukassa. Minä tunsin ne pojat. Pulkkisia kaatui myös. Tuttujakin meni, joiden kanssa Viipurissa oli oltu yhdessä armeijassa. Junnonahon Urho ja Junnon Ollikin kaatuivat. Olli oli Junnonojalta.

Paikasta toiseen siirryttiin ja kovia otteita oli aina välissä. En tiedä mikä siinä on, että toiset kaatuivat, toiset säilyivät. Mutta semmoista se on sota. Ahkiolla vedettiin haavoittuneita pitkiäkin matkoja. Monet jäätyivät siinä kuoliaaksi. Suomalaiset miehet on kyllä semmoisia, että ne ei valittaneet, vaikka vuotivat kuiviin. Venäläiset taas huutivat Staliniä avuksi. Välillä kuului pistoolin laukauksia. Venäläiset kävivät ampumassa ne haavoittuneensa.

Suomalaisten aseet olivat heikkoja, monesti vapaussodasta saatuja kivääreitä. Venäläisiltä saatiin sitten parempia, automaattiseita.

Ennen rauhan tuloa pommitus oli hirveää. Lentokoneita saattoi olla yhdeksänkin päällä. Ne pudottivat pommeja ja ampuivat konekivääreillä. Meillä oli sellainen käsky, että lähteä ei saa.

Koitettiin pitää puolia ja pidettiin. Ei se paljon päässyt täällä mellastamaan.

Oli ne venäläiset julmia. Yhdessä paikassa oli useampia suomalaisia poikia tellassa, kun venäläinen partio pääsi yllättämään. Elävältä vetivät mahat auki ja työnivät jäisiä kuusenhavuja sisään. Se oli hirveää se venäläisten käytös sodassa. Minä en sitä nähnyt, mutta toiset olivat käyneet katsomassa. Suomalaiset eivät semmoista tehneet.

Karjalaiset olivat pahimpia, kun ne osa-

sivat suomea. Ne huutivat kaikenlaista propagandaa, että heittää aseet ja tulkaa tänne, täällä on hyvä olla. Muutamat menivät ja jäivät sotavangeiksi. Vasta sodan jälkeen ne pääsivät pois.

Taisi siellä olla naapurillakin nälkä. Ne oli syöneet hevosensakin. Sieltä löytyi kaksi kolmekin metriä korkeita hevosennahkapinkkoja, kun ne oli syöneet hevoset. Josakin oli puista syöty parkitkin pois. Ei meillä ollut sentään niin nälkä. Vanikkaa kuitenkin aina oli. Joskus kyllä piti etsiä leipälaukun pohjalta murusetkin, kun jou-

duttiin pitkään olemaan ruuatta. Huolto oli hankalaa ja pitempiäkin rupiamia jouduttiin pitämään.

Kyllä sota on julmaa. Ne pitäisi saada kokonaan loppumaan. Kaksi kertaa se on alkanut tuolta Jugoslaviasta ja lähtenyt leviämään. Ettei vaan tulisi kolmas maailmansota. Sielläkin se on hirveää touhua. Sotahullut pitäisi panna tappelemaan keskenään.

(Haastattelunauhalta)

Pekka Hyvärinen

Joulupartio Koiravaarassa

Yrjö Saari on tästä jouluaikaisesta partiosta kirjoittanut jo aiemmin. Kirjoitanpa minäkin, miten sen muistan.

Komppania Råb:ssä kysyttiin joulun- aluspäivinä vapaaehtoisia partiota lähtijöitä. Komppaniasta löytyi 30 miestä. Olin yksi heistä. Meidät alistettiin luutnantti Taavi Kujalan komppanialle, joka oli koottu pääasiassa Kärsämäen miehistä. Tehtävä oli partioida sivustassa ja selustassa.

Meidän komppaniasta oli tietysti yksi upseeri, vapaaehtoinen, niin kuin miehetkin. Tässä tapauksessa hän oli vänrikki Pekka Karikoski. Majoituspaikaksi tuli Koiravaara -niminen talo erämaassa, melkoisen kaukana sivustassa.

Talossa oli pieni asuinrakennus, joka tuli täyteen jo Kujalan komppaniasta. Niinpä meidän osaksemme tuli majoittua riiheen. Telttaa ei partioreissulle voinut ottaa. Jouluaattona päivällä lähetettiin yksi mies lämmittämään riihtä. Mutta eihän se paljoa ehtinyt lämmitä ennen meidän tuloamme.

Olihan se karski kokemus mennä väsyneenä ja hikisenä jäiseen riiheen savun sekaan.

Saimme me kuitenkin kärsämäkisten jouluannoksista osamme: muuripadassa keitettyä kahvia muutaman sokeripisketin kera. Kyllä se 55 vuoden takainen joulu erottuu elämän lukuisten joulujen joukosta! Kylmän ja savun kanssa aikamme tahistuaamme pääsimme vihdoon unen helmoihin.

Sopivasti saimme ”virkistävän” hälytyksenkin. Lauri Huotari oli vartiossa. Metsikön reunasta alkoi kuulua hiihtoa. Mikäpä siinä auttoi, hälytä pois! Tällä kertaa ei ollut sen suurempaa aihetta, kuin että yksi oma mies toi kenttäpostia tukikohdasta.

Pääsimme pelkällä säikähdyksellä ja sinne riihen päästiin jälleen. Olihan siellä sentään olkikupoja. Olihan siellä jo lauhempaa. Savukin oli jo niin hälvennyt, että toiset kiipesivät riihen parsille. Aamuun nukuttuamme alkoi joulupäivänä hiihto omaan yksikköön. Siellä saatiin jouluannokset ja vähän paremmin lepoakin.

Näiltä yli 50 vuotta vanhoilta laduilta ja poluilta löytää aina joskus itsensä harhailemasta kaverien kanssa. Meillähän on onneksi ollut jo kauan rauha rajoillamme. Silloin olimme monesti toivottomia. Ei sitä osannut ajatella, että täällä elämässä saisi

Onneksi sillä kertaa leikkasi!

Oli kaunis helmikuun päivä vuonna 1940. Rautatietykkipatteri oli tavanomaisella paikallaan levossa Impilahdella sinä iltapäivänä. Aurinko paistoi täydeltä terältään. Alkoi tuntua, että tässä voisi vaikka pistäytyä hiihtämässä, kun tehtävät sen sallivat.

Käytettävissämme oli sauna, ja viikon loppupuoli oli menossa. Meitä oli toistastaa miestä. Saunominen jouduttiin tekemään useassa ryhmässä ja monena päivänä. Saunavastat olivat loppuneet jo kauan sitten. Tuli mieleen, että niitä saattaisi olla jossakin talossa. Niinpä hiihtoreissulla oli asiallinen tarkoitus.

Kierreltyäni muutamien talojen ulkorakennuksissa vastoja löytyi. Tein niistä nipun, nostin sen selkään ja lähdin hiihtelemään pattereille päin. Jouduin melkoisen peltoaukeaman reunalle, ja lähdin ylittämään sitä. Ollessani aukeaman keskivai-

näin kauan taivaltaa.

Hartain toiveemme olisi, että rauha valitsisi rajoillamme ja ystävyys lujittuisi kansojen kesken.

Ilmari Leinonen

heilla alkoi kuulla moottorin ääntä. Lentokone! Oma vai vieras.

Se oli vieras, sillä se alkoi pudottaa korkeutta. Nyt olivat hyvät neuvot tarpeen ja pian. Minulla oli lumipuku päällä. Sen turvin pystyisin kyllä suojautumaan, mutta vastat näkyisivät. Oli toimittava nopeasti. Heitin vastanipun tulomatkan suuntaan ja itse hiihdin pikavauhtia eteenpäin ja paiskauduin lumihankeen.

Hetken kuluttua lentokone ampui, mutta ampui sitä vastaanippua. Se oli minun pelastukseni. Kone palasi ja ampui uudelleenkin sitä vastaanippua. Nyt olin ehtinyt kaivautua jo paremmin lumeen ja selvisin. Lentäjä tietysti luuli, että tuohon se äijä jäi, ja lähti jatkamaan matkaansa.

Onni Suokas

Huonoa kuria

Talvisota päättyi 13.3.1940. Meidän kompaniamme, JR 25:n kuudes komppania, tuotiin Lieksaan. Siellä majoituimme Surpeenvaaran koululle, yksi joukkue aina luokahuoneeseen.

Kun oli saatu olla muutamia päiviä levossa, pataljoonasta tuli käsky, että yksiköissä pitäisi ruveta kurin palautukseen. Niinpä meidätkin komennettiin sulkeisharjoitukseen. Ensiksi harjoiteltiin kunniantekoa, mutta ilman purnausta se ei tietystikään onnistunut. Niinpä se lopetettiin lyhyeen.

Toisena päivänä tuli ilmoitus, että pataljoonan komentaja tulee pitämään tarkastusta kello 12. Väapeli käski, että jokaisen tuvan on tehtävä tupailmoitus. Kun aika tuli, komentaja saapui porukkansa kanssa tar-

kastukseen. Komppanian päällikkö otti tietenkin siihen osaa.

Eräässä tuvassa oli korttisakki ringissä keskellä tuvan lattiaa eivätkä tehneet ilmoitusta. Herrat kiersivät kerran ringin ympäri ja pysähtyivät sitten. Komentaja kysyi, että onko se isoakin peliä. Yksi sakissa olleista vastasi, että ei tämä ole isoa, kyllä tähän voi vähempirahasetkin ottaa osaa. Tosisasiassa peli oli leikkispeliä.

Herrat eivät muuta tarvinneet. He poistuivat, ja olivat antaneet arvosanan, että huono kuri on komppaniassa. Onneksi siitä ei meille koitunut mitään harmia. Seuraavana päivänä päästiin siviiliin.

Jaakko Väisänen

Sodan kuvat ja muistot

Nämä kuvat ja muistot on ajalta siltä, kun veremme värjäsi tannerten lunta. Silloin rauta iski ja sylki tulta, ja yllämme jyrisi turman linnut.

Oli ankara talvi kun syttyi sota. Meiltä puuttuivat aseet puolustukseen. Saimme Luojalta avun, sen tarvitsimme, ja pakkänen hyydytti hyökkäjän veren.

Tuli keväällä rauha jo odotettu, vaan kauaa ei kestänyt sitä aikaa. Sodan äänet jo ehtivät synkkiin uniin. Meidät miehet taas riveihin kerättiin.

Niitä muistoja kertynyt on ylen paljon noilta ajoilta huolten ja tuskien.

Aseveljet kun saapuvat tänään yhteen, käyvät lävitse tarinat ajan sen.

Moni silloinen veli ja ystävä tuolla lepää hiljaa mullassa kirkkomaan. Oli heillä osana elää ja kuolla puolesta kansan ja syntymämaan.

Vaikka kuljemme vanhoina, vammoissa täällä, on myös aihetta iloon ja kiitokseen. Näistä iloista yksi on ylitse muiden: lastenlastemme rauha ja koti ja työ.

Johannes Rahikainen

JATKOSOTA

YH-kutsuja jakamassa kesäkuussa 1941

Kun meidät kotiutettiin talvisotaretkeltä, sotilaspässissä oli lausuma ”kotiutetaan toistaiseksi”. Siitä osattiin päätellä, että jatkoa tulee joskus.

Oli eletty välirauhan päiviä kesäkuun puoliväliin 1941. 15.6. sattui olemaan sunnuntai. Meille tulivat jälleen pikalähetit, tällä kertaa Eero Ulander ja E. Verronen, Kestilän osuuskaupan varastomies ja autonkuljettaja. Tuomisina oli sinetöity paketti. Siinä olivat kutsukirjeet ylimääräisiin kertausharjoituksiin Mälaskän ja Leiviskänrannan reserviläisille. Lupasimme heti ilmoittaa esikuntaan, kun kirjeet on saatu jaetuksi. Sain Tauno-veljen ja Toivo Huuhkan avustamaan jaossa.

Saimme viedyksi kutsut aika nopeasti vastaanottajille. Saatoimme todeta, että monessa kodissa huolestuttiin. Kyseltiin, miten tästä eteenpäin. Toisista perheistä isä

sai kutsun, toisista poika tai useampikin. Kyllä siinä joutui monta kertaa omiakin tunteja kätkemään.

Itäpäivällä kokoonnuttiin Kestilän keskustaan, jossa sitten järjestelyn merkeissä meni muutama päivä. Kestilään kokoontuivat Kärsämäen, Piippolan, Pyhännän ja Kestilän miehet. Näistä muodostettiin pataljoona, joka sai nimen III/JR 11. Kestilästä lähdettiin 18.6.41 illalla marssimaan kohti Nuojuan rautatieasemaa. Sieltä jatkettiin rautatiekuljetuksena edelleen Kontiomäelle ja Hyrynsalmelle.

Näistä asioista lähemmin ja siitä, mitä sitten seurasi, on kirjoitettu toisaalla tässä kirjassa, kapteeni Olavi Suorsan kirjoituksessa ja muissa.

Ilmari Leinonen

Poimintoja sotilaspastorin päiväkirjasta

Isäni Hannes Leinonen piti päiväkirjaa, joka tosin muutamia kertoja elämän varrella katkesi, 12-vuotiaasta asti. Jatkosodan ensimmäisen kesän muistiinpanot ovat niukkoja mutta säännöllisiä 18.8.1941 tahtuneeseen haavoittumiseen saakka. Koska isä oli haavoittumiseensa asti III/JR 11:n pastorina, jossa pääosa kestäisi palveli, osa näistä merkinnöistä saattaisi kiinnostaa Kestilän veteraanikirjan lukijoita. Tätä ajatellen olen poiminut hänen lyijyky-

nällä ruutuvihkoon kirjoittamistaan merkinnöistä seuraavat sivut. Itse hän on muistellut tätä ajanjaksoa muistiinpanojensa pohjalta hänen kuolemansa jälkeen julkaistuissa muistelmissa ”Moniaita muisteluksia II” sivuilla 10–40. Tapio Leinonen.

15.6.41.

– YH.

16.6.41.

– Kestilä.

– Keskustelin Sulo Lehdon kanssa.

17.6.41.

– Rovasti Kortekangas piti iltahartauden pataljoonalle, minä kk-komppanialle, jonka majoituspaikka oli 7 km päässä muista. Puheeni tekstinä oli Ps 127, virret 325 ja 170 (Joutukaa sielut ja Jumala omi linnamme). Virsikirjoja ei ollut. Tapasin Piipolasta kotoisin olevan kristityn miehen, Eskolan.

– Kuljin kaikissa yksiköissä keskustelemassa upseerien ja miesten kanssa. Yleensä kaikki olivat harmissaan YH:sta, mutta muuten mieliala oli reipas ja suhde esimiesten ja käskynalaisten välillä luottamuksellinen.

18.6.41.

– Marssi Nuojuaan. Mieliala reipas.

19.6.41.

– Hyrynsalmi. Miehet melko uupuneita marssin jälkeen.

20.6.41.

– Pataljoona marssi 8 km päähän Haukiperästä ja yöpyi teltoihin. Miehet väsyneitä, jalat rakoilla, mutta mieli reipas. Yö teltoissa kylmä. Tulin edellä Taivalalaseen Lahjan luo. Tapasin kevyen osaston pastorin Talasniemen. Rykmentin pastorina Untamo Koski.

21.6.41.

– Pataljoona aseisiin Haukiperän etelärannalle. Komppaniat: 7 – Kestilä, 8 – Pyhäntä, 9 – Kärsämäki, kk – Piippola, krh – Kärsämäki. Joukossa paljon kristittyjä.

– Muutin asumaan Untamo Kosken luo Betaniaan.

– Pyysin rykmentin pastorilta virsikirjoja, raamattuja ja ehtoollisvälineitä ja -aineita. Pyysin rykmentin valistusupseerilta radiota pataljoonalle.

– Iltahartaus pataljoonalle. Hepr 12. Virret 340 ja 461:1–2.

(Nyt silmäni mä nostan ja Oi kuningasten Kuningas)

22.6.41.

– Kenttäjumalanpalvelus pataljoonalle. Saarna tekstinä Lk 9:51–52. Virret 325,

318:1–2, 408:1–2.

– Sota syttynyt ryssän ja Saksan välillä. It-kkt ja pst-tykit ovat asemissa.

– Ilmoittaudivin divisioonan pastorille Jorma Sipilälle. I patl. past Eero Permi, II patl. past. Hyvärinen, kev.os. past. Talasniemi, KEK:n pääll. past. Antila, AK:n past. Muukkonen.

– Kaatuneitten evakuointi: Pataljoonan lääkintämiehistö kuljettaa kaatuneet JSP:aan, jossa he ja pastori suorittavat tunnistamisen. Tuntolevyn toinen puoli jätetään kaulaan, toinen komppaniaan. Ruumiiseen kiinnitetään puulappu, johon merkitään nimi, yksikkö ja tuntolevyn numero. Lappuja lähetetään lääkäriille. Pastorille lähetetään kaavakkeita, joita jokaisesta kaatuneesta on täytettävä kolme kappaletta. Niistä 1. Kotijoukkojen Esikunnan Rovastintuomistoon, 2. KEK:een, 3. Patl. pastorille. JSP:sta tyhjä ammus- ja elintarvikeajoneuvot kuljettavat kaatuneet kaatuneitten kokoamispaikkaan, josta ne kuljetetaan KEK:een.

23.6.41.

– Olemme keränneet rahaa ja ostaneet radioita komppanioihin.

– Sain hankituksi hiukan tupakkaa pataljoonan pojille. Tupakkapula alkaa olla melkoinen.

– Tuntolevyn numero 679437.

– Juhannusjuhla pataljoonassa. Juhannus on erittäin kylmä. Se jonkin verran häiritsevä muuten jokseenkin tyydyttävästi onnistunutta tilaisuutta.

24.6.41.

– Kävin erikoisesti kaikissa krh:n teltoissa keskustelemassa miesten kanssa.

– Tapasin divisioonan pääpastorin Kettusen. Sain pyytämiäni tarvikkeita.

– Iltahartaus pataljoonassa. Puhe tekstinä Mk 6:14–29. Virret ? ja 332.

25.6.41.

– Pastori Koski muutti I patl. pastoriksi.

– Jaoin saamani kirjallisuuden ja kaatuneitten osoitelevyt.

Sotilaspastori Hannes Leinonen vihittiin avioliittoon lotta Lahja Poroputaan kanssa Suomussalmella Taivalalaseen kankaalla 29.6.1941. Vihkimisen toimitti sotilaspastori Jorma Sipilä. Todistajina olivat mm. ratsumestari Toivo Jussila ja luutnantti Teppo Juvonen. Seuraavana päivänä pataljoona marssi Parvavaaraan hyökkäysvalmiusasemiin. (Kuvan om. Tapio Leinonen)

– Onnistuvin hankkimaan pojille hiukan tupakkaa.

– Iltahartaus omalle pataljoonalle ja Ltp 14:lle. Kenttähartaudesta virret 37 ja 30.

– Pastori Sipilä järjesti Lahjalle ja minulle avioliittokuulutuksen.

– Ryssät ovat pommittaneet Suomen kaupunkeja.

– Saksalaisia panssari- ja moottoroituja joukkoja saapui Haukiperään.

26.6.41.

– Marssi Palovaaraan. Kylpy. Miehet väsyksissä, ettei iltahartauksia voitu suorittaa. Muutenkin alkaa ilmetä pientä väsähtäneysyyttä ja jännitystä.

– Lahjan luona Taivalalaseen ja tupakkatiedustelulla.

– Suomen hallitus ja eduskunta ovat päättäneet sotatoimin puolustaa maata.

27.6.41.

– Yhteys pastori Talasniemeen ja divisioonan pastoriin.

– Tupakkapartio Suomussalmen kirkolle.

– Kenttäpostiosoite Kpk 9. 5026.

– Osoitteita:

– Lahja 8158. Vaarala 30 tai 34.

– Divisioonan pastori: Vaarala 7.

– Karhula: Ahjo.

– Komentaja: Iskuri 25.

– Adjutantti: Iskuri 26.

– Talousupseeri: Iskuri 14.

– Sarja: Iskuri-Ase-Vaarala-Terä-Ahjo.

– Valomerkit:

1. Valoammus, valkea: Olemme täällä.

2. Valomerkki, 1 tähti, punainen: Siirtäkää tuli eteenpäin.

3. ” 1 ” vihreä: Vihollinen hyökkää.

4. Savujuovamerkki, sinipunainen tai sininen: Panssarivaara.

– Venäläisiä karttamerkkejä: lato, järvi, talo.

– Iltahartaus rantsilalaisten komppaniasa. Puhe tekstinä Gen 18:22–32. Kenttähartaudesta virret 11 ja 12:3–4. Kristityt pojat pitivät lauluseuroja, parannuksentekijöitä useita. Eräs kreikkalaiskatolinen poika kiroidi ja mekasti, ja kun kielsin häntä, sanoi, että papithan ne on pahimpia huorimuksia ja juoppoja.

– Huoltotoimiston kirjurin kanssa keskustelin hiukan. Hän moitti kristittyjä siitä, että ne antavat syntejä anteeksi, vieläpä kovin helposti. Körttiläisiä hän moitti juoppoudesta. Pelastusarmeijalaisille hän antoi tunnustusta.

28.6.41.

– Marssi Mäntylään.

– Vänrikki Kuusirati suoritti iltahartauden minun ollessani Taivalalassa.

29.6.41.

– Lahjan ja minun häät.

– Vänrikki Kuusirati suoritti iltahartauden.

– Suomi ja ryssä sodassa.

30.6.41.

– Marssi Parvavaaraan, hyökkäysvalmiusasemiin.

– Pataljoonan komentajaksi tullut Suomussalmen aluepäällikkö kapteeni Valto Ylönen.

– Sain ja jaoin postikortteja komppanioihin 130 kpl.

– Iltahartaus pataljoonalle kolmessa osassa. Puhe tekstinä Joos 12:9. Kenttähartaudesta virret 12 ja 26:2. Myös komentaja puhui tilaisuuksissa.

– Yksi mies tullut mielisairaaksi, toinen lyönyt kirveellä sormensa poikki, vahingossako vai tahallaan.

1.7.41.

– Klo 2.20 oma tykistö alotti ammunnan. 2.30 hyökkäysvaunut jalkaväen seuraamina lähtivät etenemään. 2.40 tykkituli tauoksi. Vihollinen vetäytyi Vasovaaran kylään. 4.30 Stuka-koneet hajottivat sen. I patl.

Raatteen suunnasta, II patl. Viiangin suunnasta tunkeutui Latvajärven kylään. Kaatuneita 11 suomalaista, 1 saksalainen. Kevyt os. ja I patl. etenevät. Oma pataljoona reservissä.

– Puhuttelin Latvajärvellä neljää tapamaani karjalaistyttöä. Heistä vain vanhin, 17-vuotias oli kastettu. Pappia ei ollut. Kirkko, joka oli muutettu valistustaloksi, tuhoutui lentopommituksessa. Kaikki kylän asukkaat (20 taloa) olivat suomalaisia.

– Hyvärisen ja Ervamaan kanssa siunassimme kaatuneen saksalaisen haudan.

– Kenttäseurat kaikille osastoille.

2.7.41.

– Ilvesvaara – Paahkamovaara – Aijonlahti. Vihollispartio ampui Kevyen osaston adjutanttin ja Juvosen lähetin, haavoitti vaikeasti komentajaa, lääkäri ja pastori pelastuivat. Kolme ryssän konetta pommitti heikosti. Oma osastoni jatkuvasti reservinä.

– Iltahartauksia ei ole voitu pitää, kun osasto on marssinut yötä päivää. Myös henkilökohtaisessa keskustelussa tunnen oman arkuuteni.

3.7.41.

– Asemiin Aijonlahden ja Vuokkiniemen välille. Vihollinen poistunut Vuokkiniemestä ja polttanut osan kylää.

– Keskustelin karjalaisten kanssa, jotka palasivat Vuokkiniemestä pakomatkalta koteihinsa Kivijärvelle. Toissa aamuna he olivat heränneet siihen, että tykistö pommitti Vasovaaraa. Ryssät olivat peloitelleet heidät pakoon uskotellen, että suomalaiset räikkäävät ja tappavat. He olivat lähteneet ja ottaneet osan lehmiäkin matkaan. Kun he olivat saapuneet Vuokkiniemen kylän laitaan, olivat ryssät luulleet heitä suomalaisiksi sotilaisiksi ja ampuneet konekiväärillä. Silloin he olivat paenneet metsään ja olleet siellä, kunnes suomalaiset sotilaat tulivat ja kehoittivat palaamaan kotiin.

Siitä he olivat huolissaan, että lehmät kotona ovat olleet lypsämättä kolme päivää, ja pelkäsivät, että ne tulevat sairaiksi ja

ehtyvät. Kaikki olivat suomalaisia. Lapsilla oli suomalaiset nimet. Kylässä kuului olevan kolhoosi, johon kuului 22 taloa. Joka perheellä oli lehmä ja vajaa hehtaari maata. Yleensä kaikki olivat sitä mieltä, että vanha yhteiskuntajärjestelmä oli parempi. Kirkko oli muinoin ollut Latvajärvellä ja Vuokkiniemessä, mutta ne oli muutettu valistustaloiksi. Jos lapsille puhui Jumalasta, seurasi rangaistus. Siitä huolimatta äidit sanoivat puhuneensa, ja vanhukset toivottivat meille Jumalan siunausta ja täydellistä voittoa, että Karjalassakin saataisiin taas julkisesti Jumalaa tunnustaa.

– Rantsilalaisten komppaniaan kuulunut Salmin mies alikersantti N.N., jota nuhtelin kiroilusta ja suurisuudesta, on kaatunut.

4.7.41.

– Pataljoona tienkorjuutoissa.

– Keskustelin esikuntakomppanian poikain kanssa. He arvostelivat kristillisyydessä sitä, että siinä ihmiset antavat syntejä anteeksi, vieläpä liian helposti ja että he väliaikoina elävät synnissä.

5.7.41.

– Kenttäseurat Tollojärven kylään sijoitetulle kenttävartiolle ja kylän asukkaille.

– Samalla matkalla partioin Tollojärven ja Vuokkiniemen välisen tien.

– Iltahartaus pataljoonalle ja erikseen 8. komppanialle.

6.7.41.

– Vuokkiniemi – Ponkalahti – Oinasniemi, 70 km rajasta.

– Kolme Kestilän poikaa haavoittui käsikranaatista: Heikki Karjalainen, Karppinen ja Niiranen. Puhuttelin myös muita JSp:lle tuotuja potilaita, joita oli useita kymmeniä.

– Tapasin Ervamaata ja Permiä. He valittivat, että upseeristo kohtelee pappia kylmäkiskoisesti ja että kiroilemis- ja kortinpeluuvimma vallitsee.

7.7.41.

– Pataljoona paikoillaan. 7. komppania partioi Vuonniseen. JSp siirtyi 2,5 km eteenpäin. Tulin sen mukana. 11 potilasta

kävi JSp:ssä. Keskustelin useimpien kanssa. Omalla pataljoonalla ei tappioita.

8.7.41.

– Hyökkäys Vuonnista vastaan alkanut. Oma pataljoona yhä reservinä.

– Ponkalahten KS:sta tuli huhu, että käsikranaatista haavoittunut 7. komppanian mies Jussi Niiranen olisi kuollut. Kävin katsomassa, ja hän oli hyvissä voimissa lähdössä Vuokkiniemeen.

9.7.41.

– Vuonnisen lahden vasen ranta suomalaisten hallussa. 8. ja 9. komppania etulinjassa. Vihollisen tykistö tuli voimakasta.

– JSp:ssä kävi aamulla melkoinen joukko potilaita. Keskustelin heidän kanssaan. Silloin joku esitti mielipiteen, että nyt on muutakin tekemistä ja ajattelemista kuin uskominen.

– Keskustelin eräitten upseereitten kanssa. Eräs sanoi halveksivansa ulkokultaisuutta ja pitävänsä rehellisyyttä ja kunniantuntoa elämän normeina. Hirsipuuparannus on kauhistus. Kun mies elää parhaan kykynsä mukaan luomisjärjestysten vaatimuksia seuraten, on välttämätöntä, että hän on Jumalalle otollinen. Kristittyjä hän moitti siitä, että monesti niitten elämä ei vastaa sitä, mitä he puhuvat. Erikoisesti hän moitti epärehellisyyttä ja ahneutta. Toinen kohdisti syytöksensä papiston ahneuteen, siihen että köyhiin pitäjiin papit eivät mielellään mene. Lisäksi hän huomautti, miten pappien lapset ovat monesti jumalatomampia kuin muitten. Hän ihaili Amerikan uskonnollisia oloja.

– Kävin yksiköissä keskustelemassa poikain kanssa ja erikoisesti kertomassa menestyksistä Vuonnisessa.

– Iltahartaus 7. komppaniassa, esikuntakomppaniassa ja krh-osastossa tykkien jyskäessä.

– Sain pastori O.J. Marttiselta Kenttähartauskirjoja 300 kpl ja ”Koti ja kasarmi”-lehtiä 30 kpl. Patteriston lotilta sain ostetuksi pojille hiukan kirjepaperia ja -kuoria

sekä postikortteja.

– Keskustelin lääkintäalikersantti Yrtti-ahon, Kestilän miehen kanssa.

– Illalla omat joukot tunkeutuivat Vuonnisesta joen yli, 8. komppania kärjessä. Klo 19 se joutui vihollisen voimakkaaseen kranaattikeskitykseen. Ville Kangas Pyhännältä kaatui, 3 miestä haavoittui vaikeasti, 5 lievästi.

10.7.41.

– Joukot jatkuvassa kosketuksessa vihollisen kanssa. Omalla pataljoonalla ei tappioita.

– Mielialassa jonkin verran masennusta. Kaikki komppaniat valittavat leivän puutteita, kun huoltotien huonouden vuoksi ei ole voitu hankkia leipää muutama päivään. 7. komppaniassa on ollut niskoittelua. 9. komppania on kieltäytynyt hyökkäämästä. JSp:lle on tullut muutamia tekosairaita ja ainakin eräs, joka rehellisesti myönsi pelkäävänsä..

– Siirryimme lääkärin kanssa etulinjassa olevien komppaniain luo. Matka rajalta 80 km.

– Iltahartaus etulinjassa oleville komppanioille. Vihollinen niin lähellä, ettei voitu veisata. Kranaattitululta iltahartauden aikana. 9. komppaniassa myös kapteeni puhui.

11.7.41.

– Tilanne ennallaan. Vilkasta partio- ja tykistötoimintaa. Vänr. Kallio haavoittui miinasta vaikeasti, eräs sotamies lievästi.

– Pidimme Pyhännän poikien kanssa seuroja kranaattitulesa. Useita pyhäntäläisiä on tehnyt parannuksen.

– Mieliala matalalla, kun muonan saanti on heikkoa. Moititaan myös sitä, että joukutaan taistelemaan vieraassa maassa.

12.7.41.

– Tilanne ennallaan. Partio- ja tykistötoimintaa.

– Mieliala pitkän odotuksen ja muonan puutteen vuoksi matalalla. Moni tuntee olevansa kokonaan vieraalla asialla. Eräs

mies ampunut jalkaansa. Muutamit miehet pyrkivät taaemmaksi ja sanoivat pelkäävänsä.

13.7.41.

– Rykmentin komentaja siirtyi pataljoonamme luo. Rykmentti ryhmittyi hyökkäykseen. Oma pataljoona kärjessä. Vihollinen tulitti tykistöllä ja suoritti pari lentopommitusta. Partiokahakoita.

– Sain divisioonan pastorilta käskyn lähteä Juntusrantaan hautaamaan sotamies Vilho Kangasta ja KS:ssa kuollutta vänr. Kalliota. Os. Halosen JSp:ssa tapasin pastori Vapaavuoren.

14.7.41.

– Klo 15 sankarihautaus Juntusrannassa. Siunasin seuraavat 7 vainajaa:

1) Stm. Johan Vilhelm Kangas, + 10.7.41. 5026.

2) Stm. Eino Ilmari Juntunen, + 12.7.41. 5708.

3) Vänr. Eero Olavi Kallio, + 13.7.41. 5026.

4) Stm. Kalle Kinnunen, + 12.7.41. 5308.

5) Stm. Sulo Kalervo Simonen, + 10.7.41. 5010.

6) Stm. Oskari Adiel Rantakangas, + 10.7.41. 5010.

7) Stm. Hannes Seppänen.

Haudalla oli kunniajoukkue Juntusrannan varusväestä. Puhuvin tekstinä Joh 12:24. Kenttähartaudesta virret 12:1,4 ja 32:1–2.

Piirros hautapaikoista.

– Kun palasin Juntusrannasta, näin, että oma pataljoonani oli ollut lujilla. Haavoittuneita oli paljon, mm. Ahti Leskelä. Kaatuneita:

1. Luutn. Oiva Alarik Laaksonen, 8. K.

2. Stm. Yrjö Einari Ahonpää, 8. K.

3. Stm. Niilo Kaipainen, 8. K.

4. Stm. Matti Kesti, 8. K.

5. Stm. Tauno Alfred Karppinen, 7. K.

6. Stm. Arvo Eemeli Kätkä, 7. K.

– Paniikkimielialaa koko pataljoonassa.

Kuitenkin se piti saavuttamansa asemat. Osia 7. komppaniasta hajallaan.

– Juntusrannasta sain hankituksi 300 arkk. kirjepaperia, 300 kuorta ja 100 postikorttia.

15.7.41.

– Pataljoona taistelussa.

– Kaatuneita:

1. Stm. Sulo Jaakko Kemppainen, 7.K.

Ilmoitukset.

– Kävin yksiköissä etulinjassa. Mieliala alkaa parantua.

– Puhuttelin yksiköistään hajaantuneita. Heistä eräs haapavetinen teki parannuksen ja nautti ehtoollista.

16.7.41.

– Pataljoona taistelussa. Kaatuneita:

1. Vänr. Niilo Karkiainen, Esik.k.

2. Alik. Antti Vilhelm Heiskari, Kk.

3. Korpr. Arvo Lyytikäinen, Esik.k.

4. Stm. Ilmari Mäkelä, Esik.k. Ilmoitukset.

17.7.41.

– Pataljoona taistelussa.

– Kaatunut:

1. Stm. Arne Karioja, Esik.k.

18.7.41.

– Pataljoona levossa.

– Kranaattikeskitys. Kaatuneita:

1. Konola Johannes, stm. 8.K.

2. Kamunen Antti, stm. 8.K.

– Eversti puhutteli 9. komppaniaa, joka taistelun aikana oli kieltäytynyt hyökkäämästä. Kaksi miestä lähetettiin sota-oikeuteen. Pataljoonan komentaja puhutteli muita komppanioita. Eversti puhutteli niitä, jotka olivat poistuneet yksiköistään.

– Ryssä vetäytyy Uhtuaa kohti.

– Lähetin Juntusrantaan pataljoonan kaatuneet paitsi luutn. Laaksosta ja stm. Kestiä, jota vielä ovat kentällä.

19.7.41.

– Ryssä jatkaa vetäytymistään. Pataljoona saapunut Pistojoelle, 90 km rajalta.

– Toimitin huoltotien varteen luutn. Laaksosen ja stm. Kestin ruumiit.

– Lähetin valittelukirjeet Eero Olavi Kallion, Oiva Alarik Laaksosen, Mikko Einari Ahonpään, Niilo Kaipaisen, Matti Kesttin, Niilo Karkiaisen, Antti Vilhelm Heiskarin, Tauno Alfred Karppisen, Arvo Eemeli Kätkän ja Arne Kariojan omaisille.

20.7.41.

– Iltahartauksia etulinjassa.

21.7.41.

– H-hetki klo 4. Os. Raninen ja os. Ylönen vasemmalta, os. Halonen ja os. Nikula oikealta Pistojoen yli, os. Vuokko oikeasta sivustasta. Ryssiä divisioona. Tykkituli molemmin puolin raivoisaa. Stukia. Kaatuneita ja haavoittuneita paljon. Os. Raninen ja os. Ylönen joen yli, myöhemmin myös os. Halonen ja Nikula.

– Toimitin kaatuneitten omaisuuden KEK:een.

– Hautasin stm. Laaksamon (kk) ruumiin Vuonninen-Pistojoen -tien varteen, 2 km Pistojoesta, Vuonnisesta tultaessa vasemmalla puolen tietä. Divisioonan pastoriin käskystä hänet siunataan kotikirkolla kentälle jääneenä.

– Puhuttelin haavoittuneita. Asia, joka monella näytti olevan kompastuskivenä, oli kristittyjen ulkokultaisuus.

– Sain postikortteja 550 kpl pojille jaettavaksi.

– JSp siirtyi n 1/2 km:n päähän Pistojoesta.

– Kaatuneita:

1. Isola Edvard, stm. 5030.

2. Marjomaa Heimo Herman, stm. 5029.

3. Peltomaa Tuure Jalmari, stm. 5029.

4. Vanhatalo Johannes, stm. 5028.

5. Peura Martti Andreas, stm. 5028.

6. Murtomäki Matti, stm. 5031.

7. Piippo Heikki Ilmari, stm. 5031.

8. Kesti Eino Aukusti, stm. 5031.

9. Korhonen Matti, stm. 5028.

10. Koskenkangas Aaro, stm. 5029.

11. Nissinen Juho, stm. 5029.

22.7.41.

– Pataljoona hyökkäyksessä.

– JSp siirtyi etulinjan taakse, n. 1 km Pistojoesta eteenpäin.

– Huolehdin kaatuneitten omaisuuden lähettämistä KEK:een. Muutamia valittelukirjeitä.

23.7.41.

– Hoidin kaatuneitten ruumiit tien varteen.

– Pataljoona hyökkäyksessä.

– Kaatuneita:

1. Jalas Juhani, luutn. 5028.

2. Hyvönen Yrjö, stm. 5028.

3. Lehtosaari Ilmari, stm. 5028.

4. Rasinkangas Samppa, stm. 5028.

24.7.41.

– Pataljoona määrätty siirtymään lepoon, mutta osa komppanioista on vielä taistelussa. Kaatuneita ja haavoittuneita paljon.

– Rykmentin partio on tavannut patal-

joonamme kadonneen stm. Mikkosen ruumiin Vuonnisjoen maastossa. Etsin sitä neljän jääkärin kanssa haudatakseni sen.

25.7.41.

– Etsimme koko yön ja aina klo 15 asti ruumista, mutta emme löytäneet. Läksimme paluumatkalle.

– Pataljoona ollut Pinkojoella ankarassa taistelussa. Komentaja kaatunut. Kokonaisu-tappiot yli 400, niistä kaatuneita 60, mm. Jukka Jalas ja Artturi Kuusirati 7. komppaniasta ja 8. komppaniasta jäljellä tuskin muuta kuin joukkue.

– Heti tultuani ryhdyin kaatuneitten evakuointiin.

26.7.41.

– Pataljoona levossa.

– Kaatuneitten evakuointia ja ilmoituksia.

– Sain div. pastorilta käskyn olla saapu-

villa Hevoslammella sankarihautauksessa ja sieltä lähteä saattamaan kapt. Ylösen ruumista Vuonniseen edelleen Säräisniemelle toimitettavaksi.

27.7.41.

– Pataljoona levossa.

– Vuonnisesta saattoi kapt. Ylösen ruumista luutn. Ylirisku, luutn. Raita, kaksi aliupseeria ja kaksi sotamiestä. Lähellä Lonkkaa vihollispartio ahdisti autoa ampuen neljä laukausta ja heittäen käsikranaatin.

– Div. pastorin hyväntahtoisesta käskystä matkustin Vuokkiniemeen puhuttelemaan KS:ssa olevia ryhmämme poikia, pitämään hartaushetken ja tapaamaan nuorikoani.

28.7.41.

– Pataljoona levossa.

– Päivä Lahjan seurassa.

– Hartaushetki KS:ssa. Puhe tekstinä Mt 6:24–33. Kenttähartaudesta virret 11 ja 47:1–2,7.

– Takaisin pataljoonaan.

– Seurat lautalla työkomppanian miesten keskuudessa.

29.7.41.

– Pataljoona levossa. Uusi komentaja kapt. Väisänen Oulaisista.

– Klo 13 ehtoollisjumalanpalvelus 7. ja 8. komppanialle. Ehtoollisvieraita 150.

– Klo 15 ehtoollisjumalanpalvelus 9. ja 10. komppanialle. Ehtoollisvieraita 250. Toverinani oli pastori Kontio.

– Klo 20 kenttäjumalanpalvelus esikomppanialle ja krh-joukkueelle,

– Klo 22 rykmentin iltahartaus. Puhui past. Kettunen. Soittokunta.

30.7.41.

– Pataljoona levossa.

– Lähetin kapt. Ylösen upseeriarkun rouva Pirkko Ylöselle Säräisniemelle.

– Kävin KEK:ssa vertaamassa kaatuneitten luetteloa sikäläisiin tietoihin.

– Marssi Eldanka-järvelle, n. 100 km rajasta.

31.7.41.

– Pataljoona eteni sivustaan Kiiskisjoelle ja joutui taisteluun.

– Kaatumis- ja katoamisilmoitusten tarkistus ja korjaus.

– Osanottokirjeitä.

– Rahankeräyksen järjestäminen kaatuneen Niilo Laaksamon köyhän äidin avustamiseksi.

1.8.41.

– Pataljoona taistelussa. Ei kaatuneita.

– Osanottokirjeitä.

– Lähetin kaatuneiden omaisuuden asianomaisiin sk-piireihin.

– Kävin hyökkäysvalmiusasemissa olevissa joukkueissa keskustelemassa poikain kanssa.

2.8.41.

– Pataljoona murtautui vihollisen asemiin. Kaatuneita:

1. Stm. Simo Peltonen, 7.K.

2. ” Erkki Saari, 8.K.

3. ” Arvi Moisala, 8.K.

4. ” Santeri Mahosenaho, 8.K.

5. Ups.kok. Aarne Veikko Ikävalko, 8.K.

6. Stm. Eino Jooseppi Saaranen, 8.K.

7. ” Antti Abner Tulppo, 9.K.

– Puhuttelin haavoittuneita Jsp:ssa. Kolme poikaa pyysi siunausta ja ehtoollista.

– Osanottokirjeitä.

– Katoamisilmoituksia.

– Saatoin pataljoonan muonantuojan mukana stm Peltosen ruumiin tien varteen ja kävin toimitusjoukkueessa.

3.8.41.

– Pataljoona taistelussa. Kaatuneita:

1. Stm. Pirttisalo Johannes, 9.K.

2. Alik. Laakkonen Reino Matias, 9.K.

3. Stm. Taipaleenmäki Lauri Akseli, 7.K.

– Kaatuneitten ruumiita ei ole saatu evakoiduiksi etulinjasta paitsi Mahosenaho, Tulppo ja Taipaleenmäki.

4.8.41.

– Eteneminen pysähtynyt. Pataljoona tulitaistelussa vihollisen kanssa. Ei kaatuneita.

Hevoslammin väliaikainen hautausmaa sijaitsi 3 km Vuonnisesta Pistojoelle päin. Syyskeliin tultua vainajat siirrettiin kotiseurakuntien kirkkomaahan. Tässä ovat menossa sankarihautajaiset Hevoslammilla. (Kuvan om. Ilmari Karppinen).

– Patl. kom. kapt. Uimonen.

– Huolehdin kaatuneitten evakuoinnista etulinjasta JSp:aan. Saatoin kaksi vainajaa Kaat.kok.p:aan.

5.8.41.

– Pataljoona taistelussa. Tykistötoimintaa. Useita haavoittuneita, ei kaatuneita.

– Lähetin 37 henkilölle heidän pataljoonamme kaatuneille osoittamiaan kirjeitä.

– Kävin etulinjan komppanioissa keskustelemassa poikien kanssa. Iltahartauksia ei voinut pitää vihollisen läheisyyden vuoksi.

6.8.41.

– Pataljoona taistelussa. Tykistötoimintaa. Useita haavoittuneita, ei kaatuneita.

– Kävin etulinjan komppanioissa keskustelemassa poikien kanssa. Ainoana kysymyksenä tuntuu olevan, pääseekö kukaan Kestilän ja Pyhännän pojista enää koskaan kotiin.

– Rovasti Kortekangas on tilannut Kestilän pojille 15 kpl ”Rauhan tervehdyksiä”.

– Sain ”Tunnusanoja”, ”Koti ja kasarmi”-lehtiä sekä ”Sotilaan rukouskirjoja”. Jaoin ne pojille.

– Tulin kuormastoon suorittamaan muutamia tehtäviä. Sain tietää, että Vuokon rykmentillä on Raahen lottapiirin perustama kanttiini, joka toimii takana, mutta lähettää tavarat etulinjan komppanioille. Yritin pyytää, että pataljoonamme Raahen piirin pataljoonana pääsisi myös kanttiinista osalliseksi, mutta os. Vuokon huoltopäällikkö teki sen mahdottomaksi.

– Vierailin Aarno ja Eino Sepon luona ja olin telttasaunassa.

– Annoin div. pastorille selonteon toimistani.

7.8.41.

– Pataljoona taistelussa. 200-miehinen vihollispartio hyökkäsi JSp:n ja muonantuontikolonnan kimppuun. Toht. Etola ja eräs lääk. au kaatuivat, eräs ajomies haavoittui, ja 7 hevosta sai surmansa.

– Lähetin 12 kaatuneen omaisuuden asi-

anomaiseen sk-piiriin.

– Keskustelin kapt. Marnon kanssa kanttiiniasista. Hän määräsi vänr. Hiekkalinnan tekemään asiasta anomuksen divisioonalle.

– Sain Aarne Kariojan vaimolta kirjeen, jossa vaadittiin minua toimittamaan stm Kariojan ruumis kotipaikalle.

– Ehtoollisjumalanpalvelus I/JR 32:ssa.

– Kylvin rykmentin huoltopäällikön rakennuttamassa saunassa.

8.8.41.

– Pataljoona taistelussa. Komentaja kaatui. Adjutantti haavoittui. V.a. komentajana Tönkyrä.

– Kävin etulinjan komppanioissa puhuttelemassa poikia.

9.8.41.

– Pataljoona taistelussa.

– Kävin etulinjan komppanioissa. Lähetin ilmoitukset.

– Divisioonan pastorin puhuttelu, läsnä 18 pastoria. Eräs sotilaspastoreista pahoitelti minulle sitä, että hänen komentajansa flirttailee lottien kanssa, osoittaa käsittämätöntä raakuutta ja halveksii papin työtä.

10.8.41.

– Pataljoona taistelussa. Ei kaatuneita.

– Ehtoollisjumalanpalvelus Sissipataljoonassa. Autoin Mikkosta ehtoollisenjaossa.

– Kirjoitin 17 osanottokirjettä.

– Iltahartaus Töpinässä.

– Kylvettiin pataljoonan saunassa, oikein hirsisaunassa.

11.8.41.

– Pientä vihanpitoa molemmin puolin. Muutamia haavoittuneita, ei kaatuneita.

– Kävin tapaamassa etulinjan komppanioita.

– Kaatumisilmoituksia: Hautajoki Ilmari, Mäki Toivo.

– Osanottokirjeitä.

– Kokelas Ikävalkon veljelle Lauri Ikävalkolle Lempäälään puhelinsanoma Pistojoen hautaustilaisuudesta.

12.8.41.

– Ryssä yritti iskeä kiilaa vasempaan sivustaamme, mutta os. Halonen löi sen takaisin.

– Kävin edessä 9. komppaniassa.

– Palautin kaatuneille lähetettyjä kirjeitä n. 30 henkilölle.

13.8.41.

– Vihanpitoa vihollisen kanssa. Uusi patl.kom. kapt. Pellikka.

– Kävin etulinjan komppanioissa keskustelemassa poikain kanssa. Puheenaiheena on kaikkialla rauhan odotus. Toisena puheenaiheena on komentajan vaihdos. V.a. komentajana toimineen kapt. Tönkyrän jokainen tuntee, tietää hänet juroksi pohjalaiseksi, mutta miestensä parasta katsovaksi ja itseänsä säästämättömäksi mieheksi. Uusi komentaja on outo.

– Illalla Kortekangas ja Tönkyrä järjestivät uudelle komentajalle tervehdyksen. Tönkyrä ja kok. Junnila menivät ryssän eteen ampumaan kiukkuisia konepistoolisarjoja. Kortekangas ampui korohorolla. Onnistuivat saamaan aikaan melkoisen heitin- ja tykistötulen.

14.8.41.

– Vihanpitoa vihollisen kanssa.

– Uusi komentaja sai määräyksen osaston komentajaksi. Patl.kom. on taas Tönkyrä.

– Sankarihautaus Pistojoella. Haudattavia parisataa, pataljoonastamme 15, mm. kapt. Uimonen. Läsnä eversti Fagnäs ja kapt. Uimosen morsian, sair.hoit. Margit Schroeder. Pataljoonaamme edusti Kortekangas, alik. Karjalainen ja neljä miestä. Lisäksi oli kaatuneitten omaisia ja minä. Hautauspuheen piti past. Talasniemi.

– Kaatuneita tähän asti AK:n kaistalla 550, maan kokonaismenetyksistä 1/5 talvisodan menetyksistä. Pistojoella on vainajia 380.

– Majuri Jussila ja past. Oskari Heikinheimo Oulusta käymässä rintamalla. KEK:ssa iltahartaus, jossa Heikinheimo puhui.

– Lahja käymässä Pistojoella.

15.8.41.

– Vihanpitoa vihollisen kanssa. Tykistö tulittaa tuontuosta Uhtuaa. Uusi kuusituomainen psto.

– Kettusen komennuksella Vuonnissa. Klo 14 hartaushetki KS 24 A:ssa. Klo 19 iltahartaus KS 24 B 1:ssä. Klo 20 iltahartaus KS 24 B 2:ssa. Keskustelin poikien kanssa. A:ssa yksi pataljoonamme mies, B:ssä kaksi.

16.8.41.

– Vihanpitoa vihollisen kanssa.

– Tulin lääk. majuri Lapolan autossa Vuonnista omaan töpinään. Sauna.

– Iltahartaus töpinässä.

(Tähän merkinnät loppuvat. Pastori Leinonen haavoittui vaikeasti JSp:llä 18.8.41 aterian jälkeen ollessaan lukemassa Raamatua viereiseen puuhun osuneen kranaatin takasuikusta. 13 kuukauden sairaalareisujen ja toipumisloman jälkeen hän tuli syyskuussa 42 Hyrynsalmen sotasairaalan papiksi. Sieltä hänet määrättiin 1.6.43 asevelipapiksi Länsipohjan suojeluskuntapiiriin sijoituspaikkana Alatornion Alavojakkala.)

Hannes Leinonen

Lähtö Jatkosotaan Kestilästä

Tuhat reserviläistä miestä sai kesäkuussa 1941 käskyn kokoontua Kestilään. He tulivat Kärämäeltä, Piippolasta, Pyhännältä ja Kestilästä. Aikaa oli annettu viisi tuntia, ja monilla matka taittui polkupyörällä. Kestilään kokoonnuttiin moneen eri kohteeseen. Sieltä pataljoona marssi ensi alkuun Nuojuaan.

Heikki Alasalmi Kestilästä muisteli, että tunnelmat olivat silloin sekavat. Juuri oli palattu sodasta ja uuteen tuli käsky. Sanottiinpa silloin, että takaisin tullaan heinätoille, mutta paljon pidemmäksi tuo aika venyi. Valloitusmielialalla ei matkaan lähdetty, vaan totellen esivallalta tulleita käskyjä.

Pataljoonan pastoriksi määrätty silloinen reservivänrikki Hannes Leinonen kuvaa lähtökäskyä Moniaita Muisteluksia 2:ssa kesäkuun puolessavälissä 1941. Hannes Leinonen oli silloin toimittamassa maakirkkoa Mankilankylässä. Pitäessään saarnaa hän totesi, että suojeluskunnan lähetti tuli jumalanpalveluspaikkaan ja istui oven viereen.

"Arvasin, mikä sen asia oli. Saarnasin saarnan loppuun, luin rukoukset, kuulutukset, Isä meidän ja Herran siunauksen. Kun loppuvirsi oli loppunut, tuli lähetti minun luokseni ja antoi kirjeen, jonka kuittasin. Sitten hän jakoi samanlaiset kirjeet muille miehille. Siinä käskettiin viiden tunnin kuluessa tämän kirjeen saamisesta lähteä Kestilään ja ilmoittautua Kestilän suojeluskuntatalolla ratsumestari Jussilalle."

Hannes Leinonen soitti piispalle saamastaan kutsusta. Piispa vielä opasti: "Kulje onnellisesti! Onneksi tämä sota ei kestä kauan. Syksyksi olet jo takaisin." Hannes Leinonen kirjoittaa, ettei hän ollut varma syksyksi joutumisesta, mutta ei ruvennut piispansa kanssa tinkaamaan.

Jalan Nuojualle, junalla Hyrynsalmelle

Lääkärintarkastuksen ja varustuksen jälkeen tuli 18.6. lähtökäsky Nuojuaan. Heikki Alasalmi muisteli, että päivä oli lämmin.

– Monilla jalat hiertyivät rakoille ja jalat väsyivät. Eihän kaikki olleet nuoria miehiä saatikka pitkiin marsseihin tottuneet. Marsitauon aikana jalat nostettiin repun päälle ja hiertyneet jalat pantiin kylmään veteen.

Illalla pataljoona saapui Nuojuan asemalle, josta se kuljetettiin junalla Hyrynsalmelle. Seuraavana päivänä tuli käsky marssijärjestyksestä ja lähtöaika kullekin yksikölle. Pataljoona marssi sille varatuille majoituspaikoille noin kahden kilometrin päähän Haukiperästä. Yksi ja toinenkin alkoi olla väsynyt, mutta mieliala oli kaikesta huolimatta korkealla.

Ennen Raatevaaraa vietettiin Juhannus ja sitä juhlittiin myös pataljoonassa erilaisin ohjelmanumeroin. Aattoilta oli kylmä, mutta juhla onnistunut. Kesäkuun lopulla oli myös toinen juhlahetki, kun Hannes Leinonen vihittiin suopursuja hääkukkinaan pitäneen Lahjan kanssa. Vihkiminen tapahtui Taivalalasen kankaalla.

Jo seuraavana päivänä pataljoona marssi Parvavaaraan hyökkäysvalmiusasemiin. Suomi ja Neuvostoliitto olivat kumpikin ilmoittaneet olevansa sodassa keskenään. Pataljoona ylitti rajan heinäkuun ensimmäisenä päivänä, ohittaen samalla kivikon, josta yksi noin 400–500 kilon painoinen kivi sittemmin tuotiin muistomerkkiä varten Kestilään.

(Haastattelu Liitossa heinäkuussa 1989, lievästi korjailtu)

Heikki Alasalmi

Pieni päiväkirja sydänkesältä 1941

30.6.41. Olemme täällä Raateessa 1939–1940 taistelutantereilla. Kyllä näkee kaikista merkeistä, että kurjaa on ollut ryssällä täällä olla. Kello on 1.30 yöllä ja olen vartiopaikalla, mutta eipä tämä vielä markkeeraa sota-ajan vartiointia. Sillä keitin tässä nuotiolla kahvit viimeisistä siviilikahveista. Ei tiedä vaikka olisi viimeiset täällä nykyisten rajojen tällä puolen.

Saa nähdä, miksi se kohtalo järjestää tämän tulevaisuuden. Että vieläkö tältä reissulta palataan? Ja koittaako se päivä, että olisi vapaus ja rauha tässä maassa? Kyllä tämän maailman elämä on kurjaa!

Telttamme on taas eri paikassa täällä korvessa. Nyt ei ole pitkälti enää rajalle, mutta ei ole tietoa, kuinka kauan olemme tässä paikassa.

1.7.41. Nyt on kello 2.20 ja alkaa tykistövalmistelu melkein täällä sekunnilla. Saa nähdä millaista touhua tämä on! Nyt pamahti ensi laukaukset. Saa nähdä kuinka kauan on katsomassa tätä myllerrystä. Sen yksin Herra tietää, jolla on kaikki onnen ohjat. Herra suojelkoon vaan tämän pienen kansan!

1.7.41. Tulimme tänne Latvajärven kylään ryssän maalla. Ei vielä ole ollut oikein kovia taisteluita tätäkään kylää vallattaissa. Täällä saatiin viiliä ja kermaa syötäväksi ja kalaa paistoimme aika paljon. Sain myös lypsää paria lehmää, että ei ole oikein nälkä.

Toinen päivä heinäkuuta. Meni aamupäivä tässä Latvajärven kylässä. Ei ole saatu kuumaa muonaakaan kahteen päivään, kun tuo ryssä pitää niin huonot tiet. Olemme sivuuttaneet jo kolme kylää Neuvostoliitossa: Raatevaaran, Vasovaaran ja Latvajärven.

3.7.41. Kulimme aika pitkälti tätä salo-

seutua kohti itää. Olemme jonku matkan päässä seuraavasta kylästä. On niin kaunis ilma, että on sääli viettää aikansa tällä tavalla korvessa. Mutta jospa kerran pääsis täältä pois, niin nauttisi sitten kesästä paremmin.

4.7.41. Päivä kului kaikin puolin rauhallisesti. Vain muuan ryssän kone lensi ilmassa. Vaikeimmat touhut oli paistaa räiskäleitä, ja niistä tulikin erinomaisen hyviä.

5.7.41. Kello on 4 yöllä ja sama räiskäleen paisto jatkuu. Meitä on viisi Kestilän poikaa tässä touhussa. Ja oli kuin kulkurin juhlat syödä saikan kanssa räiskäleitä.

6.7.41. Olemme matkustaneet taas ilta-yöstä asti, ja nyt on jo päivä kello 11. Sivuitimme Vuokkiniemen kylän, ja nyt olemme taas eri kylässä. Mikä lie tämän kylän nimi. Keljuttaa se, kun ei saanut siviilistä kirjettä, vaikka toiset saivat. Saa nähdä, milloin tällainen vaellus päättyy.

7.7.41. Olemme täällä eräällä kankaalla Oinosen niemellä. Ei ole ollut varsinaista tehtävää, mutta pommeja ja kranaatteja tippuu aina ja kk papattaa tuolla jonkun matkan päässä.

8.7.41. Yhä edelleen olemme tässä samassa paikassa. Ei ole tapahtunut mitään erikoista. Saimme kahvit tänä aamuna, mutta leipätouhua ei tällä kertaa paljo ole.

Nyt on kello 22, ja kranaatteja tippuu yhtenänsä ympärille rikkoen jo hiukan teltaakin ja häiriten yön unta.

Keskiviikko 9.7.41. Tänään valkeni aamu aivan rauhallisesti. Vanjakin on tällä kertaa aivan hiljaa, mutta ei tiedä, onko kauan. Postia ei ole myös tullut vielä koko sotareissulla, saa nähdä tuleeko sitä koskaan. Kyllä vaan on kaunis luonto täällä ryssän maalla, mutta täällä on niin pirullinen kansa.

10.7.41. Olemme Vuonisen kylällä. Rysä on polttanut kaikki talot ja lähtenyt sitten pakoon. On kävelty noin 30 km tänä päivänä. Kävimme partioretkellä tuolla ryssän linjoilla.

11.7.41. Olemme täällä Juntusrannan tien suulla. Nyt sain paketin, ja saimme oikein siviilikahvia, että elämä on kuin unelma vain. Mutta toisaalta on sitten leikki pois, kun kranaattia tulee yhtenäen että maa tärisee. Vaikka olisi kuinka laiska sellaiseen alokaskoulutukseen, että iskeä pitkäkseen maahan, niin kylläpä silti joka ukko näkyy maahan menevän. Kyllä se on tuo sota kurjaa, kun toisinaan ei saa ruokaa ei vuorokausiin ja nukkua ei saa paljo koskaan, kun väliin ei jouda ja väliin räiskää kranaatit. Ja kaiken muun päälle yöllä syöpi itikat ja palelee. Saa nähdä, loppuuko tämä sitten koskaan?

12.7.41. Olemme vielä samassa paikassa. Kello on 8 ap ja aurinko paistaa niin lämpimästi. Saapa nähdä, millainen tämä päivä mahtaa olla ennen iltaa. Ei ole ollut mitään erikoista. Mutta lähtö partioon.

13.7.41. Tulin partiosta. Olen aika väsynyt eikä ole mitään syömistä muuta kuin äitin laittamat kahvit. Ja kello 8 on lähtö uudelleen reissulle, matkaa noin 20 km taas, jonka jo kävin yhden kerran. Saa nähdä, kuinka kauan jaksaa tällaista marssimisen paljoutta ilman kunnan evästä.

14.7.41. Partioreissuja erääseen jokivarteen. Ei mitään erikoista.

15.7.41. Partiointia ja pieniä tappeluita vanjojen kanssa. Nälkä on ja palelee.

16.7.41. Olimme partiossa neljän miehen porukalla. Se oli sellaista leikkiä kuoleman kanssa että en uskonut, että vielä näen seuraavan auringon nousun. Karioja jäi sille reissulle. Meitä oli siellä Keihäsk. P, Rasink. S., minä ja K.oja. Samana päivänä oli vielä vanjan kanssa kovia taisteluja. Piti olla asemissa melkein vuorokausi. Serkku jäi kello 6–10 välillä kentälle.

Seitsemänentoista päivän saimme olla

melko rauhassa muuten mutta tykkituli häiritsti lepoamme. Illalla läksimme takalinjaan.

18 pnä saimme melkeen koko päivän olla majassa. Illalla läksimme hakemaan pyörät tuolta jälestäpäin, Vuonisen kylästä.

19.7.41. Olemme tulla jyränneet koko päivän näiden pyörien kanssa. On tosi hiki kulettaa kahta pyörää huonoa tietä. Saa nähdä milloin saa nukkua. Olen aivan viikopöhljä, en tiedä mikä päivä on viikosta.

On kesäyö 20.7.41. Kello on 4 aamuyöstä. Taas tuli valvottua yksi kesäinen yö vanjoja vahatessa. Kuinkahan mones yö lienee ollut valvoa vanjan takia. Ja milloin lienee se huomen, että saa jättää aseensa joksikin aikaa, että ei tarvitsisi väristä yötä kylmässä. Aurinko nousee metsän takaa hiljalleen. Ja vanja ajaa rymyyttää hevosella tuossa joen takana sumun suojassa. Kylläpä tahtoo tulla tässä kylmässä värjöttäissä mieleen siviili ja lämmin peti siellä. Mutta ne ovat unelmia ja ehkä unelmina pysyvät. Kyllä tämä elämä on taistelua kehdestä hautaan asti!

20.7.41. Tämä päivä oli kaikin puolin aika rauhallinen. Mutta asemissa on pitänyt olla koko päivä. Tahtoo nukkuttaa niin mahdollottoman kovasti, kun ei viikkokausiin saa nukkua. Nytkin on niin kaunis heinäkuun päivä. Mutta kova tuli raivoa tuolla metsässä, sillä vanja polttaa minkä saa palaamaan. Kyllä olisi hauska tehdä heinää siviilissä, mutta Herra yksin tietää, kuka meistäkin on koskaan rauhan töissä.

21.7.41. Tykkituli on aivan kauhea ja on lähtö Pistojoelle.

Haavotuin Pistojoella 21.7.41 kello 10. Kranaattituli oli niin kauhea, että tuntui kuin kaikki helvetin voimat olis irti.

22 pnä Juntusrannalla. Aamulla lähtö roomulla Hyrynsalmelle.

23 pnä. Lähtö Hyrynsalmelta S.S. (sotasairaalaan) Ryönäjoelle.

24 pnä. Olemme täällä Ryönäjoella kunnalliskodissa.

27 pnä Ryönäjoella. Aika on kulunut niin hitaasti, että ei tunnu tulevan loppua näistä päivistä ensinkään. Poikia lähtee lomalle, mutta milloin minä pääsen?

On elokuun ensimmäinen päivä. Olen täällä Ryönäjoella. Kaunis ilma ulkona, mutta ei pääse ulos. Koipi on vielä huonossa kunnossa.

4.8.41. Olen edelleen täällä Ryönäjoella sairaalassa. Ääretön iankaikkisuus näiden päivien pituutta, kun on niin vähä meitä tässä huoneessa, että aivan kuolee ikävään!

6.8.41. Olen vielä täällä Ryönäjoella sairaalassa. Ulkona on aika kova vesisade. Ja alkaa jo huomata syksyn merkkiä, keltasia

lehtiä puissa ja muutenkin aika syksyn näköistä. Tänään kävi kenraali katsomassa meitä täällä sairaalassa.

On elokuun 11 pvä. Olen edelleen täällä Sota-sairaalassa. On vähän toiveita päästä täältä lomalle. Kyllä on pitkiä täälläkin nuo päivät. Samoin yöt, kun ei tahdo nukkuttaa. Ulkona on niin syksyn näköistä ja vettä sataa. Mieliä on myös aika synkkä. Milloin lie elämä valoisampaa???

(Tämä päiväkirja on kirjoitettu pikkuiseen vihkoon ja on tässä julkaistu kokonaan.)

Heikki Laakko

Kaksi kovaa viikkoa heinäkuussa 1941

(Paavo Hatunen Kärämäeltä piti päiväkirjaa lähes koko jatkosodan ajan. Seuraavassa on katkelma 1. vihkosta.)

Muistiinpanoja 1941. Kestisten komppania. Kompp. pääll. Einari Tönkyrä, joukk.joht. Urho Porma, Jalas, Kuusirati, Unto Hekkala

14.7. Lähdettiin yöllä ylittämään Vuonisen jokea. Tykistömmä ampui hirvittävää rumputulta ja sitten seurasi stukahyökkäys. Klo 2 ylitimme joen. Olin komppaniamme lähettinä pataljoonamme komentajan mukana. Komentaja seurasi 8:ttä komppaniaa. Joen vartta edettiin tien suuntaan. Pian saatiin kosketus ryssään. Eräällä linjalla pyöritti ryssä lakkiaan luullen kai meitä omikseen. Silloin näin ryssän ens kerran vapaana luonnossa. Ryssä puolustusasemissa eräällä purolinjalla, johon pysähdyttiin. Siihen antoi ryssä hirvittävän tykistökeski-

tyksen. Saimme hirvittävän tulikasteen. Kranaatteja vonkui aina ilmassa ja räjähtelivät joka puolella.

15.7. Joukkue asemissa Vuonisjoen varressa. Saavuimme taasen etulinjaan. Yöllä tykistö- ja krh-tulta ja ryssä hyökkäsi useamman kerran. Räjähävät luodit rätsivät päntiönä puissa. Vietimme yön nuotiolla kylmissään ja nälissään.

16.7. Yöllä pääsi ryssä taaksemme aikoen katkaista tien sillalle. 5 kertaa ryssä hyökkäs hirvittävästi huutaen. Aina lyötiin takaisin. Olin komppanian päällikön kahden asemassa meidän komppaniasta. Ryssän hyökkäävä porukka tuhottiin kokonaan. Sain minäkin katsoa ryssä silmien väliin haluksestaan. Herkullisia maaleja. Ammuttiin ryssiä sen kun kerittiin. I pataljoona tuli apuun joen takaa, jossa se oli levossa.

17.7. Antoi ryssä hirvittäviä tuli-iskuja

Kuvassa Paavo Hatusen kuvaamaa "ryssän korsukaupunkia" ja taistelun jälkiä Pistojoen ylityksen jälkeen. (Kuvan om. Johannes Rahikainen).

tykistöillä ja heittimillä. Niitä tuli aivan samalla siihen sekaantuen käsiaseidenkin toiminta. Uraa huutaen ryssä touhus. Tuloksetta. Klo 19 pääsimme lepoon joen toiselle puolen.

18.7. Aamulla rähinää etulinjassa. Partio Hekkala kävi ottamassa selvää tilanteesta. Etulinjassa ei mitään hätää. Iltapäivällä irtaantui ryssä ja jätti Vuonnisen. Klo 21.45 pataljoonamme lähti ajamaan sitä takaa, komppiamme kärkenä.

19.7. Saavutettiin Uhtualle menevä tie. Tie miinoitettu. Ei tiennyt sanoa, milloin laukasee miinan. Silloin vaan olis muistot jällellä. Etenimme kärkenä. Saatiin kosketus ryssään klo 6.30. Edettiin taistellen Pistojoelle. Ryssällä oli kiire. Juoksivat yhtenä laumana tietä, vaan ikävä kyllä peekoot ei toimineet, joten ne pääsivät aivan liian hyvin joen toiselle puolelle. Tapahtui valtava räjähdys. Ryssät räjäyttivät

sillan ja pari taloa lensi ilmaan. Valtava näky, jota ei monta ihmiselämässä voi kokea ja nähdä.

20.7. Asemissa Pistojoen takana, ryssän korsukaupunki edessä toisella puolen jokea. Tehtiin väkivaltainen tiedustelu kosken kohdalla. Ryssä ampui suoralla suuntauksella piiskatykillä ja kookoolla.

21.7. Koko yön tykistö- ja krh-tulta, joka kehittyi yhtenäiseksi jylinäksi. I pataljoona ylitti ensin. Komppiamme ylitti joen klo 9–10.50. Ryssä ampui piiskatykillä ja kookoolla sekä heittimillä ylimenopaikkaa vaatien aika paljon uhreja. Hetkiä, joita ei voi unohtaa. Siinä ei voinut varoa, vaan täytyi luottaa onneensa, ettei se satu. Ylitettyä joki edettiin, kunnes saatiin yhteys I pataljoonaan. Klo 7.30 (illalla) lähti pataljoona ottamaan yhteyttä majuri Könösen pataljoonaan. Vaan ryssä hyökkäsi arvaamatta sivusta. Ryssä lyötiin verisin tap-

pioin sille. Nukuimme aamuyön. Ryssän raatoja ja hevosien raatoja ympäriinsä. Hirvittävä löyhy.

22.7. Aamupäivä. Makoilemme entisesä paikassa. Illalla otimme toisaalta tullesiin joukkoihimme yhteyden. Kosketus omiimme. Se puoli siis selvä. Ryssältä jäänyt osa kuormastoa ja kaikkea kamaa. (Nukkumaan, on tiedossa.)

23.7. Paikka Pistojoelta 2 km. Aamupäivä rauhallista. Iltapäivällä jatkuu hyökkäyksemme. Pataljoonamme jää reserviin toistaiseksi. Vastus aika kova. 9. ja 8. komppania saavat käskyn lähteä johonkin sivustaan avuksi sinne. Komppiamme siirtyy etenevän pataljoonan reserviksi. Kova taistelu käynnissä. On kuin olisi sellainen helvetinmoinen porina aina käynnissä. Ryssän räjähtävät luodit paukkavat kilometrien päässä puissa ja valojuovaluodit risteilevät kuin tulikärpäset puitten latvojen tasalla. On hirvittävä meteli. Etenemme sakeassa savussa kahden puolen tietä etulinjaan.

Saksalaiset tankit ampuvat etulinjassa kahden puolen tietä. Ryssä koittaa pst-tykillä ampua niitä ja saakin 2 palamaan. Niistä miehet kai pelastuu.

Etenemme yhä lähemmäs etulinjaa. Suorasuuntaustykin ammuksiset räjähtelevät tiessä edessä ja takana. Kookoo-suihku põlisee tiessä. Kuulaa tulee kuin vesipisaroita. Eteen päin on päämäärä. Varoa ei voi, vaan täytyy luottaa onneensa, että ei se satu. Menetämme joitain haavottuneina. Komppiamme miehittää asemat kahtapuolen tien. Maasto: palanut kivilouhikkoinen kangas.

Päivä hirvittävä. Ryssä painaa kovasti. Hirvittävä tykistömme keskitys vaimentaa sen joksikin aikaa. Huonot on asemat meillä, vaan niin pojat sanovat, ettei ne ryssän kanssa vaihtais asemia. Sillä tykistömme ampuu, että koko vaara tärisee. Iltasella pääsemme pois asemista. I pataljoona tulee aseisiin. Menetykset näinä hirveinä hetki-

nä: 10 kaatunutta ja 36 haavottunutta. Jouduin toimiin niin paljon sinä päivänä, siis aina liikkeessä, kumma kyllä, silti ehyenä. Ryssä lienee pian motissa, perääntymistie poikki. - Sota on sotaa ja se vaatii uhriensa.

24.7. Aamupäivä lepoa. Iltapäivällä lähemme ajamaan vihollista takaa. Se on päässyt motista karkuun heittäen sinne 8 tankkia ja tykkejä, panssariautoja ym. Kaatuneita ryssiä ja hevosia tiepuolet täynnä. Savua, että on vaikea hengittää ja silmiä karvastelee. On aika pimeää, ei voi tietää, onko päivä vai yö. Poikia väsyttää jo jällellä oleva pitkä taistelujen sarja.

(Ryssä on ryssä vaikka voissa paistais, haiseva ja ilettävän näköinen.)

25.7. Jatkamme matkaa. Kosketus ryssään. Rätinä alkaa, peliin sekottuu kookoot ja heittimetkin. Menetämme useita miehiä haavottuneina ja kaatuneina. Pakoon menee ryssän kolonna niin likellä, että kolina kuuluu aivan jonkin 400 metrin päästä. Ryssä jatkaa pakoaan heittäen jälkeensä haavottuneita ja kaatuneita sekä kuuluja valekuolleita.

Pojat väsyneinä viikkoja kestäneistä taisteluista. Minäkin nukun heti, jos vähänkin pysähdytään, vaikka kuulat vinkuu joka puolella. Herään komppanianpäällikön sanoessa, että jatketaan matkaa. Vastassa Piskojoen joki, josta silta räjäytetty. Ylitämme sen porraspuita pitkin. Ryssä asemissa edessä ja avaa tulen meitä vastaan. Jäämme aseisiin.

Pojat väsyneitä, eivät muista varoakaan, ja niin menetämme jälleen miehiä. Kai pian on määrä jatkaa. Pelkään komppanian loppuvan, jos hyökätään edelleen. Etenemiskäskyn piti pian tulla. Yllätys: komentaja sai luodin rintaansa ja kaatui. Tieto takaa päin: pataljoona tulossa vaihtamaan aseisiin. Mieli virkistyy: vielä on toivoa ... me pääsemme lepoon joksikin päivää. Hätä suurin, apukin lähinnä.

26.7. Levossa. Pojat sen verran levähtäneet, että jaksavat nukkua. Vaikka aina he-

rää, on olevinaan linjoilla täysi touhu päällä. Sitten huomaakin, että ei mitään hätää, takana ollaan. Vaan ei mikään auta, kun nukkuu, niin sama uudestaan.

Kertomus haavoittumisesta ja sopeutumisesta siihen

Veljeä ei jätetty

Kuulun siihen ikäluokkaan, jonka asevelvollisuusajaksi määrättiin peräti kaksi vuotta. Olin käynyt kutsunnassa talvisodan vielä riehussa rajoillamme. Samassa tilaisuudessa sain myös palvelukseenastumismääräyksen 27.3.1940, mutta kutsunnan ja palvelukseen astumisen välissä tuli välirauha. Maa oli kuitenkin sotatilassa. Asevelvollisuus oli siis kestänyt jo toista vuotta, kun II lkp alkoi kesällä 41.

Olimme taistelleet Tuulivaaran ja Repolan kylissä. Nyt tulimme Virran kylään, joka sijoittuu Repolan ja Omelian väliin Torasjärven ja Lieksajärvien välisellä kannaksella. Leveähkö virta yhdisti nuo kaksi mainittua järveä. Virran yli aikoinaan rakennettu puusilta oli poltettu. Sillan pilarit olivat palaneet vesirajaan asti, mutta vesipinnan alapuolelta jääneet palamatta. Noiden pölkkyjen varaan olivat pioneerit saaneet rakennetuksi jonkinlaisen juoksusillan, jota vihollisen tykistö parhaansa mukaan pyrki hajottamaan.

Melkoinen sumanjuoksu siinä jouduttiin käymään, että selvittiin virran yli. Virran taakse aikaansaamamme sillanpää saatiin joten kuten pidetyksi, vaikka vihollinen teki voimakkaan vastahyökkäyksen. Omat joukkomme joutuivat välillä peräänty-

(Jos viikonkin sais levoksi ottaa, eikä sittekään enää lähteä sottaan!)

Paavo Hatunen

mään. Tykistötuli oli valtava, ja sen aiheuttamana syttyi metsäpaloja.

Itse olin menettänyt tajuntani tykinamuksen vaikutuksesta. Herätessäni huomasin, että kiväärini oli särkynyt käyttökelvottomaksi. Siinä kävi mielessä, että jonkun kaatuneen kivääri saattaisi olla kunnossa. Pian kuitenkin tuli selväksi, että olin itse ainakin yhtä riekaleina kuin asenikin. Vasen olkavarsi oli hakkelusta, oikea käsiterä hajalla, rinnassa ja vatsassa polttivat kuumat sirpaleet. Vyövarustus oli tuhoutunut.

Huusin siviilistä tuttua alikersanttia, jonka muistin olleen lähellä, mutta hänkin oli haavoittunut. Lääkintämiehet koettivat sitoa haavojani ja siirtää paareilla taakse, mutta siitä ei tullut mitään kovan tykkätulen vuoksi. Lääkintämiehet luopuivat aikeistaan ja jättivät minut kentälle.

Omat joutuivat taas perääntymään, ja jäin omien ja vihollisen väliin. Pian kuulin jostain melun keskeltä kutsuttavan minua nimeltä ja vastasin kutsuun. Luokseni tuli konekiväärijoukkueen taistelulähetä Väisänen. Hän totesi tilanteen ja aikoi kantaa minut selässään pois sieltä tulen keskeltä. Selässä kantaminen ei kuitenkaan onnistunut, koska rinnassani ja vatsassani oli isoja sirpaleita kiinni haavoissa. Jalat sentään

olivat säilyneet ehjinä, mutta olin menettänyt niin paljon verta, etten pysynyt pystyssä, että olisin pystynyt kävelemään. Väisänen tarjoutui taluttamaan, mutta torjuin aluksi hänen ehdotuksensa. Kävellä nyt sellaisessa tulella!

Kaveri kysyi: ”Pelottaako sinua?” Eihän minua enää siinä vaiheessa pelottanut, mutta ajattelin häntä, tervettä miestä. Silloin tuo rohkea kaveri nosti minut pystyyn, ja hänen tukemanaan tulimme pois kävelen. Kertaakaan emme lyöneet maahan eikä kumpikaan saanut yhtään osua. Mäen taakse päästyä minut pantiin paareille jälleen, ja kaksi tuttua vänrikkiä juoksutti minut virran länsipuolelle. Siellä oli joukkosidontapaikka, jossa sain kipupiikin ja menetin taas tajuntani.

Seuraavan kerran heräsin kenttäsaaralassa Kolvasjärvellä. Oli sellainen olo, että on ilta tai yö. Makasin leikkauspöydällä, vierelläni lääkäri, sairaanhoitaja ja lääkintämies. Kehottivat liikuttamaan vasemman käden sormia. Mielestäni tein työtä käskettyä. Seuraavana toimenpiteenä minut nukutettiin. Kun seuraavan kerran heräsin, istui lotta vierelläni. Pyysin vettä. Lotta lähti luotani, tuli hetken kuluttua ja kostutti suutani.

Vähitellen palasivat edellispäivän tapahtumat mieleeni. Huomasin oikean käteni olevan paketissa enkä pystynyt liikuttamaan sitä. Muistin myös vasemman käteni. Se tuntui kipeältä, mutta en nähnyt sitä. Tiedustelin lotalta syytä moiseen. Taas hän meni pois ja palattuuan istahti vuoteeni viereen. Hyvin varovaisin sanoin hän alkoi kertoa, että kun se oli niin pahasti särkynyt, se oli amputoitava.

Tunnen vieläkin tuon entisen lotan, joka hoiti minua siellä kenttäsaaralassa. Vuosia myöhemmin hän on kertonut, että haavoituneita ja kaatuneita tuotiin sinne sairaalan kentälle kuorma-autoilla. Minunkin kasvojeni yli oli vedetty peitto, jonka alle tuo lotta sattui kurkistamaan. Hän ihmetteli,

että ”kuka se katsoa napitti kirkkain silmin vastaan”. Itse totesin, että tuntovelyni oli katkaistu, siis luultiin kuolleeksi.

Tuskaisten kenttäsaaralaviikkojen jälkeen minut siirrettiin Kajaaniin sotasaarala 31:een. Aloin hiljalleen toipua, ja marraskuussa 41 pääsin jo ensimmäiselle toipumislomalle. Toipumislomalta palasin sairaalaan, josta muutamien päivien tarkailun jälkeen taas lomalle jne.

Toukokuun 8. päivänä 1942 sain loppulausunnon sotasaarala I:n os. 3:n lääkäriltä ja proteesin vasemmaksi kädekseni proteesisaatiöltä.

Sisulla ja sydämellä takaisin elämään

Näin jälkeen päin tuntuu melkein hyvälle, kun silloin ensimmäisenä kesänä ei tulleet mieleenkään toimeentulohuolet, että miten tästä eteenpäin. En suinkaan ollut ainoa pikkutilallisen poika, jonka oli määrä hankkia elantonsa ruumiillisella työllä, paremminkin sääntö kuin poikkeus. Joka tapauksessa tilanne oli vakava. Nuori mies ilman käsiä ja ilman toisenlaiseen ammattiin soveltuvaa koulutusta.

Kajaanissa ja sitten myöhemmin Helsingissä kävin neuvotteluja Sotainvalidien työhuoltoviraston edustajien kanssa. Nämä ehdottivat metsäalan koulutusta. Hankin alan kirjallisuutta ja aloin lueskella jo sairaalassa ja toipumislomilla. Suoritin Kansanvalistusseuran kirjeopiston opastuksella oikein kurssinkin, josta sain todistuksen. Kun toukokuun 8. päivänä 1942 pääsin sairaalasta lomalle toistaiseksi, niin saman toukokuun 20. päivänä olin jo Hyytiälässä Korkeakosken metsäopistolla, jossa tuolloin alkoi 4 kuukauden pituinen koulutus. Sieltä päästyä puuhastelin metsäsavotoilla ja välikesä kului uittopuolella, jossa sitten meni myös seuraava kesä.

Syksyllä 44 pääsin Oulun kauppa-

luun. Niinpä seuraavat kaksi talvea kului koulussa ja välikesä taas uitossa. Kun keväällä 46 sain tuosta opinahjosta päästötodistuksen, niin vielä kesäksi 46 menin uittolle, nyt uudensuomalaisiin tehtäviin. Kenttä oli laaja ja työ haastava. Selvisin ensi urakasta kunnialla.

Elokuussa 46 solmin avioliiton kihlattuni kanssa. Häät vietettiin Oulun Hietasaarella. Nuorikkoni pääsi häiden jälkeen kesälomalle, mutta minun kesäni oli kiireistä työaikaa. Neljä kesää kestänyt palvelukseni Oulujoen Uittoyhdistyksellä päättyi 20.11.46, ja siirryin uusiin tehtäviini Oulujoki Oy:n Vaalan sahan konttoriin välittömästi.

Sahalla työskentelin kaksi vuotta. Meillä oli yhteinen koti Oulussa, jossa oli myös vaimon työpaikka. Vaalassa minulla oli vain työmaa-asunto. Aluksi asuin useita kuukausia matkustajakodissa, sillä Vaalassa oli silloin suuri pula asunnoista. Pieni kylä oli saanut paljon uusia asukkaita ison voimalaitostyömaan alettua kesällä 46.

Meille syntyi esikoinen kesällä 47, ja minä muutin Ouluun perheeni luokse marraskuussa 48. Työpaikka Oulussa yritti olla lujassa, mutta kerkesin kuitenkin työsken-

Kestilän tyttöjä ”siellä jossakin”

Oli vuoden pimein aika, marraskuu lähene loppuaan. Pakkanen paukkui ja lumi peitti tienoot, kun matkalaisia täynnä oleva linja-auto verkalleen eteni kohti Kuusamo. Siinä väentungoksessa nuori 18-vuotias lottatyttö ihmetteli mielessään, että miten kukaan sitä osaa perille ja millainen on määränpää.

Tällaiset ajatukset tulivat mieleeni muis-

nellä varastonhoitajana TVH:lla muutamia kuukausia ennen Kestilään muuttoa.

Muutto Oulusta Kestilään ei ollut maaltapakoa, jos ei pakoa kaupungistakaan. Sattui vain tilaisuus ostaa pieni vaate- ja kenkäkauppa Kestilästä. Kun tällainen ajatus oli liikkunut mielessä, niin nyt päätettiin yrittää.

Aloitimme 20.3.50. Työ yrittäjänä oli innostavaa. Niinpä seuraavat 15 pirteää ja tuloksellista vuotta kului yrittäjänä. Kun 15 vuotta myöhemmin tein elinkeinon lopettamisilmoituksen, niin ajattelin siirtyä pois työelämästä. Mutta silloin minulle alettiin tarjota työtä. Seuraava työni oli Haapaveden ammattikoulun sivukurssin (liikeapulaiskurssi) kurssiopettajana (9 kk). Seuraavaksi menin Kestilän kunnan kirjanpitäjäksi, jossa vierähti peräti kahdeksan vuotta. Vielä kunnassakin ollessani kävin tuntiopettajana toisella liikeapulaiskurssilla.

Vuonna 1975 jäin lääkärin suosituksesta työkyvyttömyyseläkkeelle. Sitä on sitten riittänyt, kunnes se muuttui vanhuuseläkkeeksi.

Arvo Ronkainen

tellessani sotatalven 1941–42 tapahtumia kohdallani. Jännitti ja yksinäiseltäkin tuntui; olihan kysymyksessä ensimmäinen matkani yksin ulos perhepiiristä. Koti jäi kauas taakse.

Juttutuokioissa monien rintamapalveluksessa työskennelleiden Kestilän naisten kanssa minulle selvisi, että samantapaisia

Alma Kemppainen (edessä vasemmalla) ja pesuambulanssi. (Kuvan om. Alma Kemppainen).

tunteita kokivat toisetkin tytöt lähtiessään vapaaehtoistyöhön rintamalinjojen selustaan. Toiset olivat vain parin kilometrin päässä linjoista, kuten Alma Kemppainen kertoi olleensa. Suuremmitta kommelluksista itse kukin pääsi perille. Matkan varrelta löytyi opastusta, ja reippaasti kysellen neuvoja aina sai.

Perillä työtä riitti. Jokainen tiesi, että työtä sinne mentiin tekemäänkin. Ja sitähan se oli: työntekoa monesti vaikeissa olosuhteissa. Yksi polki ompelukonetta sormet kohmeessa kylmässä aitassa. Toinen hääri kenttäkeittiöllä hyytävässä viimassa. Elsa Keskitalo kertoi työskennelleensä järven rannalla kenttähevossairaalassa muonitustöissä. Aluksi oli hyvinkin kylmä, mutta talven mittaan tilanne parani, kun kenttäkeittiön ympärille kyhättiin vähän tuulensuojia. Autopesulat toimivat yötä päivää. Pestyjen vaatteiden tarve sotilassairaaloissa oli loputon, ja tarvitsivathan ”kynnelle kykenevätkin” puhdasta ylle.

Osa lotista työskenteli kanttiineissa, il-mavalvonnassa tai vaikkapa kenraalin esikunnan muonittajaryhmässä, kuten Mirja Leiviskä. Hän oli silloisella kotipaikkakunnallaan Tuupovaarassa mennyt käymään kenraali Talvelan esikunnan muonittajalottien luona. Siellä emäntä, tuttu kun oli, otti hänet apulaiseksi. Niin alkoi VI armeijakunnan esikunnan mukana matka reitillä Korpiselkä – Pitkäranta – Vitele. Myöhemmin hän oli muonitustöissä Uhtualla, kaatuneiden evakuoimispaikassa. Siellä Mirja tutustui tulevaan elämäkumppaniinsa, ja niin tie vei sitten Kestilään.

Kaukana pohjoisessa yhtyivät myös Helmi Leppikankaan ja hänen valittunsa tiet. Helmi oli varuskorjaamolla töissä, ja niin vain kävi, että helluntaina –44 hänet ja hänen sulhasensa, Ylivieskasta kotoisin oleva kenttäpostiautonkuljettaja, vihittiin avioliittoon. Yhteinen matka alkoi, vaikka sota vielä jatkuikin.

Tässä Mirja Leiviskä (vasemmalla) kenraali Talvelan esikunnassa Viteleessä. (Kuvan om. Mirja Leiviskä).

Koska lottien työ oli monenlaista, Lotta Svärd -järjestö oli jaettu jaostoihin. Oli mm. muonitus-, lääkintä-, varus- ja ilma-valvontajaostot. Kukin lotta kuului siihen jaostoon, minkä työt häneltä parhaiten luonnistuivat siviiliammatin tai muun osaamisen perusteella. Järjestö oli myös kursittanut jäseniään. Joitakin kursseja pidettiin vielä sodan aikanaakin. Sen aikaiset olosuhteet huomioon ottaen koulutus oli tarpeellista, jopa välttämätöntä.

Annettiin sitä opetusta, kansanvalistusta, suomalaisten toimesta Itä-Karjalan lapsil-

lekin. Ilona Leiviskä kertoili opettajana olostaan Karhumäen lähellä. Lapset osasivat suomen kieltä ja tulivat kouluun ihan mielellään. Mutta niinkuin muukin ”siellä jossakin” niin koulukin muutti majaa monta kertaa. Ensin Ilona oli opettajana Paatenen koululla, mutta tulipalo tuhosi sen, ja koulu siirrettiin Selkin koululle. Myöhemmin Selkin koulu jouduttiin luovuttamaan kenttäsairaalan käyttöön. Olihan kuitenkin pirttejä, joissa koulutyö saattoi jatkua. Opettaja joutui mukaan kaikenlaiseen: suomen kielen sanontojen keruuseen ja täin-

Hilde Tervonen lähdössä Äänislinnasta kesällä 1944. Hilde keskellä veturin oviaukossa. (Kuvan om. Hilde Tervonen).

tappotalkoisiinkin. Sutionakin Ilona sanoi olleensa, eli – niin kuin hän itse asian ilmaisi – ”minä Härmän Oskarina”.

Työn lomassa yritettiin järjestää harrastustoimintaa, kuten laulukuo-roja, kilpahiihtoja jne, siellä missä siihen oli mahdollisuuksia. Aino Pihkakoski kertoi laulaneensa kirkkokuorossa, jossa olivat mukana sellaiset kuuluisuudet kuin Tapio Rautavaara ja Auvo Nuotio. Oli Aino hiihtänyt kilpaakin ja kerran tullut peräti seitsemänneksi, vaikka osanottajia oli ollut kymmeniä, myös tunnetut kultamitalinaiset Lydia

Wideman ja Sylvi Saimo.

Kaikissa yksiköissä ei ollut järjestettyä harrastustoimintaa. Jotakin oli silti tehtävissä mielialojen kohennukseksi aivan arkisen aherruksenkin keskellä. Reippaus sekä ilon ja huumorin pilke silmäkulmassa, kaikki se niin kummasti piristi. Useimmas-ta porukasta löytyi joku ”ilopilleri”. Katsellessani Hilde Tervosen muistojen vihkoa noilta ajoilta ajattelin heti: Kas, sillä tavalla! Siinä kanttiinissa on pikku harmit ja murheet pistetty taka-alalle. Ei jäänyt epäilystä, kuka oli tämän porukan ilopilleri.

Muistovärsyistä näkyi, kuinka Hildeä erotessa kaivattiin ja hänen sanansutkauksiaan muisteltiin. Hilden lähtiessä siviiliin oli eräs kaipaaja runoillut vihkoon:

”Junan hurjasti kiittäessä

pois Äänislinna katoaa.

Se vie myös Hilden mukanaan.

Ja me jäämme kaipauksin häntä muistelemaan.”

Paitsi sitä, että tunki olevansa mukana työssä isänmaan hyväksi, sai samalla ehkä elämänsä ainoan tilaisuuden nähdä maailmaa vähän kotikunnan ulkopuoleltakin. Nämä ajatukset olivat aivan erityisesti Mirja Taipaleenmäen sydämellä. Hän oli koke-

Muisto puheliaasta sotavangista

Kesällä 1941 jatkosodan alkuaikana sattui nuori vihollispoika eksymään vangiksi pataljoonankomentaja Ylösen tilapäiselle komentopaikalle. Ylönen määräsi minut viemään vankia rykmentin esikuntaan. Sinne oli meillä maahan vedetyt puhelinjohdot. Niitä me puhelinmiehet usein vikapartioitiin, samoin myös komppanian suuntaan.

Heti alkuun huomasi, että vankipoika oli erittäin puhelias tyyppi. Luonnollisesti en voinut ymmärtää hänen sanojaan. Pari kertaa hän mainitsi Stalinin ja Hitlerin nimet. Olin käsittävinäni, että hän syytti heitä tästä kaikesta. Sanoin vangilleni, etä taidamme olla samaa mieltä. Myt olemme mekin molemmat sodan vankeja, ja sinä olet nyt minun komentooni kuuluva. Viittoilin hänelle selvää huoltopolkua. Sain vangin ymmärtämään, että hänen on lähettävä kulkemaan polkua eteenpäin.

Vähän aikaisemmin oli Ylöselle ilmoitautunut nuori luutnantti täydennysupsee-

nut mahtavan elämyksen katsellessaan aamuaurion kimmellystä Valamon luostarin kupoleissa. Samoin Mirja ihasteli paluumatkalla Punkaharjulla näkemäänsä pientä lampea, jossa viisi joutsenta uiskenteli.

Joutsenparven kai näki mielessään myös erään sotilasyksikön pyykin noutaja, joka pesuambulanssin lottien vieraskirjaan niin kauniisti runoili:

”Ui joutsen ja joikui laulujaan.

Se luovi pesulan lahteen,

pesäns’ laittoi sen rantahan ...”

Rauni Tervonen

riksi pataljoonaamme. Saman aikaisesti vihollinen ampui kranaattiryöpyn alueelle, jossa komentopaikka sijaitsi. Uusi luutnantti haavoittui kranaatinsirpaleista aika vaikeasti. Martti Kortekangas oli myöskin paikalla. Hän lähti taluttamaan haavoittunutta upseeritoveriaan Jsp:lle. Nämä kaksi luutnanttia ohitimme matkalla.

Vanki käveli aika nopeaan ja puhui jatkuvasti katsahtaen usein taakseen. Käsitin, että hän oli hyvin jännittynyt sekä pelokaskin. Matkalla poika kääntyi yhtäkkiä minuun päin avaten puseronsa napit ja paljastaen rintansa. Samalla hän puhui ja puhui. Vähän aikaa siinä seisottuamme vastakkain sanoin, että lähde eteenpäin ja viittoilin taas polun suuntaan.

Pääsimme siitä rykmentin ”etappipaikalle”. Ilmoitin herroille, että olen Ylösen lähettämänä tuonut vangin, joka saatiin muutama tunti sitten.

Johannes Rahikainen

Murhenäytelmä Hevosenkengässä

Hevosenkengä muodostui elokuun alkupäivinä 1941. Siitä on kulunut yli 53 vuotta, joten tarkkaa aikaa on mahdoton muistaa.

Nimensä se sai siitä, että se oli eteen työnnetty tukikohta, jossa vihollisia oli paitsi edessä myös molemmilla sivuilla.

Puolen päivän jälkeen noin kaksi kilometriä Kiiskiskukkukoilta Suomeen päin lähdettiin marssimaan kohti pohjoista. Kolmas pataljoona marssi keulassa eversti Malmin komentoryhmä ja viestijoukkue perässään. Samalla viestimiehet vetivät tapsia, jotta yhteys olisi heti kunnossa, mihin asti ehditäänkin.

Eversti Malm perusti komentopaikan kankaalle, missä oli puro lähellä. Myös viestijoukkue jäi samalle kankaalle. Tämä oli noin viiden kilometrin päässä Uhtuan tieltä. Noin 500 metrin päässä nevan takana oli kolmannen pataljoonan komentopaikka. Pataljoonan JSp oli tässä välissä.

Mainittakoon, että huoltotie kulki yli nevan, jossa oli pieni saari välissä. Miehitys loppui kolmanteen pataljoonaan. Siitä Kiestinkiin päin ei ollut vielä kenttävartiotaakaan, joten venäläiset partiot olivat usein kiusana.

Tulin Rasinkankaan Ilmarin kanssa viikapartiosta, kun kankaan laidassa tuli vastaan seitsemän miestä ja hevosta, jotka olivat viemässä keittomuonaa 3. pataljoonan miehille. Hevosilla oli kantosatulat, joihin muonatonkat oli kiinnitetty. Miehet olivat tuttuja. Joukossa oli ainakin kolme Kestilän miestä: Matti Junkkari, Teodor Lämpä ja Matti Kauranen. Vaihdoin mielipiteitä hetken aikaa. Muonantuoajat lähtivät eteen päin ja me kohti asemapaikkaamme.

En keretty mennä kuin muutama sata metriä, kun alkoi kuulua konekiväärin ääntä sieltä päin, mihin muonan viejät meni-

vät. Me palasimme nevan laitaan ja näimme, että osa hevosista oli kaatunut, osa laukkasi haavoittuneina. Miehet juoksivat meidän luoksemme. Matti Kauranen oli haavoittunut kaulaan.

Arviolta noin 200 miehen partio oli tuonut konekiväärin tähän nevan saareen. Me nimme komentopaikalle, mistä viestijoukkue ja komentoryhmä olivat jo lähteneet partion perään. Pataljoonasta lähti myös komppania. Kun vihollinen huomasi, että se on kahden tulen välissä, niin se lähti kiireesti vetäytymään. Tässä kahakassa kaatui muutamia vihollisia.

JSp:n teltasta näkivät, että venäläisiä kaatui. He lähtivät evakuoimaan niitä ja jäivät tähän väliin. Yksi viestijoukkueen poika huusi, että oletteko suomalaisia. He vastasivat, että ei kun ryssiä tarkoittaen kai edessä olevia. Poika ampui pikakiväärisarjan. Lääkintäluutnantti ja aliupseeri kaatuvat. Mainittakoon, että näillä oli päässä suojeluskunnan suikka-lakki, joka oli samanlainen kuin venäläisillä. Tämän jälkeen Malm antoi määräyksen, että suikkaa ei saa pitää. Niitä ei näkynytkään sen jälkeen.

Tämä oli kova paikka viestijoukkueelle ja ennen kaikkea ampujalle, joka oli Suomussalmen poikia. Malm tutkimuksissaan totesi tapahtuman silkaksi vahingoksi. Poika ei kuitenkaan saanut tapahtumasta rauhaa ennen kuin sai sankarikuoleman.

Kun tilanne oli ohi, lähdimme hevosmiesten kanssa katsomaan, oliko hevosia elossa. Yksi oli, luulivat sitä Kosken hevosiksi. Sekin oli haavoittunut eikä päässyt ylös. Ammuimme sen, jotta sen kärsimykset loppuisivat.

Ilmari Lotvonen

Vihollista odotellaan tilapäisasemissa ns. Hevosenkengässä. Tämä hevosenkengän muotoinen taisteluasema muodostui elokuussa 1941. Se oli vaikeasti hallussa pidettävä, mutta maaston muodosta johtuen tärkeä. Asemasodankin aikana siinä oli jatkuvaa taistelutoimintaa venäläisten yrittäessä kolmelta suunnalta saada sitä haltuunsa. (Kuvan om. Matti Mannermaa)

Naapurin kanssa samoilla puhelinlinjoilla

Syksyllä 1941 sattui naapurin viestimiesten kanssa verinen yhteenotto Kangasvaaran taistelujen aikana partioretkellä.

Sattui niin, että rintamalinjan oikealla sivustalla oli huomattu outoja hiippailuja ja hiljaista ääntelyä. Niistä ilmoitettiin pataljoonan komentopaikalle, joka sijaitsi Kangasvaaran rinteessä. Komentaja määräsi viestijoukon johtajan ottamaan ryhmän viestimiehiä ja lähtemään partioon oletettuun vihollisen suuntaan. Vedimme puhelinjohdot mukamme, niin että voimme

ilmoittaa näkemistämme vihollisen toimista.

Vajaan kilometrin kuljettuamme havaitsimme yhden puhelinjohdon olevan vedettynä maahan juuri päin selustaamme. Varmistuimme heti, että se oli naapurin vetämä. Tiesimme entuudestaan heidän käyttävän vain yhtä johtoa ja maata toisena johtona.

Pistimme pian puhelimen kuntoon. Toiseksi johdoksi laitoimme johdonpätkän pistimeen, joka upotettiin maahan. Samalla

kuuntelimme naapurin porinaa. Sitten katkaisimme vihollisen johdon ja jäimme odottamaan vikapartion saapumista.

Pian tulikin noin kymmenmiehinen partio aivan lähimaastoomme. Syntyi kiihkeä taistelu, jossa vihollinen menetti suurimman osan partiostaan. Pian ilmestyi uusi ja suurempi partio, jolla oli myös kranaatinheitin. Tästä ilmoitimme pataljoonankomentajalle. Hän käski pitää asemamme niin kauan, että meille ehtii apua.

Tiesimme Kiestingin radan ja Kangasvaaran välisessä maastossa olevan reservissä majuri Raisholtin pataljoonan. Kauan ei tarvinnut odottaa kun apu joutui. Näin

saimme irtaantua tästä partioehtävästä ilman mieshukkaa. Mutta mieliämme painoivat edellisviikon raskaat menetyksemme Kangasvaaran taisteluissa, jolloin ryhmästäämme kaatui neljä miestä ja yksi haavoittui.

Raisholtin pataljoonalle jäi tehtäväksi purkaa vihollisen suurisuuntainen Kangasvaaran joukkojen motitusyritys. Varmaan silläkin pataljoonalla oli muitakin menetyksiä, joista emme niinkään tulleet tietämään. Sen kuulimme, että majuri Raisholt itsekin siinä taistelussa kaatui.

Johannes Rahikainen

Se oli tiukka paikka, mutta viholliselle vielä tiukempi!

Olimme Kiestingissä syyskuun alkupäivinä 1941. Komppania oli kärsinyt huomattavia tappioita alkuun jo Uhtuan suunnalla. Tappioita oli tullut edelleen jouduttuamme Kiestinkiin. 7. komppaniassa oli silloin vain kaksi joukkuetta, tuskin nekään täysivahvaisia. Ensimmäistä joukkuetta johti vänrikki Jansson, toista luutnantti Huttunen.

Meidän I joukkueemme eteni Kiestingin radan vartta kilometrin verran. II joukkue jäi reserviin. Komppanian päällikkö jäi komentoryhmineen sen luokse.

Saavuimme rämeikköiseen maastokohtaan. Edessä olevalla aavalla suolla oli kalliainen metsäsaareke. Saarekkeeseen oli pesiytynyt vihollisosasto, joka ei yrittänytäkään salata oloaan. Sieltä kuului rautakan- gen kalistelua ja kaikenlaista mekastusta.

Ryhdyimme rakentamaan puolustuslinjaa 150–200 metrin päähän saarekkeesta rämeikön reunaan. Siinä kasvoi harvakseen pientä havupuun tainta. Me olimme Kiestingin radan oikealla puolella, saksalaismiehitys vasemmalla.

Meillä oli siihen aikaan sellaiset 35 x 55 senttiset oranssinpunaiset viitoitusliinat, joista laitettiin T:n muotoinen maastomerkki, että se ilmasta katsottuna osoitti, missä suunnassa vihollinen on. Samalla sen oli tarkoitus opastaa oman aseman tai linjan paikka. Meillä oli nyt omaakin lentotoimintaa, jota ei talvisodassa ollut.

Niinpä sitten tulivatkin saksalaisten Stukat, jotka antoivat siihen saarekkeeseen teräviä rautaisannoksia. Oli siihen maali myöskin tykistöillä. Aina kun pommitus alkoi, sieltä kuului vieraskielistä huutoa, joka

suomennettuna kuului: ”Pommi, pommi!” Heti kun pommitus lakkasi, alkoi taas sama konsertti, metelöinti ja rautakangen kalistelu.

Asemistamme taaksepäin runsaan sadan metrin päässä oli hiukan kuivempi hiekkaharju, jossa oli viestimiehen ja lääkintämiehen potero. Siellä oli myös joukkueenjohtaja vänrikki Jansson. Hänellä oli nimittäin rikkinäiset saappaat, niin ettei hän voinut tulla ollenkaan linjaan. Niinpä me Hämeenahon Arvon kanssa kävimme aina kertomassa tilannetietoja joukkueenjohtajalle.

Ilta hämärtyi ja pimeni yöksi. Jännitys kasvoi koko yön. Etumaastosta kuului aseiden kalistelua pitkin yötä. Kun sitten aamu alkoi valjeta, minä olin taas kertomassa joukkueenjohtajalle kuulumisia. Hämeenaho juoksi sinne poterolle sanoen, että kylä sieltä ruvetaan vissiin tulemaan. Ihan selvällä suomen kielellä oli sanottu: ”Menään vaan. Ei siellä suomalaisilla ole kuin muuan pikakivääri.” Yksi sellainen vain olikin, mutta sen kahvassa oli vertaansa vailla oleva käyttäjä Einari Kärenlampi.

Me menimme Arvon kanssa paikoillemme joukkueenjohtajan jäädessä sinne poteroon. Luultavasti hän piti komppanianpäällikön ajan tasalla. Kohta rupesi näkymään ja kuulumaan, mistä oli kysymys.

Arvo Hämeenahon paikka oli siellä etuoikealla muutamien poikien kanssa. Miehitys oli sängen harva mutta sitä iskukykyisempi. Arvon asemapaikan lähellä olevan puun rungon vieressä nousi mies pystyyn. Minä huusin: ”Katsokaa pojat eteenne! Siellä ukko nousi pystyyn.” Silloin vihollisen pikakivääri Dektarjeff aivan minun läheltä päästi pitkän sarjan. Pensas tutisi edessäni.

Minä solautin itseni viereiseen vesilättäköön allani olevalta lavalta. Samalla tuli toinen tarkemmin suunnattu sarja. Edessäni ollut rahkamätäs, joka oli ollut minun suojana ja aseiden tukena, reuhahti halki. Vieressäni oleva vakinaisen poika sieppasi

minun konepistoolin, hyppäsi seisaalleen ja alkoi tulittaa. Minä heittelin käsikranaatteja. Pk vaikenä ja monta muuta asetta. Se oli kyllä pieneltä porukalta niin tehokas torjunta, että sitä ihmeteltiin sitten tilanteen selvittyä.

Naapurin hyökkäys tyrehtyi suuriin tappioihin. Vankeja saimme useita. Kentälle jääneitä oli useita. Mikä ihmeellisintä: meillä ei sillä kerralla ollut lainkaan tappioita. Tämäkin taas kerran todisti sen, että puolustaja on paremmassa asemassa kuin hyökkääjä.

Loppuselvittelyyn ehti myös toinen joukkue. Komppanianpäällikkökin kävi toteamassa tilanteen. Eräs vangeista kertoi heitä olleen 70 miestä. Meitä oli tuskin puolta tuosta määrästä. Tulokoon vielä mainituksi, että siinä saarekkeessa oli osa vihollisen rykmentin tuhottua kuormastoa, ajoneuvoja ja hevosten raatoja. Tämän kuormaston puutavarasta saimme tehdyksi ne lavat, joilla oli meille iso merkitys kovin määrässä maastossa.

Yksi vangeista oli lonkilta vaivaiseksi haavoittunut, joten kaksi miestä talutti hänet kokoontumispaikkaan välissään. Siitä sainkin komppanianpäälliköltä ärräpäisiä nuhteita, että kaikkea sitä tuodaan. Minä vastasin: ”Herra kapteeni on hyvä ja antaa aseiden puhua!” Kyllä sitäkin tapahtui, että vankeja ammuttiin, mutta ei se minulta ja meiltä tapahtunut. Sitä paitsi, sehän oli kansainvälisten sopimusten vastaista. Kyllä se kapteenin kiukuttelu siihen jäi.

Kentälle jääneiltä aseita kerätessä katsottiin, mihin kukin oli saanut osuman. Erästä oli sattunut suoraan sydämeen. Siinä muistui mieleen Vänrikki Stoolin tarinoista Sven Dufvan kokema kohtalo: ”Se luoti tiesi paikkansa, sit’ eipä kieltää voi. Paremin tiesi se kuin me”, näin kenraal’ aprikoi. ”Ei kajonnut se heikkohon ja huonoon otsahan. Parempahan se pyrki vain: jalohon rintahan.”

Vihollisen kaatuneiden joukossa oli

taka-alalla nuori, ehkä vasta koulutuksesta tullut mies. Nähtävästi hän oli upseeri, päällä valkea kauluspaita ja vielä puhdas sotisopa. Hän oli itse yrittänyt sitoa keskiruumiiseen saatuja haavojaan, mutta uupumus oli tullut kesken. Siinä joku yritti sovittaa tilanteeseen ”Stoolin” lausumaa: ”Maa, jota kastaa verellään, ei ole synnyin-

maa.” Siihen joku toinen sanoi, että mistäpä sen tietää.

Näinhän se taisi olla joskus, jopa usein meilläkin. ”Eloa kosto tarkoittaa, mutt’ hauta vihan sovittaa.”

Ilmari Leinonen

Vieraassa porukassa kaukana kotoa

Keväällä 40 maaliskuun 13. päivänä loppui talvisota, taisi olla vielä perjantaipäivä. Minä jouduin silloin vakinaiseen väkeen. Maaliskuussa menimme Oulusta Seinäjoen asemalle. Sieltä marssittiin Ilmajoen Tuomikylään. Ala-Nikkola oli talon nimi. Seitsemän päivää olin alokaskomppaniassa ja sitten lähetettiin aliupseerikouluun Ilmajoen lyseolle, vai mikä se lie ollut.

Ennen juhannusta vannottiin vala Ilmajoen kirkossa. Sitten lähdettiin junalla pohjoiseen. Kemijärven asemalle loppui rautatie. Lossilla mentiin yli Kemijärven Isokylään nuorisoseuran talolle. Siinä oltiin juhannus. Minä olin päivystäjänä juhannuksena, ja aurinko paistoi läpi yön. Näytöslavalla me herrat asuttiin. Oppilaita sitä silloin oltiin.

Kesäkuun lopulla meidät sitten siirrettiin Niskanlankylän Karhujärveen Sallaan, jonka nimi silloin oli vielä Märkäjärvi. Syyskuun lopulla 40 meidät siirrettiin Lappeenrantaan. Minä kestisistä yksin jouduin outoon porukkaan. Siellä asuttiin ratsastusmaneesissa. Paperipatjat meillä oli siellä sahanmuhien seassa.

”Hooärrän” (Hämeen ratsurykmentti) kasarmilla olimme alkuun. Sieltä siirryttiin

Linnanmäelle naisten työleirille. Suorat putket oli kaltereina. Käytiin pyörillä HR:n keittiöllä syömässä, kunnes saatiin oma kenttäkeittiö.

Heinäkuussa 41 partioitiin Vaalimaan puolessa. Haapalan kylästä mentiin ensinnä uuden rajan yli. Se oli sellainen väkivaltainen tiedustelu. Komppanian jokainen joukkue meni eri kohdasta.

Kauhavalta oli puukkotehtailijan poika Järvenpään Veikko joukkuealiupseerina ja Aatos Järvenpää samoja Järvenpäitä oli ryhmänjohtajana.

Oli hakattu kolme aukeaa ennen kuin tuli piikkilankaeste. Joukkue jäi mäen taakse piiloon. Ryhmänjohtaja käski minun katkaista kirkaslinjan, joka meni siitä ylitse. Nousin kiven päälle, mutta en lankasakilla yltänyt siihen. Niin se jäi katkaisematta.

Talvitien pohjaa konttasin sitten piikkilankaesteelle ja rupesin selälläni katkomaan lankoja niillä pitkävartisilla saksilla. Kerkesin niitä alimpia katkoa. Kolmannella tolalla rupesin katkomaan ylempiä lankoja. Silloin ne alkoivat kookoolla ampua ristiin.

Sakset jäivät siihen kiinni. Siinä olisi

Väsynyt sotilas nukkuu missä vain eikä kaverin kuorsaus häiritse. Antti Lahden majoituspaikka Lappeenrannan ratsastusmaneesissa syksyllä 1940. (Kuvan om. Antti Lahti)

saattaneet kädet mennä, kun tuli pölisi ympärillä. Puseron hihan ne onnistuivat katkaisemaan, kun se oli mutkalla. Takaperin piti sieltä yrittää tulla pois. Pyörähtämään ei pystynyt. Varsikäsikranaatti oli vyöllä. Kun lopulta pystyin pyörähtämään, särkyi minulta siinä kello. Lasi ja viisarit meni tuhannen nuuskaksi.

Aatos Järvenpää kaatui heti kun tuli avattiin. Hän oli pannut juhkakampeet, suikankin, ja pyöränkuvat näkyi olkapäillä. Sen ne ampuivat siihen. Minun piti tulla pois niine hyvineni. Seuraavana yönä kävimme katsomassa, saataisiinko mies pois. Eihän siihen päässyt, kun ne ampuivat kookoolla ja pikakiväärillä.

Kolmantena yönä yritettiin sen serkkupojan, Järvenpään Veikon kanssa, joka oli puolijoukkueen johtajana ja kersantti silloin. Sillä oli keksi, joka pantiin pitkään riukuun ja sillä yritettiin vetää pois. Minä olin silloin korpraali. Sillä reissulla sain

VM 2:n ja alikessun natsat, kun hengissä selvisin sieltä.

Lappeenrannassa me sitten paalattiin heiniä junaan ratsuväen hevosten eväiksi. Ratsuväki lähti edellä eikä me tiedetty, mihin ne lähti. Meidät siirrettiin Joutsenoon. Siellä harjoittelimme Laguksen porukan hyökkäysvaunujen kanssa. Olikohan siinä ryhmä vai kaksi aina hyökkäysvaunun päällä. Siitä sitten jalkauduttiin, kun saatiin tulikosketus. Tykistön teltoille muka hyökättiin aamuviideltä. Siellä olivat ukot vihasina, kun ei anneta nukkua.

Lappeenrannasta mentiin Ilomantsin Möhköön, jossa otettiin linjat vastaan sissiporukalta. Siellä partioitiin etumaastossa. Kapteeni Honkanen oli komppanianpäällikkönä. Kun vihollisen raskas heitin ampuu, niin yritettiin, jos saataisiin se tuhotuksi sieltä, mutta eihän sinne päästy, kun ne ampuivat pikakiväärillä.

Siellä oltiin muutama päivä. Venäläisten

tapsitkin onnistuttiin siellä katkaisemaan, kun ensin oli kuunneltu niiden puheluita. Porukassa oli yksi venäjöntaitoinen poika, joka pystyi sen tekemään. Sitten piti kyllä lähteä kiireesti luikkimaan pakoon.

Sieltä meidät siirrettiin Tolvajärvelle. Meidän pataljoona oli siellä alistettuna saksalaisille. Kun Ristisalmesta ei päästy yli, piti kiertää pohjoisen puolelta. Kangaskukulan 212 ympärille, jossa oli näkötorni, kaivettiin asemat. Oli elokuuta ja yö oli pimeä. Siihen osui jo illalla partio. Syntyneessä kahakassa kaatui joku lääkintämies.

Minun kanssani tuli samaan monttuun joku reserviläisalikersantti Riihelä, kun tuli venäläisten hyökkäys. Minä sanoin, että älä tule tähän, kun tässä on niin ahdas monttu. Se tuli siihen kuitenkin ja sanoi, että anna hänkin ampuu. Minä varottelin, että älä nosta päätä, se ampuu. Se nosti päätä ja heti osui. Se ei ehtinyt sanoa muuta kuin että "kirjota...", vaimolle varmaankin, se oli naimisissa oleva mies.

Sitten me jouduttiin sen Himmasen kanssa etuvartion nevan laitaan. Siinä poristiin, kun rinnakkain oltiin. Molemmilla oli konepistooli. Yhtäkkiä huomattiin, että parinkymmenen metrin päässä oli ringissä venäläinen partio ja taskulampulla katsoivat siinä karttaa. Minä sanoi kaverille, että nyt kuule konepistoolit mättään päälle, niin tuohon jäävät! Kaveri sanoo, että ei ne kuole kaikki, ne ottaa meidät vangeiksi. Hän lähtee sanomaan, tule sinäkin taaksepäin.

Sitten tuli meidän joukkue ja lähdettiin vastaan. Vihollinen avasi tulen. Meillä oli metsänhoitaja Salmela Asikkalasta joukkueenjohtajana. Se sanoi, että häntä sattui,

tästä solisluun alta meni läpi. Jää sinä tähän joukkueen kanssa, niin hän lähtee varkain taakse. Lähetti oli minun vieressä. Kun minulta loppui lipas, niin minä menin maahan vaihtamaan lipasta.

Lähetti lähti ja sen mukana koko joukkue ja ne oli sanoneet komppaniassa, että Lahti kaatui. Minä ammuin siinä maassa sarjoja suuliekkien mukaan. Kun sitten rupesin katselemaan ympärille, niin huomasin, että minä olin siinä yksin. Minäkin lähidin siitä komppaniaa kohti, joka ei ollutkaan kaukana. Pst-ryhmä ja lääkintäryhmä tuli parien kanssa vastaan. Komppaniassa kapteeni Honkanen tuli kättä ojentaen vastaan ja sanoi: "Terve, sieltähän se vainaja tulee!"

Kun oli saatu katkaistuksi lähellä oleva tie, tilanne rupesi selviämään. Me päästiin lepoon. Se oli joku Hietajärvi, jonka rannalla oltiin levossa. Siinä järven rannassa tehtiin telttasaunakin. Saksalaisetkin saunoivat siinä.

Sitten ne jakoi niitä mitaleita. Minä olin Honkasen määräyksestä ryhmän kanssa partiossa lähellä olevassa kylässä, jossa piti olla meikäläistä ratsuväkeä. Laurin Tauno oli myös partiossa silloin, kun ne jakoivat niitä mitaleita. Pataljoona oli ollut nelirivissä, kun vihollisen lentokoneet tulivat. Siinä kaatuikin poikia. Me saatiin ne mitalit sitten myöhemmin.

Sieltä lähdettyä seuraava kohde oli sitten Ägläjärvi.

(Haastattelunauhalta)

Antti Lahti

Puhelinmiehenä Poron kenttävartiossa

Elettiin tammikuun alkupäiviä 1942. Sota oli muuttunut asemasodaksi. Viestimiehet varmistivat yhteyksiään pataljooniin ja myös kenttävartioihin. Yksi kenttävartio oli Keski-Kuittijärven rannalla noin viiden kilometrin päässä Uhtuan päätiestä Jyvälahteen päin, ja sen peitenimi oli Poro.

Olin saanut määräyksen aliupseerikouluun, mistä minä en ollenkaan tykännyt, koska koulu oli tässä rintaman takana eikä Suomessa. Toivoimme myös sodan pikaista loppumista. Luutnantti Visakanto tuli kämppäämme ja kysyi, onko kurssin käyneitä keskusmiehiä, kun kenttävartio Poroon pitäisi perustaa keskus. Ei ollut muita vapaana kuin minä. Ilmoitin, että lähden mieluummin kenttävartioon kuin aliupseerikouluun. Luutnantti ei minun ilmoituksestani oikein tykännyt, vaan sanoi, että menette mihin määrätään. ”Kyllä, herra luutnantti”, minä vastasin, ja keskustelu loppui tähän.

Aamulla tuli kutsu luutnantin luokse. Hän sanoi, että lähdette tänään Poroon ja saatte mukaan kaksi miestä, keskuksen ja puhelimen ja kaapelia tarpeen mukaan. Hän sanoi myös, että divisioonasta on lähdeTTY vetämään Poroon puhelinlinjaa ja täältä lähdetään välittömästi. Kamppetit käskettiin panna muonahevosen kyytiin, ja keskuksen tuli olla toiminnassa ennen iltaa. Poroon päästyä meidän tuli ilmoittautua luutnantti Janssonille, joka antaisi ohjeet, mihin yhteydet vedetään.

Sain mukaani sotamies Lukkarisen ja sotamies Tahvanaisen ja niin lähdimme hiihtämään Poroon. Kun tultiin perille, niin huomasin, että Janssonin korsu oli lähellä Kuitin rantaa hyvin naamioituna. Menin korsuun ja kysyin luutnantti Janssonia. Peitiltä nousi mustatukkainen aivan tavallinen

sotilas ja sanoi, että ei tarvitse jännittää. Kerroin, mikä tehtävä meille oli annettu. Hän sanoi tietävänsä tehtävämme ja neuvoi, mihin keskus pannaan. Oli myös vedettävä yhteys Tupsuniemeen, joka on noin kahden kilometrin päässä Kuitin rannalla. Me ruvettiin töihin ja Jansson pani miehen meille oppaaksi, koska Kuitin ranta oli mii-noitettu. Tupsuniemessä oli vänrikki Kurkisen joukkue.

Kun palasimme Tupsuniemestä Poroon, niin divisioonan ja rykmentin viestimiehet oli siellä. Keskus pistettiin paikoilleen ja yhteydet olivat kunnossa. Soitin luutnantti Visakannolle ja ilmoitin, että tehtävä oli suoritettu. Pyysin, että lähettäisivät vikapartiopuhelimen, koska meidän ainoa puhelin oli pitänyt jättää Tupsuniemeen vänrikki Kurkiselle.

Näin asetuttiin joukkue Janssonin kanssa samaan korsuun. Meille osoitettiin makuupaikat läheltä keskusta. Keskusta ei varsinaisesti päivystetty, vaan se vastasi, joka oli lähinnä ja joka yölläkin heräsi ensiksi yökellon soittoon.

Näin meni muutama päivä kaikessa rauhassa. Kuittijärvi oli sillä kohtaa kapea. Viuhollisen puolella olevat saaret olivat aika lähellä. Näki kun siellä savut nousi, kun lämmittivät asumuksiaan. Sitten yhtenä yönä alkoi kova tykistökeskitys. Tuntui että korsu hajoaa. Se ei onneksi kestänyt kovin kauan.

Aamulla totesin koesoittoa ottaessa, että muut yhteydet ovat kunnossa, mutta yhteys divisioonaan ei pelaa. Lähdin itse vikapartiioon ja kävin linjan puolivälissä, mutta en löytänyt vikaa. Palasin korsulle. Ihan pian tuli divisioonan vikapartio perässä, mutta sekään ei ollut löytänyt vikaa. Yhdessä etsityssä vika löytyi: tykistökeskityksen täri-

nästä oli keskukselta katkennut linjaruuvi. Muutimme johdot toiseen releeseen, ja niin yhteys oli taas kunnossa.

Divisioonan miehet olivat kannelleet minusta luutnantti Visakannolle. Visakanto soitti, että Lotvoselle kolme viikkoa lisää, kun ei ole laittanut vikapartiota divisioonan linjalle. Vastasin, että antakaa vaikka neljä. Täällä on hyvä olla, kun on sissimuona. Mutta laittakaa vikapartiopuhelin. Kerroin, että kävin itse vikapartiiossa linjan puolivälissä, mutta en löytänyt vikaa. Kovassa tykistökeskityksessä oli tärinästä katkennut linjaruuvi. Muonantuojan mukana tuli vikapartiopuhelin eikä tullut kolme viikkoa lisää.

Seuraavana päivänä rupesi naapurin puolella olemaan liikettä normaalia enemmän. Jansson vahvisti vartiointia ja sanoi, että yhden viestimiehen on syytä mennä Tupsuniemeen puhelinvartioon. Jos jotakin tulee, niin hälytys tulee ajoissa. Lähdin itse ja sovittiin, että koesoitot otetaan puolen tunnin välein.

Kun viestimiehet söivät rykmentin komentajan hirven

Vuonna 1942 sota oli muuttunut asemasodaksi. Linjat Kiskiskukkuloilta olivat siten, että vasemmalla oli Hevosenkenkä ja Puumalankangas, oikealla Turistikukkula. Siitä Jyvälahteen päin oli ensimmäinen pataljoona peitenimenään Jänne. Molemmiin puolin oli kenttävartioita, oikealla Poro, vasemmalla Röhö ja muitakin. Tätä puolta sanottiin Korpilohkoksi. Sen komentaja oli Karhunen.

Rykmentin komentaja eversti Waldén

Noin puolen yön aikaan alkoi kuulua kone-tuliaseiden ääni Latoniemestä, joka on äärimmäinen Kuittijärven niemistä. Tämä hälytti Kurkisen miehet asemiin. Pian venäläiset huutelivat suomeksi, että meidät on saarrettu. Meitä kehoitettiin antautumaan ja luvattiin kaikkea hyvää, jos lähdemme heidän mukaansa Uhtualle, ruokaa, vodkaa ja naisia. Kurkinen käski hälyttämään Janssonin. Kun soitin Poroon, Lukkarinen vastasi, että Janssonin joukkue on jo matkalla avuksemme.

Kun Janssonin joukkue saapui ja venäläinen huomasi olevansa kahden tulen välissä, se lähti vetäytymään ja tilanne lauke-si. Minusta tämän pelasti vänrikki Kurkisen ja koko joukkueen rauhallinen toiminta. Oma osuutensa oli sakealla lepikolla. Kun suomalaiset ampuivat kovasti, venäläiset eivät tienneet joukkojen määrää.

Ilmari Lotvonen

kisankossa sitä keitettiin nuotiolla. Suoloja sekaan ja hyvää oli! Ei kestänyt kuin muutamana päivänä, kun hirvi oli syöty. Kupiaisen Martti tuli lomalta ja vaihtoi Retsiltä hirven nahkan viinapulloon, Retsi kun oli vähän viinaan menevä.

Päivystin keskusta. Retsi oli kovasti päissään, kun komentajan adjutantti kapteeni Jantunen soitti ja käski Retsin puhelimeen. Jantunen kysyi, että oletko ampunut hirven ja missä lihat. Retsi myönsi ja sanoi, että lihat on syöty. Jantunen kysyi, missäs nahka. Retsi nikotteli puhelimeen ja sanoi:

”Perkele, sen on rotat syöneet.” Jantunen sanoi, että tästä joudut sota-oikeuteen.

Seuraavana päivänä tulivat eversti Waldén ja kapteeni Jantunen. Jantunen rupesi kirjoittamaan kuulustelupöytäkirjoja. Retsi istui kovasti kohmeloisena ja nolon näköisenä. Eversti kysyi meiltä toisilta, että toiko se lihat tänne ja söittekö ne. Me myönnettiin. Silloin eversti sanoi Jantusel-le: ”Anna olla sen kuulustelun. On pojatkin tarvinnu lihaa.”

Ilmari Lotvonen

165

BW-362

Lentolaivue 24

9. maaliskuuta 1942 klo 14.50 ammuttiin BW-362 alas ilmataistelussa Itä-Karjalassa Uikujärven lähellä ohjaajan joutuessa sotavankeuteen.

Ohjaaja, kers. MELLIN, Paavo Kullervo (22), s. 6. 8. 1919/Kajaani.

Kahdeksan BW-konetta lähti kapt. Karhusen johdolla Kontupohjasta etsintälennolle Sekehen (Segesha) suunnalle, Seesjärven koillispuolelle. Uikujärven seudulla koneet kohtasivat vihollispommittajan ja sitä saattavan hävittäjän. Kumpikin ammuttiin alas, mutta Brewsterien kierrellessä järven lähistöllä ilmestyi paikalle puolennykymmentä HC- ja MiG-konetta. Syntyi taistelu jossa Mellin sai tiukassa kaarrossa osumia. Sauvan ja korkeuseräsimen välinen putki ammuttiin poikki ja kone meni kierteeseen. Oikaisu onnistui flettnerillä ja hän sai tehdyksi jonkinlaisen pakkolaskun suolle Uikujärven ja Urosjärven väliselle kannakselle. Runko katkesi ohjaamon takaa, mutta Mellin säilyi ehjänä ja lähti kahlaamaan syvässä hangessa länttä kohti. Aamun valjetessa hän oli päässyt Muurmannin radan länsipuolelle, jossa nukahti väsymyksestä hankeen. Onneksi sattui suomalaisten puolelta palaava vihollispartio näkemään hänen jälkensä ja osui ajoissa paikalle. Tajuton ja pahasti paleltunut Mellin virkosi korsussa, josta hän sitten Sekehen, Vienan Kemin ja Arkangelin kautta joutui lopulta etelä-Uralille, Tseljabinskiin, 500 km Sverdlovskista itään. Sieltä hänet siirrettiin vuoden 1943 syksyllä 40,5-kiloiseksi laihtuneena Tserepovetsin leirille. Kotimaahan Mellin pääsi lähes kolmen vuoden sotavankeuden jälkeen 25. joulukuuta 1944.

(Kapt. Karhunen, Jorma, s. 17. 3. 1913).

(Ote teoksesta Jaakko Hyvönen, Kohtalokkaat lennot, 1939-1944. Vaasa 1962, s. 100)

Paavo

Kirjoitan tätä perjantaina toukokuun 29. päivänä. Kello on 14.00. Ajatukseni ovat kaukana tästä arkisesta kirjoituspöytäni maailmasta. Ne ovat pohjoisessa Kestilän kirkossa, jossa juuri on alkamassa tilaisuus, missä paljon kovia kokenut aseveljeni siunataan isänmaansa multiin. En ole käynyt koskaan tuossa kirkossa, mutta nyt tunnen kuitenkin väkevästi, että olen siellä hyvästelemässä ja siunaamassa Paavoja, kurssito-veriani ilmasotakoulussa, oppilastoveriani hävittäjälentäjäkursilla ja sotakaveriani sodan kovilta päiviltä.

Kuvat kulkevat mielessäni.

On tuikea pakkastalvi 1942. Lämpömittari on parin kuukauden ajan pysytellyt vakaasti -40 asteen pahemmalla puolella. On tosi hyvätävä olo jo korsuissammekin, saati sitten lämmityslaitteita vailla olevissa hävittäjäkoneissamme. Pahimmillaan lähes kolme tuntia kestävät sotalennot satojen kilometrien päähän rintaman taakse aina lähelle Arkangelia koettelevat meitä. Ehkä rankinta on kuitenkin se, että allamme leviää armoton Vienan erämaa, josta ei ole paluuta, jos sinne joudumme. Pakkanen ja metriset lumikinokset pitävät siitä huolen. Tammikuussa Sorokkaan tekemällämme sotalennotolla yksi meistä sai jo

Paavo Mellin nimikko-Brewsterissaan. Nimi Noka johtuu siitä, että Nokia Oy oli lahjoittanut koneen ilmavoimille. Hakaristillä koneen kyljessä ei ole mitään tekemistä natsi-Saksan kanssa, vaan se oli Suomen ilmavoimien tunnus jo paljon aikaisemmin. Paavoja ei kuitenkaan ammuttu alas tässä koneessa. (Kuvan om. Anja Mellin).

kokea tämän kohtalon. Hänestä emme enää koskaan kuulleet mitään. Ankara Vienan korpi otti hänet omakseen.

Paavon vuoro tuli sotalennolla maaliskuun 9. päivänä, jolloin hänen koneensa vaurioitui ilmatorjuntatulesissa, ja hän joutui tekemään pakkolaskun tuohon pelottavaan korpeen.

Voin elävästi kuvitella, miltä hänestä tuntui, kun hän siellä korvessa seisoivat kovan pakkasessa valtaisiin lumimassojen keskellä. Yksin ja ilman pienintäkään toivoa avunsaamisesta. Olin kohdallani miettinyt monet kerrat tilannetta varsinkin sen jälkeen, kun sattui tuo tammikuun ensimmäinen menetys. Ainoana ratkaisunani näin kupeellani kotelossaan roikkuvan yhdeksän millin pistoolini. Sitä en tiedä, olinko tositilanteessa siihen turvautunut.

Paavo ei turvautunut. Hänellä oli yksi mahdollisuus jäädä henkiin. Kahlata Muurmannin radalle. Se oli niin lähellä, että sinne asti hänen voimansa olisivat ehkä riittäneet. Tämä olisi kyllä tiennyt sotavankeutta ja sen mukana arvaamattomia kohtaloita. Se ei sopinut Paavon luonteelle. Olihan hän oikein tyypillinen suomalainen jörrikkä, sikas ja peräänantamaton.

Mukana Suursaarella

Maaliskuussa 1942 ylipäällikkö antoi kenraalimajuri Pajarille tehtäväksi Suursaaren valtauksen johtamisen. Pajari valitsi divisiioonastaan kaksi pataljoonaa, I/JR 27:n ja II/JR 6:n. Allekirjoittanut kuului jälkimmäiseen krh:n tulenjohtajana.

Pataljoonamme siirtyi junakuljetuksessa Raivolasta Karhulaan, mistä kahden vuorokauden kuluttua siirryttiin autoilla Haapa-

Niinpä hän valitsi toisen tien. Korven halki kohti kotia! Se oli mieletön ratkaisu, joka olisi väistämättömästi johtanut Paavon kuolemaan, ellei vihollisen hiihtopartio olisi aivan sattumalta törmännyt hänen kahluu jälkeensä ja löytänyt niiden päästä hankeen loppuun uupuneena tuupertuneen, jo pahoin paleltuneen Paavon. Tämä pelasti hänen henkensä.

Paavo oli sotavankeudessa pitkälti kolmatta vuotta ja koki tänä aikana kaikki, mitä sotavanki voi kokea aina Siperian vankeileirejä myöten.

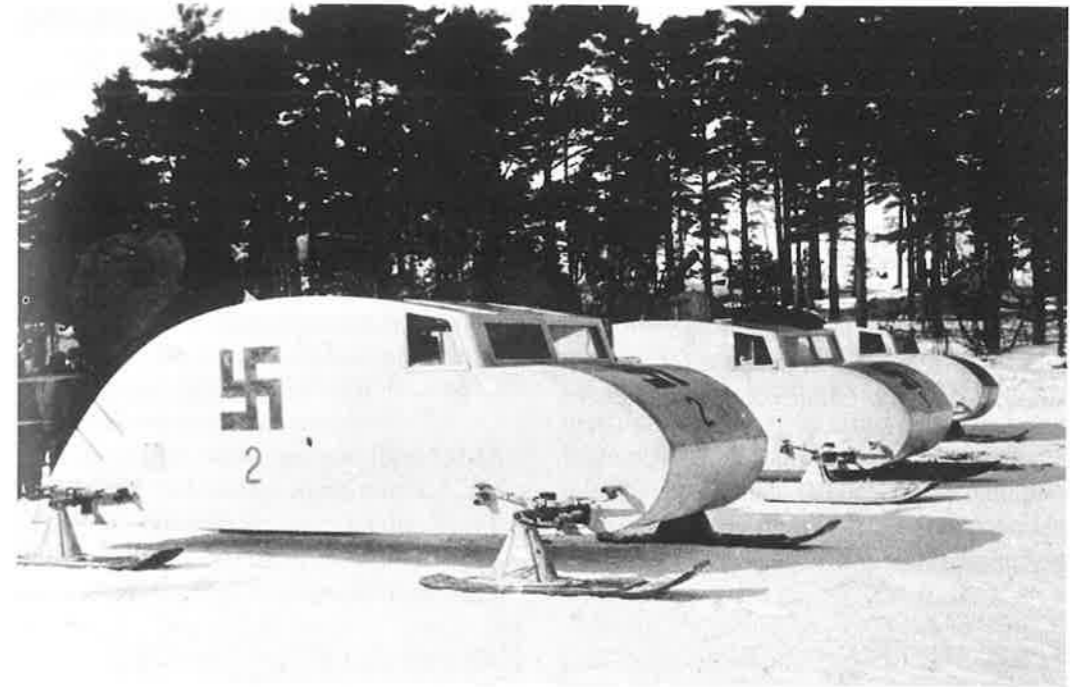
Tapasin Paavon kolmen vuoden erossaolon jälkeen laivueemme vuosijuhlissa. Tapasin hiljaisen, jäyhän miehen, johon pitkä, kova sotavankeus oli jättänyt jälkensä. Oli vaikeaa keskustella, kun ei oikein tiennyt, mistä olisi voinut puhua, mistä ei. Paljon kärsineen aseveljen mielen haavoittamisen vaara kun oli suuri.

Viimeisen kerran tavatessamme emme puhuneet sodasta sanaakaan. Erotessamme puristimme lujasti kättä ja katsoimme pitkään toisiamme. Kaikki oli kunnossa. Ei siinä enää aseveljien kesken sanoja tarvittu.

Heimo Lampi

saarille. Siellä valmistauduttiin tulevaa tehtävää varten: sukset ja aseet maalattiin valkoisiksi ja harjoiteltiin maihinnousua.

Maaliskuun 26. päivän iltana siirryimme autokuljetuksessa Haapasaaarilta lähemmäs kohteita. Sieltä hiihdimme 11 kilometrin matkan Suursaaren länsipuolelle noin viiden kilometrin päähän kohteesta. Ryhmityimme jälle kahden tunnin ajaksi odotta-

Suursaaren valtauksen edellä käytettiin tiedusteluun oheisia moottorikelkkoja. Kelkkojen kyljissä on ilmavoimien tunnus, jota Suomen puolusvoimat käytti itsenäisyyden ajasta alkaen. Alkuaan kyseessä on ikivanha itämainen aurinkosymboli. (Kuvan om. Kauko Mannermaa)

maan H-hetkeä. Suursaari näkyi kuutamon valossa mahtavana edessämme.

Kello neljä aamulla oli H-hetki. Jo tuntia aikaisemmin lähdimme hiihtäen kohti Suursaarta. Kuu meni pilveen ja alkoi hienokseltaan pyryttää lunta. Vastapuolen vartiomiehet eivät huomanneet meitä ennen kuin muutaman sadan metrin päästä. He aloittivat tulituksen, jossa kärsimme ensimmäiset tappiomme haavoittuneina.

Tulituksesta huolimatta pääsimme etenemään rantaan, jossa oli korkeat kalliot. Siellä jouduimme jalkamiehiksi, sillä sukilla ei sellaisessa maastossa päästy etenemään. Länsipuolelta Suursaari on erittäin jyrkkää kalliomaastoa. Päästyämme ylös saareen lähdimme etenemään kohti Suurkylää. Ennen sitä oli kuitenkin edessämme venäläisten rakentama korsukylä, jonka valtaamisessa haavoittui ja kaatui useita

miehiä. Kiväärin tuli oli voimakasta.

Operaatioon osallistui rannikkopataljoona Suursaaren itäpuolella jäällä estäen venäläisiä pakenemasta Lavansaareen. Samanaikaisessa ilmataistelussa ampui hävittäjäme alas 27 viholliskonetta. Voimakkaasta vastarinnasta huolimatta saimme vallatuksi korsukylän ja pääsimme jatkamaan kohti Suurkylää. Se saatiin vallatuksi kello 16:een mennessä. I/JR 27 valtasi samanaikaisesti Kiiskan kylän saaren eteläosassa. Lopullisesti koko saari oli puhdistettu venäläisistä seuraavaan aamuun mennessä.

Vaikka Suursaari ei vielä ollut täysin vapaa vihollisista, Pajari antoi jo kello 14 käskyn, jonka mukaan joukot järjestäytyivät kello 16 Suurkylän Kasinin rantaan paraatia ja ohimarssia varten. Paraatia varten oli hankittu myös soittokunta, ja siihen

osallistuivat kaikki irrotettavat joukot. Puheessaan Pajari toi joukoille ylipäällikön kiitokset hyvin suoritetusta työstä. Mainittakoon, että koko operaation ajan Pajarilla oli suora yhteys päämajaan.

Taistelu Suursaaresta oli päättynyt. Se oli vaatinut joukoilta valtavia ponnistuksia. Taistelu käytiin tukikohta tukikohdalta ja pesäke pesäkkeeltä. Paksussa lumihangesa kahlaaminen pani miesten kunnon koe-tukselle. Aluksi pitkä marssi ja sen jälkeen aamuvarhaisesta iltamyöhään kestäneet

Suursaaren valtaajia, kun työ on tehty. Oikealla kranaatinheitin tulenjohtaja alikersantti Kauko Mannermaa, vasemmalla Kalle Mäkelä Pulkkilasta. (Kuvan om. Kauko Mannermaa)

taistelut kovassa tuulessa ja lumipyryssä ottivat voimille. Tappiomme olivat yhteensä 163 miestä, joista kaatuneita 56, loput haavoittuneita.

Saaren otti haltuunsa rannikkopataljoona, ja me lähdimme autoilla kohti Kotkaa.

Ote kenraalimajuri Pajarin paraatipuheesta Suursaaresta: ”Isiemme Jumala on suonut meille voiton. Kappale kauneinta Suomea on taas vapautettu.”

Kauko Mannermaa

Suomen sotalippu nostetaan puun latvaan Suursaaren Haikkavuorella maaliskuussa 1942. Se on takaa tuleville merkinä, mihin asti valtaus on edennyt. (Kuvan om. Kauko Mannermaa)

Radistina partioretkellä Uhtua-Kemintiellä 5–6.12.1942

Oli joulukuun alkupäivät vuonna 1942. Kolmannen divisioonan tiedusteluosasto makaili teltoissa ja saksalaisten jättämissä hirsikämpissä päätien varrella Kiskis-kukuloiden länsipuolella. Valmisteltiin lähtöä Uhtua-Kemi tielle tiedustelu- ja apujoukkojen ja kolonnien tuhoamiseen.

Olin saanut vasta siirron JR 11:n pst-tykkikomppaniasta rykmentin jääkärijoukkueen ja sähköttäjäkurssin kautta JR 11:n viestijoukkueeseen 9.7.42.

Meidän JR 11:n viestijoukkueen majoituspaiikka oli päätien varressa lähellä komentopaikkaa korkean kivikkoisen harjun takana lähellä divisioonan tiedusteluosaston majoituspaiikkaa. Radiomiehillä oli tilava hirsikämpä, jossa asuimme. Yrjö (Yki) Asikainen ja minä otimme määräajoin kolme kertaa päivässä ja tarvittaessa useamminkin yhteyden divisioonan esikuntaan. Meidän radioasemaa kutsuttiin Isoksi-Bertaksi. Sillä pystyttiin kuuntelemaan myös puhelähetyksiä.

Vietimme rauhallisia asemasodan päiviä radiota kuunnellen ja välillä yhteyksiä ottaen. Oli toinen tai kolmas joulukuuta, kun tuli tieto, että partio lähtee lähipäivinä vihollisen selustaan ja mukaan tarvitaan kaksi radiomiestä. En muista, määrättiinkö meidät Asikainen ja Lahti vai olimmeko vapaaehtoisia lähtemään kyynel-radioaseman kanssa partion matkaan. Radio ja radiomiehet olivat aina yhteydenottoa varten mukana. Näille retkille ei tahtonut olla vapaaehtoisia, sillä lähtiessä ei tiennyt, mitä reissulla tapahtuu.

Lähdöstä kuultuamme alkoi kova varusteiden ja hiihtovälineiden kunnostus. Kyynel-asemalla teimme koe yhteydenottoja, että kaikki olisi lähtöä varten kunnossa.

Saimme kolmen vuorokauden sissimuonat. Etukäteen ei tiennyt, kauanko matka kestää. Radiolla voisi tilata lisää muonaa, jos matka jostakin syystä pitkittyisi.

Lähtöpäiväksi määrättiin 5.12. Partion johtajaksi tuli luutnantti Kullervo Leskinen, useilla partiomatkoilla kunnostautunut johtaja. Partion vahvuus oli kaksi ryhmää johtajineen ja kaksi radistia. Siksi näin pieni porukka, kun reissua ei pidetty erityisen vaarallisena ja se päätettiin tehdä kahdessa vuorokaudessa.

Yöllä 5.12. ei keritty kauaa olla ”kontalaa”, kun tuli herätys, mikäli olimme edes nukkuneet. Kaikkien piti olla kohta valmiina lähtemään. Oli kova joulukuun pakkas yö. Kokoonnuimme rykmentin komento-paikalle, jossa kuorma-auto odotti. Autoon lastattiin sukset, kasapanokset ja muut tarvikkeet. Kiipesimme auton lavalle pahvikoppiin kaikkine varusteinemme käsikranaatein, konepistoolein ja kiväärein varustettuina. Konepistooleita oli useilla ryhmän miehillä aina partiossa. Radisteilla oli tietenkin vain kiväärintorakko ja ”kyynel” tykötarpeineen. Olimmehan muuta kuin tuhoamista varten.

Luutnantti Leskinen tarkasti, että kaikki on kunnossa, nousi kuljettajan viereen auton koppiin ja antoi kuljettajalle lähtömääräyksen. Kuljettaja ohjasi auton päätieltä kohti Röhöä. Matka eteni hitaanlaisesti. Saavuttiin ensimmäiseen kenttävartioon, jonka nimeä en muista. Sieltä puolustus hoidettiin Röhöön kenttävartiointi ja partioin.

Laskeuduimme autosta kaikkine varusteinemme ja aseinemme ja etsimme suksista omamme hypittyämme ensin jäsenemme toimintakuntoon. Kenttävartiiossa söimme

kovasti ja joimme kahvit, sillä edessä oli kova hiihto. Talvinen päivä ei ollut vielä valjennut, kun ylitimme varmistusladut ja suuntasimme matkamme määrättyä kohdetta kohti. Sinne oli noin 40 kilometriä.

Yksi mies aukaisi aina vuorollaan latua ja eteni tunnustelijana. Me radistit hiihdimme jonon hännillä. Välillä keitimme suojaisessa metsikössä kahvit ja söimme sissimuonia siltä varalta, ettei seuraava ruokatauko ehkä olisi aivan lähellä.

Puolen päivän aikaan tunnustelija ilmoitti, että edessä on Uhtua-Kemi tie. Seurasimme lyhyt tauko. Luutnantti Leskinen ja ryhmänjohtajat katsoivat iskuporukalle hyvät asemapaikat tien vieressä olevalta harjuilta, josta oli hyvä näkyväisyys.

Kauan ei tarvinnut odottaa, kun autokolonna oli kohdalla. Kuului kovaa ammusta vähän aikaa. Tuli irtautumiskäskeä: kolonna tuhatta. Alkoi kova hiihto. Yksi sanoi, että hiihdettiin tuhatta ja sataa. Olimme taas saaneet olla Ykin kanssa sivustakatsojia. Varsinaiset jalkaväkimiehet tekivät tuhoamistyön.

Hiihdettyämme noin 20 km päivä alkoi muuttua yöksi. Löysimme yöpaikaksi sopivan synkän kuusikon. Luutnantti ja ryhmänjohtajat totesivat, että meitä ei ole ryhdytty ajamaan takaa, mikä oli harvinaista. Ei muuta kuin kaatamaan suuria honkia, joita Vienan korvessa riitti. Kohta oli rakovalkeat valmiina, havulaavu suojana ja kiertovartio toiminnassa. Heti leirialueelle tultuamme katsoimme Ykin kanssa sopivat pitkät kuuset ja heitimme lyijypainon avulla ”kyyneleen” antennin puihin. Yhteydenotto divisioonan esikuntaan voi alkaa. Siellä toimi radistina myös Tauno Kaikkonen.

Luutnantti Leskinen laati radiosanomana, jossa ilmoitimme, että kaikki oli onnistunut hyvin eikä tappioita ollut tullut. Kyllähän se ”titarin” sormia paleli, kun pakkasta oli varmaankin ”toista mittaria”. Hyvin tämän kuitenkin kestimme, olihan se tärkein tehtävämme, johon meidät oli koulutettu.

Yö kului rauhallisesti. Välillä vähän torkahdimme, minkä kylmältä voimme. Vartiosta olimme taas vapautetut. Aikaisin aamulla otimme taas yhteyden divisioonan esikuntaan ja ilmoitimme, että kotimatka alkaa hyvissä merkeissä. Kokosimme antennin värkit ja paluumatka voi jatkua. En muista, palasimmeko samaa latua mitä menimme. Miinavaaran vuoksi näin ei usein tehty. Vihollinen voi laittaa latumiinoja ja olla väijymässä jossakin sopivassa paikassa.

Hiihdettyämme noin 20 kilometriä itsenäisyyspäivä oli jo vaihtunut illaksi. Tiedustelijat totesivat, että voimme ylittää varmistusladut kaikessa rauhassa. Ilmoitettuamme tunnussanan kenttävartion parivartio otti meidät iloiten vastaan. Pääsimme lämpimään korsiin, keitimme kahvit, söimme sissimuonia ja kerroimme retken tapahtumista. Saimme vähän levätäkin rankan reissun jälkeen. Uni tahtoi voittaa, mutta sitä nautintoa emme saaneet vielä kokea.

Auto tuli hakemaan. Lastasimme sukset ja tarvikkeet, mitä oli jäänyt ja nousimme auton lavalle monet keventynein kantamuksin. Meillä radisteilla eivät kantamukset paljon matkalla keventyneet, vain sen, minkä olimme syödä jaksaneet. Autossa ei toki tarvinnut kovin kauan paleltua, vaikka eihän se huonolla tiellä kyyti päätä huimannut, puisteli kyllä sen verran, ettemme paleltuneet.

Jaksoimme kestää, voi sanoa, mielihyvin nämäkin matkan vaiheet, kun tiesimme, että meitä odottavat majoituspaikalla lämpimät teltat, joillakin jopa hirsikämpät, kuten meillä radisteilla. Jälleen keitimme kahvit ja teimme kunnan käristykset, jonka jälkeen rupesimme tyytyväisin ja kiitollisin mielin vetelemään hirsyä, niin kuin siellä sanottiin. Uni tuli ilman souvattajaa ja unta riitti, kuten selviää kotirintamalle lähetetyistä kirjeistä 7.12.–8.12.1942 klo 2.30, josta lainaus:

”Minä olin partiossa, illalla tulimme

sieltä pois, unta on riittänyt tähän iltaan asti. Kyllä siellä muistui mieleen koti ja lämmin vuode kun loikoili havuvuoteella ja katseli tähtien tuiketta taivaalla. Mutta

nyt on taas nämäkin ikävyydet ohi, ainakin vähäksi aikaa. Monin terv. Veikko.”

Veikko Lahti

Eräs iloisempi muistelus noilta ankeilta ajoilta

Elettiin tammikuun loppua vuonna 1943. Palvelin silloin ajomiehenä I/JR 12:n esikuntakomppanian ”töpinässä” Äänisellä Sungunniemellä. Iltahämärissä joukkueeseen tuli puhelinoitto. Yhden ajomiehen hevosineen piti ilmoittautua pataljoonan komentopaikalla luutnantti Jolulalle. Hän oli pataljoonan valistusupseeri.

Kersantti Veikko Granat ilmoitti, että Rasinkangas lähtee, ja sehän oli käsky. Mutta enhän olisi suomalainen soturi, ellen olisi purnannut, että taasko minä. Ilmoitauduin luutnantille, joka jo odotti kyytiä. Olin ollut hänen kanssaan liikkeellä jo aikaisemminkin. Sain kuulla, että minä olin nyt kyytimiehenä hänen toivomuksestaan. Kai hän oli tyytyväinen ajotapaani.

Matkan tarkoitus selvisi pian. Myllykylässä, parin kolmen kilometrin päässä, sotilaat järjestivät toisinaan tansseja, koska kylässä oli paikallista siviiliväestöä ja ennen muuta tietysti naisia. Sinne siis ajettiin, minä kuskipukilla, luutnantti reen perällä.

Puheliaana miehenä luutnantti kertoi siviilielämästään. Kotitalalla oli hevosiakin kuusi kappaletta, joten hän oli taitava ajomies. Nyt hän tahtoi kokeilla armeijan he-

vosen jalan nousua. Niinpä hän ehdottikin, että vaihdamme paikkoja. Sopihan se minulle, eikä esimiestä saa vastustaa.

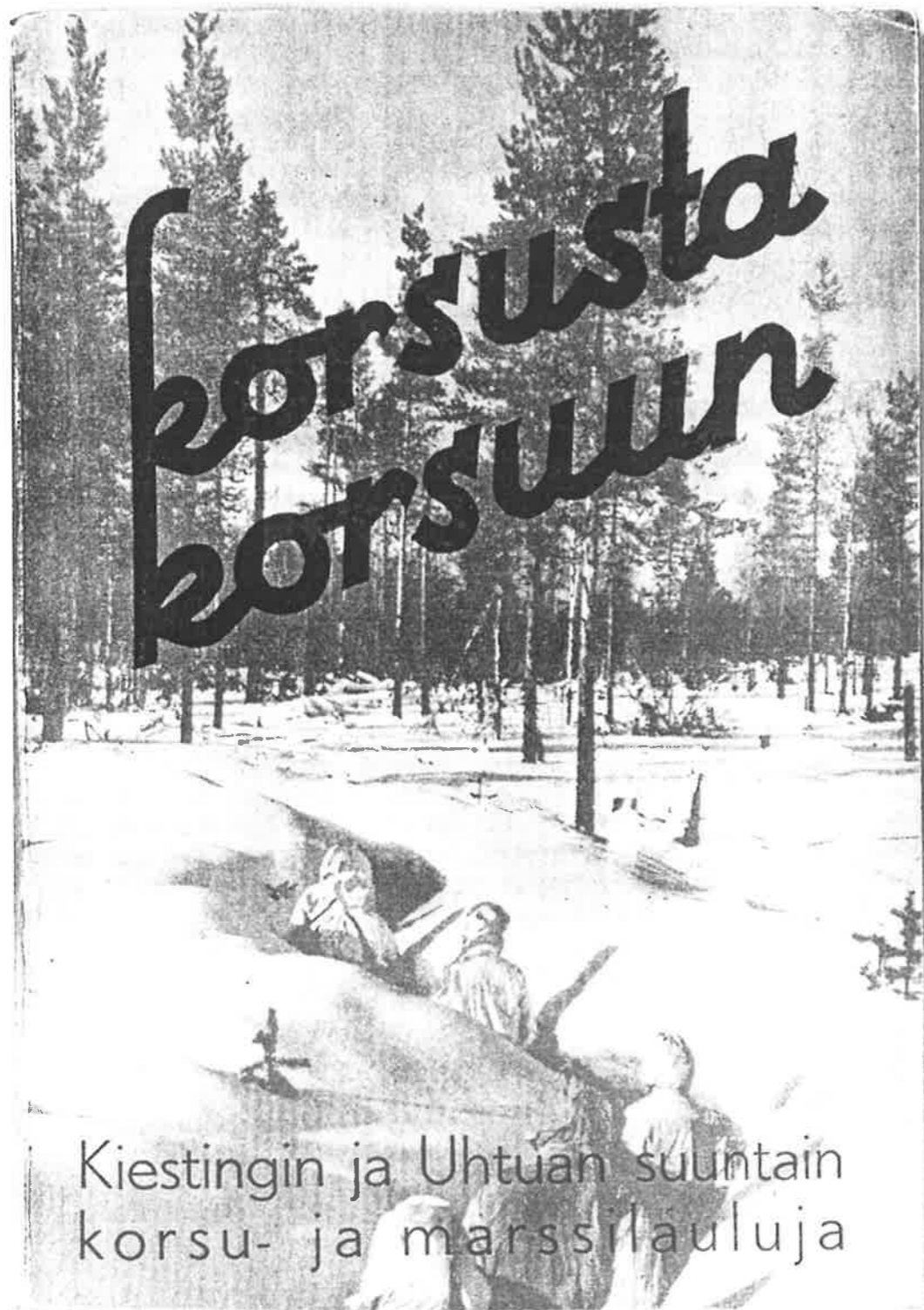
Hänen ajaessaan kuskipukilta reipasta vauhtia vastaan tuli kaksi naista. Luutnantti pysäytti hevosen naisten kohdalla ja pyysi näitä tulemaan kyytiin ja palaamaan takaisin tanssipaikalle. Liikkuminen pimeällä oli kiellettyä. Niinpä naiset ilmoittivatkin, etteivät he voi palata, koska sinne voi tulla sotaherroja tarkastukselle.

Silloin luutnantti repäisi manttelin haka-set auki, jolloin kauluksesta paistoivat luutnantin tähdet ja kysyi, että tuleeko isompia herroja. Ilahtuneina maatuskat hyppäsivät rekeen minun kahden puolen. Varmaan he ajattelivat, että kuinkahan iso herra lienee reen perällä, kun kuskillakin on noin monta tähteä. Luutnantti ajoi vielä lopunkin matkaa, jota ei enää pitkälti ollutkaan.

Jatkon voi jo jättää lukijan mielikuvituksen varaan.

Kirjoittajan tapahtuma-ajan osoite oli Stm Jaakko Rasinkangas, Kpk 9. 5608.

Jaakko Rasinkangas

RÖHÖN RANNALLA.

Olen tallannut mä soita
ja viertoteitä noita,
jotka Raatteen tieltä
tuonne Uhtualle vie.
Ja ne kylät, joihin tultiin
ne oli muulutettu multiin,
mutta Röhön kylärähjä
oli polttamaton.
Tule Röhön rantaan,
siellä piirrän kuvas isantaan.
Siellä tähdet loistaa
ja Vienan kuu,
puolikuu, täysikuu.
Siell' on ansalangat mulla,
sopis Miinan sinne tulla.
Tule Röhön rantaan
sinisillalle!

Kylän rykmentti kun otti,
 sieltä puuttui koko motti,
 potturetkellä saatiin
 kyläkolhoosi.
 Potut kolonnassa tuotiin
 ja niin Röhö tuli muotiin,
 sinne kaikilla kaipuu
 on sammumaton.
 Tule Röhön rantaan : :

Minä lainehilla sousin,
 minä vaaramaille nousin,
 missä peurat palkii
 ja teeret soi.
 Sit' ei röhöläiset kiellä,
 ett' on miinavaara siellä
 ja ilta on pitkä
 ja päättymätön.
 Tule Röhön rantaan : :

Ja kun rauha kerran koittaa,
 siellä joka sormi soittaa.
 Punamurkalta kuuluu
 röhöaurua.
 Sinisillalle mä soudan,
 sinne tyttöni mä noudan
 ja Miina-vaara
 on loppumaton.
 Tule Röhön rantaan : :

Erkki Tiesmaa.

ELDANKA-JÄRVEN JÄÄ.

Eldanka-järven jää
 on taakse jäänyttä elämää.
 On siellä nyt Fossit ja Sassit,
 puomit ja passit, juu . . .
 Korsuissa kamiina,
 siellä pelataan nakkia raminaa.
 On meillä nyt Fritsit ja Maxit
 ja Petropamaxit, juu . . .
 On täällä tallattu,
 ja maata vallattu.
 On täällä koukittu.
 ja täitä noukittu.
 On sota tuimaa,
 ei Juno päätä huimaa,
 pum, pum, pum patterit paukkuu
 ja korohorot haukkuu, juu . . .

Läskiä, lotinaa
ja peuranpa pylyä ihanaa
on römpsissä käristetty, kiristetty,
vattahan varistettu, juu . . .
Ei hevosilla heiniä.
vaan syövät ne tallista seiniä.
On toisilla suolissa santaa
ei tule lantaa, juu . . .
On täällä napsittu,
on täällä tapsittu,
laukaistu miinoja
ja annosviinoja.
On eukkoa ikävä,
kun syö sitä vitamiinipilleriä,
mutta se kotiloma tyssää,
kun roiskitahan hyssää, juu . . .

Kis-Kis kukkulat,
on siellä ne Munat sekä Makkarat,
mutta se Muna kun se meni,
niin Makkara jäi vain, juu . . .
Röhössä on Tiltun tie,
se kurasena murasena Uhtualle vie.
On täällä Bieloje, Tshirni-
ja Tshornoje-ozerot, juu . . .
Varjessa honkien on lottakanttiini,
sumppia keittävi siellä lotta Lunkreeni.
Voi, pojat, saamarl,
nyt tuokaa naamarini;
on tänne riukuja prykätty
ja liukuja lykätty juu . . .

Erkki Tiesmaa.

Viestimiehen viestejä ja taisteluita

Sota-aikana kenttäposti toimi hyvin. Kirjeet ja paketit saapuivat rintamalle oikeaan osoitteeseen. Päivittäinen postin odotus oli sen mukainen, miten itse kukin käytti kynää kirjoitellessaan omaisilleen ja ystävilleen. Melko yleinen tapa poikamiehillä oli kirjoitella tutuille ja tuntemattomille tyttöystävälle. Aivan tuntemattomasta työstä saattoi löytyä parhain ystävä, kun lähetetty kirje sattui vain oikeaan osoitteeseen.

Minulle järjestyi tällaista ja ilman omaa pyyntöäni. Tapaus oli sellainen, että sisareni oli Oulussa umpisuolen leikkauksessa. Samoilla asioilla siellä oli ollut pari neitosta Torniojokivarrelta. Sisareni ystäväystyi heidän kanssaan. Heidänkin veljet olivat sodassa. Tytöt olivat toivoneet saavansa kirjekumppaneita tuntemattomista sotapojista, kun heillä ei ollut sellaisia tuttuja, joiden kanssa he kirjoittelisivat.

Sisareni lähetti näiden tyttöjen nimet ja osoitteet sekä pyynnön, että kirjoittaisin toiselle heistä ja antaisin toisen osoitteen jollekin sopivaksi katsomalleni kaverille.

Minulla ei ollut mitään estettä, olinhan vapaa poikamies. Vain vanhempieni ja sisarusteni kanssa kirjoittelin ahkeraan. Olihan se vähän jännää ruveta aivan tuntemattoman tytön kanssa tekemään tuttavuutta, kun ei osannut oikein päätellä, mitkä asiat häntä kiinnostaisivat. Alku aina hankalaa, mutta ”kyllä se siitä . . .”

Tyttö olikin erittäin järjevä kynänkäyttäjä ja mielestäni hyvin kiinnostava. Kirjeenvaihdostamme tuli säännöllistä ja hauskaa.

Kyllä kotirintaman naiset olivat kaikessa työssä ja hengessä puolustamassa niitä arvoja, joita me miehet rintamalla puolustimme. Torniojokivarren asukkaille läheinen Ruotsin raja oli hyödyksi. Kirjeenvaihtoy-

täväni kertoi käyvänsä silloin tällöin kylässä Ruotsin puolella. Hän kertoi myös löytävänsä sieltä usein hyviä kotituliaisia. Sitten hän yllätti minut paketillaan, joka sisälsi todella hyvää. Paketeilla tämä tyttö muisti usein myöhemminkin.

Tällaisesta voi jo ymmärtää, että ”arvon mekin ansaitsimme” suomalaisen tytön sielussa, kun hän näin osaaottavasti halusi olla mukana meidän rintamamiesten elämässä. Kotirintamalta tunsin saavani vuodesta toiseen henkistä tukea pitkään jatkuvaan sotilaselämään. Usko ja toivo vahvistivat mieltä silloinkin, kun rintamatilanteet tuntuivat aivan mahdottomilta.

Toinen tuntematon tyttö aloitti kirjeystävyyden lähettämällä paketin joukkueemme kenttäpostiosoitteeseen. Lähiosoite oli: ”Tuntematon sotilas”. Tämän paketin toi korsuumme joukkueemme johtaja luutnantti Kekäläinen. Hän kertoi, että tämän paketin on lähettänyt mikkeliäinen tyttö ja että tämän saa joku poikamies, joka rupeaa kirjoittamaan kiitoskirjeen työlle. Paketin päällä oli lähettäjän nimi ja osoite. Pauli Kurkinen ehdotti, että Rahikainen voisi kirjoittaa. Johtajamme antoi heti paketin minulle.

Siitä se sitten alkoi, kun tuo tyttö vastasi kiitoksiini ja ehdotti, että voisimmeko ruveta kirjeenvaihtoon, kun hän halusi saada kirjeitä rintamalta. Sain kuvankin, ja kirjeenvaihto jatkui torjuntataisteluiden kesään asti.

Kirjeenvaihto oli nuorelle pojalle ainoa vaihtoehto elämän ja kuoleman välillä. ”Synkkä yksinpuhelu” olisi ollut vaarana viedä koko järjen. Joskus siellä voi huomata jonkun kaverin, joka jupisi itsekseen ja käänsi päänsä pois nauraen itsekseen. Kyllä me poikamiehet olimme kiitollisia tunte-

mattomille kirjeystävälle. Heidän antaman-
sa kirjetuki oli vailla vertaa.

Kirjeet olivat sitäkin tärkeämpiä, kun lo-
mat olivat poikamiehille kiven alla. Puolen
vuoden välein oli kyllä virallisesti luvassa
noin seitsemän vuorokauden loma. Välistä
kyllä tuntui, että lomien välit venyivät pi-
temmiksi. Kuuterselän juoksuhaudassa,
kun vangiksi jääminen alkoi näyttää aivan
todennäköiseltä, jouduin polttamaan kirjeet
ja kuvat.

Me emme käyneet sotaa vain yhtä armei-
jakuntaa vastaan. Siitä toisesta ”armeijas-
ta” on suhteellisen vähän kerrottu. Sillä toi-
sella rintamalla ”viholliset” hyökkäsivät
vartiovuorojen välisinä lepoaikoina – vaa-
tekerran sisäpuolella! Julmasti ne purivat
pinnan verille. Kun niiden käytössä ei ollut
räjähdysaineita, ne käyttivät hampaitaan.

Viestimies piippalakkimiesten kanssa vastatusten

Palvelin rykmentin viestimiehenä. Toinen
pataljoona lähti koukkausreissulle. Muis-
taakseni meitä viestimiehiä määrättiin pa-
taljoonan mukaan 15. Mäläskän Vilho ja
minä olimme kestisistä mukana.

Me menimme vasemmalta vihollislinjo-
jen taakse ja katkaisimme Uhtualle mene-
vän tien kuuden kilometrin päässä Uhtual-
ta.

Kapteeni määräsi lähettinsä viemään
meitä kymmenen miestä kilometrin päähän
jokivarteen varmistukseen. Minä ja Mä-
läskä olimme mukana.

En muista, kuinka kauan siinä ehdittiin
olla, kun alkoi tapahtua. Olin vartiovuoros-
sa siihen suuntaan, mistä olimme tulleet.

Eläviä oli kolmea neljää lajia. Niillä ei ollut
aikaa ruokailta kuin lepoaikoinamme, ja to-
den totta, täydellä teholla!

Näistä vihollisista emme kehdanneet tyt-
töystävälle kertoa. Jos he olisivat olleet
niistä selvillä, varmasti olisivat pyörtäneet!
Nämä viholliset aiheuttivat minulle valta-
van vaikean ihottuman. Sodan loppupuole-
lla olin todella sairas ihottuman vuoksi.
Samalla ankara iskias iski selkääni ja jal-
koihini. Sodan päätyttyä jouduin petipoti-
laaksi useiksi kuukausiksi. Elin melkein
toivotonta elämää kauan, kun ei voiteista
eikä lääkkeistä ollut mitään apua. Sitten
vasta, kun Kestilään tuli Salmela -niminen
lääkäri, terveyteni alkoi hänen hoidossaan
vähitellen palautua.

Johannes Rahikainen

sitellen tälle puolen!”

Kun päästiin omien puolelle, kapteeni
sanoi, ettei tästä mihinkään pakoon lähde-
tä. Ruvettiin makuulta seuraamaan tilan-
netta. Sitten rupesi piippalakkeja vilahtele-
maan, kun ne syöksyivät meitä kohti. Var-
masti ne eivät olleet millekään tervehdys-
käynnille tulossa!

Hajanaista ampumistakin alkoi tulla. Sil-
loin kapteeni sanoi: ”Nyt on pojat kiire!”
Sitten mentiin kiireellä jonkun matkaa. Tuli
sellainen kallioharju. Kapteeni määräsi,
että tässä panemme hanttiin. Siitä vain ei
tahtonut tulla mitään, kun pakokauhu oli
ehtinyt tarttua. Kun kapteeni painoi toista

matalaksi, toisella puolella oleva jo lähti
karkuun.

Kapteeni kaatui sille harjulle. Olin sil-
loin hyvin lähellä. Mäläskä sanoi myös ol-
leensa lähellä. Sitten se olikin mitä joutui-
sinta kotijoukkoihin tuloa, oltiinhan sitä
20-kesäisiä silloin.

Eihän sitä viestimies joutunut monesti
niitten piippalakkien kanssa vastatusten.
Halusin tämän kertoa: Jos sormen koukis-
tin, olisimme varmasti jääneet vangeiksi.
Kauan jälkeen päin soi korvissa venäläisten
uraa -huuto.

Juhani Kamunen

Meitä kestisiä palveli myös rajajääkäripataljoonassa

Rajajääkäripataljoona 8:n perustamispäivä
on 20.7.1942. Perustamisen yhteydessä
kiinnitettiin erityistä huomiota alipäällyst-
ön ja miehistön nuorentamiseen sissitoi-
mintaa varten. 1/RajaJP 8:aan tuli Kestilän
miehiä mm. Teuvo Kylmäaho, Yrjö Savi-
lampi, Heikki Kääriäinen, Antti Leinonen,
Aarne Kangaskesti, Olavi Junkkari, Joonas
Lotvonen, Vilho Mannermaa, Heimo Pih-
kakoski ja ehkä muutama muukin.

Parin kuukauden koulutuksen jälkeen
komppania siirrettiin Kenttjärven-Alajär-
ven kenttävartiolinjalle useaksi kenttävarti-
oksi. Heikki Kääriäinen, Antti Leinonen,
Vilho Mannermaa ja Heimo Pihkakoski si-
joitettiin keskustukikohtaan Kenttjärvelle.

Partiointi oli vilkasta. Retkillä aiheutet-
tiin joskus viholliselle tuntevia tappioita,
mutta tuli niitä joskus itsellekin. Kerron

tässä pari esimerkkiä toimintatavoistamme
korpi- ja takaa-ajotaisteluissa.

Takaa-ajossa

Kenttjärven keskustukikohdasta lähetettiin
3.12.1942 luutnantti U. Erosen johtama yh-
dyspartio Kenttjärven ja Koivasjärven
kannaksella olevaan Vesan kenttävartioon.
Partioreitti kulki Kenttjärven itäpuolitse.
Puolen päivän tienoilla partio joutui taiste-
luun väijyksissä olleen vihollispartion
kanssa. Tässä kahakassa luutnantti Eronen
kaatui ja sotamies Heikki Kääriäinen joutui
vangiksi.

1/RajaJP 8:n päällikkö luutnantti N.
Kärnä antoi vänrikki Jali Lyyvaaralle käs-
kyn koota vapaana olevista tukikohdan

Vänrikki Lyyvaaran partio kesällä 1942. Heimo Pihkakoski seitsemäs vasemmalta. (Kuvan om. Niilo Pihkakoski)

miehistä joukkue ja valmistautua lähtemään. Takaa-ajoryhmä muodostettiin luutnantti Erosen kolmesta ryhmästä ja vänrikki E. Koskelan krh-joukkueesta. Koivasjärveltä tuli mukaan vielä yksi ryhmä 2/Raja-JP 8:sta. Kestilän miehiä tässä oli allekirjoittaneen lisäksi Antti Leinonen. Osaston vahvuus oli 40 miestä ja sotakoira Tassu. Osasto pääsi lähtemään klo 15 kahakan tapahtumapaikalle, ja sieltä lähtevän vihollisladun suunnassa ryhdyttiin takaa-ajoon.

Tehtävä oli vaikea, sillä vihollisella oli runsaanpuoleinen etumatka. Suomalaisten hiihtotaito lienee kuitenkin ollut parempi kuin vihollisen. Lisäksi Ala-Kuittijärven länsirannalle oli matkaa kuitenkin 30 km.

Rivakasti lähdettiin hämärtyneessä illansuussa vihollisosaston perään. Sotakoira Tassu pantiin kärkeen vihollisladulle. Sen uskottiin haistavan mahdolliset miinalangat. Takaa-ajava osasto hiihti oman latunsa.

Kärkirymää oli tiheään vaihdettava, sillä pehmeä lumi upotti syvään. Klo 22 aikoihin alkoi sataa lunta. Keli huononisi myös viholliselle. Kun puolenyön tienoilla alkoivat heikoimmat väsyä, oli joukkueen pysähdyttävä tauolle ja ruokailtava. Sitten takaa-ajoa taas jatkettiin. Aamun sarastaessa lumisade taukosi ja alkoi pakastaa.

Kokonainen yö oli takana eikä vihollista ollut saavutettu. Nyt ei ollut valinnan varaa. Takaa-ajossa oli uskallettava hiihtää vihollisen latua, mikäli mieli saada se kiinni ennen Ala-Kuittijärveä. Umpihankea hiihtäen olisi vihollisen saavuttaminen ollut mahdotonta. Tassu pantiin taas kärkimieheksi ja hiihto jatkui vihollislatua pitkin. Saavuttiin pienelle järvelle, jossa vihollinen oli tehnyt avannon saadakseen juoda. Kun avannossa oli vain ohut jäähile päällä, oli sitä käytetty aivan hiljattain.

Matka jatkui yhä jännittyneemmäksi

muuttuneessa tilanteessa. Vaistomaisesti jokainen käsitti ratkaisun hetken lähestyvän. Kärkirymä saavutti lumikumpareen. Sitä tarkasteltua totesimme kuolleen vihollisen haudatun lumikekoon. Sotakoira ei huomattu tässä vaiheessa kytkeä, ja se kulki muiden edellä ladulla.

Hetken perästä kuului edestä vihollisen karjaisu, sillä Tassu oli saamansa koulutuksen mukaan käynyt viholliseen kiinni. Kopistoolin laukaussarja katkaisi huudon. Nyt oli toimittava nopeasti. Joukkue syöksyi aseisiin, Lyyvaara miehineen vasemmalle ja Koskela oikealle. Alkoi kova tulitus. Vihollinen oli matalalla harjanteella, ja sen suojassa se pääsi irtaantumaan. Olimme jo jatkamassa takaa-ajoa, kun vihollisen leiripaikalta huudettiin Kääriäisen löytyneen.

Kääriäisen Heikki kertoi, että vihollisen leirissä syntyi pakokauhu vartiomiehen alkaessa huutaa. Silloin Heikki oli hypännyt kelon taakse ja kaivautunut lumeen. Hän oli edellisen päivän kahakassa haavoittunut, joten hänet oli sidottava. Vaikka emme saaneetkaan kokonaan tuhotuksi vihollisen osastoa, niin päätehtävä toteutui, kun saatiin vankina ollut oma mies vapautetuksi. Myös tärkeää osaa esittänyt Tassu säästy.

Otimme suunnan lähimpänä olevaan vänrikki Ensio Pystysen kenttäpartioon. Muutamia kilometrejä hiihdettyämme pysähdyimme ruokailemaan. Kyynel-radiolla (pieni sähkötyradio, jolla viestitettiin salakielisesti) annoimme tiedon omille joukoille. Sen sanoman muistan yhä: ”Palaamme Ensioon Kääriäinen matkassa. Jali.”

Ylipäällikkö kiitti partiota sen suorituksesta.

Väijytyksessä

Jyvälahden kaistalla olevan osasto Metson ja Rajajääkäripataljoona 8:n yhteyspartioitten kohtaamispaikkana oli miehittämätön

Perän kenttävartio Ylöjärven eteläpäässä. Alajärven kenttävartio oli 13.1.1943 todennut 3 km itään noin kahden vihollisjoukkueen vuorokauden vanhat ladut etelään ja sen, että vihollinen olisi palannut samoja latuja takaisin. Tiedon tästä sai kenttävartio Tapin päällikkö vasta 14.1. hieman ennen yhteyspartion lähtöä.

Yhteyspartio sai tarkat ohjeet. Kiellettiin käyttämästä vanhoja latuja mahdollisen väijytyksen ja ansoituksen vuoksi. Partion vahvuus oli yksi aliupseeri ja 11 miestä. Kun saavuttiin Kenttijoien mutkaan 350 m Perän kenttävartiosta, partio pysähtyi ja suoritti siinä tähystystä. Kuitenkaan ei kenttävartion suunnalta todettu mitään hälyttävää.

Kun Perän kenttävartiosta oli vanhoja ansoituksia, oli loppumatka hiihdettävä Luomajärveltä etelästä johtavan polun suunnassa. Partion johtajan hiihtaessa edellä ja saapuessa esteen tasalle alkoi vihollinen tulittaa edestä ja tien länsipuolelta. Vihollinen väijyi tiheässä metsässä aivan ladun vieressä, lähimmät miehet vain kuuden metrin päässä. Koko partio jäi tulen alaiselle alueelle. Kaikki heittäytyivät maahan ja muutamat pystyivät vastaamaan tuleen. Vihollinen nousi asemistaan rynnäkköön tiellä olevien päälle.

Partion johtaja oli ennättänyt syöksyä 20 metriä takaisin ja yksi mies 60 metriä, johon olivat kaatuneet. Kahteen mieheen olivat kuolettavat luodit osuneet heti.

Vänrikki Jali Lyyvaaran partion saapuessa auttamaan väijytykseen joutuneita oli vihollinen jo poistunut. Suoritimme rivakkaa takaa-ajoa, mutta emme onnistuneet saavuttamaan vihollista. Partion menetykset olivat raskaat: neljä kaatunutta, joukossa Kangaskestin Aarne. Lisäksi Olavi Junkkari katosi kahakassa ja kolme miestä haavoittui. Olavi jäi vangiksi, sillä joku Piipolan mies oli tavannut hänet myöhemmin vankileirillä.

Vihollinen käytti väijytysasemina usein

sellaisia paikkoja, joissa ei olisi uskonut sen olevan. Useammin kuin kerran sen todettiin väijyneen aivan kenttävartion lähellä, vain muutaman sadan metrin päässä siitä.

Minun sotamuistoni

Asepalvelustani menin suorittamaan 14.4.1940. Väli rauhan aikana suoritin lääkärintäaliupseerikoulun. Sen jälkeen kiertelimme linnoitutuissa eri puolilla Pohjois-Karjalaa. Jatkosodan alkaessa olimme Ylämyllyn paloaukiolla.

Olimme ampumaharjoituksissa, kun lähetti tuli sanomaan, että harjoitukset lopetetaan ja joukot palaavat parakeille. Siellä meidän käskettiin panna pakkaukset kuntoon ja liiat tavarat pakettiin kotiin lähettämistä varten. Sitten meidät odottelun jälkeen lastattiin kuorma-autoihin, ja kulkue suuntasi kohti rajaa Rääkkylään.

Siellä muodostettiin joukko-osasto nimeltä JR 8, jota myöhemmin on kutsuttu ”Tuntemattoman sotilaan rykmentiksi”. Minä jouduin 1. pataljoonan 1. komppanian lääkintäryhmän johtajaksi. Komppanian päällikkönä oli kapteeni Jukka Malmivaara, sittemmin piispa. Hän oli hillitty ja tasa-puolinen johtaja.

Sodan alettua ylitimme rajan Korpiselästä. Sieltä matkamme jatkui Suistamoon, Soanlahteen, Impilahteen ja Salmiin. Sitten menimme Laatokan saarille Lunkulaan ja Mantsiin. Matkamme jatkui sitten Hyrsylän mutkan kautta rautatien suuntaa kohti Petroskoita.

(Joitakin tietoja on tarkistettu V. Karhusen kirjasta Raatteen tieltä Kostamukseen.)

Heimo Pihkakoski

Haavoituin ennen kaupungin valtausta syyskuussa 1941. Monien vaiheitten jälkeen pääsin kenttäsairaalaan Veskelykseen. Sieltä matkamme jatkui junalla ties minne. Monen päivän kuluttua alkoivat tyhjentää junaa. Kysyin että missä me olemme. Sanoivat että Kristiinankaupungissa. Silloin tunsin olevani turvassa.

Sairaala-aikaa ja toipumislomaa kesti noin vuoden. Sitten jouduin Kontiolahteen järjestelykeskukseen toipilaaksi. Siellä sai kipinän minun ”50-vuotinen sotani”, sillä tutustuin vaimooni Orvokkiin. Hän on siis sotasaalista. Menimme kihloihin tammi-kuussa 1944.

Kihlausemme jälkeen jouduin vielä lähtemään Karhumäkeen, missä olin sitten perääntymisvaiheeseen saakka, juhannukseen 1944. Sieltä peräännyimme kohti Koti-Suomea. Syyskuussa 1944 sain sitten muutaman päivän vihkiloman. Lomalta palattuani minut vapautettiin siviiliin sotavammaani vuoksi.

Palvelusaikani kesti 4 vuotta ja 8 kuukautta.

Vilho Taipaleenmäki

Saksalainen kuljetuskone Junkers 52 Hirvaan kentällä Kontupohjan lähellä. (Kuvan om. Henni Ojala).

Koulun penkiltä ilmavoimien asesepäksi

Kun minulle tarjoutuu tilaisuus jättää tämän kirjan sivuilla muistoksi jälkeeni tuleville polville ominta itseäni, teen sen vilpittömästi uskoen, että se on Korkeimman johdatuksessa tehtyä työtä niiden maallisten arvojen toteutumiseksi, joita muistan jo alakouluikäisenä pitäneeni pyhinä.

Arvoisa opettajani kansakoulussa Eino Harmaala oli mielestäni isänmaallinen mies. Hän kuului suojeluskuntaan. Sen tarkoituksen ja tehtävän tajusin jo silloin olevan isänmaan vapauden ja itsenäisyyden turvaamista.

Hänellä oli suojeluskuntatakki usein tunnillakin yllään. Hän kehotti niitä poikia jotka halusivat veistäämään halosta kiväärin mallisen esineen. Sillä harjoiteltiin sitten ryhmässä kivääriotteita. Samoin maastossa harjoitellessa se toimi kiväärin asemassa.

Olin rippikoulussa talvisotatalvena 39-40 Tyrnävän seurakunnassa. Syyskoulu oli käyty kun sota alkoi. Miehet lähtivät ja pojat jäivät kaipaamaan miesten jälkeen. Nyt tuo opettajan sytyttämä kipinä johti minut ja monet muut ikäiseni pojat suojeluskuntapoiikiin. Siellä oli maanpuolustushenkistä

valmista. F. alkoi tietysti sitä sitten maistelemaan. Kun allekirjoittanut oli F:n vieruskaveri korsun laverilla, niin hän tarjosi minullekin maistiaisia pakinkanteen. Pahanmakuista se oli!

F. ryypiskeli iltapäivän aikana pullon tyhjäksi ja tuli humalaan. Hiljainen mies tuli puheliaaksi ja alkoi lauleskella. Korsukaverit eivät tätä oikein hyväksyneet, sillä etulinjassa ollessa ei ollut tapana ryypiskellä. Sitten tuli vielä eteen sellainen ongelma, miten F. pystyy tekemään vartiovuoronsa. Vapautusta vartiosta ei voinut hyväksyä, koska silloin ryypiskely olisi katsottu sallituksi.

Mikäs nyt neuvoksi, kuka F:lle kaveriksi vartioon? Päätökseksi tuli, että kun minä olin maistellut F:n kanssa kiljua, niin olin hänen humalaansa osasyllinen. Niinpä joukkueenjohtaja määräsi minut kaveriksi. Vartiovuoro alkoi kello 10 iltayöstä ja niin menimme pesäkkeeseen. Vartiointi oli minun vastuulla, sillä F. höpisi vielä omiaan.

Jonkun ajan kuluttua F. päätti, että hän lähtee käymään naapurin puolella. Minä kieltelin enkä uskonut siitä tulevan mitään. Mutta sitten F. vain nousi pesäkkeestä ja lähti menemään noin 50 metrin päässä ole-

valle piikkilankaesteelle päin. Hän pysäh-teli mennessään ja huuteli naapurille hävyttömyyksiä. Minä koetin houkutellessa häntä tulemaan takaisin enkä uskonut, että hän menee pitkälle.

Kun F. alkoi lähestyä piikkilankaestettä, joka oli hautautunut lumeen, niin että hangesta näkyi estettä vain puolen metrin verran, minulle tuli kiire juosta perään. Tavoitin F:n esteellä. Siinä hän suostui palaamaan takaisin, mutta huuteli vielä naapurille voista ja marmelaatista, joita meillä muka oli niin paljon, että naapurikin saisi leivälleen, kun vain tulisi hakemaan. Palailimme sitten pesäkkeeseen.

Ihmeellistä tässä tapauksessa oli, että naapurit eivät ampuneet. Oli selkeä pakasyö ja naapurin asemat vain noin 100 metrin päässä esteistä ja maasto aukeaa. He näkivät meidät varmaan likaisissa lumipuvuissa. Tämmöistäkin asemasodassa saattoi sattua.

Sotamies F. kaatui samana keväänä muutama päivä Vapun jälkeen. Kunniaa hänen muistolleen tekee

P. Remahl

Paavo Remahl

Koivasjärvi, kevättalvi 1943

Olimme tulleet pitkältä reissulta ja vuorossa oli lepoaika. Kylvimme ja vaihtoimme puhtasta päälle ja saimme uutet lumipuvut. Puvut meillä oli valkoista mokkakangasta, hyvin kestäviä, sillä meidän piti olla valmiina lähtöön joka hetki jos hälyytys tuli.

Tällainen lepo hetki oli hyvin mieluinen. Saimme aika paljon alkohoolia ja niin

aloimme nytkin hiukan naukkailla – ja niin se hälyytys tuli. Koivasjärvellä yhdyspartio oli joutunut venäläisten väijytykseen, kaksi kaatunut ja yksi joutunu vangiksi. Vanki oli Kesti Toivo, Pojolan Toivo, lapsuuskaveri.

Surkeinta asiassa oli, että partion vetäjä luutnantti Lyyvaara oli kerennyt lähtyä lomalle. Niin menimme komppanian komen-

topaikalle. Sieltä saimme upseerin, sillä olihan siellä luutnantti, jolle miehet olivat antaneet nimen Vanha Parkkari. Paikalla sattui olemaan myös pataljoonan komentaja.

”Tehkää hyvä työ ommaan talloon”, hän sanoi kun lähtimme.

Luutnantti antoi paikan mihin piti suunnistaa. Se oli pieni saari suuren nevan keskellä. Saari oli korkia ja siinä oli sakea metsä. Pojat tuumasi, että nyt ei ole tarkoituskaan saata vankia pois. Oman partionvetäjänsä Lyyvaaran kanssahan tämä porukka oli aikasemmin pystynyt siihen. Tämäkin vanki oli ollu Kestilän mies, Kääriäinen Heikki, joka oli ollu vankina noin vuorokauden.

Vaan kun siinä saarella istuskeltiin niin alkoi nevalle laskeutua mustia hahmoja ja paljon. Kersantti Tuovis Erkki alkoi laittaa meitä taisteluvalmiuteen. Oli kova hanki. Hypittiin hankeen reikiä ja kaikki mustat sukset ja konepistoolit pantiin sinne, ettei meitä huomaisi. Kolme miestä hän laittoi aavalle nevalle hangen sisälle. Minä olin

yksi niistä. Toiset oli metsässä hangen sisällä.

”Eikä ammuta ennen kuin minä aloitan”, näin sanoi kessu.

Oli jännä paikka. Venäläiset hiihteli rauhallisesti ja vetivät ahkiota, jossa oli vanki. Näytti, että venäläiset meni saaren kahta puolta. Kohta alkaa tappelu. Ne tuli kaikessa rauhassa, eivät aavistaneet mitään. Sitten petti Vanhan Parkkarin hermot, ja se huuti: ”Nyt joutuin pakoon!”

Niin venäläiset kuuli huudon ja pysähtyivät, kääntyivät rauhallisesti oikealle ja menivät, veivät vangin mukanaan. ”Min-kälaisen raportin teet luutnantti?”, joku kysyi. ”Sotilas ammuttais jos tekis tämän möhlyksen.”

Istuimme aikamme ja palailimme kämpille.

Tällä reissulla oli Kylmäaho Teuvo, Leinonen Antti ja Lotvonen Joonas Kestilän miehiä.

(Haastattelunauhalta)

Joonas Lotvonen

Kuittijärven laivastossa 1943

Kuittijärven laivaston päällikkönä kesällä 1943 oli luutnantti A.J.Holma ja hänen veljensä Johannes Holma oli alikersanttina. Varapäällikkönä oli kansakoulunopettaja Varama pioneerikomppaniasta. Holma ja Varama olivat kumpikin myös Uhtuan suunnan laulukuoressa. Holma oli tuonut Kuittijärvelle merirysän sillä puheella, että porukalle pyydetään kalaa. Pojat eivät vain tykänneet siitä, että pääasiassa ne menivät Vaaralaan divisioonan herroille.

Kuittijärven laivasto käsitti runsaan joukkueen. Pikaveneitä oli neljä ja kaksi keskimoottorivenettä dieselmoottorilla. Ne olivat hinaajia. Oli kaksi melko pitkää siltajaksoa ponttoonien päällä, joita ne hinasivat. Sitten oli vielä Ilo-niminen rautaproomu, jota myös käytettiin hinaukseen. Sillä kuljetettiin rahtitavaraa Jyvälahteen ja Vuokkiniemeen.

Toisen keskimoottorin nimi oli Ahven. Se oli venäläinen puurakenteinen alus.

Kuittijärven laivaston alus Ahven Vuonnisjoen laiturissa. (Kuvan om. Hilikka Junkkari).

Suomalaiset olivat löytäneet sen erään lahden pohjukkaan kätkeytyneenä. Ahven oli bensiinikäyttöinen moottorivene. Suomalaiset laittoivat siihen voimanlähteeksi 4 Fordin moottorin kahdella silinterillä. Hyvin se toimi. Miehistöä Ahvenessa oli kapteeni, perämies ja messipoika.

Ahven liikennöi säännöllisesti Vuonnisen joen varressa olevasta satamasta Jyvälahteen kuljettaen pääasiallisesti lomalaisia ja jonkin verran myös rahtitavaraa. Matkaa Jyvälahteen oli noin 50 km. Lähtö oli aamulla klo 7 ja klo 5 illalla oltiin takaisin. Syysmyrskyssä nyökätessään vene jonkin verran natisi.

Laivasto perustettiin vasta keväällä 1943. Sitä ennen kesinä 41 ja 42 siltakomppania oli hoitanut kuljetukset. Kirvesmiehet ja moottorimiehet laivastossa olivat vapaaehtoisia. Minut määrättiin satamakapteeniksi. Yhden kuukauden olin väepelinä, sitten pioneeri- ja asevaraston hoitajana

sekä bensamikkona.

Kesällä 44 siltakomppanian hoito oli saksalaisilla. Laivaston päälliköksi oli tullut luutnantti Helge Elo Lahdesta. Hänen toimistonsa oli saksalaisten pitkän parakin toisessa päässä. Veneitäkin jouduin ajamaan. Kesällä 44 ajot olivat jo melkein yksinomaan saksalaisten ajoja. Lopussa laivastomme alistettiin Kiannan laivastoon.

Kestisiä ei tässä laivastoporukassa ollut. Pulkkilasta oli Arvo Karppinen-niminen mies ja Vaalasta kaksi miestä, Antti Kovalainen ja Arvo Leinonen.

Talvella kirvesmiehet kunnostivat veneitä ja moottorimiehet moottoreita. Käytössä oli iso halli, mihin tuotiin aina alus kerrallaan. Siellä oli myös kaminalämmitys. Talvella yritettiin käyttää lumikiitäjää, jossa oli lentokoneen potkuri. Se ei oikein onnistunut. Kuorma-autoilla ajettiin myös, mutta se oli epävarmaa, sillä toisinaan auto upposi jäihin.

Asuntona meillä oli Molkystä tuotu iso rakennus, johon tehtiin väliseinä ja kahta puolta tiilikakluuni. Toimistorakennuksessa asuivat päällikkö, sihteeri ja konemestari. Joukkue oli alistettu divisioonalle.

Vesilläkin tapahtui monenlaista. Kerran olin yhden Raahan pojan Patasen Reinon kanssa tuomassa perunalastia Ponkalahdesta rautaveneellä, jota pieni hinuri hinasi. Emme ehkä olleet osanneet lastata sitä oikein tuulelle. Jouduimme ankkuroimaan selälle tullessa ja ryhdyimme siirtämään lastia enemmän perälastiksi.

Silloin Jyvälahdesta tulossa ollut pikavene meni ohitse. Siinä oli kaksi kapteenia ja pastori ja Paavo Satokangas-niminen poika ajoi venettä. Kun hän oli lähtenyt ajamaan täyttä vauhtia aallokossa Vuokkiniemen suuntaan, oli veneestä haljennut pohja. ja vene upposi. Venemies hätäntyi niin, että hyppäsi veneestä ja lähti uimaan ja hukkui aallokossa. Muut ymmärsivät pysyä ve-

neen varassa, kunnes saivat apua. Toinen kapteeneista oli Pentti Valkonen, joka sitten kaatui Torniossa.

Naaraamalla ei venemiehen ruumista löydetty. Sitten saatiin Helsingistä kaksi sukeltajaa. Ongelmia meinasi tulla, kun ilmaletku uhkasi jäätyä. Ilmaa letkuun saatiin pumpulla, jota me turkit päällä hiki hatussa pumppasimme. Silti sukeltaja piti kiireesti vetää ylös, kun ilma meinasi loppua. Venemiehen ruumista ei löydetty. Siivilit siellä sanoivat, että Kuittijärvi ottaa joka vuosi uhrinsa.

Varhaisempina kesinä oli tapahtunut se tunnettu sotilaspappien haaksirikko Pirttilahdessa. Moottorivene ajoi karille ja papit olivat monta tuntia vesikivellä kaulaa myöten hyisessä syksyvedessä. Aamun valjetua heidät pelastettiin Vuokkiniemen rantaan.

Ilmari Leinonen

Sinä yönä oli lähtö lähellä

Oli 17. päivä lokakuuta vuonna 1943. Joukkueemme (2/9K/III/JR 11), jonka johtaja oli luutnantti Hyry, oli Uhtuan suunnalla ns. Saarisen kukkulalla. Se oli asemasodan aikaa ja vain vartiovuorot työllistivät meitä. Vartiovuoroni sattui aamuyöhön kahden ja neljän välille. Se potero jossa vartioin oli päätien puolella. Toinen vartiopaikka oli vasemmalla Etukukkulan puolella.

Kun vartiolle tuli vaihto ja tulimme kaverin kanssa korsulle, ryhmänjohtaja Kangasniemi kysyi, kuuluiko siellä ääniä tai liikettä. Vartiokaveri vastasi hänen puolel-

taan kuuluneen jotain pientä napsetta. Meillä ei silloin ollut korsuvartiota, joten Kangasniemi lähti ottamaan asiasta selkoa.

Korsun ikkunan vieressä oli pöytä ja penkki. Istuin penkille aikomuksena kirjoittaa kirje tyttöystävälle. En ehtinyt kuin aloittaa kirjoittamisen kun ikkunassa jysähti. Lasi tuli sisälle ja karbidilamppu putosi lattialle ja sammui. Pojat tuumasivat, että tulipa piiskan ammus lähelle. Mutta se olikin käsikranaatti, joka ei päässyt korsuun, koska ikkunassa oli harva lautaluukku suojana.

Samassa alkoi tulla konepistoolin kuulia

ovesta ja ikkunasta. Joukkueen johtaja yritti soittaa komentopaikalle, mutta sieltä ei vastattu. Meillä oli lähellä radio ja lähellä oli toinen korsu. Joku pojista huusi radioon: ”Ryssä on korsulla!”

Kangasniemi oli ulos mennessään huomannut, että vihollisia juoksee korsun ympärillä. Hän juoksi aseisiin, haki aseensa ja saikin ammuttua kaksi vihollista korsun oven ulkopuolelle. Venäläisiä oli yhdeksän miestä, joista osa pääsi ovelle. He heittivät korsuun neljän kilon kasapanoksen, johon oli sidottu munakäsikranaatti. Käsikranaatti onneksi irtosi kasapanoksesta ennen kuin räjähti. Käsikranaatteja tuli useita ja viisi miestä haavoittui kahakassa.

Taavi Törmälehto ampui ikkunasta kaksi lippaallista konepistoolilla ja syöksyi ulos aseisiin. Minä olin haavoittunut, mutta pääsin liikkumaan ja lähdin Perälän jäljessä ulos ja aseisiin. Yksi ryssä lähti pakoon omiensa luo, mutta meni valomiinaan. Pojat ampui häntä konekiväärillä. Häntä sattui oikeaan käteen ja jalkaan. Otimme miehen vangiksi.

Kun tilanne rauhoittui, meitä haavoittuneita lähdettiin viemään JSp:lle ja edelleen Vaaralan kenttäsairaalaan. Siellä jalastani leikattiin kaksi sirpaletta. Vangille annettiin lisää verta. Siitä jatkettiin Vuonnisen kenttäsairaalaan, jossa vanki yöllä kuoli. Oli se

ihmemies, ettei yhtään valittanut, vaikka käsi ja jalka oli poikki. Vanki kertoi, että partio oli koottu miehistä, joilla oli 10–20 vuoden vankeustuomiot. Heidät olisi armahdettu, jos he olisivat saaneet tuhotuksi Etukukkulan ja Saarisen korsut.

Minun matkani jatkui Hyrynsalmen kautta Ouluun sairaalaan. Aikaa kuluikin niin paljon, että vasta tammikuulla palasin yksikköni samaan korsuun, jossa haavoituin.

Se napse, jota vartiotoverini kuuli, johtui siitä, että vihollispartio katkoi piikkilankaesteitä. He pääsivät pimeän yön turvin korsulle asti. Jos ryhmänjohtajamme ei olisi lähtenyt ulos ottamaan selvää äänistä, olisi koko porukan voinut käydä huonosti. Tämä alikersantti Kangasniemi kaatui Torniossa saksalaissodan alussa. Hän oli kelpo sotilas kaikin puolin.

Edellä mainitusta Taavi Törmälehdosta oli tehty Mannerheim-ristin ritari vuonna 1941 Äänislinnan valtauksen jälkeen. Tässä hyökkäyksessä hän osoitti poikkeuksellista rohkeutta ja taitavuutta. Hän haavoittui taistelussa, ja risti luovutettiin sotasairaalaan. Taavi haavoittui sodassa kaikkiaan kolme kertaa.

Pauli Lotvonen

Tällä paikalla sijaitti korsu, josta Pauli Lotvonen edellä kertoo. Miehet kävivät paikalla kesällä 1994. Kaverit kertoivat, että tällä paikalla Pauli meni pitkäksi aikaa aivan myräksi, eikä ihme. Pauli keskellä oikealla puolellaan velipoika Ilmari ja ympärillä joukko nuorempia. (Kuvan om. Seppo Karppinen)

Eräs lokakuun aamu Uhtualla

”Nyt on pojat piru merrassa – akka on toisella rannalla!”, oli herätysshuuto II/JR 11:n luutnantti Väinö Mäkelän joukkueen pojille eräänä lokakuun aamuna 1943 Uhtuan ja Rukajärven välisellä kenttävartiolinjalla Alajärvellä (vienankarjalaiselta nimeltään Alijärvi). Korsu sijaitti pienellä kannaksella järvien välisessä salmella länsirannalla.

Hirtehishuumorilta vaikuttava herätys oli tosi, sitä ei kukaan epäillytkään. Tunsimmehan sanantuojan sotamies Niilo Tiikkajan mieheksi, joka ei turhia herätyksiä

järjestellyt. Siinä kaikessa kiireessä ehti jo joku vitsailla naisten näkemisestä, olihan kyseessä oleva Tiikkaja poikamies, vieläpä niin sanottu vanhapoika.

Vartiopaikallamme oli yksi konekivääri- ja yksi kiväärivartio, jossa vartiossa oli nyt vuorossa Tiikkaja. Hän oli nähnyt vastakkaisella rannalla liikkujan ja todennut sen naiseksi. Vartiopaikalta oli matkaa korsulle noin 50 metriä. Hälytystä varten oli korsussa aina kookas lehmänkello ja muutama säilykepurkki, joista johti puhelintapsi var-

tiopaikalle. Tällä kertaa oli tapsi katkennut vartiomiehen kiskaistessa, joten hälytystä ei tapahtunutkaan.

Olin samaisena kuulakkaana pakkasamuna aikaisin liikkeellä. Pilkoin puita korsun edessä olevasta honkakasasta korvikkeen keittoa varten. Alikersantti Pihlajamaa, joka oli ollut edellisellä vartiovuorolla, saapui korsulle korvikkeelle ja kertoi siinä juodessamme, että hän oli kuullut vastakkaisella rannalla sijaitsevasta autiotalosta puun pilkkomista tai sitä muistuttavaa ääntä. Arvelin äänen kajastuneen oman korsumme luota. Pihlajamaan pysyessä väitteessään, että autiotalosta oli todella kuulunut ääntä arvelimme, olisiko venäläine partio taas liikkeellä.

Näillä seuduin oli partiotoimintaa runsaasti puolin ja toisin. Rintamalinjaa ei tässä kohdin varsinaisesti ollut, venäläisten linjat olivat Kuittijärven toisella rannalla. Siinä äänen todenperäisyyttä pohtiessamme tulimme siihen tulokseen, että otamme asemiemme eteen maalle vedetyn veneen ja laskemme salmea pitkin järvelle ja kierämme järveltä maihin. Järven kohdalla ei miinoitusta ollut, sen sijaan vastakkainen ranta oli miinoitettu meikäläisten toimesta. Meidän tätä pohtiessamme tapahtui alussa kerrottu hälytys.

Riensiimme heti alikersantti Pihlajamaan kanssa sotamies Tiikkajan mukaan asemiin. Heti peräämme saapuivat kaikki toisetkin. Kiireesti oli pukeutuminen käynyt, melkein samalla hetkellä oli asemamme miehitetty. Mutta vastakkainen ranta oli jälleen tyhjä, niin kuin olimme tottuneet sen vartiovuoroillamme näkemään. Kymmenet silmäparit tähyilivät etsivästi mutta tuloksetta. Ranta oli autio lukuunottamatta taloräjäjä.

Siinä asiaa harkitessa tuli jos jonkinlainen johtopäätöstä. Jotkut olivat sitä mieltä, että avataan tuli autioon taloon, kun matkaakin oli vain 300 metriä. Emmehän uskooneet naisia olevan mailla ei halmeilla. Ole-

timme kysymyksessä olevan harhautuksen, olivathan venäläiset koko syksyn yrittäneet saada vankia. Ehkä kyseessä oli naiseksi pukeutunut mies, joka yritti saada meikäläiset peräänsä ja ansaan. Tiikkaja ei hyväksynyt tulen avaamista, hän oli selvästi erottanut naisen piirteet.

Nyt oli vain lähtö veneellä salmea alas järvelle, ja kaikki kävi kuin huomaamatta. Seisoimme veneessä, vain soutaja ja peränpitäjä istuivat. Epäilimme väijytystä, kun tulta ei avattu laskiessamme parinsadan metrin matkan salmea hyvässä myötävirrassa. Näin veneessä seisoessani, että tuvan ja lautaeteisen välinen ovi avautui. Näin sisälle menevän hahmon, mutta mitään tarkempaa en osannut sanoa. Kiersimme veneellä pienen lenkin järvellä miinoituksen päästä ja pääsimme rantaan.

Hiivimme kyyryssä ladon suojassa kohti taloa kuloheinän vallassa olevia peltosarkoja pitkin. Pääsimme onnellisesti vanhan hirsiladon varjoon. Siinä nurkalta tähyillessämme teimme sen huomion, että pellon ojat olivat meille epäedulliset: olisi syökyttävä ojasta ojaan sarkojen yli. Näitä pohtiessamme pisti nainen autiotalon ikkunasta pänsä ulos ja kohotti kätensä huutaen samalla: ”Älkää ampuko, me antaudumme!” Huuto kuului selvällä suomen kielellä. Vastaukseksi kehotimme talossa olevia tulemaan luoksemme.

Kun siinä ladon nurkalla kyyryssä odotimme kaikkeen varautuneina, marssi tuvasta luoksemme kaksi reipasta tyttöä. Kysyessämme heidän joukkonsa vahvuutta he ilmoittivat olevansa vain kahden. Varustauduimme heti palaaman ja käskimme tyttöjä mukaamme. Toinen tytöistä sanoi, että heidän varusteensa olivat talossa ja kysyi, emmekö lähtisi niitä noutamaan. Sanattomina katsoimme toisiamme. Oliko tässä sittenkin jotain vinossa, aiottiinko meitä ansaan? Emme lähteneet varusteita hakemaan vaan komensimme toisen tytöistä noutamaan ne toisen jäädessä kansamme ladon suojaan

odottamaan. Pian hän saapuikin kahden reipun kanssa. Tarkastimme reput päällisin puolin varovaisuussyistä. Kanssamme ladon kupeella odotellut tyttö tuntui olevan puheliasta laatua. Pian siinä selvisi matkan tarkoitus.

Molemma neitokset olivat Vienan Kemissä erään sanomalehden palveluksessa. Heidät oli edellisenä iltana tuotu venellä Kuittijärven yli Uhtualta. Heille oli annettu tehtäväksi ottaa yhteys vienankarjalaisiin paikallisiin asukkaisiin, jotka olivat jääneet kiiren keskellä evakuoimatta ja asuivat suomalaisten valtaamalla alueilla. Tähän siviilien keskuuteen oli jotenkin päässyt pesiytymään vakooja, joka radiolähettimellä piti yhteyttä venäläisiin. Tältä vakoojalta tytön oli tarkoitus saada kartat suomalaisten joukkojen sijainnista, huoltoelimestä ynnä muusta. Venäläisten johto oli nähnyt hyväksi lähettää naispartion, koska siviiliväestön keskuudessa oli vain jokunen 60–80-vuotias mies mutta naisia satamäärin.

Toinen tyttö oli paljon hiljaisempi, häneltä ei puhe luistanut. Kyselyjen kautta selvisi, että hän oli suomalaissyntyinen, kotoisin Evijärven pitäjältä. Olimme siis melkein naapureita, olihan osa joukkueen pojista kotoisin Keski-Pohjanmaalta.

Siinä seuralaistemme kanssa puhellessa olimme saapuneet veneemme luo. Täysi

lasti siihen tulikin. Ilman ollessa tyyni pääsimme hyvin liikkeelle ja varovasti soutaen rannalle. Jo rantaa lähestyttäessä nousivat asemissa olevat miehet ylös ja lastin erikoisuudesta johtuen juoksivat rantaan meitä vastaanottamaan.

Tämä lokakuuisilla aamutunneilla tapahtunut hälytys päättyi tavallisuudesta poikkeavalla tavalla. Korsulle saavuttaessa pojat, joilla oli vielä aamukorvikkeet keittämättä, keittivät ne ja paistoivat vielä räiskäleitä. Eikä vieraita suinkaan jätetty ilman kestitystä.

Korviketta juotaessa saapui komppaniamme päällikkö kapteeni Lauri Saario korsullemme. Hän on nykyisin lääkintöneuvos ja Jyväskylän keskussairaalan ylilääkäri. Kylä päällikkö ihmetteli vieraitamme. Komppanian komentopaikka sijaitsi 2–3 kilometrin päässä tukikohdastamme. Siellä vartiomies oli nähnyt tukikohdassamme liikettä. Sen vuoksi kapteeni Saario oli ottanut mukaansa nuorista, juuri rintamalle saapuvista ikäluokista muodostetun joukkueen.

Vieraamme lähtivät päällikkömme mukana kohti kuulusteluja ja leirejä, joista heidät sitten aikanaan palautettiin Neuvostoliittoon. Me jäimme pitämään vartioita näille ”Kalevalan kankahille”.

Eino Kentala

Joulumuisto

En muistele tätä 43 (52) vuoden takaista joulua sen vuoksi, että haluaisin erikoisesti sitä muistella. Lähinnä toivon, että nykyisinä yltäkyläisyyden päivinä tämä tarina herättää meissä kateellisissa ja ahneissa suomalaisissa uusia ajatuksia. Yritän kuvata kyseisen jouluaaton tapahtumat mahdollisimman totuudenmukaisesti.

Sillä kertaa meillä oli hyvä tuuri. Asuimme hirsikämpässä linjojen takapuolella. Aaton askareisiin kuului vain asunomme puhdistus ja vaatteitten korjausta. Sekään ei ollut vaikeata, koska enin osa joukkueesta oli -22 syntyneitä.

Aaton lämpötila oli vain 2–3 astetta kylmän puolella. Lämmin sää auttoi minua joululahjan antamisessa pojille. Aamuhämärissä tuli sanottua joukkueen pojille, että leikkaan tänä päivänä ilmaiseksi niin monta tukkaa kuin pystyn, koska en voi muuta joululahjaa antaa. ”Liikettäni” harjoitin kannon nokassa ulkona. Aika saavutukseen mielestäni ylsinkin: kaikki muut päät tulivat juhlapakettien, vain kolme jäi tekemättä – oma pää mukaan lukien. Syy keskeytykseen oli se, että käteni kieltäytyi lo pussa toimimasta.

Aattoillan hämärtyessä haimme vedessä keitettyjä, suolalla maustettuja riisiryynejä ja pakin kannellisen luumusoppaa kenttäkeittiöstä. Ateria nautittiin hiljaisuuden valitessa kuka missäkin istuen.

Myöhemmin iltamissa toi lähetti sellaista tietoa, että meidän pitäisi pysyttäytyä kämpässä, koska komppanianpäällikkö ja joukkueenjohtaja haluaa käydä toivottomassa hyvät joulut. Kyllä he kävivätkin sen tehtävän suorittamassa. Muistan, kuinka komppanian päällikkö toivoi, että joulusta -44 voitaisiin viettää rauhan aikana – ja sehän toteutuikin.

Jouluviikolla ei komppanian postista

jaettu paketteja, ne säästettiin aattoillaksi. Joulupukin tullessa vääpeli kantoi säkillä paketteja. Olihan tietysti monella varakas koti, josta oli laittaa pojalle tai aviomiehelle paketti jouluksi, mutta joukkueessa oli myös paljon niitä, joiden omaiset eivät köyhyyden takia siihen pystyneet.

Seurasin yläpetiltä pakettien aukomisia. Moni sai kynttilän, jonka he heti sytyttivät. Valoa oli tuona iltana yltäkylän.

Mielenkiinnolla seurasin kahden perheellisen miehen paketin avaamista. Korpraalin vaimon lähettämässä oli villasukat, kynttilä, kirje ja vehnäpullia. Kirje kuitenkin näytti olevan parasta. Lieneekö korpraali aavistanut, että vuoden päästä hän ei voikaan lukea; hän nimittäin menetti näkönsä Karjalan kannaksella loppuiäkseen.

Se toinen paketti minua kiinnosti, koska se oli kersantille, joka oli meidän joukkueen varajohtaja. Hän oli ison talon isäntä Keski-Pohjanmaalta. No, ruokaahan siinäkin tietysti oli, esimerkiksi kovasti voita.

Kun hän oli aikansa tutustunut pakettinsa sisältöön, hän ikäänkuin heräsi todellisuuteen. Hän huomasi katseemme, meidän, joille ei pakettia ollut tullut. Hetken mietittyään hän kysyi minulta, että saiko sinä pakettia. Vastasin kieltävästi. Omaiseni eivät hyvästä halustaan huolimatta olleet voineet paketteja toimittaa. Silloin kersantti otti puolen kilon meijerivoipaketin ja sanoi, että tykkäätkö sinä huonoa, jos minä annan sulle tämän.

Olen muistanut tämän kersantin ja voipaketin siitä asti. Voipaketti on ollut parhaita joululahjojani.

Mielestäni meidän pitäisi oppia joskus antamaan – eikä aina vain saamaan.

(Kirjoitus on julkaistu aikaisemmin Veteraanin Joulussa vuonna 1986.)

Ensio Kemppainen

Näitä retkiä en unohda koskaan

Me vanhat metsänkävijät opimme saamaan lintuja entisaikaisilla suustaladattavilla rihlakkotussareilla. Näin heikoilla aseilla oli päästävä näkymättömänä lähelle saalista. Maaston käyttö oli opittava tekemään aran linnun ehdoilla, jottei sopimaton lähestyminen olisi ajanut sitä liian varhaiseen lentoon.

1920 -luvulla oli monien metsäkyläläisten hankittava ruoka metsästyksellä ja kalastuksella. Kotieläinten ruuat oli niitettävä ja koottava rimpisoilta ja purojen varsilta. Niin oli meidänkin tehtävä.

Itse hankin jo 12 -vuotiaana ensimmäisen vanhan rihlakkoni. Vanhemmalta veljeltäni, joka oli palkkatyössä kauppa-alalla, sain vähän rahaa siihen. Isänikään ei pelännyt aseiden vaarallisuutta. Myyjä opetti sen käyttöön. Opin pian ampumaan pilkkaan paremmin kuin tämä opettajani. Metsästys oli kovin kiinnostavaa nuorelle pojalle. Ruudin mitta oli oltava hyvin vakio ja lyijystä valettavien luotien juuri sopivan kokoisia.

Lumipukuinen sotilas sulautui talvella tehokkaasti ympäristöön. Kuvassa Johannes Rahikainen, tällä kertaa Suomikonepistoolin kanssa. (Kuvan om. Johannes Rahikainen)

Varmaan tällainen metsänelämä ja metsäntuntemus oli hyväksi myöhemmin sotaretkilläkin. Olihan luonnossa liikkuminen ja maaston taitava käyttäminen myös partioretkillä tarpeen.

Muistan niiltä ajoilta erään kuusamolaisen kaverin, jonka kanssa usein korsun nurkassa muistelimme kaikki poikavuosimme metsästysretket. Olimme yksimielisiä siitä, että partioretkillä on oltava samat taidot kuin riistaa pyytäessä.

Tämä Liikasen poika palasi aina vaikeiltakin partioretkiltä kuin riistametsiltä kansanaan! Kävimme asemasodan aikana Uhtuan suunnalla hänen kanssaan useita kertoja oravametsällä. Ammuimme oravia, koska oravannahat olivat silloin Suomessa kysytyjä.

Ei meillä sattunut ”naapurin” kanssa yhtään törmäilyä näillä oravaretkillä. Kurkisen Pauli kyllä aina varoitteli: ”Älä lähde täällä oravanpyyntiin. Vaikka paruskit satuisivat tulemaan vastaan!” Me vain puettiin puhtaat lumipuvut ylle ja sukset jalkoi-

hin. Näin kevättalven kirkkaat päivät kuuluivat hupaisesti Karjalan komeissa kuusikoissa. Ja oravia oli vaikka kuinka paljon. Lintuja taas tavattiin aivan harvoin.

Kaverini oli oppinut siviilissä valmistamaan orava-perunakeittoa. Joka kerta metsältä palattuamme valmistimme hyvän lounaan römpsässä kaminan kannella. Hyvin keitetynä oravasta lähti pihkanmaku aivan vähäiseksi, niin että hyvälle maistui aina oravalounas, kun palattiin hauskoilta metsästyretkiltä.

Isänmaa, isoisä ja minä

Meidän on helppo sanoa: ”Suomi on ollut 75 vuotta itsenäinen.” Mutta me emme taida tajuta, mitä itsenäisyys on ja mitä isoisämme ovat tehneet sen puolesta. Monet ovat haavoittuneet ja jotkut ovat myös kuolleet isänmaan puolesta.

Minun isoisäni esimerkiksi on kokenut kovia jatkosodan viimeisinä vuosina. Venäläisten luoti osui isoisäni reiteen. Hänen jalkansa on sen takia vielä joskus kipeä, ja hänen reiteensä jäi luodin arvet.

Mutta ei tässä vielä ollut kaikki. Isoisäni ja hänen kaverinsa piti mennä sota-aikana merenlahden toiselle puolelle. He soutivat pienellä veneellä Viipurinlahdella ihan rauhallisesti, kunnes mitään pahaa aavistamatta he soutivat miinaan. Isoisäni lensi kauas ilmaan, mutta onneksi hän ei istunut kave-

Partioretkillä ja myös silloisilla oravametsillä oli suomalainen pystykorvakivääri hyvin käypä ase. Myöskin huomiokyky ja kauaskantava silmä olivat samoissa tehtävissä sellaisia hyveitä, joita ei jokaisella ole. Kuusamolaisella kaverillani huomasin olevan partiomiehen ja metsästäjän hyvään kiikariin verrattavat silmät ja huomiokyvyn.

Johannes Rahikainen

rinsa paikalla, sillä hänen kaverinsa kuoli. Toiset kaverit saarella kuuluivat avunhuudot ja tulivat viime hetkessä isoisälleni apuun. Hän oli kohmettunut, koska silloin oli jo kylmä syksy.

Itsenäisyys on minulle tärkeä asia, koska en minä haluaisi, että Suomi olisi jonkun muun maan alaisuudessa eikä voisi päättää omista asioistaan. Meidän pitää olla erittäin kiitollisia isoisillemme, jotka hankkivat Suomen maalle itsenäisyyden.

(6-luokkalaisen Sari Turusen aine Elimäellä Suomen itsenäisyyden juhluvuonna 1992 isoisästään Eino Turusesta)

Sari Turunen

Kuin pikkulintu ja haukka

Oli juhannuksen aatonaatto vuonna 1944. Olimme heränneet tykistön ammuntaan kahden paikkeilla aamuyöllä. Kuuntelimme, oliko se oman tykistön vai vieraan tulitusta. Mielipahaksemme totesimme, että ääni tuli Laatokalta.

Myöhemmin kävi selville, että se oli naapurin laivaston maihinnousun valmistelua Tuulosjoen suulle. Ilmassa oli useita vihollisen lentokoneita. Ne seurasivat maihinnousun valmistelua ja tulituksen tehoa. Meistä maalla liikkuneista ne eivät sanottavammin välittäneet, vaikka liikuimmekin niiden lentoalueen laitamilla.

Kulkiessani asuntoni pihalla huomasin

yhden maataistelukoneen poikenneen suunnastaan ja kääntyneen meille päin. Minulle tuli kiire. Vitelen-joen korkea rantapenkkä oli lähellä ja sukelsin sen suojaan. Luulin jo että olin selvinnyt, mutta en ollut. Kun kone lensi ylitse, se pystyi ampumaan myös taakse päin ja se myös teki sen.

Onneksi siinä vieressä oli käytössämme oleva sauna. Syöksyin sen taakse. Kone palasi parikin kertaa, mutta aina ehdin kiertää saunan päinvastaiselle puolelle ja säästyin osumilta. Sauna siinä kärsi, mutta onneksi henkikulta säästy.

Onni Suokas

Kuvaus allekirjoittaneen kuvassa olevan harmonikan kohtalosta ja vähän muustakin

Elimme vuoden 1944 kevättä Karjalan kannaksella, Kuuterselän maastossa. Se oli asemasodan rauhallista aikaa. Olimme takana etulinjasta reservinä. Asuntonamme olivat parakit.

Kävin kotilomalla. Koska jo silloin jonkin verran näpertelin hanuria ja myös omistin sellaisen, niin poikien toivomuksesta toin sen rintamalle mukani. Kulutimme varsin huoletona aikaa soitellen, laulellen ja korttia pelaten. Odottelimme vain, mitä tulevaisuus tuo tullessaan.

Sitten ennen juhannusta saimme siirron etulinjaan. Tiedustelu kertoi venäläisten valmistelevan läpimurtoa asemeimme. Täs-

sä vaiheessa jätin hanurin huoltoporukan kuormastoon toivoen sen siellä parhaiten kulkevan mukana.

Muutaman päivän päästä venäläinen, jota silloin kutsuimme ryssäksi, tekikin kaksi epäonnistunutta hyökkäystä asemeimme. Kului muutamia päiviä. Vihollisen puolelta kantautui pahaenteistä liikehdintää sekä kalustojen kuljetusta.

Pelkäsimme pahinta, joka myös osoitautui aiheelliseksi. Eräänä aamuna kello 7 oli kuin taivas olisi revennyt. Kaikki vihollisen tykit ja heittimet alkoivat puhua omaa karua kieltään. Sitä kesti yli kolme tuntia. Olimme silloin suojassa sitä varten valetus-

Oiva ja hanuri niinä päivinä, kun vielä soiteltiin, otettiin aurinkoa ja pelattiin korttia alkukesällä 1944 Kuuterselän maastossa. Tällä kertaa hanuri kaverin käsissä, Oiva seisoo takana. (Kuvan om. Oiva Väyrynen)

sa bunkkerissa. Melu oli suorastaan hirvittävä. Ilma oli tulimerenä kranaattien jatkuvasta räiskeestä.

Joku rukoili polvillaan Jumalaa avuksi. Katselimme vakavina toisiamme. Tänneäkään ei voinut jäädä. Piti päästä juoksuhautaan. Ensin syöksyi ryhmän johtaja ulos. Hänen vilkaistessaan taakseen näin hetken hänen veriset kasvonsa. Tulen hieman laannuttua syksyin ulos muiden seurattessa mukana. Niin pääsimme juoksuhaudan ampu-mapesäkkeisiin, tavallaan kuin turvaan. Ei aikaakaan niin naapurin puolelta alkoi kuulua selkäpiitä karmiva ”uraa”-huuto vihollisen syöksyessä asemiamme kohti.

Alkoi ankara tulitaistelu, jossa ei luoteja säästely puolin eikä toisin. Hyökkäysvau- nujen tullessa kuvioihin saimme käskyn jättää asemat. Juoksimme luotien vinkues- sa ja tankkien vielä tulitusta säestäen var-

maankin ennätysajassa metsän suojaan ja turvaan.

Sinne jäi repussa oleva henkilökohtainen omaisuus. Myös harmonikka oli jäänyt, koska kuormastokin oli jouduttu jättämään. Kenraali Laguksen miesten kertoman mukaan he olivat kantaneet mainittua hanuria, mutta hylänneet sen painon takia ja ampu- neet siitä läpi. Hiukan myöhemmin paikal- le tullut Lotvosen Ilmari tunnisti tien ohes- sa lojuvan hanurin ja täydensi vielä hävi- tystä vetämällä puukolla palkeet halki tode- ten samalla: ”Jos ei sillä Suomen poika soi- ta, niin ei soita naapurikaan!” Näin surkeal- la tavalla päättyi tämän hanurin tarina.

Jäljestä päin ajatellen ihmettelin, miten voi sellaisesta hornankattilasta selvitä heng- gissä. Myös siviiliväestön hätä kuvastui erään mökin ovessa olevasta kirjoituksesta, jonka lause on jäänyt lähtemättömästi mie-

leeni: ”Sota on ihmiskunnan vitsaus. Lie- vittäkää heidän kärsimyksiään jättämällä polttamatta rakennukset!”

Myöhemmin venäläisten kanssa solmi- tun rauhansopimuksen sekä sopimuksessa määrätyn artiklan mukaan oli saksalaiset ajettava maasta pois, jos he eivät vapaaeh- toisesti lähtisi. Niin sitten kävikin. Etenim- me Tornioista kohti Rovaniemeä saksalais- ten vetäytyessä edellämme.

Mutta Vojakkalassa saksalainen teki ra- jun vastaiskun. Jouduimme saksalaisten tu- len alla perääntymään noin viisi kilometriä. Tilanne meidän osalta oli kriittinen. Myös sotaväsymys oli jo jonkin aikaa vallinnut joukoissamme.

Eräs hyvä tuttavani, nyt jo manan maille mennyt, tuli luokseni ja kertoi, että illalla pimeän tullen muutamia heistä pakenee Ruotsiin. Venekin oli jo valmiina rajajoen ylittämistä varten. ”Jos henkesi on rakas, liity joukkoon”, hän sanoi minulle.

Tilanne oli niin vakava, etten voi kieltää, etteikö mieli tehnyt liittyä joukkoon. Taju- sin, että rajajoen toisella puolen sota voi olla ohi ja henki säästynyt. Tuntui kuiten- kin pahalta ajatella, että olisi jättänyt ase- veljet pulaan pakenemalla. Niinpä annoin

hänen ymmärtää, että minä jään, käyköön sitten miten tahansa. Aamun valjettua tote- sin poikain suunnitelman toteutuneen.

Kaikesta huolimatta henki säästy, vaika joskus läheltä piti. Suomen Käsivarressa hiihdin saksalaisten miinaan, josta muisto- na ovat ikuiset arvet kehossani. Henki kui- tenkin säästy ja arvetkin aikaa myöten pa- ranivat. Mutta henkiset arvet jäivät vaivaa- maan vuosiksi. Sota oli jättänyt jälkensä hermostoon. Vielä vuosia sodan jälkeen olin sodassa ja taistelin unessa kuoleman kielissä vihollista vastaan heräten usein omaan hätähuutooni. Mutta, kuten sano- taan, aika parantaa haavat. Niin myös omalla kohdallani sotaunet ovat jo histori- aa.

Lopuksi vielä terveiset tuleville sukupol- ville: Me vielä elossa olevat veteraanit so- dan kauhut kokeneina hartaasti toivomme, ettei historia näiltä osin enää toistaisi itse- ään. Sitä toivomme, että saisimme elää rau- hassa vapaassa isänmaassa vapaana kansa- na ja itse päättää omista asioistamme. Tä- hän rauhan sanomaan me veteraanit toi- vomme teidän nuorten yhtyvän, sillä meillä on menneisyys, mutta teillä tulevaisuus.

Oiva Väyrynen

Eräs muistelus kauhun hetkistä

Oli heinäkuun kolmas päivä vuonna 1944. Elettii vaaran hetkiä isänmaan kohtalosta. Palvelin I/JR 12:n jääkärijoukkueessa konepistoolimiehenä. Yksikkömme oli Ihan- talasta pari kilometriä lounaaseen Vakkilan kylässä, josta avautui laaja peltoaukeama Ihantalan suuntaan. Vakkilan kylän puolei- nen laaja avo-ojitettu pelto oli edellisenä

syksynä kylvetty rukiille. Se oli nyt vihollis- selle hyvänä suojana edetä ojia pitkin ase- miemme eteen.

Paikassa, missä olimme, asuinrakennus oli tuhoutunut, mutta pihamaalla oli kalli- olle rakennettu iso betonikellari, missä joukkue majaili. Etuvasemmalla jonkin matkan päässä oli luhistunut perunakuop-

pa. Se oli hyvä vartiopaikka. Lähtiessäni vartion vaihtoon alkoi vihollisen tulitus. Pst-tykin ammus osui kallioon melko lähellä selkäni takana.

Tunsin kypärän takaosassa kolahduksen. Vasemman lavan alla tuntui kuumalta. Oletin sirpaleen iskeytyneen siihen ja palasin takaisin kellariin. Pojat tutkivat tilanteen ja totesivat, että puseroon oli kalliosta irronnut kiven sirunen aiheuttanut tummentuman. He toivottivat onnea vartiopaikalle.

Ehdittyäni montulle vihollisen tulitus koveni. Oli odotettavissa hyökkäys. Pian joukkueenjohtaja luutnantti Uno Keränen tuli samaan monttuun. Ruispellon ojasta lensi luutnantin jalkoihin käsikranaatti. Naapurin heitto oli ollut liian hätäinen, sillä luutnantti ehti nakata kranaatin takaisin. Kranaatti räjähti ilmassa ja yksi sirpale luisi kypärän kautta konepistoolin perään enempää vahinkoa aiheuttamatta.

Vihollisen hyökkäys onnistui suuren ylivoiman turvin. Joukkueen oli jätettävä asemansa. Joukkue oli miehiä menetettyään supistunut alle kahdenkymmenen. Vastaiskuun saatiin toisesta komppaniasta joukkue avuksi. Vastaiskuu palautti entiset asemat.

Talon navettarakennus oli säilynyt. Siitä etuoikealle metsän laidalla oli iso kivi, jossa oli pitkä uloke. Sen alla olevassa isossa

onkalossa oli ollut vartiossa sotamies Viljo Lämpsä. Hänestä voi sanoa, että mieheltä puuttui hermot. Paljosta valvomisesta väsynyt mies oli nukahtanut jo ennen tilanteen alkua. Kukaan ei ollut nähnyt häntä tilanteen aikana, joten kaikki olivat varmoja, että Viljon saa poistaa muonavahvuudesta.

Kun Viljo heräsi, hän ei tahtonut uskoa, että hän oli ollut vihollisen selän takana. Pakko se kuitenkin oli uskoa, kun oli nähnyt useamman vihollisen ja yhden oman sankarin Kalle Klingin ruumiit.

Eino Pohjamon kirjassa Rauta palaa sivuilla 182–183 kerrotaan, että edellisenä päivänä vihollinen oli vallannut nämä samat linjat jääkärijoukkueelta. Silloinkin ne saatiin takaisin vastaiskulla. Navettaan oli silloin jäänyt vihollisia. Kersantti Heino Sadinmäki sekä korpraalit Toivo Keränen ja Ruben Klemetti tulittivat heitä navetan ylisiltä heinäluukuista aseista ja heitellen käsikranaatteja. Viholliset ampuivat heitä navetasta pikakiväärillä. Tässä yhteenotossa urhea soturi Sadinmäki haavoittui vaikeasti. Se oli hänelle peräti yhdeksäs haavoittuminen.

Jaakko Rasinkangas

Tapahtui viimeisenä sotakesänä

Oli h-hetki, olimme lähdössä hyökkäämään. Piti kuulema saada tuota rintamalinjaa oikastua, nehän tahto olla mutkaset. Olimme Laatokan koillispuolella. Emman (venäläisen pikakiväärin lempinimi) ampuja sanoi mulle: ”Mee sanon Aaltoselle,

että minun pitää saada toinen lippaantäyttäjä, sillä tuo on aivan sekaisin. Se vain runoilee aamuauringosta ja ryssän kypäristä.”

Minä menin sen miehen luo ja sanoin, että tehdään Luukas mahorkkasätkä, se rauhoittaa, mutta se ei saanut sätkää tehtyä,

kädet niin vapisi. Menin sitten kapteeni Aaltosen luo ja esitin sen asian. Kapu kysyi, mistä sen huomaa, että mies on sekaisin.

”No kun se ei saa mahorkkasätkää tehtyä.” Kapu sanoi: ”Tuo se mies tänne!”

Niin mentiin Aaltosen puheille. Se vain

kysyi, milloin olet viimeksi nukkunut. Ei se muistanu. Silmät oli punaset. Kapu kysyi, osaatko yksin töpinään. Sano osavansa. Niin mies pääsi huoltohommiin.

Joonas Lotvonen

Lyhyen kirjeen tarina

Elettiin perääntymisvaiheen aikaa Kannaksen taisteluissa. Muistan paikan olleen Vuosalmi, mistä tämä tarina.

Aku Lehtonen oli kotoisin Riihimäeltä. Hän oli vuotta vanhempi minua. Oikein rauhallinen mies puheissaan ja liikkeissään. En esimerkiksi nähnyt Akun koskaan juoksevan, vaikka oltiin monet vuodet yksin matkoin. Eivätkä tainneet toisetkaan nähdä.

Oli postinjako. Minulle tuli kotoa kirje ja niin myös Akulle kotipuolestaan. Menttiin männyn juurelle lukemaan, toinen toiselle puolen mäntyä, selät vastakkain.

Kranaatteja tuli silloin tällöin. Mutta se hän oli siihen aikaan jokapäiväistä.

Minulle oli vaimo kiireellä kirjoittanut

oikein lyhyen kirjeen. Siinä ei ollut montaa riviä. Kun se lukeminen loppui, lähdin kävelemään korsulle. Aku kysyi, että mihin sinulla on noin kiire. Sanoin lyhyen kirjeen syyksi.

Se oli minun pelastus varmalta lähdöltä. Korsuun ei ollut pitkä matka. Kun pääsin korsuun, kuulin kovan rysäyksen siltä puolelta, mistä hetki sitten lähdin. Menin katsomaan.

Ei ollut enää puuta eikä Akua. Sillä paikalla oli vain kranaattikuoppa. Aku oli saanut täysosuman. Ei jäänyt Akusta kovin paljoa arkkuun pantavaa.

Juhani Kamunen

Auton ratissa ja sairaalassa

Huoltopuolella minulla oli kaverina ruotsalainen automies. Kun huoltopuoli oli meidän hallussa, minun piti väkisillä opetella autolla ajo. Se sano että kaksi kuskia pitää

olla, sitä ei tiedä milloin se toinen falskaa. Niin minun piti väkisillä opetella automieheksi.

Kaikkiaan meillä oli seitsemän suurta

pa. Se oli hyvä vartiopaikka. Lähtiessäni vartion vaihtoon alkoi vihollisen tulitus. Pst-tykin ammus osui kallioon melko lähellä selkäni takana.

Tunsin kypärän takaosassa kolahduksen. Vasemman lavan alla tuntui kuumalta. Oletin sirpaleen iskeytyneen siihen ja palasin takaisin kellariin. Pojat tutkivat tilanteen ja totesivat, että puseroon oli kallioista irronnut kiven sirunen aiheuttanut tummentuman. He toivottivat onnea vartiopaikalle.

Ehdittyäni montulle vihollisen tulitus koveni. Oli odotettavissa hyökkäys. Pian joukkueenjohtaja luutnantti Uno Keränen tuli samaan monttuun. Ruispellon ojasta lensi luutnantin jalkoihin käsikranaatti. Naapurin heitto oli ollut liian hätäinen, sillä luutnantti ehti nakata kranaatin takaisin. Kranaatti räjähti ilmassa ja yksi sirpale luisi kypärän kautta konepistoolin perään enempiä vahinkoa aiheuttamatta.

Vihollisen hyökkäys onnistui suuren ylivoiman turvin. Joukkueen oli jätettävä asemansa. Joukkue oli miehiä menetettyään supistunut alle kahdenkymmenen. Vastaiskuun saatiin toisesta komppaniasta joukkue avuksi. Vastaiskuu palautti entiset asemat.

Talon navettarakennus oli säilynyt. Siitä etuoikealle metsän laidalla oli iso kivi, jossa oli pitkä uloke. Sen alla olevassa isossa

onkalossa oli ollut vartiossa sotamies Viljo Lämsä. Hänestä voi sanoa, että mieheltä puuttui hermot. Paljosta valvomisesta väsynyt mies oli nukahtanut jo ennen tilanteen alkua. Kukaan ei ollut nähnyt häntä tilanteen aikana, joten kaikki olivat varmoja, että Viljon saa poistaa muonavahvuudesta.

Kun Viljo heräsi, hän ei tahtonut uskoa, että hän oli ollut vihollisen selän takana. Pakko se kuitenkin oli uskoa, kun oli nähnyt useamman vihollisen ja yhden oman sankarin Kalle Klingin ruumiit.

Eino Pohjamon kirjassa Rauta palaa sivuilla 182–183 kerrotaan, että edellisenä päivänä vihollinen oli vallannut nämä samat linjat jääkärijoukkueelta. Silloinkin ne saatiin takaisin vastaiskulla. Navettaan oli silloin jäänyt vihollisia. Kersantti Heino Sadinmäki sekä korpraalit Toivo Keränen ja Ruben Klemetti tulittivat heitä navetan ylisiltä heinäluukuista aseista ja heitellen käsikranaatteja. Viholliset ampuivat heitä navetasta pikakiväärillä. Tässä yhteenotossa urhea soturi Sadinmäki haavoittui vaikeasti. Se oli hänelle peräti yhdeksäs haavoittuminen.

Jaakko Rasinkangas

Tapautui viimeisenä sotakesänä

Oli h-hetki, olimme lähdössä hyökkäämään. Piti kuulema saada tuota rintamalinjaa oikastua, nehän tahto olla mutkaset. Olimme Laatokan koillispuolella. Emman (venäläisen pikakiväärin lempinimi) ampuja sanoi mulle: ”Mee sanoon Aaltoselle,

että minun pitää saada toinen lippaantäyttämä, sillä tuo on aivan sekaisin. Se vain ruoilee aamuauringosta ja ryssän kypäristä.”

Minä menin sen miehen luo ja sanoin, että tehdään Luukas mahorkkasätkä, se rauhoittaa, mutta se ei saanut sätkää tehtyä,

kädet niin vapisi. Menin sitten kapteeni Aaltosen luo ja esitin sen asian. Kapu kysyi, mistä sen huomaa, että mies on sekaisin.

”No kun se ei saa mahorkkasätkää tehtyä.” Kapu sanoi: ”Tuo se mies tänne!”

Niin mentiin Aaltosen puheille. Se vain

kysy, milloin olet viimeksi nukkunut. Ei se muistanu. Silmät oli punaset. Kapu kysyi, osaatko yksin töpinään. Sano osavansa. Niin mies pääsi huoltohommiin.

Joonas Lotvonen

Lyhyen kirjeen tarina

Elettiin perääntymisvaiheen aikaa Kannakseen taisteluissa. Muistan paikan olleen Vuosalmi, mistä tämä tarina.

Aku Lehtonen oli kotoisin Riihimäeltä. Hän oli vuotta vanhempi minua. Oikein rauhallinen mies puheissaan ja liikkeissään. En esimerkiksi nähnyt Akun koskaan juoksevan, vaikka oltiin monet vuodet yksin matkoin. Eivätkä tainneet toisetkaan nähdä.

Oli postinjako. Minulle tuli kotoa kirje ja niin myös Akulle kotipuolestaan. Menttiin männyn juurelle lukemaan, toinen toiselle puolen mäntyä, selät vastakkain.

Kranaatteja tuli silloin tällöin. Mutta se hän oli siihen aikaan jokapäiväistä.

Minulle oli vaimo kiireellä kirjoittanut

oikein lyhyen kirjeen. Siinä ei ollut monta riviä. Kun se lukeminen loppui, lähdin kävelemään korsulle. Aku kysyi, että mihin sinulla on noin kiire. Sanoin lyhyen kirjeen syyksi.

Se oli minun pelastus varmalta lähdöltä. Korsuun ei ollut pitkä matka. Kun pääsin korsuun, kuulin kovan rysäyksen siltä puolelta, mistä hetki sitten lähdin. Menin katsomaan.

Ei ollut enää puuta eikä Akua. Sillä paikalla oli vain kranaattikuoppa. Aku oli saanut täysosuman. Ei jäänyt Akusta kovin paljoa arkkuun pantavaa.

Juhani Kamunen

Auton ratissa ja sairaalassa

Huoltopuolella minulla oli kaverina ruotsalainen automies. Kun huoltoapuoli oli meidän hallussa, minun piti väkisillä opetella autolla ajo. Se sano että kaksi kuskia pitää

olla, sitä ei tiedä milloin se toinen falskaa. Niin minun piti väkisillä opetella automieheksi.

Kaikkiaan meillä oli seitsemän suurta

ranskalaista sitikkaa ja puolikymmentä henkilöautoa. Hevosia meillä oli vain aivan vähän. Pääasiassa käytössä olivat autot, joilla liikuttiin. Muona piti hakea Terijoelta Kivennavalle. Monesti se oli aika falskia, kun venäläisillä olivat ne maataistelukoneet. Ei tiennyt, milloin täytyy hyökätä metsään.

Monessakaan autossa ei ollut kattoa. Piti ajaa melkein seisaallaan ja välillä aina vilkuilla taivaalle, miten sitä missäkin mennään. Ei sitä kuitenkaan suurempaa tuhoa meidän porukalle sattunut. Hyvällä tuurilla seilattiin.

Suurin vitsaus oli Kivennavalla, kun melkein koko porukka sai lavantaudin. Kolmisen kuukautta oltiin sairaalassa. Ensin olimme paikallisessa kenttäsairaalassa. Kun se pommitettiin, meidät siirrettiin Keski-Suomeen Kauhajoelle. Sairaala oli jollakin koululla.

Ihme oli, että siitä vielä selvisin

Lähdimme tavanomaiselle partioreissulle kesällä 1943. Heinäkuun 26. päivä oli helteinen. Menimme veneillä Luomajärven yli. Meitä oli kymmenkunta miestä. Pääsimme onnellisesti yli järven. Olimme väli- maastossa. Partion vetäjä pani meidät kahteen ryhmään. Minä jouduin kolmen miehen porukkaan. Meidän tehtäväksemme tuli ottaa selvää, ettei lähettyvillä ole vihollisia.

Lähdimme menemään ja tulimme pienen aavan laitaan. Samassa vihollinen avasi tulen. Kolmas poika kaatui heti. Minä pääsin puolikymmentä metriä, kun huomasin pienen ojan. Silloin silmissä välähti ja samas-

Armeijakunnan ylilääkäri kävi meitä tarkistamassa. Se sanoi, että jos ei olisi tämänmoinen aika, poikia ei liikutettaisi kolmeen kuukauteen. Niillä on sisukset paperista. Syödäkään ei saanut kuin aivan vähän kerrallaan ja ohutta ruokaa.

Kun sairaus alkoi loppua, mieli teki pois sieltä. Entinen etulinjan lääkäri sanoi minulle, että mikä kiire sinulla on täältä pois. Olehan niin kauan, että saat vielä toipumisloman. Kun jouduin siinä vähän lääkärin kanssa kehnoihin väleihin, se alkoi puhua, että mies siinä vain makaa ja lihoo. Minä sanoin, että passita minut omaan yksikköön.

Kouvolasta sain sitten oman osoitteen ja pääsin takaisin rintamalle.

(Katkelma haastattelunauhasta)

Heikki Tegelberg

sa kaaduin maahan. Kieritin itseni siihen ojaan.

Huomasin, että luoti oli katkaissut reisuun. Jalkaterä oli kääntynyt toisin päin. Samassa toinen poika konttasi siihen. Hän kysyi, miten minulle oli käynyt. Sanoin, että jalka on poikki, en pysty liikkumaan. Hän sanoi, että koitahan tulla, hän menee edellä. Huomasin, että hänenkin jalasta vuoti verta.

Hän konttasi siitä jonkun matkaa, mutta nousi sitten ampumaan vastaan. Hetken päästä hän kaatui maahan. Arvasin, että minä olin nyt yksin enää hengissä tästä porukasta. Siinä tuli jännitys päälle, tuleeko

vihollinen katsomaan, miten meille kävi. Niinhän ne tuli. Yksi mies pyöritteli sitä viimeksi kaatunutta. Sitten ne lähtivät puheen kovalla äänellä mennessään. Äänet alkoivat häipyä ja loppuivat sitten kokonaan.

Sitten alkoi kova odotus, milloin oman porukan pojat tulevat apuun. He olivat kuulleet ampumisen ja tulivat, kun olivat saaneet lisää miehiä. He ihmettelivät, että vielä on yksi hengissä. Pojilla oli kova urakka, kun joutuivat kantamaan minut Kentijärven rantaan.

Rannassa oli vene, jolla päästiin järven yli sidontapaikalle. Sitten minut siirrettiin vesitasoon, pieneen lentokoneeseen, jolla toivat Hyrynsalmen sairaalaan. Siellä jalka laitettiin vetoon. Jouduin olemaan Hyrynsalmen sairaalassa kahdeksan kuukautta. Joulun alla minut siirrettiin Ouluun.

Joulunpyhiksi nousi kova kuume ja me-

nin välillä aivan tajuttomuustilaan. Lääkäri vihjaili, että jalka joudutaan ehkä amputoimaan. Minä olin vastaan, että ei amputoida. Näin jälkikäteen ajatellen oli hyvä, että niin ei tehty.

Sitten tuli sairaalan ylilääkäri Nevanlinna, joka sanoi, että ei saa poikaa tahallaan tappa. Hän määräsi reiden leikattavaksi heti auki, että pääsee pois särkynyt veri, joka oli haavoittumisen aikana vuotanut sisään.

Leikkauksen jälkeen kuume rupesi laskemaan. Kunto koheni, ja toukokuussa pääsin vedosta pois. Heinäkuussa pääsin lomalle kotiin. Edellisestä lomasta olin kulunut jo toista vuotta. Välillä olin sairaalassa ja taas kotona. Lopullisesti minut kotiutettiin tammikuussa 1945.

Heikki Huovinen

Heikki Huovinen Oulun lääninsairaalassa. Vasemmalla Pauli Lotvonen. Hän haavoittui eri puolille ruumista käsikranaatista ja konepistoolista vihollisen hyökätessä korsuun. (Kuvan om. Heikki Huovinen).

Noskuan pysäytystaisteluissa kesällä 1944

Tulimme yöllä junalla Kemijärveltä Valkjärven asemalle. Marssimme heti Siiranmäkeen, jossa yövyimme loppuyöksi. Aamulla lähdimme käymään työvelvollisten kanttiinissa. Silloin venäläinen aukaisi pellit: kolmisin laskimme päällä olevat lentokoneet, ja niitä oli yhtä aikaa näkyvissä 500!

Kun aamulla lähdimme Kivennapaa kohti, niin olipa tiellä tosi tungos. Kivennavan ihmiset tulivat vastaan kärryineen ja karjoineen. Kuorma-autot hinasivat isoja tykkejä Suomenlahden rannikkoa kohti, jossa ilmeisesti oli jäänyt meikäläisten tykkejä venäläisille.

Kivennavalla asetuimme aseisiin kirkonkylän kohdalle ns. mannerheimin linjalle Vihtananmäelle. Siitä näimme koko meiningin kuin näkötorvista. Pataljoonan lähetti tuli aseimiimme kertomaan, että on havaittu viisi hyökkäysvaunua. Me sanoimme, että katoppas tuonne, siellä on niitä 51 tarkkaan laskien!

Kun niin sanottua Pajarin kirkkoa rakennettiin Kivennavan kirkolle, niin päivärahoista otettiin kirkon rakennusrahaan vähäsen. Venäläiset johtivat tulitusta sieltä kirkon tornista. Oma tykistö ampui sen tuleen.

Tappelimme kuusi päivää siinä. Venäläiset olivat jo melko lähellä Viipuria, kun vielä olimme siellä. Kun irtautuminen asemista alkoi, me kestiset Niilo Mylly, Yrjö Karjalainen ja minä saimme joukkueenjohdajaltamme määräyksen jäädä vielä tunniksi koluamaan aseisiin. Kuljimme asemissa kahakateen ja ammuimme määräysten mukaan sinne päin, missä iippa oli. Tarkoitus oli, että pioneerit saivat laitella miinoja ja sivustoilta miehet ja vehkeet sai rauhassa pois. Kun kävelimme sieltä sitten pois, tuli mieleen sanonta: ”Tulkoon ukko vaikka Kivennavalta!”

Meidän lähitavoitteemme oli Muolaan kirkonkylä. Kaksi joukkuetta pääsi Kirkkojärven ja Muolaanjärven kannaksen kautta, mutta nekin joutuivat omien tulittamiksi. Me jouduimme kiertämään juosten Muolaanjärven. Muolaassa olimme väliaikaisessa kirkossa yötä. Vanha kivikirkko oli raunioina Talvisodan jäljiltä.

Olimme ihan viimeinen porukka jälkivarmistuksessa. Löysimme kolme miestä kuopan lakasta sikeässä unessa. Herätimme heidät matkaan. Kuparisaressa joukkueemme oli linjojen edessä noin puolen kilometrin päässä, kun pioneerit miinoittivat linjojen edustaa. Jännäsimme, että miten sieltä tullaan. Panssariauto tuli ensimmäisenä. Se ampui koivun latvan poikki. Me poistuimme pioneerien opastamina omalle puolen linjaa.

Tulimme ensimmäiseen taloon. Siellä meidän piti majoittua navetan vinttiin. Talossa majaili pataljoonamme viestijoukkue. Näin siellä sisareni miehen Eino Kestin viimeistä kertaa. Hän kysyi, onko minulla nälkä. Kun vastasin myöntävästi, hän vei minut talon kamariin. Istuimme lattialla ja söimme uunissa paistettua sianlihaa, vähän suolaista mutta hyvää.

Silloin ulkoa alkoi kuulua tutun tuntuista ääntä. Pitäjänneuvoksemme siellä kaipasi isolla vaivalla teurastettua, suolattua ja uunissa paistettua sikaa. Se oli viety aittaan jäähtymään ja sieltä meidän porukkamme oli sen heti nyyssinyt. Syyllistä ei löytynyt, vaikka asianomainen käytti kaikkia niitä nimityksiä, mitä siitä vanhasta vihtahoususta tunnetaan. Kukapa ei olisi!

Lähdimme Noskuaa kohti aamulla. Olimme ehkä puolivälissä menossa, kun linjasta päin juoksi luutnantti sanoen: ”Joutuin vastaiskuun. Linjat ovat murtuneet!”

Kapteeni Toivonen sanoi: ”On kai sinne lähdeittävä.” Jouduimme menemään kovan mylläkän läpi. Useita miehiä kaatui. Yrjö Leinoselta meni siellä jalka tönköksi. Linjassa ei ollut mitään hätää, kun sinne pääsimme.

Juhannuksen aattona olimme sitten Noskuanselällä. Paikkakuntalaiset kutsuvat sitä Paskamäeksi. Veimme patruunoita 9. kompanialle Paavo Keihäskosken johdolla. Vettä puotti taivaan täydeltä.

Juhannuspäivä oli ääntä täynnä. Ukkonen jyrisi ja kranaattia tuli joka sorttia monen kilometrin syvyydeltä. Linjat eivät olleet lopulliseen kohtaan muodostuneet. Teimme asemia. Kranaatti tuli muutaman metrin päähän. Kaarlo Korsulaisen kypärän läpi meni sirpale. Luutnantti Pentti Impola käski minun lähteä toiseksi kantamaan häntä sidontapaikalle, joka oli pataljoonan komentopaikka.

Muutamaa minuuttia ennen kuin tulimme sinne, pataljoonan kolme kompanianpäällikköä olivat olleet tulossa komentajan puhutteluun. Kranaatti oli tullut puuhun. Luutnantti Antti Punttala oli kuollut heti. Kersantti Eino Kentala sitoi kiven Otto Yliriskun kaulaan laskimon päälle. Häneltä oli sormet särkyneet oikeasta kädestä. Hänestä tuli myöhemmin kenraaliluutnantti. Meidän kompanian päällikkö Tuure Toivonen, kapteeni ja myöhemmin eversti, oli saanut sirpaleita moneen kohtaan. He olivat poissa pelistä.

Kun tulin takaisin, niin korpraali Mäntytörmä tuli ja sanoi Impolalle: ”Mitä ukkoja tuolla meidän sivustassa noin paljon laukkaa?” Venäläiset olivat päässeet vierestä läpi. Silloin meille tuli kiire. Viholliset ampuivat juostessaan. Silloin kaksi miestä kaatui ja meidän joukkueesta Olavi Karjalainen haavoittui.

Kun juoksimme pataljoonan komentopaikan ohi, huusin Impolalle, että äsken komentaja oli teltassa. Impola palasi. Komentaja oli siellä yksinään, ilmeisesti eri paik-

kaan siirtyvään komentopaikkaan lähdösä. Me paikalla olleet näimme, miten huipusotilas reagoi hetkessä, mitä pitää tehdä. Hän hyppäsi kallion päälle ja huusi: ”Kaikki tänne!” Samassa peli alkoi.

Näytti siltä, että me ei voida mitään, että ne tulevat aivan väkisin päälle. Kaiken lisäksi patruunat rupesi loppumaan. Majuri Valkonen toimi koko sen päivän myös meidän kompanian päällikkönä. Hän kulki linjassa luutnantti Viljo Leinosen kanssa kahakateen ja antoi neuvoja. Hän oli sitten saanut radiolla yhteyden tykistön komentajaan. Sieltä tuli sellainen keskitys raskailla tykeillä, että emme ennen olleet vastaavaa nähneet. Se rauhoitti kummasti. Siihen linjat myös lopullisesti jäivät.

Todellisen riesan saimme venäläisistä tarkka-ampujista. Eräaseenkin monttuun kaatui kolme miestä, joista viimeinen oli Urho Huovinen Pihkalanrannan Kejolasta. Ainoa, joka jäi tarkka-ampujan osumasta henkiin, oli Yrjö Karjalainen Mäläskänkylästä. Kun uusi kompanianpäällikkömme luutnantti Pentti Soinin tuli käymään, kerroimme hänelle ongelmasta. Kerroimme, että meilläkin olisi sellainen kaveri, jolla sattuisi kun olisi ase, nimittäin tuo lappalaispoika Petteri Paltto. Kohta tuli pataljoonan lähetti hakemaan Palttoa koeammuntaan. Pian Lappalais-Petteri tuli tuliterän kiikaripyssyn kanssa. Koko päivän hän sillä ampui. Kun seuraavana yönä olin Heikki Karppisen kanssa vartiossa, toteimme että metsä liikkuu. Aamun valjetessa huomasimme, että venäläiset olivat rakentaneet kuusialtoja. Petteriltä väheni hommat.

Eräänä yönä kuului venäjänkielinen sana välimaastosta. Kohta alkoi mies huedella, että jos siellä on suomalaisia, niin älkää ampuko. Kertoi Leipäsuolla jääneensä joukoista erilleen. Puhui aivan selvää suomea. Kuulimme, että se oli ollut desantti.

Kaikenlaisia vahinkoja sattui. Satuina-

kemään, kun luutnantti Väinö Mäkelän joukkueeseen tuli posti. Vapaana olevat miehet kokoontuivat postin lukuun. Oma heitin ampui maalia. Yksi kranaatti tuli aivan sakin keskelle. Siinä menehtyi kolme miestä, mm. Arttu Kinnunen Pihkalanrannalta. Väinö Mäkelä selvisi haavoittumatta, ainoana muistona rähinäremmissä oleva reikä.

Kaikille porukoille oli tullut ilmoitus, että venäläiset ovat kylväneet lentokoneesta räjähtäviä kyniä. Kun päässä olevaa nappia painaa, niin sormet ovat mäsänä. Minäkin löysin Noskuanjärven päästä sellaisen. Se oli kullan värinen ja näkyi kaukaa. Nakkasin sen järveen.

Kranaatinheitimien paljoudesta oli meille yksi hyötykin. Kolme heitintä ampui aina hyvin pienelle alueelle, eivätkä ne kääntäneet putkia muuhun suuntaan. Yli 20 askeleen päästä kerkesi kävelemällä poteroon. Muista suunnista kun löivät putkeen, ei tarvinnut välittää.

Kun tilanne alkoi rauhoittua, pääsimme pienen lammen rantaan lepoon. Meille oli luvattu, että viikon päivät saadaan olla levossa. Pari päivää siinä oltuamme rupesivat opettamaan meille sotilaallisuutta: veivät suljettuun. Otimme ojennusta ja asentoa. Taisi tuntua turhalta siinä vaiheessa.

Vuorokauden päästä olimme rannassa pakin ja sukkien pyykillä. Rannalla olevas-

Perääntymistä

Oli kesä 1944. Suomen armeija juoksi pakoon minkä kerkesi. Puna-armeija oli vahvoilla. Väliin tapeltiin kovasti, mutta kun paine kasvoi niin kovaksi, oli lähettävä pe-

sa teltassa soi puhelin. Puhelun vastaanottaja toisti: ”Lähtömääräys -lähtömääräys, Vuosalmelle – Vuosalmelle.” Arvasimme, mitä se tarkoitti.

Jouduimme lähtemään Vuosalmen sillanpäähän. Menimme Vuoksen pohjoispuolelle kuulun Kuukaupin sillan kautta. Olimme yli 20 km päässä linjasta, kun venäläinen ampui sinne. Yksi sirpale lensi joukkueenjohtajamme otsaan.

Kun Vuosalmi rauhoittui, pataljoona siirrettiin Viipurin maalaiskuntaan Ihantalaan. Sitten tuli välirauha. Sinne kuului kova ryttäkä, kun saksalaiset yrittivät vallata Suursaarta. Heinä- ja elokuussa raivosi ankara punatauti-epidemia Kannaksella. Tiesivät pahimpana päivänä siihen sairastuneen kahdeksisensataa miestä. Ainoa lohtu oli, että vastapuolella tiedettiin olevan aivan yhtä paha epidemia.

Noskuan taisteluissa kestisiä kaatui ainakin kuusi miestä ja sen lisäksi moni haavoittui.

Todettakoon lopuksi, että Kestilästä sootaan lähteneestä pataljoonasta viimeinen mies, joka taisteluissa kaatui, oli Pauli Kärämä Kärämänkylästä. Hän kaatui Lapin sodassa. Hänet on haudattu Temmeksen sankarihautaan.

Veikko Nissinen

rääntymään. Irtaantuminen tapahtu niin, että joukkueesta jäi aina kaksi miestä ampua räiskimään, toiset lähti hiljaa perääntymään. Jonkun aikaa nämä kaksi räiski ja

sitten toisten jälkeen.

Olin Einon kanssa ja sanoin Einolle, että eikö jo lähetä. Itse jo syöksyin muutaman kerran. Eino sano: ”Älä mene, se tappaa minut, ei kestä päätä nostaa. Se on saanut minut tähtäimeen.” Kysyin missä se on. ”Sen ison kuusen takana,” sanoi Eino. ”Nyt minä nään sen. Lähe heti kun minä ammun.”

Kuuterselän teräsmyrskyssä

Kesällä 1944 Karjalan kannaksen torjuntataisteluiden alkaessa pataljoonamme oli määrätty Kuuterselän linjalle, päätien kahta puolta. Kuuterselkä oli mökkikylämaisemaa melko laajoine peltoineen. Mäen korkeimmalla kohdalla oli vielä näkyvillä talvisodan aikana poltetun koulun perustuksia.

Koulun raunioiden etupuolella oli laaja aukea kenttä ja sen takana tiheä nuori kuu-sikko. Koulun paikan taustalla kasvoi parin hehtaarin laajuinen komea männikkö. Sen laidassa meillä viestimiehillä oli rautabetonista maan sisään rakennettu bunkkeri. Se päälle oli suurista kalliolohkareista laitettu paksu pomminkestävä kerros.

Pataljoonankomentajan vahva bunkkeri oli seuraava ja sitten monia muita. Puolustuksen mahdollisuudet tuntuivat siinä hyviltä. Juoksuhaudatkin oli varustettu vahvoihin puuseiniin. Asemiemme edessä seisoi kolmessa rivissä suuria särkylouhia panssariesteinä.

Asuimme pahviteltoissa 5–6 viikkoa. Se oli rauhallista aikaa. Lahden takaa, Viron puolelta, kuului jatkuva sodan jyrinä. Tuntui kuin se olisi ollut aivan lähellä.

Kuusen takaa näky sen miehen takapuoli. Se oli polviasennossa. Ammuin sarjan. Takapuoli katosi. Niin tavotettiin toiset.

”Kaatukohan se?”, Eino kysyi. ”Ei mutta Jsp:lle meni. Sillä on luotia perässä.” Oli sillä ukolla sen jälkeen kipee perse.

Joonas Lotvonen

Sitten jyske lakkasi kuulumasta, mutta sen sijasta alkoi kuulua raskaiden maako-neiden ääniä, jotka selvästi kiersivät lahtea meidän puolelle. Saatoimme arvata, että nyt oli tulossa meidän vuoromme. Muutama vuorokauden ajan vihollinen ampui suurella rautatietykillä harvoja laukauksia sinne tänne.

Yhtenä iltana suuri pommikoneläivue kävi kahtena aaltona pommittamassa asemiamme ja työvelvollisten parakkeja. Yksi vanha siviilimummeli sai surmansa. Silloin muilla siviileillä tuli lähtö evakkoon.

Sitten jo bunkkerienkin ovet avautuivat. Ryminä alkoi ehkä kesäkuun 10. päivän seutuvilla. 150 pommikonetta pudotteli jatkuvasti valtavan suuria pommeja, niin että koko Kuuterselkä muuttui suuriksi hiekkakuopiksi. Lentopommitusta kesti puoli vuorokautta. Sen jälkeen tykistöt jatkoivat rumputulella vielä pitempään pehmittäen asemiamme.

Ihmanpaineen vaikutuksesta panssarivet raameineen tulivat sisään bunkkerien mutkakäytävissä. Hiekka ja savu oli niin sakeaa, että olisimme tukehtuneet, ellemmme olisi suodattaneet ilmaa manttelin hel-

man läpi. Ulos ei voinut mennä, koska katon ja ympäristöön satoi pommeja jatkuvasti. Vihollinen oli päättänyt tuhota meidät ja bunkkerit. Se oli kai tietoinen, että meillä on Kuuterselässä luja linnoitus, koska pommit olivat niin suuritehoisia.

Vähitellen pommitus siirtyi meistä vähän taaksepäin. Siitä saatoimme arvata, että suurhyökkäys on mahdollisesti alkamassa. Silloin me kuusi viestimiestä päätimme mennä pataljoonankomentajan majuri Keravuoren bunkkeriin. Hän kyseli kuulumi-siamme, mutta mitään yhteyksiä meillä ei ollut, koska puhelinyhteydet katkesivat heti alkuun.

Komentopaikalle tuli samassa kapteeni Tiesmaa. Hän toi divisioonan komentajalta kenraali Pajarilta kirjeen. Kirjeen sisältöä emme saaneet tietää, mutta ymmärsimme herrojen keskustelusta, että meille on tulossa apua. Keravuori vähän ihmetteli, miten Tiesmaa oli päässyt tulemaan hänen luokseen.

Keravuori määräsi meidät aseisiin pitkin juoksuautojen rippeitä. Samalla alkoivat hyökkäysvaunut vyöryä tien suunnasta, peltoaukean takaisesta metsiköstä. Asemiemme edessä oli hyvin suunniteltu ja naamioitu bunkkeri, jonka sisällä oli panssarintorjuntatykki ja muistaakseni kuusi tykkimiestä. Tykki toimi oikein hyvin, niin että sitä mukaa kun hyökkäysvaunuja lähti tulemaan, ne syttyivät tuleen.

En voi käsittää, miksi vihollinen ei keskeyttänyt hyökkäystä, vaikka vaunuja tuhoutui useita. Näytelmää kesti aikansa, mutta sitten tykki vaikeni ja yksi tykkimiehistä konttasi asemiimme. Keravuori kysyi, miksi he lopettivat ammunnan. Vastaus oli, että tykistä ammuksot loppuivat eivätkä ammusten hakijat ole palanneet.

Tilanne näytti muuttuvan toivottomaksi. Huomasin, että takanamme oli porukka piippalakkisia miehiä ja ilmoitin näkemästäni komentajalle. Hän tokaisi, ettei pidä puhua harhanäkyjä. Hän tuli kuitenkin luokseni katsomaan ja totesi, että olin näh-

nyt oikein. Hän asettui itse ampumaan maakuulta ja kehotti minua tekemään samoin. Noudatin heti käskyä ja maalit selvitettiin.

Sitten komentaja määräsi, ettemme saa lähteä mihinkään. Hän itse aikoi käydä katsomassa, olisiko etuvasemmalla enää ke-tään meikäläisiä. Odotimme hyvän aikaa, mutta komentajaa ei kuulunut palaavaksi. Päätimme, ettemme halua jäädä vangeiksi. Lähdimme juoksemaan parvena kentän yli sinne kuusimetsään. Luodit soivat korvis-samme. Yksi pudasjärveläinen poika, jonka nimeä en muista, sai lihashaavan jalkaansa.

Kuusikossa silmäsin taakseni ja huomasin komean männikön olevan täysin kumossa. Vain joitakin pitkiä kantoja törötti siellä täällä. Kuusikon suojassa juoksimme päätielle, jota pitkin olimme tulleet Kuuterselkään.

Tiellä vastaamme tuli useita suomalaisia hyökkäysvaunuja sekä miehistöä autoissa ja jalkaisin: Laguksen porukka siinä meni vastaiskuun ja valtaamaan menetettyjä ase-miamme. Takaisin valtaus onnistuikin nopeasti, sen saimme kuulla pian.

Yhtäkään omaamme emme löytäneet. Nämä seudut olivat minulle melko tuttuja, koska olin ollut vakinaisen palveluksen aikana Perkjärven leirillä kesät 1931–32 ja silloin tutustunut näihin metsiin ja useihin kyliinkin. Leirialueella ei ollut mitään elonmerkkiä ja yhtä tyhjää oli Perkjärven asemalla. Lopulta löysimme tien varresta opastimiston. Vähitellen hajallaan ollut pataljoonamme löysi yhteen taas.

Pataljoonamme sai täydennysmiehiä kaatuneiden ja haavoittuneiden aseveljien tilalle. Porukkamme oli sitten vielä usealla rintamalohkolla vihollista vastassa aina syksyyn asti.

Paljon näistä ajoista on jäänyt mieleen, mutta kaikkea ei jaksa muistaa. Niinpä huomaan, että muistini on jo sen verran hidastunut, etten muista moniakaan silloisia aseveljiä nimeltä.

Johannes Rahikainen

Aseveljet, nuorimmat 1944

Olin seitsemäntoista vuotta vaan,
kun isänmaa tarvitsi poikiaan.
Yksi yhteinen kutsu kun meille soi:
Ehkä jotenkin veljiä auttaa voin.

Onhan yhteinen meille tää isänmaa,
näin hetkenä tänäkin aatella saan.
Olit sinä, olin minä ja niin koko kansa,
kun isänmaa tarvitsi poikiensa.

Me olimme poikia Suomenmaan,
tuon pienen, urhean Suomen.
Me toivoen tunsimme jokainen:
Vielä koittava on uusi huomen!

Meitä yhdistää, meitä veljiä nää,
nämä kohtalon vuodet ajan,
jolloin vapaan Suomen hyväksi
monen siirtyä piti yli rajan.

Me sotapoikia olimme keskenään,
me pojat nuorimmat pienen Suomen.
Olimme viimeinen lukko rajalla sen,
edess' viikatemiehen ja tuonen.

Siitä kauan on aikaa, ei unhoon se jää,
nöyrin mielin mä muistelen tätä.
Olihan veljien yhteinen tunnus tää:
Ei, veli ei veljeä jätä!

Elon kaaren jo kääntyissä meilläkin iltaan
tulee mieleemme yhteiset hetket.
Kun katsomme nyt elon kaaremme siltaa,
muistan aseveljemme, yhteiset retket.

Aseveljet, aina me muistamme,
kun kuluu päivät, tulee päivä taas uusi:
Sinä kuuluthan veljesjoukkoomme,
oothan mallia kaksi ja kuusi.

Väinö Haapalainen

Sotavangin joulu

Vuonna 1944 kesäkuun alkupuolella venäläiset aloittivat Karjalan kannaksella suurhyökkäyksen. Ankarien taistelujen aikana olin haavoittuneena pakotettu antautumaan sotavangiksi. Monien vankileirien kautta olimme sitten elokuussa Valko-Venäjällä Baronovitsin kaupungin lähetyvillä olevilla vankileireillä. Suomalaisia oli siellä melko paljon. Kestilästä meitä oli kolme miestä.

Minä sairastuin siellä heti punatautiin. Haavoittunut käsi oli vielä niin kipeä, että en pystynyt kovin pitkään käymään toisten mukana leirin ulkopuolella töissä.

Sitten meitä siirreltiin leiriltä toiselle. Niitä oli sillä seudulla useita. Lopulta minä tulin kovin heikkoon kuntoon, kun en saatanut syödä juuri mitään. Keiton ja leipäänoksen vaihetin poikien kanssa hienosoke-riannokseen. Annos oli ruokalusikallinen.

Lopulta minut siirrettiin heikon kuntoni vuoksi eri leirille, jossa ei ollut ketään muuta suomalaisia. Siellä minut vietiin sairaalaparakiin, jossa menetin tajuntani. Tajutomuutta kesti pitkään. Sillä aikaa oli suomalaiset siirretty niiltä leireiltä Tserepovit-sin leirille kotiuttamista varten.

Kun heräsin tajuttomuustilasta, aloin käsitellä saksalaisten puheista sen, että muut suomalaiset olivat päässeet lähtemään kotimatkalle ja että olin jäänyt yksin saksalaisten sekaan. Kun en osannut muuta kuin suomea, en voinut puhua kenenkään kanssa.

Saksalaiset alkoivat vihata minua sen takia, että Suomi oli alkanut sotia Saksaa vastaan ja Suomessa vangittuja miehiä tuotiin sinne leirille. Olin laihtunut ihan luurangoksi, samanlaiseksi kuin mitä näkee Tv:sta nälkää näkeivistä maista nykyään. Olin nyt parantunut ripulista ja olisin saattanut syödä, mutta saksalaiset panivat keittoa jakaessaan minun keittoastiaani vain keiton vesilientä ja sitäkin vähän.

Parakki johon jouduin oli noin 40 metriä pitkä. Leveyttä oli niin paljon, että molemmilla sivuseinillä oli kaksikerroksiset makuulaverit ja keskellä pari metriä leveä käytävä maalattialla.

Lämmityslaitteita ei ollut muuta kuin pieni pystykamina keskellä parakkia. Kun siihen ei ollut puita, saksalaiset ottivat parakin seinistä ja lavereista lautoja ja polttivat niitä päivällä ja lämmittelivät kaminan ympärillä.

Parakkiin oli majoitettu noin 250 miestä. Parakin miehet kävivät päivät leirin ulkopuolella työssä. Meitä, joiden ei tarvinnut

käydä työssä, oli kymmenkunta saksalaista ja minä. Nyt nämä pitivät päivällä komentoa minulle, etten saanut edes istua missään laverin reunalla. Kaminan äärellekään minua ei päästetty, vaan oli käveltävä lämpimikseen.

Yön aikana koko parakin miehet pitivät siitä huolen, etten saanut nukkua missään, vaan minun piti laahustaa käytävää pitkin päivät ja yöt. Koetin nukkua lattialla jossain nurkassa, mutta lattia oli niin kylmä, että pian oli taas noustava kävellä laahustamaan. Tällaista jatkui ainakin kuukauden ennen joulua.

Jouluaattoiltana saksalaiset rupesivat viettämään joulujuhlaa miesten palattua työstä. Iltasyönnin jälkeen siihen parakkiin tuli toisista parakeista lisää miehiä. Sitten he lauloivat joululauluja ja oli ohjelman esittäjiä. Minulla oli nyt mahdollisuus mennä laverille miesten taakse nukkumaan, kun nämä istuivat laverin reunalla. Parakki oli lämmennyt, kun siellä oli paljon miehiä.

Nyt sain nukkua lämpimässä pitkässä aika kunnolla. Yöllä herättivät ottamaan ”joulupuuroa” ja soppaa. Puurona oli perunamuusia ja siihen sekaan saatiin sekahelelmäsoppaa, isohko ruokalusikallinen kumpaakin. Kyllä se oli hyvää syödä! Eipä ole sen jälkeen ollut niin hyvältä maistuvaa ruokaa!

Syötyäni nukuin taas. Kun juhla loppui, minut ajettiin taas käytävälle laahustamaan. Sellainen oli minun jouluni vuonna 1944.

Paavo Remahl

LAPIN SOTA

Maihinnousu Torniossa 1.10.1944

Sanotaan, että aika kultaa muistot. En voi joka kohdassa olla samaa mieltä lehtikertomusten kanssa otsikkona olevista tapahtumista. En näe näissä tapahtumissa mitään sankarihohdetta. Kerron sen tavallisen suomalaisen sotilaan näkökulmasta. Koetan muistaa asiat niin kuin ne olivat takarivistä katsottuna.

Kymmenisen päivää ennen lokakuun alkua joukko-osastomme läksi Karjalan Kannakselta, jossa taistelut päättyivät välirauhaan silloisen Neuvostoliiton kanssa. Siirryimme Lappeenrannan lähelle Honkijärven kylään, jossa majoituimme siviilitaloissa. Oli syksy ja elonkorjuutyöt olivat vielä kesken, kuten puinti ja perunannosto. Kävimme näihin töihin käsiksi niiden neljän päivän aikana, jotka siinä viivyimme. Suurin piirtein kaikissa talouksissa tuli elonkorjuu tehdyksi.

Maanantaiaamuna 25. syyskuuta kello viisi meidät lastattiin tavarajunaan ja matka kohti pohjoista alkoi. Minun tehtäväni oli komppanianpäällikön lähetti, joten paikkani oli komentoryhmässä. Joukko-osasto, johon kuuluin, oli JR 11:n II pataljoonan 6. komppania. Komppanian päällikkö oli kapteeni Matti Riala Siikajoelta. Hän on kai kymmenkunta vuotta sitten siirtynyt manan majoille. Hän oli opiskellut vuori-insinööriksi ja toimi sodan jälkeen Vihannin kasvoksen johtajana.

Suomen rautateillä oli tungosta tuona syksynä 1944. Olivat Karjalan evakot ja sotilaskuljetukset sekä täällä pohjoisessa Oulun seudun ja Lapin evakot. Siksi siirtyminen tänne Oulun korkeudelle ei sujunut junnallakaan aivan vaivattomasti. Tuiran asemalle saavuimme torstai-iltana 28. päivänä syyskuuta. Sieltä siirryimme Korvensuoralle Oulu-Kuusamo tien varteen ja majoi-

tuimme teltoihin. Muistan, kuinka olin hyvillä mielin, että selvisin hengissä Karjalan Kannaksen tulimyrskystä ja että pääsemme ehkä pian rauhanaikaiseen työhön.

Odotin kotoani kovasti tietoa, että milloin siellä on isän vihkiäiset, kun sisko vihjaisi kortissa Kannakselle, että isä solmii avioliiton kohta puoleen. Lauantaina jo aamulla ilmoitettiin, että miehiä pääsee lähemmään sunnuntailomille. Ilo oli ennenaikaista. 11:n maissa päivällä komppanianpäällikkö sanoi, että kaikki lomat on peruutettu. Minua hän käski ottamaan pyörän ja ajamaan kaupungille etsimään joukko-osaston miehiä. Tunnin päästä piti olla ilmoittautumassa yksikössä.

Siinä häipyivät minunkin häähaaveet ja sunnuntailoma sen siliän tien. En muista nähneeni nin totista joukkoa kuin silloin, kun jokaista kehoitettiin ottamaan täysi tuliannos patruunoita. Siinä oli myös läjä kypäriä ja kenttälapioita. Siitä vaan, jos luulee tarvitsevänsä, eikä maksa mitään! Oli jo ajateltu, että koskaan enää ei tarvitsisi kantaa aseita ja vielä vähemmän käyttää niitä.

Päivän kallistuessa iltaan sinä lauantaina taivas meni pilveen ja hämärän tultua alkoi sataa. Sade yltyi rankkasateeksi, kun lähdimme marssimaan Toppilaan. Kaupunki oli heikosti valaistu ja vettä tuli kaatamalla, mutta muistan selvästi, että katujen varsilla oli paljon ihmisiä liikkeellä. Päästyämme satamaan olimme aivan läpimärkiä. Ilma ei kyllä muuten ollut kylmä myöhäisestä syksystä huolimatta.

Hiljaisena virtana kapusimme rahtilaivojen uumeniin. Mieliala oli todella masentunut, kun olimme olleet varmoja, että vihdoin oli koittanut rauhan aika. Se vielä teki mielen epävarmaksi, ettei tiedetty, mihin ollaan menossa. Sen aikaista sanontaa

käyttääkseni pimennys oli täydellinen.

Laivan kannelle ei saanut jäädä tupakoi-
maan eikä siinä ollut juuri minkäänlaista
valoa. Pystyt tikapuut nielivät hiljaiset, mä-
rät miehet lastiruumiin. Kopeloin aivan
pohjalta laivan keulasta vesirajan alapuo-
lelta selän sijan itselleni. En aikonutkaan
nukkua sinä yönä, mutta aamupuolella yötä
heräsin kylmästä hytisten, koska se laivan
pohjalevy oli märkä. Kopeloin pimeässä ti-
kapuita kohti. Miehiä oli makuullaan ja istu-
tullaan joka paikassa. Toiset tupakoivat,
niin että savukkeitten hehku antoi jotakin
valoa.

Niiden tikapuiden miehitys oli täydelli-
nen, koska laivamiehet olivat ruvenneet
myymään kiehuvaa vettä joku markka pa-
kilta. Kyllä olin hyvilläni, kun palasin yö-
paikalleni puoli pakillista lämmintä vettä
mukana. Löysin sokeripaloja ja vanikkapa-
lan ja vietin varhaisen sunnuntaiaamun
tyytyväisenä, kun sain jotakin lämmintä si-
sälleni.

Tuntui kuin luonto ja ilma olisivat olleet
puolellamme, sillä laivat lipuivat Röytän
satamaan sankan merellä olevan sumun
seasta. Kun laivat kiinnittyivät laituriin,
niin sumu hälveni hetkessä ja oli kuin par-
hain kesäaamu. Joka paikasta nousi höyry,
kun aurinko alkoi lämmittää. Laivan kan-
nelta laskettiin useammat portaat, joita
myöten laiturille vyöryi ihmismassa yhtenä
virtana.

Joku pieni jääkärijoukkue lähti polku-
pyörillä kohti Torniota ja jalkaväki siirtyi
juuri paikalle saapuvan tavarajunan avo-
vaunuihin. Saksalainen vartio oli laskenut
sen läpi muka hakemaan satamasta laivassa
tullutta rahtia. Muutaman kilometrin ehdit-
tyään jääkärijoukkue raivasi sakasalaisen
vartion radalta, ja juna pääsi etenemään
pari kolme kilometriä. Siellä hypittiin pois
vaunuista, ja juna palasi hakemaan lisää
sotilaita satamasta.

Seuraava tavarajuna tulikin jo lähelle
kaupunkia, jossa joukot alkoivat levittäy-

tyä. I pataljoona meni Torniojokivartta Vo-
jakkalaan, III pataljoona Kemiin päin Kylä-
joen suuntaan. II pataljoona miehitti kau-
pungin ympäristön, ns. Pikku-Berliinin,
saksalaisten varastoalueen ja Raumon ky-
län. Siinä 11:n aikaan olimme saaneet alu-
een itse kaupunkia ja asemaa lukuunotta-
matta kokonaan haltuumme.

Raumon kylästä jäi erityisesti mieleeni
surullinen tapaus. Erään talon pihalla seisoi
kaksi jo aikuista tyttöä itkemässä. Vähän
syrjemässä olivat heidän isä ja äiti vierek-
kään vainajina. Tytöt kertoivat heidän ol-
leen valmistautumassa kuuntelemaan sun-
nuntain kirkonmenoja radiosta, kun saksa-
lainen tykin ammus osui taloon surmaten
vanhemmat ja sytyttäen talon palamaan.
Seisoimme sanattomina lakit pois päästä
hetken vainajien äärellä. Tuntui pahalta
kohdata tuntemattomienkin ihmisten surua.

Tornion ympärillä riehuivat kiivaat tais-
telut seitsemän päivää. Ne olivat siitä eri-
koiset, että seutu oli tiheään asuttua ja siviili-
lejä oli paljon suojassa. Suomen armeijan
joukot olivat aseistukseltaan ja lukumääräl-
tään alakynnessä. Jos Ruotsi ei olisi tuke-
nut niin voimakkaasti, meidät olisi hukka
perinyt.

Muistellessa näin jälkeensä Tornion
taisteluja tulee erityisesti mieleen 11. ryk-
mentin komentaja eversti Halsti. Siinä oli
rohkea toimen mies paikallaan. Kun hän
saapui ruskea öljykangastakki päällä lähet-
tinsä kanssa moottoripyörällä etulinjoihin,
perääntyminen pysähtyi siihen ja monelta
varmaan humalakin selvisi. Hänellä oli
psykologin ja hyvän sotilaan lahjat. Hän oli
tiukka käskijä ja verraton tukija, sanoisin
että suuri ihminen.

Muistiini ovat jääneet hyvin selvästi
koko sen mairinuouspäivän tapahtumat.
Tuskin ne unohtuvat koskaan elinaikanani.
Iltapäivällä viiden aikaan Tornion kaupun-
gin suunnalta tuli moottoripyörällä kaksi
upseeria valkoinen lippu kepin nokassa. He
pysyivät päästä pataljoonan komentajan

puheille ja saivat tietenkin siihen luvan.
Noin 15 minuutin päästä he palasivat omal-
le puolelle saksalaisten aseisiin.

Pataljoonasta tuli tieto, että aselepo astu-
u voimaan heti. Nousimme ylös maantien
saviojista ja kuka mistäkin montusta käve-
lemään, koska oli ruvennut satamaan ja
märkänä tulee kyykötellässä kylmä. Saksa-
laisten huomattua meidän hyväuskoisuuden
ne avasivat konekiväärätulen. Siihen se
loppui se aselepo heti alkuunsa ikävin seu-
rauksin. Moneen kotiin lähti tämänkin ta-
pahtuman tähden suruviesti, että isä tai poi-
ka ei palaa koskaan. Moni joutui viettä-
mään invalidina lopun elämää.

Mutta tapahtumat vyöryivät kuin omalla
painollaan eteenpäin. 6. komppania hyök-
käsi peltoaukean yli Tornion asemalle ja
pääsi osaksi pureutumaan sinne. Pimeän
saavuttua taistelut alkoivat hiljentyä. Sattui
vielä myöhällä seuraava mieleen jäänyt ta-
paus.

Kaatuneita suomalaisia sotilaita oli ke-
rätty yhden saksalaisten tyhjillään olevan
parakin eteen ehkä viiden miehen kasa. Siinä
lähellä kuusikossa oli saksalainen kuor-
ma-auto niin kuin ei-kenenkään-maalla.
Kaksi saksalaista oli yrittänyt hakea sen
omaan käyttöönsä. Syntyneessä kahakassa
toinen miehistä oli haavoittunut vaikeasti,
mutta toinen oli aivan terve. Odottelimme
siinä parakissa, että saisimme kuljetetuiksi
kaatuneet Jsp:lle ja sen haavoittuneen sak-
salaisen lääkärin hoitoon.

Kun olimme saaneet kaatuneet sinne
kärryn lavalle ja sen haavoittuneen saksa-
laissotilaan ruumiitten päälle, komppanian-
päällikkö sanoi minulle, että menetkö vie-
mään tuon vangin pataljoonaan. Se oli hil-
jainen joukko: hevosmies käveli hevosen
rinnalla ohjakset toisessa kädessä ja sähkö-
lamppu toisessa ja vanki ja minä saattuen
perässä.

Siinä kävellessä vanki rupesi yhtäkkiä
puhumaan suomen kielellä, että hän ollut
täällä Suomessa 3,5 vuotta armeijan auto-

kuskina ja oppineensa täydellisesti suomen
kielen. Hän sanoi olevansa itävaltalainen,
kotoisin Wienistä ja perheellinen mies.
Haavoittunut siinä kuorman päällä on sa-
moin automies ja hänen kavereita.

Vajaa kilometri siinä kuljetuamme tu-
limme tienhaaraan, josta mentiin Jsp:lle ja
toista pataljoonan komentopaikkaan. Käs-
kin hevosmiestä pysähtymään ja sanoin sil-
le terveelle vangille, että jos hyvästelet sen
kaverin kuorman päälle, kun meillä ei ole
mihinkään kiirettä ja te ette toisianne luul-
tavasti enää koskaan tapaa. Surullinen hy-
västijätö oli kohta ohi, ja me lähdimme
Wienin miehen kanssa hiljalleen kävele-
mään Castrénin taloa kohti, jossa majaili
pataljoonan komentaja kapteeni Renkonen.

Viritin siinä kävellessä keskustelun sel-
laisesta aiheesta, että kuinka te avasitte tu-
len, vaikka tiesitte, että me olemme suoma-
laisia sotilaita ja tulimme vain seuraamaan,
miten vetäytyminen tapahtuu aselevon ehto-
ja noudatten. Hän sanoi, että heille oli
kerrottu, että suomalaisten sotilaitten mu-
kana on puoleksi neuvostoarmeijaa. Ky-
syin vielä, että onko hän nähnyt venäläisiä.
Hän myönsi ettei ole.

Sanoin Itävallan miehelle, että meistä on
hyvin vaikea ymmärtää sellaista asiaa, että
siviilien koteja poltetaan ja ammuskellaan
aseettomia, jopa naisia ja lapsia. Loppu-
matkasta hän tiedusteli, luovuttavatko suo-
malaiset heidät Venäjälle. Myönsin kuul-
leeni rauhanehdoissa olevan sellaisen sana-
muodon. Ennen kuin saavuimme perille,
hän kysyi vielä, onko teidän komentaja jul-
ma ja kohtelee hän väkivaltaisesti. Tar-
koitti kai että pahoinpidelläänkö häntä, kun
hän on vanki. Kielsin jyrkästi ja sanoin,
että sellainen pelko on aiheeton. Asiallisesti
tietenkin on syytä puhutella, niin että tee
asento, kun mennään kapteenin eteen.

Kopistelimme talon kamariin. Toisissa
huoneissa nukkui tai valvoi viestiporukan
poikia. Kapteeni Renkonen oli aika lailla
humalassa, kun ilmoitin, millä asialla lii-

kun. Hän kehotti vankia, että häntä pitää puhutella asennossa, ja sehän kävi Saksan armeijan sotilalta.

Tehtäväni suoritettuani palasin siihen parakkiin, josta olin lähtenyt toivossa, että olisi jotakin syötävää ja saisi muutaman

Tornion maihinnousu viestimiehen kertomana

Kerron tämän Lapin sodassa keskeisen tapahtuman niin kuin sen muistan. Muisti saattaa jo joissakin kohdin pettää, onhan maihinnoususta kulunut jo 50 vuotta.

Kannakselta Ouluun

Kun venäläisten kanssa oli solmittu aselepo syyskuun 4. päivänä 1944, JR 11 oli kymmenen kilometrin päässä Viipurista Ihantalassa. Sieltä perääntyminen alkoi. Tulimme Saimaan kanavan vartta Nuijamaan kautta Lappeenrannan likellä olevalle Tujulan seisakkeelle, mistä meidät lastattiin junaan ja matka Ouluun alkoi. Taisi olla 26.9. kun oltiin Oulussa. Meidät majoitettiin Tuiraan saksalaisten jättämiin parakkeihin.

Silloin oli sotilaitten keskuudessa yleisesti sellainen luulo, että sota on nyt ohi ja saksalaiset poistuvat maasta vapaaehtoisesti. Kohta tämä tieto osoittautui vääräksi. Toisena iltana Ouluun tulon jälkeen kävelin linja-autoasemalle ja lähdin omin lupini käymään kotona. Siellä oli myös Kamusen Juhani menossa kotiin vaimoa ja lastaan katsomaan. Niin me noustiin autoon.

Autot olivat silloin huonokuntoisia ja matka kesti kauan. Oli jo iltamyöhänen,

tunnin nukahtaa, koska huomina toisi työtä ja tehtäviä tarpeeksi asti. Sellainen oli lokakuun 1. päivä vuonna 1944.

Ensio Kemppainen

kun oltiin kotona. Olivat nukkumassa, mutta pirtin ovi oli auki. Kun menin pirttiin, niin äiti kuuli sen ja tuli katsomaan. Heti ensiksi hän kysyi, joko sota oli minun kohdalla loppu. Totesin, ettei minua ainakaan ole vapautettu ja kerroin, että olen puntiksella.

Äiti alkoi laittaa ruokaa ja sanoi olevan puolankalaisia evakoita kamarissa, joten hän laittaa minulle vuoteen pirttiin. Sanoin, että aamulla lähdän linja-autossa takaisin Ouluun ja tulen taas käymään, jos on tilaisuus. Aamulla nousin autoon ja myös Juhani tuli kotinsa kohdalla. Hän sanoi, että ”hauta jäi palamaan, vaan lähtiä täyty”. Vieno nimittäin oli jäänyt lapsen tekoon. Kestilässä oli semmoinen sanonta, että ”teillähän hauta palaa”, kun lapsi syntyi.

Siinä Juhaniin kanssa sovittiin, että muuttaman päivän päästä käydään taas puntiksella. Niinpä me olimme taas menossa linja-autoasemalle, kun komppanianpäällikkö tuli vastaan. Se oli silloin Eemeli Huovinen, Ojalan poikia Rasinperältä. Hän kysyi, että mihin pojat menee. Vastattiin, että puntikselle kotona käymään. Eemeli sanoi, että älkää menkö. Jos Oulussa ollaan, hän järjestää meille loman. Me palattiin takaisin yksikköön.

Laivassa

Aamulla joukkueen johtaja ilmoitti, että kukaan ei saa poistua majoitusalueelta, meille saattaa tulla siirto toiseen paikkaan. Niinpä sitten puolen päivän jälkeen lähdettiin marssimaan Toppilan satamaan. Sinne oli ennen meitä tullut jo paljon sotilaita, ja kolme laivaa oli redillä ankkurissa. Sotilaitten keskuudessa kulki huhu, että saksalainen on lähtenyt Kemistä ja meidät vietään sinne.

Jakoivat muonan ennen laivaan menoa, ja se oli hyvä. Oli säilykkeitä, tupakkaa askeittain ja kaikkea normaalia enemmän. Sanoin pojille, että se paikka mihin mennään ei ole suomalaisilla. Näin hyvä muona tietää kovia tappeluita. Niin meidät siirrettiin laivaan. Kolmeen laivaan sullottiin kolme pataljoonaa ja erillisyyksiköt, yhteensä noin 2900 sotilasta.

Laivassa jaettiin Halstin päiväkäsky, joka osoitti sen, mihin ollaan menossa. Torniossa nouseaan maihin hinnalla millä hyvänsä. Ammuksia ja muonaa pitää säästää, sillä ei tiedä, milloin täydennys saadaan. Väli- rauhansopimuksessa on kohta, joka velvoittaa meidät karkottamaan saksalaiset suomalaiselta maaperältä. Meillä ei siis ole valinnan varaa. Hän odottaa, että jokainen mies tekee raskaan velvollisuutensa nyt kuten ennenkin. Ja allekirjoituksena everstiluutnantti Wolf Halsti.

Seurasin, minkä vaikutuksen tuo kova päiväkäsky sotilaisiin tekee. Ei näyttänyt vaikuttavan mitenkään. Pitkä sota oli turuttanut mielet. Kaikki olivat ihan rauhallisia.

Laivojen nimet olivat Hesperus, Norma ja Ritz, kaikki kauppalaivoja. Sotilaat olivat ruuman pohjalla, mikä oli kostea ja kylmä, joten nukkumista ei voinut ajatella. Kauppalaivoissa oli vessat kannella. Portaille oli vartiomiehet. Kaksi miestä sai kerrallaan käydä vessassa. Saksalaiselle merivartiolle Kemiin oli ilmoitettu, että

Tornioon menee kolme laivaa evakuoimaan siviilejä. Kannella oleva liike olisi paljastanut saksalaisille, että laivat olivat täynnä sotilaita.

Maihinnousu

Tähän maihinnousun ensimmäiseen portaaseen kuului JR 11:n esikunnan lisäksi kolme pataljoonaa ja erillisyyksiköt: panssarintorjuntatykit, kranaatinheittimet ja viestikalusto. Kymmenen maissa laivat lähtivät Toppilan satamasta. Taivas oli pilvinen. Yöllä, kun kävin laivan kannella, oli aivan pimeä.

Kun aamulla kello seitsemän maissa tulittiin Röytän satamaan, satoi hienokseltaan vettä. Satamassa oli lautarakennus ja sen takana veturi, jonka perässä oli muutamia avovaunuja.

Halsti meni johtamaan maihinnousua. Hän oli määrännyt puhelinmiehen matkaan. Tämän lautakopin seinässä oli puhelin. Holsti soittikin heti majuri Larjolle. Pataljoonien ja rykmentin jääkärijoukkueista oli muodostettu jääkärikomppania, mikä oli varustettu konetuliasein ja polkupyörin. Nämä juoksivat ensimmäisinä maihin lankua pitkin polkupyörät olalla. Se kävi kuin elävissä kuvissa. Sen jälkeen tulivat pataljoonat.

Satamaan ei tullut tungosta. Jääkärikomppania lähti heti maihin päästyään etenemään pyörillä Laivaniemen suuntaan. Pataljoonien miehet juoksivat junaan, joka vei niin pitkälle, että ammunta alkoi, ja tuli sitten hakemaan uutta lastia. Maihinnousu oli onnistunut ja Tornion puhdistaminen saksalaisista näytti onnistuvan hyvin. Illalla kaupunki oli suomalaisten valvonnassa.

Tähän onnistumiseen toi oman panoksensa majuri Larjon porukka.

Hänellä oli käytössä 250 miestä, jotka olivat menneet Tornioon ennen meitä. Larjon miehet olivat kuljettaneet tämän junan

Röyttään. Junassa oli ruskeahattuinen siviili veturinkuljettajana. Tämä juna oli isona apuna miesten ja tavaran kuljetuksessa.

Viestijoukkue lähti marssimalla kohti Torniota. Majoituimme Alatornion pappilaan. Sain komennuksen alikersantti Pitkäsens kaveriksi pitämään huolta viestivarastosta. Varastossa oli kaikennäköistä viestikalustoa, jota toimitettiin täydennyksenä pataljooniin. Oli määräys, että varastoa ei saa heittää missään tilanteessa.

Oli iltamyöhä, kun ruvettiin valmistautumaan yöpuulle pappilan pirtin lattialle. Taistelujen äänet kuuluivat kaupungista päin. Kello 10:n maissa tuli määräys viedä viestikalustoa toiseen pataljoonaan, majuri Varlan porukkaan. Olin nähnyt pappilan tallissa vanhan hevosen, jolle vein illalla vettä ja heiniä. Sanoin alikersantti Pitkäselle, että panen tuon hevosen kärryjen eteen ja ajetaan sillä, niin ei tartte kantaa.

Löydettiin saksalaisten viinavarasto

Niin lähdettiin menemään kohti taistelupaikkaa. Päästiin lähelle Kemistä tulevaa tietä, kun hevonen kieltäytyi menemästä eteenpäin. Taistelut olivat muutaman sadan metrin päässä. Ajoin hevosen ojan varteen ja panin sen kiinni. Lähdettiin Pitkäsens kanssa viemään kalustoa kantamalla perille. Tultiin toisen pataljoonan komentopaikkaan, missä oli pataljoonan viestijoukkue.

Pataljoonan komentopaikka oli ns. Pikku-Berliinin vieressä, missä oli sakemanniens elintarvike- ja viinavarastot. Ne olivat joutuneet suomalaisten haltuun. Siellä sotilaat tutkivat ja maistelivat, mikä merkki olisi parasta ja mitä kannattaa ottaa matkaan. Mekin Pitkäsens kanssa otettiin muutama pullo mieheen, vaikka enempi meitä kiinnosti se elintarvikepuoli, missä oli paljon säilykkeitä. Niitä otettiin, mitä pystyttiin kantamaan.

Kun me lähdettiin omaan yksikköön, niin jo jotkut laulaa mölisivät. Viina oli tehnyt tehtävänsä. Tuli mieleen, että mikähän tästä seuraa. Huomenna kuultiin, että koko toinen pataljoona oli ollut humalassa, pataljoonan komentaja majuri Varla mukana. Pataljoona oli muutaman vuorokauden taistelukyvytön. Holsti erotti majuri Varlan ja nimitti tilalle kapteeni Toivosen, joka haavoittui jo kolmantena päivänä jalkaan. Hänen jälkeensä pataljoonan komentajaksi tuli kapteeni Noroviita.

Ahtaalla

Suomalaisten taktiikka oli edetä koukkamalla ja saada aina osa saksalaisista mottiin. Tämä toimi aluksi hyvin. Oli edetty Kemiin päin. Olimme vieneet viestivaraston Kyläjoen yli. Sitten suomalaisten koukkaus epäonnistui. Saksalainen käytti tilaisuutta ja koukkasi ennen. Suomalaiset olivat jäädä mottiin ja joutuivat perääntymään osaksi sekasorron vallassa. Toisen pataljoonan miehet kertoivat, että he joutuivat perääntymään kuivattua järveä pitkin, joka upotti vyötäröä myöten. Näin omin silmin, kun JR 53:n Linnakorven pataljoona räjäytti Kyläjoen sillan ja jatkoi juoksua. Majuri Linnakorpi, pikkuinen mies, koetti kieltää miehiä menemästä. Näytti siltä, että kuta isommasti majuri kielti, sitä enemmän vauhti vain parani.

Meillä Pitkäsens kanssa tuli pulma. Varastoa ei ollut lupa heittää. Silta oli räjäytetty ja suomalaiset sotilaat olivat näkymättömissä joen takana. Arvioitiin tilanne ja huomattiin, että saksalaiset eivät seuraakaan perässä. Nähtävästi he eivät olleet huomanneet suomalaisten vetäytymistä. Rannalla oli vene, johon me kannettiin viestivarasto ja melottiin yli. Pohdittiin siinä, miten viedään varasto siitä Raudanjoelle.

Oli aika hämärää. Sieltä tuli mies ja he-

vonen ja soppatonkka kärryssä. Mies ihmetteli, että miten hän pääsee yli, kun ei ole siltaa. Hänellä olis heittimen miehille soppaa. Me kerrottiin, että joen takana ei ole meikäläisiä, ne löytyy takaa päin. Pantiin viestikalusto kärryyn ja lähdettiin taakse päin. Oltiin menty likelle metsän seuraa, kun sakemanni rupesi ampumaan piiskalla perään. Onneksi ei osunut.

Menimme Raudanjoesta yli ja näimme, kun suomalaiset kaivoivat asemia. Jonkun päästä löytyi myös viestijoukkue. Joukkueenjohtaja oli tyytyväinen, kun kalusto oli tallessa. Hän sanoi, että jos minä rupeaisin keskuksen pystyttämiseen. Hän panee Eino Pönkän varastolle, kun hän on vähän hiturainen puhelinhommissa. Viestimieshän ei tiedä kaikkia.

Vaan tilanteen vakavuuden tunsin viestimieskin. Saksalaiset lähenivät sekä Kemin että pohjoisen suunnasta. Joka kantilta oltiin saksalaisten tykistö- ja heitintulen alla. Näytti että mereen se työntää. Halstin komentopaikka oli Raumojoen Tornion puolella, missä oli viestijoukkue. Taistelut oli kovia. Kuultiin, kun pioneerit räjäytti Raumojoen yli menevän rautatie- ja maantiesillan. Kuultiin myös, kun sakemannit pommitti Röytän satamaa. Kohta tämän jälkeen marssi Röytästä RP 13:n miehiä, jotka kertoivat, että Suomen suurin kaupalaiva meni pohjaan ja toista sataa hevosta. Miehistä oli isoin osa kerinnyt maihin. Laivassa oli 50–60 miestä, jotka saivat surmansa.

Saimme apuvoimia

Seuraavana aamuna tuli myös JR 50 Tornioon. Maihin oli saatu tykistöä ja muuta raskaampaa aseistusta. Se helpotti väsyneitten suomalaisten asemaa. Levännyt JR 50 aloitti heti hyökkäyksen ja murtautui saksalaisten linjojen läpi ja jatkoi hyökkäystä kohti pohjoista. Edellisenä yönä saksalaiset hyökkäsivät Kemin tien suunnasta ja yrittivät tulla Raumojoen yli. Kun silta oli räjäytetty ja joenranta oli märkä, he tarttuivat rantaan kiinni. Suomalaiset tuhosivat heitä piiskalla.

Pataljoonan komentaja majuri Valkonen oli näitä tuhoamassa. Häntä avustivat luutnantit Aho ja Simola. Valkonen haavoittui ja kun Aho ja Simola rupesivat häntä auttamaan, tuli täysosuma ja kaikki kolme kuolivat. Tämä oli kova isku JR 11:n kolmannelle pataljoonalle. Kaikki olivat pidettyjä upseereita.

Muistaakseni Tornion ratkaisevat taistelut käytiin 5–7. päivä lokakuuta. Oli 8:n päivän aamu, kun ammunta ei alkanutkaan. Saksalainenhan oli sellainen sotilas, että jos antoi sen olla rauhassa, niin se yön nukui. Ammunta alkoi yleensä aamulla aikaisin ja sitä riitti iltamyöhään. Nyt tiedustelijat totesivat, että saksalainen on lähtenyt vetäytymään kohti Laurilaa, nykyistä Keminmaata.

JR 11 lähti saksalaisten perään, mutta se onkin sitten jo toinen juttu.

Ilmari Lotvonen

Kersantti Karioja Lapin sodassa

(Jatkosodan päiväkirjaa vihkosta 6)

30.9.44. Hälytysvalmissa on oltu, ja niin viimein neljän aikaan lähdettiin Toppilaan. Lastattiin koko rykmentti laivoihin ja historiallinen koukkausretki alkoi. Yö laivalla ja seilailtiin kohti Torniota.

1.10.44. Aamupäivällä yhdeksän seudussa päästiin Røyttään, Tornion ulkosatamaan. Siellä päästiin onnellisesti maihin, sillä Sakemanni ei ollut satamaa miehittänyt. Siitä sitten ajettiin lähemmäs kymmenkunta km junalla Tornioon päin niin pitkälle kun päästiin. Mutta sitten rautatiesillan luona Saksalaiset pani hanttiin ja ajettiin pois ja niin meidän porukat pääsi etenemään. Lähdettiin Kemiin päin. Siinä kolmen aikaan saatiin vähän levätä eräässä talossa. Saatiin maitoa ja perunoita. Oli kolea päivä. Ilkeä ilma, kun satoi vettä koko ajan, että oltiin ihan märkiä. Saa nyt nähdä, missä tässä yö vietetään. Kirjoitan tässä levähdystalossa. Illan tullen siirryttiin eteenpäin mekin. Majoituttiin eräälle koululle. Sakemannilla oli pieni motti sillan päässä. Koko yön kulki Saksalaisia neuvottelemassa, mutta sitä ei otettu huomioon. Neuvottelijat laitettiin takaisin.

2.10.44. Tänään aamuyöstä laukesi motti. Päästiin etenemään. Saatiin rautatiesilta ehjänä takaisin ja edettiin nelisen km, johon pysähdyttiin. Mekin erääseen sivilikeskukseen yöksi, josta laitettiin yhteydet.

3.10.44. Koko päivän sakemanni painosti kovasti. Vaikka sen selustaan oli mennyt yksi pataljoona, siitä huolimatta Saksalainen pyrki läpimurtoa Tornioon päin ja meidän selustaan hyökkäysvaunujen tukemana. Hyökkäysvaunuja siltä tuhottiinkin muutamia, mutta siitä huolimatta sai sake-

manni aikaan murren ankaralla tykistötuella, ja me jouduttiin vetäytymään pari kilometriä, johon uuteen puolustukseen asetettiin. Oltiin yötä työväentalolla. Saku keskitti koko yön aivan ympärille, mutta ei saanut mitään vaurioita meille.

4.10.44. Siirryttiin hieman oikealle, pois päätien varresta. Illalla, siis iltapäivällä, saku antoi kauhean keskityksen tien suuntaan ja kiersi oi(ke)alta sivustaan ja sai murtuman panssareiden ja lentokoneiden tukemana. Pommitti ankarasti. Vetäännyttiin pari km, johon aseisiin jokilinjalte. Erääseen taloon yöksi, entisille jäljilleen mekin.

5.10.44. Oltiin asemissa. Yö kului aika rauhallisesti. On nyt aamupäivä. Saku ampuu jo aikalailla. Saa nähdä, miten se menee tämä päivä. Päivä kului sateisena ja suhteellisen rauhallisena, paitsi illalla saku vähän hyökkäili ja pitkin päi(vää) antoi römpsiä. Samaan taloon jäätin yöksi.

6.10.44. Aamulla 5.den aikaan oli railakka herätys, kun saku avasi tulen, ankaran tykkitulun. Akkunat tuli sisään. Painuttiin ulos suojiin ja römpsiä tuli. Raudaskoski Arvi kaatui minun ryhmästäni ja joku toinenkin haavoittui. Koko päivän on saku keskittänyt helvetillisesti. On iltapäivä, ja asemat on pidetty, vaikka painostus on ankara. Saa nähdä, mitä tästä tulee. Miehet on väsyneitä ja kovin rasittuneita. Lepoon pitäisi päästä. Iltapäivällä vastaiskukin vielä. Komentajamme Valkonen kaatui muun muassa. Illalla rauhottui aika hiljaiseksi.

7.10.44. Aamuyöstä antoi Saku aika keskityksiä ja samoin pitkin päivää ankaria keskityksiä, mutta ei sentään hyökkäilyt

suuremmasti. Illalla myöhään pimeän tulen tuli Linnakorven pataljoona III/53. Vapautti meidät linjasta, ja me siirryttiin Tornion laitaan pikkuperliiniin sakun parakeihin lepäämään. Yö rauhallinen.

8.10.44. Aamulla omat tykit ampui ankarasti ja mekin hälytettiin klo 10.00 lähtöön kai Kemiin päin. Se on kai saku lähtenyt vetäytymään, koska huomasi toivottomaksi tilanteen.

Klo 11.00 lähdettiin liikkeelle kohti Kemiä, koska Saku oli nähnyt turhaksi yrittää ajaa meitä mereen ja lähtenyt yöllä viksiin. Niin nosteltiin koko päivä. Kaikki sillat oli Saku räjäytellyt, joten kuormaston oli vaikea edetä. Saavutettiin Kemini-Rovaniemen tie ja yhteys etelästä tuleviin joukkoihin. Niin rannikko on vapaa. Ei ollakaan enää motissa. Majoituttiin Rovaniemen tien varteen Kemijoen pohjoispuolelle Kemini maaseurakunnan kirkonkylän liepeille erääseen taloon. Toisella puolella jokea räjähteli Sakun aikamiinattu pommivarasto niin että ikkunoita tuli sisälle. Saku on polttanut enimmäkseen osat tien varrella olevista taloista. On se asukas.

9.10.44. Aamulla 8 aikaan marssi jatkui Tervolaan päin. Marssittiin pitkästi toistakymmentä km, kunnes Saku oli vastassa. Koukkauksen teko yöllä ja yötä heinäladossa. Kamalan kylmä yö. Kurjaa.

10.10.44. Aamulla saku oli taas lähtenyt ja jälkeen ja joutuin. Päästiin joitakin km ja taas saku vastassa. Jäätin yöksi erääseen taloon. Lämmintä on. Saku ampuu tykilläkin ja aikalailla. Kaikki sillat on räjäytelty ja taloja on poltettu. Siviiliäjiä pistetty kaapiin lukon taa. Otettu myös vangiksi.

11.10.44. Tämä päivä oltiin, syötiin ja saunottiin samassa paikassa. Ei erikoisempia.

12.10.44. Tänään aamulla lähdettiin marssille. Ohitettiin Tervola. Kohdattiin paljon räjäytettyjä siltoja. Pysähyttiin puolen päivän jälkeen. Luultiin saavasa olla joku päivä tässä, mutta illalla tulikin häätö

ja eteenpäin pilkkopimeässä yössä yli esteiden ja räjäytettyjen siltojen.

13.10.44. Aamuyöstä majoituttiin Koi-vuon erääseen taloon ja nukahettiin aamu-puoli, mutta taas taipaleelle yhdentoista aikaan. Marssittiin hyvän matkaa. Majoituttiin illalla taloon ja pistettiin nukkumaan, mutta ei siinä kauvaa makoiltu, kun jo hälytettiin liikkeelle. Mutta kuitenkin saatiin palata vielä entiseen paikkaan ja jatkettiin keskeytynyttä unta.

14.10.44. Aamulla puoli viiden aikaan taipaleelle ja samaa vauhtia kenkiin, mutta ei päästy kovin pitkälle, kun saku oli vastassa ja piti pysähtyä. Saku ampuu urkutykillä aika keskityksiä niskaamme. Vettäkin satelli. Näyttää että pitää jäädä yöksi tähän. Ollaan nyt talossa. Kun saku ei enää ammu tykillä, niin uskaltaa. Saa nähdä, lähtekö se kälppimään yön aikaan. Eihän sitä pimeässä voi seurata miinavaaran vuoksi, joten jäänee jälestys huomiseksi. Saa nähdä. Omat potkutkin on kintereillä, koska jo paukautteli. Saku on vaan räjäytellyt kaikki sillat, kaatanut puh.pylväät ja murroksia tehnyt tielle, mutta ei ole polttanut nyt pitkään aikaan montakaan sivilitaloa, omia varastoitaan ja parakeitaan kyllä. Jäätin taloon yöksi. Saatiin olla muuten rauhassa mutta kova vartiointi.

15.10.44. Saku oli yöllä lähtenyt kalppi-maan ja me aamulla hiton kyytiä jälkeen. Saku oli taas polttanut taloja paljon. Saavuttiin puolipäivän aikaan Rovaniemen metsäkoululle, jossa vähän majoituttiin saateen pitoon, mutta illalla lähdettiin Rovaniemiä kohti. Toistakymmenen kilometrin sydänmaataival rautatietä pitkin huppuroitiin pimeässä yli räjäytettyjen siltojen ja miinotusten. Saavuttiin aamupuoleen Rovaniemen liepeille, jossa raivosi kovat tulipalot. Kymmenen km päähän valotti niin jotta näki selvästi radalla talsia. Aavemaisessa tulipalon hohteessa synkässä yössä törmäilimme päin sakua, joka oli jäänyt kaupungin liepeille aseisiin. Mutta aamun-

koitteessa me päästiin vähän suojaan kuusikkoon makaillemaamärälle kentälle. Vähän nukahettiin. Jaa mutta se onkin jo

16.10.44. Kahdeksan aikaan lähdettiin koukkaamaan Rovaniemi-Kittilä tielle. Tal-sittiin sydänmaita pitkin koko päivä ja illalla viidettä käydessä saavuttiin noin kahdeksatta kilometriä pohjoispuolelle Rovaniemen-Kittilän tien varteen. Saku siinä hääräsi aivan tietämätönnä. Kolonnia tietäynnä, kun meikäläiset avasi ankan tullen klo viiden maissa. Siinä kamala elämä nousi, kun sakut huuti. Siihen kaatui hevosta, miestä, autoa ankara ruuhka tielle ja tie poikki, miehitys kahta puolta. Mutta illan tullen, kun patruunat alkoi olla vähissä, piti meidän tulla pois tieltä ja antaa Sakun kulkea. Kyllä se sitten rylläsikin siinä sitten tankkein kanssa, kun se korjaili tavaroitaan tieltä. Me muutamain satain metriin päässä kuunneltiin sen meininkiä. Mättäällä makailtiin. Muonakin oli ajat sitten kaikki, ei edes leipää. Hurjaa on homma.

17.10.44. Puolen yön jälkeen alkoi sakun äänet häipyä. Se meni että rymisi. Aamulla vettä satoi vielä. Märkänä palelttiin mättään kolossa jalatkin likomärkänä. Ooteltiin aamua. Tuliakaan ei tohtinut tehdä. Aamun tullen lähdettiin me Rovaniemeä kohti toisen pataljoonan painuissa Kittilään päin sakun jälkeen. Me tultiin Rovaniemelle päin Sakun parakkialueelle. Majoituttiin siihen ja evakuoitiin syötävää sakun varastoista. Illalla tuli jo kuivamuonaakin. Taijetaan saada olla yötä. Oisi jo mukava saada nukkua rauhassa.

18.10.44. Samassa paikassa oltiin. Vaih-dettiin vaan eri parakkiin asumaan. Putsailtiin parakin ympärystä, ei sen suurempia. Lepäiltiin, syötiin ja niin päin pois. Kyllä sillä sakulla on ollut tässäkin törkyä. Voi sitä posliinitavaran siivoa, mitä on monta varastoa. Paljon se on särkenytkin niitä, vaan on niitä jäänyt ehjäksi vielä.

19.10.44. Puhdistuspalvelua, ja jopahan oli tunti sulettuakin. Ei sen ihmeempää.

Sellaiset pilviset ilmat, aika lauhkeat näin myöhäisen syksyn ilmoiksi. Sataa vettäkin vähin.

20.10.44. Tänään aamulla pääsi jo meidän porukastakin vanhimpia siviiliin. Ei sen kummempia. Jynssäiltiin vaan Natsien ros-kia parakin ympäriltä pois.

21.10.44. Aamulla 6.15 marssille lähtö. Lähdettiin kohti Kittilää, ja marssittiin kolmisenkymmentä km. Majoituttiin teltoihin, nyt kun on sellaisetkin mukana. Tie on aivan mahdotonta velliä ja kamaloita hau-toja täynnä. Ei näy tavalliset tiet kestävän monen suurvallan armeijain vyörymistä. Ilma vähän kylmämään päin.

22.10.44. Aamulla 7.30 lähdettiin taas marssille. Marssittiin jotakin 6 km. Majoituttiin teltoihin ja tien korjaus käyntiin. Aika surakka pakkanen oli ollut viime yönä, ensimmäinen sellainen koko kuukaudelle.

23.10.44. Tietöitä vaan. Ilmat lauhtuivat. Ei jaksanut kylmää.

24.10.44. Samat hommat. Samassa paikassa. Satoi vettäkin.

25.10.44. Aamulla 6.30 lähtö marssille. Marssittiin 15 km ja tietöihin. Ollaan Patokosken yläpuolella. Telttamajoitus.

26.10.44. Tänään korjailtiin tietä. Ei ihmeempää. Satoi vettä vähän.

27.10.44. Korjattiin tien varressa kirkas-ta linjaa. Illalla klo 16.00 kokoontui pataljoona tien varteen, ja siellä lajiteltiin pojat Sk piirittäin eri komppanioihin. III/11 JR lakkaa olemasta ja kaikki kaksi vuotta palvelleet laitetaan siviiliin. Mekin Raahen piiriläiset jouduttiin Kapt. Patokosken johtoon. Kai lähdetään kohta siviiliin. Majoituttiin vielä yöksi entisiin teltoihin.

28.10.44. Aamulla siirryttiin I kotiuttamiskomppaniaan, Mäkelä komppapäällikkönä, Patokoski pataljoonan komentajana. Ei mitään hommaa, odotusta vaan.

29.10.44. Saunottiin toisella puolen Ounasjokea. Luovutettiin kiväärit. Ei muuta. Odotellaan vaan, että päästäisiin kohti kotia lähtemään.

30.10.44. Ei erikoisempaa. On vaan makailtu ja oltu odottavalla kannalla.

31.10.44. Tietöitä. Ei mitään uutta tilanteeseen. On vaan kokoontunut yhä enemmän ja enemmän sakkia vartomaan siviiliin lähtöä.

1.11.44. Samat sanat. Ei mitään uutta. Odotusta vaan.

2.11.44. Odotusta vaan. Ei ihmeellisempää.

3.11. Tänään koitti se päivä, että lähdettiin marssimaan kohti Kemiä. Aamulla aikaisin lähtö. Marssittiin noin 30 km. Majoituttiin teltoihin.

4.11.44. Aamulla taas jatkettiin matkaa, ja marssittiin 25 km Rovaniemen läpi pari kilometriä Kauppalan Kemin puolelle. Parakkimajoitus. Kyllä on Rovaniemi hävitetty, ei muuta sanoa saata.

5.11.44. Tämä päivä levähdettiin parakkialueella. Ei ihmeempää. Joka päivä vaan on satanut vettä.

6.11.44. Tänään jatkettiin matkaa. Marssittiin noin 26 km. Majoituttiin taloihin. Vielä meni yksi mies miinaan. Se on tuuria.

7.11.44. Taas vaan nosteltiin aamupimeästä iltaan. Matkaa noin 37 km. Telttamajoitus. Vettä satoi. On siinä hauska tillastella kontit selässä liejuista tietä.

8.11.44. Aamulla taipaleelle. Vaan matkaa noin 20 km. Majoitus taloihin. Vesisa-detta.

9.11.44. Makoiltiin talossa. Satoi lunta, sellaista räntää sulaan maahan. Jäätiin taloon yöksi.

10.11.44. Aamulla 6.30 lähdettiin marssimaan edelleen. Marssittiin yli 20 km. Saavuttiin Laurilaan Kemin maaseurakunnan kirkon lähetyville. Majoitus teltoihin. Satoi lumiräntää.

11.11.44. Tämä päivä makoiltiin teltoissa. Vettä satoi ja oli paha ilma. Ei lähdöstä tietoa. Niin se tuli vaan tämän marssi suoritettua, joka alussa tunnusti niin ankaralle. Kävin Vanhassa Kemin maaseurakunnan kirkossa katsomassa 315 v vanhaa

muumiota, joka oli 450 vuotta vanhassa kirkossa säilytettävänä. Eräs saarnamies nimeltään Rungius, joka on saarnassaan joskus sanonut, että jos sanani on totta, niin ruumiini ei mätäne koskaan. Ja niin se näyttää, että ei se ole mädännyt.

12.11.44. Tämä päivä makoiltiin vielä kaikessa rauhassa. Ei lähestä tietoakaan. Oikein kylmä tuuli.

13.11.44. Tänään aamupuuron jälkeen lähdettiin marssimaan kaupunkia kohti ja mentiin kaupungin eteläpuolelle Ritikan (?) koulun lähelle kuusikkoon. Majoitus teltoihin.

14.11.44. Aamulla lähdettiin Veitsiluotoon, josta oli puhe lastata, vaan eipä siellä laivaa ollutkaan, joten jäätiin yöksi vielä Veitsiluotoon. Olin erään Inkeriläis perheen luona yötä. Erittäin ystävällistä väkeä.

15.11.44. Tänään ennen puolta päivää saapui laiva, joka korjasi kyttyrät taipaleelle. Saavuttiin illalla Ouluun, jossa Pion. patj. purki pois, ja me vaan paleltiin kylmässä ruumassa, jossa oli ollut hevosia ennen. Märkä ja likainen lattia, jossa makailla piti.

16.11.44. Aamulla kahdeksalta jatkaamaan matkaa, ja koko näköpäivä purjehdit-tiin merellä. Illan hämärtyessä päästiin Lapaluotoon ja marssittiin Raahen kaupunkiin. Majoitus Seminaarilla.

17.11.44. Tänään ruvettiin laittaa miehiä kotia. Minäkin sain paperit ja luvan häipyä, mutta ei ollut kyytiä, joten jäin Eetun luo yöksi.

18.11.44. Aamulla junalla Ouluun ja sieltä autolla kotia. No niin, nyt sitä sitten ollaan sivilissä. Saa nähdä, joko se on sota ijäksi loppunut?

Niin, nyt kai tämä sotapäiväkirjan pito sitten loppuu, koska sota on loppunut ja olen päässyt siviiliin. On tätä tullut pidettyäkin taas kolme ja puoli vuotta. Siihen on kerennyt monta vihkoa täyteen lykätä, vaikka ei paljon ole päivälle merkintöjä tul-

lutkaan. Tämä kaikki olkoon nyt muistona niiltä unohtumattomilta päiviltä, jotka on nyt selän takana. Kuinka monta kurjaa hetkeä siihen aikaan sisältyykään, sen tietää ainoastaan se, joka on kaiken kärsinyt ja kestänyt. On mahdotonta ajatella, että vielä tulevaisuudessa joutuisi samanlaisia reissuja tekemään.

Toivottavasti ei. Niin nyt tämä päätty-

Saksalaista sotilaskarkuria pidättämässä

Kun JR 11 lähti saksalaisten perään näiden vetäytyessä Tornioista kohti Laurilaa, niin viestijoukkueesta kymmenen miestä jätettiin keräämään tapsia pois väepeli Pelkisen johdolla. Jostakin oli saatu hevonen, jonka kyytiin tapsit ja kalusto kuormattiin. Joukkueen johtaja sanoi, että työn on käytävä nopeasti. Se saatiinkin tehdyksi samana päivänä ja marssittiin vielä Kaakamon koululle yöksi.

Seuraavana päivänä marssittiin sitten Rakkulan taloon, missä talon väki oli tullut piilopaikastaan kotiin. He kertoivat, että he kuulivat, kun taistelu eteni heidän kylästään pois. Sitten he uskalsivat tulla kotiin.

Aamulla lähdettiin taas marssimaan kohti rintamaa. Puolen päivän jälkeen majuri Marno tuli moottoripyörällä vastaan. Hän kysyi, oliko meitä vastaan tullut hevosella nahkapukuinen mies, jolla oli kyydissä kaksi suomalaista sotilasta. Kun kerroimme tulleen 4–5 kilometriä sitten, hän käski panna heti partion perään. Nahkapukuinen oli saksalainen, joka oli palkannut suomalaiset viemään hänet Ruotsiin. Kaikki piti ottaa vangeiksi, elävinä tai kuolleina.

Väepeli Pelkinen määräsi minut vanhim-

köön tähän. Voin olla korkeimmalle kiitolinen siitä, että olen tämän kirjaseini pidon saanut viedä loppuun, ettei tämän pito ole jäänyt kesken, kuten monen veljen kohdalla on jäänyt. Loppu.

Kers. Tauno Karioja
6/5026.

Tauno Karioja

maksi ja käski ottaa niin monta miestä kuin luulin tarvitsevani. Otin mukaan Kamusen Juhanin ja Reino Lukkarisen ja lähdimme ajamaan takaa Ruotsiin pyrkijöitä. Olimme kävelleet 6–7 kilometriä, kun alkoi tulla hämärää. Keskusteltiin, että tunnin kuluttua joudutaan tältä päivältä tehtävästä luopumaan.

Silloin huomasimme, että kärryn kanta liikkui jokirannassa olevan asuinrakennuksen takana. Lähdimme etenemään ketjussa aseet ampumavalmiina rakennusta kohti. Se oli lautarakennus, vasemmalla meistä. Suomalaiset sotilaat yrittivät karkuun nähdessään meidän tulon. Nähtävästi arvasivat, millä asialla me ollaan. Kemijoki selän takana ja me tien puolella, eihän siitä karkuun päässyt ainakaan elävänä.

Näistä toinen oli alikersantti. Hän kysyi, että mitä me meinaamme. Sanoin, että he ovat pidätettyjä ja otin pistoolin sen vyöltä pois. Vaadin heitä kertomaan, missä saksalainen oli. Ensinnä he ei olleet tietävinään asiasta, vaan kun totesimme, että samalla hevosella olette olleet liikkeellä, kertokaahan pois, he viimein neuvoivat lautahuoneeseen päin.

Kehotin saksalaista tulemaan ulos. Ke-

hotuksen huusin tietenkin suomeksi, enhän osaa muuta kieltä. Mutta majuri Marno sanoi, kun tehtävän antoi, että mies hallitsee suomen ja ruotsin kielen saksan lisäksi. Kun saksalainen ei tullut ulos ja kun tiedettiin, että hän oli aseistettu, ammuin varoitusslaukkuja ympäri rakennuksen konepistoolilla. Sanoin pojille, että tulkaahan ovelle, niin minä kaivan ukon esiin. Rakennus oli olkia täynnä.

Löysin ukon rakennuksen pohjalta seinän vierestä. Sillä oli pistooli kädessä, mutta hän ei yrittänyt sillä ampua. Vedin nahkapuseron kauluksesta ukon pois ja otin siltä pistoolin. Kysyin, miksi hän ei tullut kehotuksesta pois, näyttää että varoitusslaukkuissa on ollut kuolema lähellä. Hän sanoi, että se olisi ollut samantekevää.

Kun rupesimme tutkimaan rakennusta, niin sieltä löytyi 40 litran tynnyri konjakkia, säilykkeitä, sianlihaa, tupakkaa, karamellia ja kamera. Pantiin tavarat kärryyn. Tien varressa oli poikia, jotka olivat seuranneet meidän toimintaa. Ne sanoivat, että

ne kävi ennen meidän tuloa tien takana ja piilottivat jotakin maahan. Kun menimme tutkimaan poikien neuvomaa paikkaa, niin siellä oli saksalainen sotilasreppu maahan kaivettuna ja siinä kaikenlaista: kamera, pistooli, vähän ruokaa, vaatteita. Reppu oli aivan täysi. Pantiin nämäkin tavarat kärryyn ja lähdettiin kohti rintamaa.

Samana iltana saatiin suomalaiset vangitut luovuttaa Halstille rykmentin komento- paikkaan. Saksalaista hetken kuulusteltuaan Halsti määräsi sen vietäväksi etulinjan komentajien kuulusteltavaksi.

Oltiin tien varressa olevassa talossa yötä. Määrättiin vartiovuorot vangille. Aamulla lähdettiin jatkamaan matkaa. Puolen päivän aikaan saavutettiin rintamajoukot. Se oli kai Tervolan pitäjää. Meidän komppanian päällikkö Eemeli Huovinen otti vastaan hevosen ja mitä kärryissä oli. Halsti oli myös paikalla ja kiitteli hyvästä työstä.

Ilmari Lotvonen

Varastetun hevosen kanssa Lapin sodassa

Saksalaiset olivat varastaneet Laurilasta hevosen ja meille se tuli saksalaista sotilaskarkuria pidätettäessä. Meidän hevosmies otti hevosen ajettavakseen. Ei mennyt kauan kun komppanian päällikkö tuli minun luokse ja sanoi, että siitä hevosesta tuli aivan kurja: se menee hevosmieheltä mihin haluaa ja särkee paikat. Miehet ottivat sen kiinni eikä se hevosmies sano sen suitsiin enää koskevansa. Hän pyysi minua ajamaan sen Rovaniemelle asti. Sanoi että se hevonen on varastettu Lautiosaaresta ja että

minä pääsen palauttamaan sen omistajilleen. Otin hevosen käyttöni, ja hevonen oli hyvä, kun ajoi löysillä suitsilla eikä repinyt.

Sillat oli saksalainen räjäyttännyt. Ajettiin kahlaamoista yli. Hevonen meni, minne ojentti eikä pelännyt vettäkään. Kun lähestyttiin Rovaniemeä, niin nähtiin, että saksalainen oli syyttänyt kaupungin tuleen. Ei ollut kuin savuavia raunioita ja töröttäviä savupiippuja.

Kolmas pataljoona oli lähtenyt katkaise-

maan sakemannin perääntymistä Kittilän tiellä. Meille annettiin määräys viedä ammuksia niille, ja se olikin kova reissu. Kymmenen kilon ammuslaatikko oli jokaisen kannettava. Matkaa kertyi yli 50 km mutkin kartalta mitattuna. Matkalla oli soitteita jos oli kankaitakin. Kun palatessa päästiin tien varteen, mistä oli vielä kuusi kilometriä komppaniaan ja tien varressa oli talo, osa pojista jäi sinne nukkumaan, vaikka talo oli kylmä eikä ollut muonaakaan. Meitä oli muistaakseni kahdeksan poikaa, jotka jaksettiin komppaniaan asti.

Oli puolen yön aika kun tultiin. Kun komppanian päällikkö näki, miten väsyneitä oltiin, niin se ajoi hevostmiehet teltasta ulos, että me päästiin lämpimään teltaan nukkumaan. Muonaakin toivat, mutta ei hän sitä jaksanut syödä. Uni oli silloin parempi. Hevostmiehet lähtivät hakemaan niitä matkalle jääneitä.

Hevosta palauttamassa

Oli seuraava ilta kun heräsin. Olin nukkunut 20 tuntia! Kenttäkeittiössä oli lämmin hernesoppa. Se maistui erittäin hyvältä. Kun olin syönyt, niin komppanian päällikkö sanoi, että saan lähteä viemään hevosta omistajalleen Lautiosaareen. Radion Basema piti viedä mennessä Koivuun siellä olevalle radioporukalle. Tämä Basema painaa 300–400 kiloa. Samalla hän ojenti minulle kahden vuorokauden komennuslapun. Kun näin lapun, sanoin että tämä aikaahan menee mennessä, kun matkaa on 120 km. Ei hevosella ajeta tätä päivässä, kun vielä kuormaakin on puoli matkaa. Huoviseemeli sanoi, ettei hänellä ole oikeutta antaa pitempää komennusta. Mutta hän lupasi, ettei polta; voin olla niin pitkään kuin aikaa tarvitsen. Palatessa vain piti ilmoitautua ensiksi hänelle.

Aamulla lähdin ajelemaan kohti Lautiosaarta. Olin puolenpäivän aikaan Koivussa,

missä sain luovuttaa radioaseman. Kersantin arvoinen mies otti sen vastaan. Kun tahdoin kuittaa, että olen tuonut sen perille, niin kersantti kysyi, että tartteeko sitä. Sanoin että kyllä minulla täytyy todistus olla, että olen tehtävän suorittanut. Niin hän kirjoitti kuitin.

Tien varressa oli talo, missä isäntä kynti perunamaata. Pysähdyin isännän puheille ja kysyin, olisiko hänellä myydä kappa kauroja ja vähän heinää, syöttäisin hevosen. Kerroin olevani matkalla Lautiosaareen palauttamaan saksalaisen varastamaa hevosta. Isäntä antoi kauroja ja heiniä ja pyysi sisälle, missä käski emännän panna ruokaa pöytään, koska nälkä se on hevostmiehelläkin. Oli hyvää ruisleipää, suola-lohta ja maitoa. Kun olin syönyt, niin tarjosin maksua sekä omista että hevosen eväistä. Isäntä sanoi, ettei se maksa mitään. Kiittelin kovasti ja lähdin ajelemaan kohti Tervola.

Alkoi tulla pimeä kun lähestyin Tervola. Tien varressa oli vauraan näköinen talo. Ajoin kartanoon. Tallin ovi oli auki. Siellä oli mies ruokkimassa hevosia, joita oli kaksi. Näin että tallissa on tilaa. Kysyin isäntää, hän kertoi olevansa. Kun kerroin asiani, hän sanoi, että alahan riisua hevosta ja tuo tyhjään parteen, niin pannaan evästä sillekin. Tuli mieleen, että onpa Kemijoki-varressa hööliä väkeä.

Talossa syötiin aamulla eine aikaisin, joten pääsin varhain jatkamaan matkaa eteenpäin. Taaskaan ei yönseutu maksanut mitään. Hevonen oli menopäällä, kuin olisi tiennyt, että kotia kohti mennään. Olin puolenpäivän aikaan Liedakkalassa. Poikkesin Rakkulan taloon. Ajattelin isännän tietävän, mistä talosta hevonen on. Isäntä oli kartanolla ja sanoi heti, että sinähän ajat Helistön Kallen hevosella, minkä saksalaiset varasti laitumelta. Kysyin missä talo on, niin hän kertoi, että kun ajat ponttoonisiltaa yli Kemijoesta, heti törmän päällä tie menee Helistön kartanon läpi.

Kun olin lähdössä, niin kartanolla käveli mies, jolla oli toinen jalkaterä taaksepäin. Katoin kai häntä tavallista pitempään. Rakkulan isäntä huomasi tämän. Niin hän kertoi miehen olevan Nätti-Jussi ja sanoi vielä, ettei sakemannikaan tiennyt, mihin päin se on pakoon mennyt. Isäntä sanoi vielä, että karrut ja valjaat on varastettu kunnalliskodista, hevonen vain Helistöltä. Kiittelin neuvoista ja lähdin ajelemaan kohti Helistön taloa.

Hevonen tunsu kotinsa

Kun nousin Kemijoen törmää, annoin hevosen kulkea omasta halustaan ja ilman ohjastamista. Kyllä näki, että hevonen kotinsa tiesi. Se meni juoksunhytkää ja pysähtyi tallin eteen. Talon tyttö tuli jauhovakan kanssa, oli menossa aitasta jauhoja hakemaan. Ilmeisesti oli leipomapuuhissa. Kun se näki hevosen, se sanoi, että mejän Pojulla ajatta. Sanoin, että jos tämä on teidän, niin neuvokaa talli, niin vien hevosen sinne. Tyttö neuvoi ja lähti juoksemaan sisälle.

Olin saanut hevosen talliin, kun tyttö tuli äitinsä kanssa ja toi hevoselle leipää. Näki että hevonen oli naisväenkin mieluinen. Minua pyysi emäntä sisälle syömään. Sanoi että hän laittoi justiinsa ruuan pöytään. Ruoka oli katettu keittiöön ja olikin oikein hyvää maalaisruokaa. Isäntä tuli kotia, kun olin syömässä. Tervehdin isäntää ja sanoin, että täällä on sotilas syömässä. Isäntä sanoi, että melkein joka päivä on joku sotilas syömässä. Emäntä tuli keittiöön ja kertoi, että sotilas toi meidän hevosen kotia. Isäntä sanoi, että se tuo Jumala siunaa. Hän kävi justiin Kemini poliisilaitoksella ja sanoi, että hevonen on nähty suomalaisten sotilaitten käytössä. Hevosta tarvittaisiin, että päästäisiin syystöitä tekemään.

Tämä Helistön Kalle oli varakas isäntä, omisti kaksi isoa taloa ja myllyn. Isäntäväki oli arvioni mukaan noin 70:n ikäisiä.

Isäntä pyysi, että lepäilisin jonkun aikaa, ennen kuin lähdän takaisin rintamalle. Sanoin mielelläni olevani muutaman päivän, kun olen vähän kylmettynyt. Lokakuun loppulla ilma oli aika kylmää ja minulla ei ollut edes käsineitä.

Vielä sain ennen iltaa kokea yllätyksen, kun emäntä kysyi, eikö hän saisi pestä minun alus- ja päällysvaatteet. Ne kuivaa tuon ison kiviunin vieressä aamuksi ja hän tuopi isännän vaatteita yön ajaksi. Niin vaihdoin vaatteet. Isäntä oli ainakin minun kokoinen ja aika lihava, joten vaatteet eivät ahdistaneet sen yön aikana. Illalla käytiin saunassa. Peti oli tehty uunin viereen. Uunin kylki oli lämmin, joten nukuttiin hyvin.

Nukuin aamulla tavallista pitempään. Kun heräsin, niin talon väki oli mennyt aamuaskareilleen. Vanha emäntä oli keittiössä. Kun hän kuuli, että olin herännyt, hän pyysi keittiöön kahville ja sanoi, että vaatteet ovat kuivat ja läjäsi ne sängyn päähän penkille. Kun olin juonut kahvit ja pukeutunut, lähdin ulos ja menin talliin, missä isäntä oli hevösiä ruokkimassa. Huomenet toivotettuamme isäntä kysyi, missä tuo hevonen joutui suomalaisille. Kerroin, miten se oli joutunut, ja sanoin, että pikku ikäni olen hevosia ajanut, mutta tämä Poju on niistä paras. Isäntä kertoi ostaneensa hevosen Oulun markkinoilta vuosi sitten ja maksaneensa siitä kovan hinnan.

Aamuruokailun jälkeen lähdin tutustumaan Kemini kaupunkiin. En ollut Kemissä käynyt, muuta kuin ohi kulkenut. Mielestäni sodan vauriot olivat niin Kemissä kuin Torniossakin pienet Rovaniemeen verrattuna. Olihan täälläkin vahinkoja tullut, esimerkiksi Kemijoen yli menevät rautatie- ja maantiesillat oli ammuttu pohjaan.

Toisen yön nukuttuani sanoin, että kyllä minun on lähettävä katsomaan, missä rintamalinjat on. Isäntä sanoi, että ei ennen kuin aamiainen on syöty. Kun sitten olin lähdössä, niin isäntä sanoi emännälle, että panehan evästä. Ei tiedä, tavoittaako se

tänä päivänä joukko-osastoon. Isäntä kiitteli vielä hevosen tuomisesta ja antoi 250 mk rahaa ja sanoi, että jos kuljen täällä päin, niin käydä talossa.

Pohjoiseen taas – ja sitten kotiin

Näin hyvästelin ja kiittelin kaikesta ja lähdin ponttoonisillan päähän käyttämään kyytiä Rovaniemelle. Olin odotellut puoliskotunnin, kun tuli muona-auto, joka oli viemässä muonaa siihen yksikköön, johon minäkin olin menossa. Niin pääsin perille asti samana päivänä.

Porukan tavoitin Kittilän tien varressa Sinetässä. Olivat lepovuorossa. Menin ilmoittautumaan Eemeli Huoviselle. Annoin komennustodistuksen. Hän repi sen eikä katsonut, milloin komennus oli loppunut. Viestijoukkueen johtaja luutnantti Virtanen oli samassa teltassa. Annoin hänelle kuitenkin, että radioasema oli mennyt perille. Kun olin lähdössä omaan teltaan, niin kompanian päällikkö sanoi että hän tuopi kohta viestijoukkueelle viiniä komentajan määräyksestä. Viestijoukkue on toiminut vankien otossa niin esimerkillisesti. Konjakki, pistoolit, kamerat, muonat oli kaikki luovutettu vankien mukana komentajalle. Ei kai he olisi tienneet mitään, jos olisi jotakin salattu.

Eihän me niin puhtaita oltu tässä vankijutussa kuin luultiin. Tämä konjakkitynnyri oli sen hevosen kärryssä, mitä minä ajoin. Tynnyrihän piti yöksi viedä herrojen teltaan, vaan päivällä, kun oli taukopaikkoja,

ajoin hevosen syrjään. Olin yhdestä kaupasta löytänyt kumiletkun, millä aina juoksin kenttäpulloon. Tietenkin pantiin vettä tilalle. En tietenkään konjakkia ottanut humalaan asti, vain lämmikkeeksi.

Sinetästä lähtien oli viestijoukkueella vain siirtymistä eteenpäin ilman isompia kahinoita, kunnes tultiin 62 km Rovaniemeltä Marrasjärven tien haaraan. Kun oli oltu teltoissa kaksi päivää, oli lokakuun 26. päivä. Silloin luettiin Halstin päiväkäsky, missä sanottiin selkeästi, että sota meidän vanhempien miesten kohdalta on ohi ja kotiutus alkaa. Kestilässä perustettu JR 11:n III pataljoona hajotetaan ja siitä nuoret miehet siirretään I pataljoonaan, minkä komentaja oli majuri Malmivaara.

Aamulla marssi siviiliin alkoi. Ei ollut autokuljetuksia. Tiet olivat huonokuntoisia ja kengät huonot. Silti päivämarssit olivat keskimäärin 30 km. Miehiä oli paljon, olivathan kyseessä kaikki JR 11:n vanhemmat miehet. Ei mennyt tämäkään viimeinen marssi ilman haavoittumista. Minun takana marssiva mies rupesi virtaavasta purosta ottamaan kenttäpulloon vettä ja astui saksalaisen asettamaan miinaan ja jalka meni poikki. Poika sanoi itku silmässä: ”Luulin että pääsen ehynä siviiliin, vaan näin kävi.”

Marssia Veitsiluotoon asti kertyi kaikkiaan 190 km. Siellä noustiin laivaan ja menettiin Raaheen. Pääsin siviiliin marraskuun 18. päivänä. Minun sotareissu oli kestänyt 3 vuotta 7 kuukautta ja 18 päivää.

Ilmari Lotvonen

Komentajan viimeinen päiväkäsky

Jalkaväkirykmentti 11
Komentaja

Poikkitervo, lokakuun 26. päivänä 1944.

Aseveljet, kohtalotoverit!

Kotiuttamiskäsky on tullut. Ikävöimänne ja odottamanne vapautumisen päivä on lähellä. Monen kieltäymysten ja kärsimysten vuoden jälkeen saatte nyt vihdoin palata kukin omaan työhönne.

Lähdimme vuosia sitten sotaan turvataksemme maamme Oikeuden ja Rauhan. Kaikkivaltias Jumala ei ole halunnut että toiveemme nyt toteutuisi. Palaamme retkeltämme syyspimeitä teitä, pettynein mielin. Karjalaisten heimo on jälleen kotia ja kontua vailla. Pohjan perien kansan köyhät asuinsijat on hävitetty. Olemme tyhjentäneet katkeran maljan sen viimeistä pohjasakkaa myöten.

Vaeltamamme tie oli raskaista raskain. Kuolema ja hävitys olivat seuranamme, taaksemme jäivät tuhannet haudat, haavoittuneiden valitus, leskien ja orpojen itku. Jaksoimme kulkea eteenpäin vain sen vuoksi, että uskoimme asiamme Oikeuteen ja Oikeuden voittoon. Nyt meitä painaa vihollisen saneleman kovan rauhan ies. Onko siis kaikki ollut turhaa? Onko osamme toivottomuus ja tulevaisuutemme orjuus?

Ei, veljet, tuhat kertaa ei!

Maailmaa ei johda sokea sattuma eikä vääryys, vaan Ikuinen Jumala, joka on vanhurskas ja oikeamielinen. Hänen tiensä ovat tutkimattomat ja meille käsittämättömät, mutta lopussa seisoo Oikeus. Hänen edessään ovat maailman mahtavimmatkin vain tomua ja tuhkaa. Hän on näkevä kärsimyksemme ja pelastava meidät.

Päästyämme kotiin ja saatuaamme aikaa mietiskelyyn tulevat epäilykset myrkkynä hiipimään mieleenne. Olemmeko sittekin menettäneet väärin? Eikö olisi ollut viisaampaa alistua taistelutta? Kavahtakaa näitä ääniä, veljet, ne ovat tuhon sanansaattajia. Olemme menettäneet taistelumme vain jos uskomme asiaamme ja itseemme sammuu. Se ei saa tapahtua! Meidän, taistelijain, on säilytettävä uskomme ja siirrettävä se muihin, nyt eläviin ja jälkeemme tuleviin Suomalaisiin.

Mennyt on mennyttä, veljet. Tulevaisuus on ainoa tärkeä seikka, sen eteen on nyt tehtävä työtä, kukin paikallaan ja voimiensa mukaan. Lepo ja mukavuus ei koskaan ole ollut Suomalaisen osa. Eteenpäin siis, yksi kaikkien, kaikki yhden puolesta, eteenpäin kohti uutta aikaa ja uutta päivää!

Taistelussa ja kuoleman edessä solmitut siteet eivät milloinkaan katkea. Niinkuin olemme kuuluneet toisillemme taistelukentillä, kuulumme toisillemme myös tulevaisuudessa. Piirimme on suuri, siihen kuuluu kaatuneiden veljimme joukko, siihen suljemme myös leskemme ja orpomme, omaisemme ja itsemme. Rykmenttimme nimi sammuu, mutta sen henki ja sen muistot elävät ja jäävät elämään meidänkin kuoltuamme.

Jumala Suomea suojele!

Rykmentin komentaja

Everstiluutnantti Wolf Halsti

Sotapropagandaa

Myös suomalaiset käyttivät sotapropagandaa, ei vain "Ryssän Tiltu". Jokainen osapuoli levitti lentolehtisiä murentaakseen vihollistensa taistelumoraalia. Venäläisten laatima lentolehtinen varoittelee "Hitlerin orjakomennosta", suomalaisten yllyttää venäläisiä antautumaan lupaamalla palkkiota ja hyvää kohtelua. Saksainen lentolehtinen vetoaa Lapin sodan aikana entiseen aseveljeyteen ja varottaa luottamasta bolshevikkeihin. Lentolehtisten lisäksi vihollissotilaita yllytettiin antautumaan kovaäänisin. Valokuvassa vangiksi otetut venäläiset loikkarit lukevat suomalaisten propagandaa venäjäksi. (Kuvan om. Matti Mannermaa)

Suomen mies!

HITLERIN ORJAKOMENNON
PUOLESTAKO KUOLEMAAN?

Забрасывайте винтовку

за спину, поднимайте руки вверх, как это делает ваш товарищ на снимке и переходите на финскую сторону. Финны не будут стрелять. Они дадут вам есть и пить и отведут в теплое помещение. Они перевяжут ваши раны, а за винтовку они заплатят вам 150 рублей. ПОСТУПАЙТЕ ЖЕ ПО ПРИМЕРУ ТЫСЯЧ ВАШИХ ТОВАРИЩЕЙ!

ТОВАРИЩИ КРАСНОАРМЕЙЦЫ —
СПАСАЙТЕ ВАШУ ЖИЗНЬ!

Славьтесь финнам в плен. В Финляндии очень хорошо живется. Сдавайтесь, тогда кончится эта бессмысленная война.

Heittäkää kivääri selkään, nostakaa kädet ylös kuten toverinne kuvassa ja siirtäkää suomalaisten puolelle. Suomalaiset eivät ammu. He antavat teille ruokaa ja juomaa ja vievät lämpimään majapaikkaan. He sitovat haavanne ja maksavat teille kivääristä 150 ruplaa. Toimikaa tuhansien toverienne esimerkin mukaisesti! Toverit puna-armeijalaiset - pelastakaa henkenne! Antautukaa suomalaisten vangiksi. Suomessa on oikein hyvä olla. Antautukaa vangiksi, niin päättyy tämä mieletön sota.

Suomalaiset, upseerit ja sotilaat!

Suomelle ovat koittaneet ankeat ajat. Aseleposopimuksen 23 pykälää, jotka sisältönsä puolesta tuskin olisi voitu laatia kansallemme kovemmiksi ja tuhoisemmiksi, ovat allekirjoitetut. Meitä, teidän entisiä aseveljiänne, jotka kolmen vuoden ajan rinta rinnan olemme kanssanne yhteistä vihollistamme vastaan taistelleet, fyttävät näinä päivinä ja viikkoina syvät myötätunnon ajatukset. Ken voisikaan paremmin kuin me tuntea kanssanne, kun teidän kohdallanne todellisuudessa on kysymyksessä urhoollisen kansan oikeudettomaksi ja voittamattoman armeijan aseettomaksi tekeminen!

Suomalaiset, upseerit ja sotilaat! Vielä' ovat aseenne omissa käsissänne.

Verivihollisemme tahto on nyt, että käännettyänne aseenne meitä vastaan ja työn tehtyänne riisutaan teidät aseista.

Tiedämme, mitkä tunteet keskuudessanne liikkuvat ja möys te tiedätte, ettei saksalaisten aseveljienne sydämissä löydy teihin kohdistuvaa ainoatakaan vihamielistä ajatusta. Käskystä saksalainen armeija vetäytyy pois, käskystä on teidän muodostettava rintama meitä vastaan.

Suomalaiset, upseerit ja sotilaat! Kokeneina sotureina ja taistelijoina

tiedämme teidän käsittävän, että saksalaiset divisioonat

marssiessaan pohjoista kohti

ovat pakotetut varmistamaan selkensä

suojellakseen itseään bolsheviikkien häiritseviltä rynnistyksiltä. Sotilaallinen järkemme pakottaa meitä sulkemaan ja miinoittamaan tiet ja polut jälkeemme. Meille ei näet kukaan takaa, että venäläiset todellakin pysähtyvät Suomen rajalle ja kunnioittavat teidän kanssanne tehtyjä sopimuksia. Tiedämmehän molemmat, että bolsheviikki-peto kunnioittaa sopimuksia ainoastaan siinä määrin mitä hänelle itselleen niistä hyötyä on. Milloin tahansa saattaa bolsheviikki-joukkoja ilmaantua riveihinne ja pakottaa meitä jälkijoukkotaisteluihin, joten meidän on varmistuttava senkin varalta. Entisinä aseveljiänne tiedämme teidän ymmärtämyksellä suhtautuvan siihenkin, jos — miten katkeralta tuntuneekin — joku toveri riveistänne loukkaantuu miinasta, jota hän ei ole havainnut. Meidän on kuitenkin pakko näin toimia,

sillä kintereillänne kulkee bolsheviikki,

joskaan häntä ette vielä olisikaan rinnallanne nähneet.

Suomalaiset, upseerit ja sotilaat! Taistelumme verivihollistamme, Neuvostoliittoa vastaan jatkuu. Sitä jatkaessamme taistelemme me, teidän entiset asetoverinne Uhtualta Jäämeren rannoille saakka, samalla myös teidän ja rakkaan Suomenne kamaran puolesta, isänmaanne puolesta! Lopussa on oleva Saksan voitto ja sen kautta Euroopan voitto!

20. vuoristoarmeijan sotilaat.

KOTIRINTAMALLA

Sota-ajan äiti vuosina 1939–1944

”Työstä työhön morsianta, unesta unehen lasta.” Tämä vanha sanonta sopi sota-aikana täydellisesti maaseudun naisiin, äiteihin. Kun miehet olivat ”siellä jossakin”, oli naisten yritettävä tehdä ajallaan miesten työt, eikä se saanut jäädäkään yrittämiseen. Ihmeesti niistä selvittiin, vaikka monien vaikeuksien kautta.

Silloin ei ollut koneita, ei kotitaloudessa eikä maatoissa, joku traktori vain parhaalla kylällä. Silloin oli tosiaan kyse ”hevosvoimista” eikä niitäkään paljoa ollut, hyvä jos löytyi esim. niittokoneen vetoon. Nyt on kaikki toisin.

Silloin oli meidän naisten oltava piikana jos renkinä, ajettava puut ja heinät hevosella, kenellä oli hevosta. Joutui siinä ottamaan kelkankin peräänsä, kun pahojen kintosten takaa oli haettava ladosta parhaita apilaheiniä vastapoikineelle. Ei auttanut valittaa, jos lumi meni sukanvarren suusta reisille.

Isompia haittoja sattui hevospelillä. Kerrankin minulla oli täysi heinähäkki ja lumi-kinos nosti aisan saverikosta pois. Siinä olikin hommat saada se takaisin paikoilleen! Onneksi hevonen ymmärti tilanteen, vaikka olikin vasta rekiveto, nuori ajoon opetettava.

Kaikesta on selvitty. Ei mikään työ ole ikävää, kun sen tekee velvollisuudesta ja yhteisen asian puolesta. Olivathan miehet silloin meidän kaikkien ja vapautemme puolesta taistelemassa.

Vesijohtoja ei ollut olemassakaan. Vesi oli kannettava kaivosta tai joesta. Joissakin taloissa saattoi vesi tulla karjalle joesta puuputkia myöten, mutta talvisodan aikana 40 asteen pakkasilla sekin oli jäässä. Lisätyötä se tiesi, avannosta oli vesi haettava. Sen voi kuvitella, millaista se vedentuonti

oli törmän alta jäisillä liisteillä. Vesisaavit liukastelivat, eikä ollut ihme jos kaatuivat ja työ meni uusiksi. Ruokavettä sulatettiin lumesta.

Pyykin pesu oli hankalaa. Vesi oli haettava joesta tai sulatettava lumesta muuripataan. Pesun jälkeen sitten avannolle virituttamaan. Siinäkin hyvä sopu antoi sijaa, kun naapurin pyykki sopi samaan rekeen ja toinen tuli autetuksi. Kyllä siinä hameenhelmat ja housujen polvet kopisivat jäisinä ja käsiä paleli!

Sota-ajan vaatetus oli puutteellista. Kaikki pidettiin vanhoiksi ja kuluneiksi. Lopuksi ne ratkottiin, käännettiin nurin ja tehtiin uusiksi, lasten vaatteet varsinkin. Harvoin sai uutta kangasta, mitä joskus ”mustasta pörssistä”. Sitäkin harjoitettiin, kun kaikesta oli puute.

Valot oli hyvät, jos sattui saamaan ”karbiidia” ja jos sattui olemaan sille aineelle sopiva lamppu. Sillä valolla kyllä näki, mutta ikkunoissa täytyi pitää ”Molotovin verhoja”, valo ei saanut näkyä ulos. Öljyä saatiin vähän, joten hämärätunnit tahtoivat olla pitkiä.

Eipä ollut kengissäkään kehumista. Nahkat olivat luvan takana ja pohjanahka, ”pultti”, mustan pörssin takana. Voilla sitä sentään irtosi. Yksi nuori tyttö piti veljensä sen ajan hyvät ”jatsarit” ihan resuiksi. Mitähän lie poika sanonut, kun tuli rintamalta lomalle!

Silloin toimi nahkimo eli nahkuri, jossa vuotia sai parkituttaa kenkä- ja kintasnahkoiksi. Tämäkin oli luvan varaista. Tässäkin oli houkutus suuri. Eräs isäntämies oli joutunut uimaan parkkiammeessa. Oli nimittäin tulossa tarkastus, onko kaikilla lupa. Isäntä meni haraamaan omiansa ennalta pois ja piiloon. En muista, miten se

onnisti. Pahanhajuinen uinti ja märät vaatteet talvipakkasessa olivat palkka ahneudesta, ehkäpä myös luvattomien nahkojen takavarikointi.

Siihen aikaan oli joka kylällä hyviä suutareita. Pikkutyttö antoi heille nimen ”kenkäri”. Joskus sai uudet kengät. Olipa kaupassa oikein naisten pyhäkenkiäkin. Päälliset oli kudottu paperilangasta ja pohja oli puuta. Päkiän kohdalla oli pohjaan uurrettu poikkipäin rakoja, jotta pohja sujuisi. Taisivat kopista kummasti siltatansseissa!

Asuminen oli monilla perheillä ahdasta. Oli otettava evakkojoukot vastaan. Väki kasvoi kaksinkertaiseksi, jopa ylikin. Hyvässä sovussa asuttiin, yhteisessä padassa keitettiin ja yhdessä leivät leivottiin. Näin ainakin silloin, kun sattui oikein sopuisat emännät. Jossakin talossa oli kyllä emäntä vetänyt pirtin lattiaan liidulla viivan rajaksi, jonka toisella puolella vieraan väen oli pysyttävä. Arvata saattaa, miten sellainen lapsiväen kanssa onnistui. Meitäkin on moneksi.

Hyvällä muistelen omalle kohdalleni sattunutta perhettä. Evakkoäiti siinä kiikutti nuorimmaisemme laulellen uneen. Vanhan väen kanssa he tulivat hyvin toimeen ja hoitelivat sen ajan ”pirttityöt”, että itse pääsin miesten töihin.

Ajallaan koetettiin kaikki tehdä. Sai siinä karhin perässä kävellä! Ei siinä monta veltan viilua kertakierroksella hienonnut. Kuokalla piti viimeistä vakoa yrittää täyttää, kun tasainen piti pellon pientareesta tulla. Ohran kylvökin oli opeteltava ja ihan kaksin käsin. Hyvin se kävi, mutta loppu oli huono: halla vei hyvän ohran ja tietysti samalla perunavarren. Pieneksi jäivät sinä vuonna perunat, mutta hyviä olivat nekin, kun vain saatiin maasta pois. Siirtolaisväkeen sattui ahkera mustalaisäiti lapsineen, joka auttoi perunan poiminnassa. Nosti vain samettihelmojaan vähän vyötärölle ja työ käytti.

Toisinaan sain apuakin, kuten naapurista vankan naisihmisen yli oven hankomieheksi, kun heiniä läjättiin latoon. Vastavuoroisesti piti käydä niittämässä heille hevosella luokoa kuivumaan. Hyvien poutapäivien aikana oli kiirettä. Yötä päivää yhteen meenoon oltiin töissä. Ja olihan se yöllä raittiempi hevosellekin.

Tehtiin sitä heinää sateellakin, apulantasäkistä suoja päähän, ettei vesi valunut pitkän selkää ja siitä vain iso ala heinikkoa nurin. Sateen perästä tuli aina pouta ja niin saatiin paljon hyviä heiniä. Taisivat vain mennä luovutukseen. Kaikesta maataloudessa piti luovuttaa valtiolle osa. Kupongeilla sai ostaa korttiannokset kaikista. Niillä kupongeilla jotkut kävivät kauppaakin. Jotkut lapset möivät makiaiskuponkinsa, kun kaikille ei makia maistunut.

Syksyllä 1944 epävarmuus kasvoi, kun Lapin sota alkoi levetä. Ihmisiä ja karjalaumojia vaelti tiellä yötä päivää. Monesti tuli mieleen, pitääkö meidänkin lähteä samoin tielle tuntemattomalle. Ajattelin, että jos niin käy, silloin otetaan pyörän päälle vain tärkeimmät, lapset. Muu jääköön niin kuin heilläkin.

Karjalaumojia pysäytettiin koulun pihaitaukseen ja talojen lähetyville, joista jaettiin niihin taloihin, joissa suinkin oli tilaa ottaa suojaan ja hoitoon. Kerrankin heräsin yöllä lehmien huutoon. Oli kirkas kuutamoinen ja kova pakkas. Vieraita lemmiä kierteli navetan ympärillä ja talon eläimet vastailivat levottomina huutoihin. Kurjaa aikaa se oli eläimillekin.

Kaikesta tästä on selvitty, ja vielä ollaan näitä 50 vuoden takaa muistelemassa. Ellei meillä silloin olisi ollut ”luja luottamus Luojaan ja työhön”, emme me kotirintamaiskaneita olisi jaksaneet.

Helvi Vainionpää

Silloin elämä tuntui pysähtyvän

Jatkosodan alkaessa juhannuksen edellä 1941 oli tukinlasku joessa parhaillaan menossa. Meilläkin Hyvölänrannalla oli vonkamiehiä. Siihen piti puut heittää, kun lähtö tuli. Olivat lähtiessä sillä mielellä, että ajetaan viholliset pian pois ja joudutaan heinäntekoon takaisin. Kun puut jäivät veteen, niin vanhat miehet ja poikaset laskivat niitä.

Mieheni Juho Keihäskoski ei ollut talvisodassa. Sota-aikanakin tarvittiin jauhoja ja isänsä oli hommannut hänelle luvan myläriksi kotiinsa. Mylly pyöri vesivoimalla. Kun vettä oli vähän, mylly pyöri hitaasti, ja sitä piti pyörittää yötä päivää. Mylläri oli oppinut nukkumaan myllytuovassa väliajat.

Kun jyvät loppuivat ratista, hän heräsi vaihtamaan säkin. Myllymiehiä oli melkein joka yö, kun heitä kävi Pyhännältä ja Vuolijoenlta asti.

Kesäsotaan minunkin mieheni lähti, vaikka ei olisi tarvinnut. Häntä harmitti, kun oli moitittu, ettei nuori mies ole sodassa. Hän sanoi, että vaikka olisi kymmenen paperia, niin hän lähtee. Oli pyhäiltä kun läksivät kirkolle. Oli puhe että pääsevät yöksi kotiin, mutta eivät päässeet. Kestilään kerättiin naapuripitäjienkin miehet. Hannes Leinonen, myöhempi piispa, meni heille papiksi. Yöksi lähtivät kävelemään jalan Nuojuuan ja sieltä sitten junalla eteenpäin.

Nuorelle leskelle jäi lasten ja ikävän lisäksi kuva sankarihaudasta Pistojoella. Jussi Keihäskosken risti on kolmas oikealta. Myöhemmin sankarivainajat siirrettiin kotikirkkomaahan. (Kuvan om. Elina Heikkinen).

Radiosta kuunneltiin sydän kylmänä, mitä kauheaa siellä tapahtui. Radiota ei ollut kuin Keihäälässä. Sinne kertyi kylän väki joka ilta kuuntelemaan.

Työtä oli paljon, kun ne kaikki olivat naisten harteilla ja kaikesta oli puutetta. Kaikki oli kortilla ja annokset pieniä. Kengät olivat puupohjaisia ja päälliset paperikangasta. Kumikenkiä ei saanut, mutta vanhat suutarit tekivät nahkakengkiä.

Keihäälässä oli postipaikka. Vanha isäntä hoiti sitä. Usein kävin postissa, ja kun kirjettä ei tullut, tulin itkien pois. Heinäkuun lopulla pyhäiltana tuli veli Paavo lomalle. Hän toi suruviestin: mieheni oli kuollut isänmaan sankarina. Se oli katkera kalkki vastaan otettavaksi, mutta pakko sii-

Kotirintaman muistelua sotavuosilta

Paljon ovat ajat muuttuneet vuosikymmenien saatossa! Kun sotavuosina koettiin pulaa ja puutetta monista välttämättömistäkin tarvikkeista, oli oltava neuvokas ja omatoiminen selvitäkseen eteenpäin. Nykyisen ajan nuorille sellainen alkeellinen ja suuritöinen elämä tuntuisi vaikealta.

Tiet olivat sen ajan malliin sorateitä. Polkupyörät oli osittain viety ”sinne jonkin”. Autokyyti oli sellainen, että kuorma-auton lavalle laitettiin laudoista puupenkit istuimiksi. Jos pressu vielä vedettiin päälle, niin se olikin jo loistokyyti.

Suuren kuorman ja helteen siinä ajassa kantoivat ne monien pientilojen emännät, jotka olivat 30-luvulla perustaneet perheen yhdessä nyt sotaan joutuneen miehensä kanssa. Monesti aivan yksin, ilman ulkopuolista apua, he joutuivat vastaamaan

hen oli nöyrytä. Juho oli kuollut heinäkuun 23. päivänä, ja hänet oli jo haudattu Pistojoelle, kun oli niin kuumat ilmat. Talvella hänet sitten tuotiin kotikirkon viereen lepäämään.

Elämä tuntui pysähtyvän siihen. Asunto jäi kesken valmistuksen. Tytöt olivat vasta toinen kahden vuoden ja toinen seitsemän kuukauden ikäinen. Maatakaan ei itsellä ollut. Elämä oli kuin harmaassa pilvessä, ilman valoa.

Sitten heräsin masennuksesta. Pitäähän minun tyttöjen vuoksi elää ja jaksaa eteenpäin. Niin päivä kerrallaan alkoi elämä jatkua.

Elina Heikkinen

koko taloudestaan. Talven aikana vesihuolto oli kaikkein vaikeimmin hoidettavia asioita. Kun kaivosta loppui vesi, ainoa keino oli noutaa sitä joesta. Saavi ym. ”päkkinöitä” kelkkaan ja umpihankeen – ja elävä vesijohto toimi! Lapset oli joko vietävä naapuriiin tai jätettävä vanhimman lapsen hoiviin veden vyöryämisen ajaksi. Avannon aukipito oli sitten asia erikseen.

Valaisu oli puutteellista, sähköä ei ollut monilla kylillä ja polttoaineet lupien takana. Silti täytyi pimennyksistä pitää tarkka huoli, ettei olisi tultu kysymään: ”Mitäs ilotulitusta täällä pidetään?” Sekään tuijun valo ei saanut näkyä ulkopuolelle. Pimennysverhot tehtiin ns. tervapaperista, puupinnat vain päihin, ja hyvin pimentti.

Melko hyvä valaisin oli naurislamppu. Nauriista mäihättiin syötävä osa pois. Kup-

piin pantiin teurastuksen yhteydessä talteen otettua sulatettua roskatalia, siihen tikusta sydän keskelle ja tuli niin kuin kynttilään. Se pienessä huoneessa valaisi melko hyvin. Kerran oli pikkuveljeltäni unohtunut tällainen lamppu yöksi palamaan. Sehän oli loppuun palaessaan levittänyt rasvaista nokea koko huoneeseen. Myös nukkujan kasvot olivat rasvaisen noen peitossa. Siinäpä taisivat kuumeta myös korvat vahingon aiheuttajalta!

Kun Oulua pommitettiin, tulimme tietämään kaupungin suunnan tarkasti, sillä aamulla navettaan mennessä ”romo” näkyi aina määrätystä paikasta. Satuun kokemaan pommituksenkin, kun kaupungissa käydessäni tuli ilmahälytys ja oli riennettävä lähimpään pommisuojaan Diakonissalaitoksen kellariin. Kokemus oli pelottava, kun se kadunpuoleinen seinä tuntui petteävän. Aamun tullen lähdin hyvissä ajoin torille katsomaan, löytyisikö kotikytyä. Olihan siellä ”Homma-Kalle”, joka otti seka-autoonsa.

Kaikkihan me vanhat muistamme Lottalan Iidan, Iida Kopran. Hän oli hyvin toimelias ja topakka naisihminen. Hän järjesti juuresten ja vihannesten viljelyä eri taloihin. Siinä hommassa sain olla mukana minäkin. Iida sai juureksista vaihtelua Lottalan ruokavalioon, kun ne korttiannokset olivat pieniä. Ystävällisenä ja toiset huomiioon ottavana kerrottiin Iidan tarjonnan kahvit lomalla oleville sotilaille.

Lottatyö oli muuten hyvin toimivaa ja kiinteää toimintaa. Juuri ennen sotia oli tulossa arpajaiset, ja sinne kudottiin päävoitoksi suuritöinen Lotta-ryijy. Työ tehtiin talkootyönä ja sain olla omaa osuuttani suorittamassa, kun ”pappilan Ainon” kanssa solmimme ryijynukkaa pappilan pikku-puolen pirtissä.

Sen ajan erittäin taitava ompelija oli Suutilan Eeva, Eeva Still. Hän se meille nuorille lotille ompeli puuvillakankaiset lottapuvut. Vaikka ne asut oli ommeltu huolella ja

ammattitaidolla, katselimme haikein mielin komeiden kirkonkylän rouvien villakankaisia lottapukuja, joissa he juhlissa esiintyivät.

Kun taloissa oli lampaita, niin villan jalostus tuotteiksi tehtiin käsityönä. Käsikeritsimillä kerittiin, käsikartoilla kartattiin, rukilla kehrättiin ja puikoilla kudottiin. Kyllillä oli kehrääjämummoja, jotka kehräsivät sekä loimet että kuteet kotona kangaspuisa kudottavaan verkaan ja sarkaan. Tikkurin kudontaan löytyi myös sen ajan konekutojia.

Neuvontajärjestöjen toimesta pidettiin erilaisia kursseja. Kun taloissa oli itsekehrättyä villalankaa, niin oli hyvä tehdä sodassa oleville miehille lämpimiä varusteita. Oli polvisuojia, kaulureita, sukkiä ja käsi-neitä sekä päähän kypärän alle sopivia suojuksia. Tallukkakursseilla tehtiin mukavia jalkineita. Niihin löytyi materiaali jo hylätyistä vaatekappaleista. Todellisia aarteita olivat vinttien kätöistä löydettyt suuret kotikutoiset naisten hameet. Niistä ratkottiin ja ommeltiin etenkin lapsiväelle kestäviä vaatteita.

Maataloihin saatiin vankityövoimaa. Sääntöjen mukaan heidän olisi pitänyt asua ulkoapäin lukittavassa huoneessa, mutta he kai saivat olla melko vapaasti. Piikkilangat ikkunoissa olivat kai lähinnä muodon vuoksi. Vankeja oli kylillä useissa taloissa, ja pyhäpäivinä he kokoontuivat yhteen. Joskus he intoutuivat laulamaan, ja täytyy sanoa, että komeasti he lauloivat. Sanoistahan emme ymmärtäneet, mutta taisi kotikävä vaivata, kun sieltä vilahteli sanoja sellaisia kuin mama, papa, Volga ja Moskva.

Lievoperällä oli jonkunlainen vankileiri. Kun kuultiin, että siellä vangit tekevät taidokkaita juurikoreja ja että niitä sai vaihtaa leivällä, niin niitähän hankittiin. Eihan se vaihtokauppa tainnut kovin luvallista olla, mutta näin tehtiin. Olivatko vanginvartijat asiamiehinä, sitä en muista, joku niitä kui-

tenkin välitti. Eihän siellä kukaan asiaan kuulumaton saanut mennä käymään.

Pankeissa otettiin myös vastaan kulta-sormuksia, joita luovutettiin joko maanpuolustuksen tai ilmapuolustuksen hyväksi. Vastikkeeksi saatiin rautasormukset, Ne olivat aika heppaista tekoa ja kuuluivat käytössä ohuiksi.

Rajaseudun ihmiset evakuoitiin ja sijoitettiin tänne Sisä-Suomeen. Jos oli tilava tyhjillään oleva asuinrakennus, sinne voitiin sijoittaa useitakin perheitä. Yleensä ne perheet olivat kyllä suuria, kolmekin sukupolvea yhdessä asumassa. Oli varmaan raskasta niille ihmisille jättää oma kotinsa ja sopeutua uusiin oloihin, vaikkapa väliaikaisestikin. Mutta muutakaan neuvoa ei ollut.

Saivathan ne ihmiset joskus tietoa kotinsa kohtalosta, kun rintamalla oleva miesväki sai pistäytyä kotonaan. Yleensä se siirtoväki oli melko tyytyväistä turvapaikastaan. Muistan kun eräs perhe sai luvan palata kotiinsa, niin vanhin emäntä siitä perhekunnasta piti jopa kiitospuheenkin talonväelle. Jälkeen päin talon pikkutyttö sanoi: ”Se oli varmasti harjoitellut.”

Rajalta tuotiin melkoisia lehmäkarjoja.

Talvisodan kenttäpostia koillisrintamalta

Täällä jossakin 7/2 40

Terve taas!

Piirrän hiukan vastinetta taas, kun sain juuri sieltä kirjeen ja kortin vastaan ottaa. Kiitokset vain lähettäjäille. No niin, taas käväistiin rintamalla, jossa oltiin 6 vrk. Tästä kompp. kaatui sillä reissulla yksi ja haavoittui yksi, sillä ryssä sai täys osuman telt-

Kun melkein kaikilla eläimillä oli kello kaulassa, kuului jo kaukaa ennen Hakkaraisen männikköä kellojen kirkatus. Siitä saatiin arvata, että nyt niitä taas tuodaan. Tienvarsilla oli määrättyissä paikoissa järjestetty lehmien majoitus, ruokinta ja lypsäminen sekä lehmien kuljettajien huolto myös.

Yhteys ihmisten välillä säilyi huolimatta heikoista kulkuneuvoista ja kulkuyhteyksistä. Kirkossa käynti koettiin tärkeäksi. Koettelemusten ajan kestämiseen etsittiin voimaa Sanan äärestä. Vaikka aika oli kaikin tavoin ankeaa ja vaikeaa, yksi ajatus ja harras toivomus oli ylitse muiden: Kun tuo sota loppuisi ja alkaisi normaali elämä! Myös monet raskaat uhrat antaneiden, sotien vammauttamien miesten ainoa toivo oli päästä kotiin ja kotitöihin.

Eivät he osanneet arvata, että sodan aikoihin syntyneiden ikäpolvi ei halua arvostaa eikä palkita sitä ikäpolvea, joka oli myös kaiken lisäksi maksanut raskaat sotakorvaukset ja kovalla työllä ja kieltäytyksillä rakentanut asuttavaksemme korkean elintason maan.

Aili Haapaniemi

taan, josta muut olivat korsussa, paitsi mainitut. Myös 6 kompp. telttaan osui sirpale Kompp. Päällikön päähän, ja sai heti surmansa, niin, Luutnantti Tourula.

Nyt olemme taas lepäämässä noin 5 km päässä rintamalta, erään pienen kylän laidassa metsikössä. Saimme illalla kylpeäkin, sillä saunat on polttamatta, kyllä mais-

tui kylpy kun oli toista kuukautta väliä, mutta ei löydetty vastoja täältäkään, että eihän tuo juuri kylpyä ollut.

Nyt pääsee komppaniasta 12 miestä aina yhtä aikaa lomalle, että on se hiukan helpottunut. 2 saa myös käydä kemijärvellä vuoron perään. Muutoin täällä olot vain paranevat, sillä olemme saaneet ulkolaistakin syötävää, ja muutoinkin saamme vaatetusta ja ruokaa, vaikka liikaakin.

Ettei tarvitse puhuakaan paketin lähettämistä, niitäkin partateriä saa nyt Kemijärveltä, vaikka eihän tuota tahdo tulla usein raakattua, kyllä minäkin olen ollut toisinaan karvainen kuin ukon koira. Täällä useampi kasvattaakin partaansa, ja löytyy aika kivankin näköisiä pärsiä. Eräskin Ylivieskan mies meni lomalle kaikkine nokiineen ja partoneen, niin sanoi naisväeltä itkun päässeen kun olivat nähneet, nim. kotonaan.

Minä sain Ilmarilta ja Härmä O. kirjeen, ja olen ne vastannut. Ei niitä kuvia tarvitse lähettää sillä se ei ole tarpeellista. Kun tänne tulimme toissa päivänä, niin näin paljon tuttuja miehiä, kun pataljoona oli tulossa

suksilla, ja minä karuutin ratsulla edestakaisin (Kompp.päällikön asioilla) niin tiepuolesta tutut aina huutelivat. Näjin Haataja M, Lukkari E. y.m. joita en ole nähnyt sitten kun Oulussa. Tässä kai he ois nyt lähettyvillä kun tulis etsittyä.

Oletkos sinä ollut tuntemattoman sotilaan kanssa, niinkun kirjevaihdossa, menihän se siinä sivussa.

Eilen olivat saaneet K.järvellä yhden ryssän koneen alas. Rintamalla kävi myöskin Ruotsalaisia upseereita tutustumiskäynnillä, yksi osasi aika hyvin suomea. Puhuvat että ne joskus ottaisi tämän rintaman huostaansa ja me päästäis muka hetkeksi siviiliin.

No sanoppa terveisiä niille vahti kaverillesikin ja muillekin tutuille. Myöskin matille terveisiä jos hän on lomalla.

Parhain terveisin Tauno

Minä vain meinasin Seppäs R mukaan lähettää silloin pienen paketin, mutta se jäi matkasta pois.

Tauno Leinonen

Moni koti menetti poikansa, vaimo miehensä, lapset isänsä sodassa. Tauno Leinonen Mälän Uudestatalosta kaatui 8.9.41 Kiestingissä. Vain kuukautta aikaisemmin 7.8. oli kaatunut nuorempi veli Ensio Ontrosenvaarassa. Kolulan talosta Hyvölänrannalta kaatui peräti kolme veljestä: Eino, Sulo ja Urho Kemppainen. Ainutlaatuista oli koko sotaa käyvässä maailmassa, että Suomessa liki kaikki kaatuneet pystyttiin toimittamaan kotiseurakunnan kirkkomaahan. Sankarivainajien usein niukka jäämistö toimitettiin kotiin. Ensio Leinosen taskupeili on säilynyt tähän saakka. Kuvassa peilin tausta. Peiliä näyttää myydyn lottien huolto-työn hyväksi.

Terve taas kotiväki!

Rintamalla 21.12.1939

Rupesin tervehtimään teitä kotiväki täällä paperilappusella. Kuinka siellä nyt voidaan. Ja onko siellä pakkaneen ja lisää lunta. Täällä ei ole lisäytynyt lumi moneen viikkoon vain pakkaneen on nyt aika kova. Onko siellä kotiväki nyt kaikki tervennä ja hyvinkö siellä Joulua odotetaan. Me olemme nyt teltassa asumassa jossain korvessa. Melko lämmin tämä olikin vaikka nyt oltiin ensimmäinen yö teltassa. Onko sinne tullut yhtään minun lähettämää Joulukorttia että tuleeko sinne täältä posti. Minä olen kyllä töhertänyt aika tiheään aina kun on aikaa. Minulla oli ajatus että laitan sinne teille jokaiselle edes joulukortin, vain en saanut enään mistään. Vaan toivotan teillekin Rauhallista Joulua tässä kirjeessä. ja elköö olko pahollaan te nuoremmat veljet ja siskot jos ette saaneetkaan omituista joulutervehdystä. Olishan se ollut kiva laittaa kortti Väinölle, Olaville, Eevalle, Aunelle ja Pentille-

Alikersantti Yrjö Karppinen, K.p.k. 9. 5210.

Kestilä Huhtikuun 14 p.nä 1942.

Terveiset täältä.

Kiitos kirjeestäsi jonka saimme eilen, siitä näimme, että olet ollut tervennä, tervennä mekin on oltu täällä, ei meillä ole ollut mitään sairauksia.

Eihän meillä ole ollu siitä mitään huolta, jos sinä olet liikkunu ja ollu työpaikassa siviili aikana vaan nyt sota aikanahan se on ollu huolena, että miten siellä mikin pärjää ja minkälaisissa oloissa siellä mikin on,

kin vain kuin ei saa niin silloin ei saa. Vieläkö siellä pojat tekee pölliä ja halkoja, ja näyttääkö siellä hankkivan mitään. Oisi minullakin rahaa että pystyisi ostamaan vaikka mitä vainkun täällä ei rahaa pysty käyttään. Nyt on taas mennyt melkein viikko siitä kun sain sen kirjeen ja paketin. muistakaahan aina laittaa kirjelappu kun vain suinkin on tilasuutta. Miksi se ei sieltäpäin tule ruokatavara paketti kun muualta on tullut vaikka kuinka paljon eikä kiellosta puhuta mitään, vaikka eihän tuo nälkäkään ole ahdistellut, vaan muuten olis siviiliä ollut kiva maistaa. Sydämmelliset terveiset teille kaikille. Ja Hyvää ja Onnellista Uutta Vuotta! Valakaahan uudenvuoden tinaa minunkin edestä.

Heikki

Heikki Laakko

vaan eihän se tule sillä liikanaisella huolellakaan sen kummemmaksi.

Kyllä sille Kallelle on aina laitettu vähän väliä pieni paketti että on aina saanu kotitullaisia, eiköhän se eväs lieneki aina hyvään tarpeeseen.

Kyllähän se on tämä aika sellaista raskasta aikaa varsinni sellaiselle josta on useampia perheen jäseniä siellä, elämän ja kuoleman rajalla, ei tiedä milloin sieltä minni laisia uutisia tulee, vaikka onhan tuo

vielä meidän perheen onni ollu erikoisen hyvä, ja toivotaan että se olisi loppuun asti hyvä.

Alarikki täältä lähti eilen illalla, sitä Heikki kyyditti Nuojuaan asti, sillä ei sattunu muulla kyydillä pääsemään.

Näyttää nyt alkavan olla toiveita, että kovan talvenni jälkeen tulee kevät, sillä ilma on nyt lauhtunu ja lumi on aukeilta melkein kaikki.

Se sinun jättämä puukko on jo laitettu Kallelle, se on ilmoittanu sen jo saaneesa.

Veli hyvä !!!

Kestilä 26/6 42.

Parhaimmat kiitokset kirjeestä jonka sain tänään vastaan ottaa.

Siitäpä näjin että tervennä sinä siellä olet ollu. Täälläki on kaunis kesä aina aamusta iltaan saakka. Olen minä täällä huiskunut kun on kaunis ilma.

Keihälän Paavo tuli lomalle sillä on neljäntoista vuorokautta. Hakalan Heikki ja Jenni kävivät Maijan luona Särkijärvellä. Koivutalon Eeva ja Vappu tulivat lomalle niillä on neljäntoista vuorokautta ne ovat Sy-

Perunasta täällä tulee ihmisille puute sillä melkein kaikilta on paleltunut, joten kylvö jääpi normaalia pienemmäksi.

Eihän täällä nyt ole mitään erikoista tapahtunut.

Terveisiä paljon meiltä kaikilta, toivomme parhaita onnea ja korkeimman siunasta.

Kotiväki.

Eemeli Karppinen

värillä sairaalassa. Siellä se on Ilmari Uhtualla röhössä. Kalle on Uhtualle siirretty pois Kieskingistä, siltä tuli kirje Isälle se sano olevan menossa etulinjalle.

On täällä suvitouvista melkonen laiho, mutta rukiista on niin huono.

Eipä minulla olekaan mittään erikoista, jospa lopetan kirjoitan toiste lisää.

Terveisiä meiltä kaikilta ja hyvää vointia Monin rakkain terv. Anni Sisko

Anna Karppinen

9.8.43 Korsusta. Rakas Eeva!

Sydämmelliset terveiset lähetän tämän paperin mukana sulle rakkaani ja erittäin kaunis kiitos siitä kirjeestä, jonka sain juuri tä-

nään. Jo yritin tuossa alkaa nukkua, mutta eihän siitä tullut yhtään mitään, sillä aina vain tulit mieleen sinä Eeva ja ei auttanut

muu kuin alkaa sulle piirrellä näitä ajatusiani. Onhan kiva etes näin että saan sulle rakkaani kirjoittaa milloin haluan. Vaan sitte oisi vielä parein jos voisi ne puhella. Sais olla vielä etes niin lähellä, että kuulis huumamalla. Ei sekään niin hyvä ois, sillä sehän kuuluu kaikille maailman kulkijoille.

Ja varmaan käy niin, etten saa nähtyä sinua ennen kuin ensi talvena, jos vain ei tämä sota lopu siihen mennessä. Ei varmaan lopu. Rauhottus etes joksikin kukauteksi, että sais käytä lomalla. En ole ennen milloinkaan niin hartaasti toivonu lomalle kuin nyt. Siihen varmaan olet syytä sinä, mikäs muu siihen voi olla. Ennen vain olin melko huoleton eläjä. Usein meni loma puoleen lomalle tullessa. Joskus meni kolme vuorokautta. Taisi mennä kerran melkein neljäkin. Vaan nyt uskon, niin ettei joutas mennä yhtään välillä vaan ne täytyvät kuluttaa siellä missä sinäkin olet.

Niin sitä ihminen muuttuu toisenlaiseksi. Kyllä minustakin on tullut paljo vakavampi. Minä en tähän asti paljo ajatellu enkä suunnitellu. Senkun vain elin päivästä toiseen, mutta sais sentään tämä opetus riittää, sillä tämä menee kohta pois kohtuudesta. Kai se lie meille tällanen aika tällätty, että aina vain sota. Eikö sattunut jo väärällä aikaa tämä meidän maailmassa käynti, vai mitä arvelet? Kyllä minä luulen, että parein täällä oisi asua sitte kun on täysi kaksituhatta. Sitte tämä on jo niin oppinut tämä

Kestilän vaaran hetkestä 50 vuotta

Sodan jatkuessa Kestilässä oli totuttu pommituskoneiden jylinään. Vihollisen koneet nousivat ilmaan silloisen Leningradin alueen kentiltä, suuntasivat Siikajokilaakson yli kohti Oulua ja palasivat samaa reittiä. Kesti-

maailma, ettei ne halua sotia, ainakin luulen niin.

Vain siis tekö meinaatte mennä sinne Haapavetelle. Tulkaa toki täältä kautta, niin minäkin lähen yhteen matkaan. Varmaan minusta oisi paljo häävimpi kulkea siinä teidän porukassa, sillä tämä porukka on jo niin tuttu ja muutenkaan tämä ei tahto huvittaa.

Jokai tätä kesken jäänyttä kirjettä täytyy jatkaa. Kun täytyy välillä nakella tuota veljiä naamaasa ja nyt sekin on tehty ja voin taas sulle kirjoittaa. Niin alkaa päivä painua iltaan ja tulee niin lauha ja kaunis ilta. Saa sitte nähtyä mitä se tuo tullessaan. Toisippa sinut tänne, niin varmaan se oisi iloinen uutinen mulle. Vaan eihän se voi sitä tehdä vaikka kuinka haaveilis. Ehkä minut tuo joskus talven tullen sinnepäin. Sitte taas voitaa hiihtää taaperrella. Varmaan hiihtät taas samalla lailla veteen kuin silloinkin, kun ensi kerran oltiin yhdessä. Ihana ilta oli sekin, mutta se vaan oli paha, että se on jällelläpäin. Ties montako niitä on etessä. Luulis ainakin jonkun olevan.

Niin sano sille Rasselille, että kyllä minä muistan sen kuvan repimisen, mutta nyt en voi sille mitään. Paljo vain hälle terveisiä. Toivon sitte sulle rakkaani hyvää yötä.

Piirsi sinua muistava Juune.

Joonas Lotvonen

län kohtalon hetki oli 12. päivän ilta helmikuussa 1944. Jostain syystä vihollisen koneet keventivät pommitustejaan ja pudottivat suurimmat pommit Kestilässä. Tuskinpa lentäjät pudottivat niitä hyvää hyvyttään

aavalle suolle, lähelle kirkonkylää.

Sinä iltana sää oli huono ja koneet eivät löytäneet sumun verhoamaa Oulua, näin on arveltu. Niiden piti vähentää lastia varmaan monestakin eri syystä: polttoainetta säästy ja laskeutuminen oli vaikeaa täyden pommilastin kanssa.

Tapauksesta ei löydy paljonkaan tietoja, sota-aikana tällaiset tapaukset mielellään vaiettiin, sillä tieto olisi levittänyt pelkoa, onnellisesta lopusta huolimatta.

Kestilän pommituksesta on merkintä mm. opettaja **Seppo Mannermaan** päiväkirjassa 13.2.1944 kohdalla. Silloin 13. päivä oli sunnuntai, ja tuolloin 12-vuotias Mannermaa teki varmaan merkinnän samalle päivälle, kun tieto Heininevaan pudotetuista pommeista varmistui.

Mannermaa myös muistaa tapauksen. – Kestilässä oli jatkuva ilmailuvalvonta. Maa-seudun pommittaminen oli hyvin harvinaista. Kyllä silloin ymmärrettiin, miten vaarallinen tilanne oli ollut.

Pommien putoamispaikalla kävi paljon ihmisiä katsomassa. Eräs kävijöistä oli **Ilmari Mannermaa**, Seppo Mannermaan setä, joka kertoi paikalla olleen paljon ruutia ja maata, niin ettei suksi yhtään luistanut. (Ruudiksi luullun mustan pölyn on täytynyt olla hienoa multaa; ruutia ei lentopommeissa ole eikä räjähdysaineesta jää mitään. Toim.huom.)

Mannermaa muisti tapauksen aikamiehenä. Hän kävi haastattelemassa Hautapelion, pommituspaikan lähimmän talon, emäntää **Hilja Rasinkangasta** Heiniojanperällä. Mannermaa tallenti silminnäkijän selostuksen nauhurilla. Nyt jo edesmennyt emäntä Hilja Rasinkangas oli viimeisenä sotatalvena alle neljäkymmenen ikäinen.

Taivas tulimerenä

”– Minä näjin sota-aikana palijo koneita. Näin senki, ku ne laskivat lastisa Heinine-

valle: Länestä tulivat, ja ne ajo hittaasti, niillä oli palijo komijoita valoja. Ne tuli hirviällä äämentohakalla.

– Pappa jäi lasten kanssa pirttiin, ja minä sanon, että meen kattomaan. Pappa kielteli, ei tuonne tohenna mennä.

– Minä menin kuitenkin. Kartano oli niin valosa, että oisin nähny poimia vaikka nuppineuloja. Konneita oli kymmenkunta, kaksi meni eellä ja mutkitteli ja kaksi tuli muista vähä jällempänä. Ja ne meni hittaasti. Kun ne pääsi tuon metän taakse, sitte alako kuulua hirviä jytäkää, voi kauhiaa, mikä jytäkää!

– Ja siellä oli tulta! Iän taivas ja kaikki seutu oli aivan valosaa.

– Tietysti minä säikähin aivan mahottomasti, kävi pohti. Pappa tuli sanomaan: tuu pois, mutta en minä päässy. Sitte pappa otti kainaloista ja toi minut pirttiin. Sitte jo pääsin jalolleni.

– Pirtin ovi aukesi kaks kertaa. Pappa piti tolokusti kiinni ovesta. Vesisanko oli toolilla ja vesi läikky. Luulin, että akkunat tippuu.

– Rasin isäntä oli tullu saunasta, ja hän oli kauhistellu tulimerenä palavaa taivasta ja hättäilly, että mitenkähän kävi heiniojanperäläisten? – sattuvat sammaan suuntaan.”

Pommien pudottaminen tuntui myös Mustanmaan taloissa, suon takana monien kilometrien päässä: maa tärise ja nytkähteli, ikkunat helisivät ja Lepikon talossa vesisanko läikkyi.

”– Monelta kylältä kulukivat kattomassa. Maata oli nostanu suuria tönkyröitä. Pappa tuumasi, jotta jos joskus maailmassa tuohon kanavaa kaivetaan, sieltä löytyy eläviä pommeja. Ei kaikki pehmiässä maassa räjähtäny.”

Yksi pommi oli pudonnut Heiniojan hevoshakaan. Heiniojan pappa löytyi sitten pommin lätköstä ja kampsesi sen puuvivulla kuivalle maalle. Hän olisi räjäyttännyt sen, mutta hänellä ei ollut tulitikkuja mukana.

”- Heiniojan Lyyli oli lotta ja hän sano, ettei, isä kulta, siihen saa mennä koskemaan. Lyyli teki pommista ilmotuksen ja kolome miestä tuli sitä purkamaan.

- Ja voi sitä parrausta, minkä se anto, ku se räjäytettiin: Yksi palanen, tuo mikä on meillä, läheni tulipunasena ja näytti jo että se tulee navetan seinään. Palanen kuitenkin syöksy peltoon ja painu syvälle maahan.

Pappa kaivo montun ja veti sen pois. Pappa piti pomminpallaa alasena, terotti siinä lapioita ja kuokankärkiä, tako vasaralla päälle.”

Rasinkangas kertoo miten Kestilässäkin elettiin sotatalvet pimeydessä.

”- Oli pimiä, mustasta pahavista tehtiin molotovinverhot, ja ne painettiin akkunaan aina kun alako hämärä tulla. Oli semmonen sääntö, että valua ei saanu näkyä. Päreitä poltettiin ja mitä millon, ku lamppuöljyä ei saatu.”

(Siikajokilaakson haastattelusta 15.3. 1994 tekijän luvalla vähän korjattu)

Mirja Linatti

Joukko-osaston komentajan surunvalittelu

Maj. W. Leppälax.

24.10. 40.

Krk. N:o 1

S

7079.

Kauppiaas Ilmari Mannermaa.

K e s t i l ä .

Arv. kirjeenne 5.9.40 johdosta saan täten mielihyvällä antaa pyytämänne tiedot kaatuneesta pojastanne. Vastaukseni viipymisen suonette anteeksi, olin matkoilla ja sain arv. kirjeenne vasta toisessa päivänä.

Res. vänr. Heikki Jaakko Mannermaa saapui ylimääräisiin harjoituksiin 14.10.39 ja määrättiin sen komppanian joukkueenjohtajaksi, jonka nimeksi myöhemmin tuli 4./JR 26. Jo Oulussa tervehtiessäni ensimmäistä kertaa pataljoonani upseereita kiintyi huomioni hiljaiseen rehtiin nuorukaiseen - vänrikki Mannermaahan. Rauhallisella esiintymisellään, päättävällä ja yritteliäällä toiminnallaan hän sai heti kaikkien esimestensä, upseeritovereittensa ja alaistensa jakamattoman tunnustuksen ja luottamuksen. Rintamalla hän ahkeruudellaan ja innostuksellaan osoittautui erinomaiseksi johtajaksi ja alaistensa miesten hyvänä esimerkkinä ja kannustajana.

Partion johtajaksi määrättiin vain vapaaehtoisesti siihen ilmoittautuneita. Vänrikki Mannermaa oli säännöllisesti näiden vapaaehtoisten joukossa. Hän suorittikin lukuisia omistuneita partioretkiä usein kaukana vihollisen puolella. Eräällä tiedusteluretkellä hänen johtamansa 8-miehinen partio kulki yhden yön aikana n. 30 km. vihollisen rintaman takana saaden hyvin tärkeitä tietoja vihollisesta. Eräällä toisella partioretkellä hän joutui taisteluun vahvan vihollisosaston kanssa, joka oli vähällä katkaista partiolta vetäytymistien. Rohkeudella neuvokkuudella hän ja hänen miehensä taistelivat ylivoimaa vastaan - ainakin 6 vih. miestä kaatui - ja sen jälkeen vänrikki Mannermaa iteä konepistoolilla kiivaasti ampuen suojeli miestensä vetäytymistä takaisin omalle puolelle.

Vänrikki Mannermaa oli ensimmäinen upseeri, jolle pataljoona ehdotti IV lkn Vapaudenristin. Valitettavasti hän ei ehtinyt ottaa vastaan tätä kunniamerkkiä. Ensimmäisten kunniamerkkien jakelu rykmentissämme tapahtui 29 p tammikuuta, siis 3 päivää hänen kaatumi-

sensä jälkeen.

Kunniamerkkiehdotuksessa oli vänr. Mannermaan ansioksi erityisesti mainittu: Henkilökohtainen urhoollisuus ja neuvokkuus, partionjohtajana useita tiedusteluretkiä, joista tuonut arvokkaita tietoja vihollisesta.

Viimeisen onnettomasti päättyneen partioretkensä yöllä 25 - 26. 1.40 vihollisen miehittämään Oravanniemeen vänr. Mannermaa suoritti rohkeasti ja taitavasti. Hänen johtamansa partio lähti Oravanniemen vastapäätä olevista asemistamme, nousi maihin jonkun matkan Oravanniemestä itään ja sen jälkeen kiertäen laajasti vihollisen selkäpuolella kulki Oravanniemen läpi ja vetäytyi aamuhämärässä Vuoksen yli omalle puolelle. Noin 100 m. rannasta oli jälle asetettu hyökkäysvaunuminoja. Ensimmäisenä partiossa kulki vänr. Mannermaa ja hänen vasemmalta puolella reservisotamies Kalle Laitinen. Heidän takanaan noin 5 askeleen etäisyydellä kulki muut partion miehet. Res.sotamies Laitinen poikkesi epähuomiossa noin metrin vasemmalle polusta, joka kulki miinaketjun läpi, hänen vasen jalkansa astui miinaan, joka räjähti. Vänr. Mannermaa, joka oli vain noin metrin päässä miinasta, kuoli heti, samoin res.sotamies Laitinen.

Syvästi valitksen Teidän rakkaan poikanne kaatumistavokkuutta, että muisto rohkeasta, isännään hyväksi uhrautuneesta toveristamme, vänrikki Heikki Jaakko Mannermaasta tulee kirkkaana ja alati velvoittavana säilymään hänen kaikkien taistelutoveriensä sydämessä.

Pyydän Teitä vastaanottamaan kunnioittavimmat terveiseni

Maj. W. Leppälax.

Stm. Martti Härkösen muistolle.

Oli kaunis loka-kuun ilta, kun rintamalla saapui viesti, joka kertoi, että sinunkin mainen taipalessi oli päättynyt, poikani Martti. Olit minulle kallein maailmassa, siksi Herran tahto oli näin. En olisi suonut sinun menevän vielä pois tästä maallisesta elämästä, nyt olet siellä, missä eivät enää myrskyt pauhaa, eivätkä taistot riehu. Olit luonteeltasi hiljainen ja vaatimaton. Kun viimeisen kerran olit lomalla, en aavistanut ettet enää koskaan tule luokseni. Kun lähdit kotinihaltasi, niin seurasin sinua, kunnes sinua ei enää näkynyt. Muistan sydämessäni Martti viimeiset sanasi: «Älä huolehdi, äiti, kyllä tulen vielä joskus.

Mutta et enää palannut näkemään minua, et sukulaisiasi etkä tuttaviasi. Näin sinut valkeassa arkussa palaa- van taistojen tantereilta. Nämä vaatimattomat rivit olkoot viimeisenä tervehdyksenä sinulle, rakas poikani

Lepää rauhassa Kestilän sankarihaudassa veljeäsi Viljoa seuraten. Puut soittakoot suruhymniä tänäkin päivänä haudallasi.

Muistoasi siunaten

Äitisi.

Kesässä nuoruuden kuolohon kuljit, nähnyt emme kun silmäsi suljit. Hiljaisen soturin kalpaa kantain, taistoon uuvuit kaikkiesi antain.

Siskot ja veli.

Sotamies Viljo Härkösen muistolle.

Oli kaunis heinäkuun loppupäivien ilta, kun minut yllätti suruviesti raskaana ja musertavana iskuna, että Sinäkin, Viljo, olet saanut antaa kaikkosi isänmaamme uhriattarille. Olet saanut vuodattaa sydänveresi sille tantereille, jolla taisteiltiin.

Nousee usein tuskaisena huutahduksena kysymys, että miksi kaiken piti näin tapahtua. Miksi onnemme katkesi heti alkuunsa? Miksi et saanut palata luokseni niinkuin oli meidän molempien yhteinen toivomme?

Ehkä aavistit kotoa lähtiessäsi, että lähdet viimeisen kerran, vaan et sitä minulle sanonut, olit iloinen ja reipas niinkuin aina ennenkin. Vaan nyt olet iäti pois meidän keskuudestamme, et palaa enää koskaan tänne maalliseen kotiin. Sinä olet siellä, missä on ikuisen rauha, missä ei ole sotaa eikä tämän maailman pauhinää. Sinä jätit minut yksin tämän myrskyävän maailman pauhuissa jatkamaan. Kun näin vihlovan sydänsurun vallassa Sinun herttaisen ja hellän äitisi, joka on Sinut pyhästä rakkaudesta synnyttänyt ja kasvattanut iloiseksi ja reippaaksi nuorukaiseksi, tulee mieleeni erään runoilijan sanat: "Oman lapsensa kun vei veriteikki raju hän niinkuin hento kyynelepaju ei koskaan taivu tuskastaan." Ja kuinka sanoin kuvaamoton on oma kaipuuni, sillä katkesihan onnemme heti alkuunsa. Sisimpäni kysyy lakkaamatta, miksi on sota ja miksi ihmiset aina vaan sotivat ja särkevät kaiken kauniin, mikä on rakennettu ja kuinka monet kodit lääyvät vaille isän huoltavaa kättä ja kuinka monista silmäpareista vuotavat kyyneleet tänä raskaana aikana. Äiti itkee poikaansa, vaimo miestänsä, sisar veljeään ja lapset isää.

Vaikka eihän koskaan ole valtakuntain rajoja piirretty kongressioydyän ääressä, vaan sotatantereella, jossa on vuodatettu viatonta verta.

Sinun paikkasi on autio kaikkialla niin minun luononi kuin sisariesi veljiesi ja tovereittesikin keskuudessa. Ei kuulu enää Sinun reipasta käyntiäsi eikä iloista laulua. Sinun työsi jäi vielä paljon kesken meidän mielestämme, emme olisi vielä Sinua kuolemalle antaneet, olisimme vielä kipeästi Sinua tarvinnut kaikissa töissä.

Vaan Sinä olet työsi tehnyt, olet suorittanut voitokkaan ja kunniaakkaan tehtäväsi. Sinä olet sankari kaikkiesi maalliesi antanut. Sinua on siunaava isänmaamme.

Me odotimme Sinua takaisin terveenä ja reippaana kuten lähditkin, vaan toisin oli määrätty Sinun kulkusi.

Tosin tulit kyllä takaisin, mutta valkoisessa arkussa. Olet levännyt jo tuntemattomassa leposijassa siellä kaukana Pistojoen rannalla toisten aseveljiesi rinnalla. Nyt olet päässyt kotikirkkosi juurelle toisten aseveljiesi rinnalle, missä on Sinun viimeinen leposijasi ja minäkin meille vain kukkiva hautakumpusi todistaa.

Emme saaneet enää suorittaa Sinulle sitä viimeistä palvelusta, jonka olisimme niin mielellämme tehneet.

Ei auta muuta kuin tyytyä Korkeimman tahtoon vaikkakin on kirvelevät haavat sisimmässä, sillä Herra antaa ja Herra ottaa. Hänenhän kaikki on.

Onnemme oli kuin kunla veden pinnalla, sillä kaiken kauniin maailmassa säilyäkseen särkymättä, särkee ja murskaa sen kuolema.

Mä kaipaun sun kauniista katsettas.
Mä kaipaun hymväs hyvää.
Onnen untako vain,
että kanssasi sain
mä onnestas nauttia hetken.
Se kestänyt ei, sinut kuolo vei.

Kiitos Viljo uhristasi ja rakkaudestasi. Kauniista ja valoisa muistoasi siunaten

Helmi.

Veteraanit juhlivat Kestilässä

III/JR 11 piti kolmannentoista muistojuhlansa Kestilässä. Juhlan kohokohta oli kaivan kaivatun muistomerkin paljastaminen Kestilän kirkon lähetyvillä. Muistomerkki luovutettiin seurakunnan hoidettavaksi. Juhlaan saapui nelisensataa sotaveteraania ja puolisoa. Päiväjuhlassa maatalousoppilaitoksella kuultiin Oulun Varuskuntasaitokunnan soittoa, lausuntaa, laulua, Raahen Sotilaspiirin tervehdys ja puheita Vapaa sana -otsakkeen alla. Juhlapuheen piti itsekin kolmannessa pataljoonassa taistellut kenraaliluutnantti O.E. Ylirisku.

Jalkaväkirykmentti 11:n kolmas pataljoona muodostettiin Kestilässä vuonna -41 piippolalaisista, pyhäntäläisistä, kestiläläisistä ja kärsämäkisistä miehistä. Pataljoona on pitänyt muistojuhlia muutaman vuoden välein 60-luvulta lähtien.

Muistokivi kertoo aseveljeydestä

Muistomerkin paljastuspuheen piti kestiläläinen veteraani Heikki Alasalmi. Hän muisteli aikaa, jolloin pataljoona koottiin.

JR 11:n III pataljoona koottiin Kestilässä kesäkuussa 1941. Siihen tuli kuulumaan Kestilän, Piippolan, Pyhäntään ja Kärsämäen miehiä. Pataljoonan sotaanlähdön muistokivi on tuotu Raateen tien varresta paikalta, jolla pysäytettiin venäläinen panssarivaunu Talvisodassa joulukuussa 1939 yhteen sidotuilla käsikranaateilla. Muistokivi pystytettiin vanhan petäjän alle Kestilän kirkon lähelle veteraanijuhlissa elokuussa 1990. (Kuva: Rauha Silvennoinen)

7 Muistamme sankarit seudun tään

Talvisodan jälkeen oli sotilaspasseihin merkitty Lomautettu, eikä vapautettu, ja tämä antoi aihetta suhtautua tulevaisuuteen varauksellisesti. Jatkosodan sytyttyä koottiin kolmas pataljoona. Pieni kylä oli kuin varuskunta. Piippolalaiset, pyhäntäläiset ja kärsämäkiset miehet kokoontuivat Kestilään. Upseerikunta tuli suurimmaksi osaksi näiden pitäjien ulkopuolelta, sillä siihen aikaan upseerien oli oltava ylioppilaita, ja heitä oli näillä syrjäseuduilla siihen aikaan harvoja. Ulospäin ei tunteita juuri näytetty, mutta kaikkien mielessä kyti arvailu, että mihin joudutaan. Miehet koottiin tarkoin mukaan. Kotiin jäävien joukko näytti heiveröiseltä. Kolmannen pataljoonan taival kesti yli kolme vuotta. Monivaiheisen, raskaan ajanjakson aikana luotiin neljän kunnan miehien välillä aseveljeys, joka tuo miehet vieläkin yhteen muisteluihin.

”Kun nyt harmaantuneella ja harventuneella joukolla tarkkailemme elämää, herää kysymys, miten tähän nykyiseen hyvinvointiin on päästy,” mietti Alasalmi. Kiitoksesta saavat osansa sosiaaliajattelutavan muutos, yhteiskunnallisten vastakohtien ta soittuminen ja yhteiskuntajärjestelmän toimivuus sekä vahva usko parempaan huomiseen.

”Voimme myöntää: Vaikka maamme sodan loputtua oli häviäjämaiden joukossa, olivat sodat voitto hyvinvoinnille. Ja voimme väittää: Nykyisen hyvinvointimme pe-

rusta luotiin sotien aikaisen sukupolven voimin.”

Alasalmi toivoo, että Raatteen tien varrelta tuotu muistokivi saisi tämän päivän kiireisen, elintasokilpailussa pyörivän ihmisen hetkeksi pysähtymään ja miettimään kotimaansa lähihistoriaa.

Kuntoutus parantunut

Pääjuhlassa puhui kenraaliluutnantti O.E. Ylirisku. Hän painotti mm. että maanpuolustustahto ja aseellinen tuki ovat rauhan ainoa perusta. Hän toivoi, että nykyihmisillä olisi ”repun pohjalla” yksimielistä tahtoa aina ja kaikissa olosuhteissa toimia maamme itsenäisyyden ja vapauden puolesta. Ylirisku kiitteli veteraanien kuntoutusolojen paranemista viime vuosina. ”Taistelut muistuvat mieleen yhä kovempina kipuina ja kolotuksina.” Kuntoutusjaksojen väliajat saivat Yliriskun mukaan vain olla paljon lyhyempiä.

Ylirisku muisteli, että pitkän ja raskaan sodan jälkeen siirtyminen rauhan aikaan tapahtui maassamme harvinaisen vakaasti verrattuna moniin muihin maihin. Sotakorvauksetkin maksettiin kunnialla. ”Tämä osoittaa, että olemme kurinalaista kansaa.”

(Siikajokilaakso 14.8.1990)

Susanna Pakkanen

KUVALIITE

Kestilän vapaussotureita yhteisessä kuvassa 1960-luvulla. Kuvasta on tunnistettu edessä oikealta Matti Heinioja, Eelis Rasinkangas, Ville Still ja Eemeli Taipaleenmäki sekä 8. Jussi Kamunen. Takana oikealta Jaakko Huovinen, Johannes Karppinen ja Heikki Remes sekä takana vasemmalla Hannes Hepo-oja. (Kuvan om. Ilmari Leinonen).

Keväällä 1939 alkoi uhkaavia pilviä kerääntyä Euroopan ylle. Kestilän miehetkin kutsuttiin muutama viikon kertausharjoituksiin Niinisaloon. Aliupseerit menivät viikkoa ennen. Kuvassa linja-autot lähdössä Kestilän kylän raitilta. (Kuvan om. Matti Mannermaa).

Kestilän nuoria miehiä talvella 1940 lähdössä kotoa. Muut ovat menossa sotaan, Matti Mannermaa vakinaiseen. Vasemmalta Oiva Salmivuori, Vilho Haataja, Matti Mannermaa, Reino Seppänen, Yrjö Kortekangas ja Kauko Mannermaa. (Kuvan om. Matti Mannermaa).

Talvisodan rintamamiehiä Hyvölännrannan nuorisoseuran seinustalla Väli rauhan aikana kesällä 1940. (Kuvan om. Iiona Vähänen.)

Jussi Karppinen (2. oik.) kavereineen siviiliin lähdössä Talvisodan jälkeen Kuhmossa 10.5.1940. Nämä miehet kuuluivat JR 65:n konekiväärikomppaniaan. Isommalla osalla on jo siviilikampeet. (Kuvan om. Seppo Karppinen).

Raateen tien jatko rajan takana. III/JR 11 toimi tienrakennus- ja kunnostustehtävissä Vuonniseen saakka, jossa se joutui ensimmäisen kerran rintamavastuuseen. Vuonninen vallattiin heinäkuun puoliväliin 1941 mennessä. (Kuvan om. Senja Keskitalo).

Jatkosodan hyökkäysvaiheen alkaessa Raatteen tieltä mukana oli saksalainen panssariosasto W, jonka vaunuja kuvassa. Osaston ensimmäinen vaunu jäi Ilvesvaaraan, toinen putosi Pistojokeen ja kaksi tuhottiin Pistojoen jälkeen. Rintamien vakiintuessa ei hyökkäysvaunuja ollut enää käytössä. Maastosta johtuen myöskään venäläiset eivät käyttäneet panssarivaunuja Uhtuan rintamalla. (Kuvan om. Ilmari Karppinen).

Jsp eli joukkosidontapaikka sijaitsi tavallisesti muutamien satojen metrien päässä taistelujen takana. Se oli ensimmäinen paikka, missä oli käytettävissä lääkäri. Lääkintämiehet olivat antaneet ensiavun haavoittumispaikalla. Jsp:ltä haavoittuneet kuljetettiin tavallisesti autolla kenttäsaairaalaan ja haavoihinsa kuolleet kaatuneiden evakuoimiskeskukseen eli KEK:iin. Kuvassa Hevoslammin Jsp 20.7.1941. (Kuvan om. Senja Keskitalo).

I pataljoonan I. komppanian päällikkö luutnantti Pentti Valkonen pitkospuilla Vuonnisen ja Pistojoen välillä kesällä 1941. Valkonen toimi Kannaksella ja Lapin sodan alussa III pataljoonan komentajana. Majuri Valkonen kaatui Tornion taisteluissa. (Kuvan om. Matti Mannermaa).

Märkä venäläinen vanki Korpijärvellä. Hän löytyi kuolleeksi tekeytyneenä vesikuopasta. Venäläiset tekeytyivät tiukassa tilanteessa useinkin valekuolleiksi ja saattoivat sitten ampua selkään tai räjäyttää käsikranaatilla suomalaisia ja itsensäkin. (Kuvan om. Matti Mannermaa).

Tässä ylitetään kuuluisaa Pistojokea ponttooneilla. Näin vietiin yli jopa panssareita, ennen kuin ehdittiin rakentaa uusi silta venäläisten räjäyttämän tilalle. (Kuvan om. Ilmari Karppinen).

Pistojoella myös materiaalin tuho oli suuri. Kuvassa tuhottu saksalainen panssarivaunu ja suomalainen Pohjolan Liikenteen auto. (Kuvan om. Ilmari Karppinen).

Pioneerit ovat rakentaneet uuden sillan venäläisten räjäyttämän tilalle. (Kuvan om. Ilmari Leinonen).

Tuhottuja panssariautoja ja saaliiksi saatuja tykkejä Korpijärven motista. Korpijärvi on Pistojoessa oleva usean neliökilometrin laajuinen pitkänomainen laajentuma ylityspaikan pohjoispuolella. Suomalaisen saarroitus ei siellä täysin onnistunut, vaan vihollinen ehti paeta jättäen suurimman osan kalustostaan ja aseistaan jälkeensä. (Kuvan om. Matti Mannermaa.)

Kaksi pataljoonankomentajaa Korpijärven tiellä heinäkuussa 1941. Vasemmalla majuri Raninen, oikealla majuri Könönen. Edellinen oli IIJR 11:n, jälkimmäinen SissiP 3:n komentaja. Könönen yritti pataljoonineen katkaista perääntyviltä venäläisiltä tien, mutta tarvitsi siinä Ranisen apua. Näihin taisteluihin osallistui loppuvaiheessa myös osia III pataljoonasta. (Kuvan om. Matti Mannermaa.)

Pistojoki tänään. Näkymä sillan suunnasta Korpijärvelle päin. I ja III pataljoona ylittivät Pistojoen taustalla näkyvän kosken kohdalta. Kuvassa oikealta Ilmari, Pauli ja Viljo Lotvonen, Raimo Tieva ja Pekka Helander. (Kuvan om. Seppo Karppinen).

Kapulateie Korpijärvellä heinäkuussa 1941 metsäpalon savujen keskellä. Kapulateitä rakennettiin pehmytpohjaisille paikoille, joista piti päästä kulkemaan raskaalla kalustolla. Tulipalot vaikeuttivat ja suorastaan estivät etenemistä. Ne saattoivat syttyä tykistön ja heittimien ammuksista, mutta vihollinen syytti niitä myös tahallaan oman vetäytymisensä suojaamiseksi. (Kuvan om. Pohjan prikaati).

Suomalaiset käyttivät Jatkosodan hyökkäysvaiheessa menestyksellisesti jo Talvisodassa hyväksi koettua motitustaktiikkaa. Saarrostoposastot koukkasivat vihollisen selustaan sulkien perääntymistien ja yhteydet taakse. Hyökkäysvaiheen suurimpia motteja oli Porlammin motti Viipurin kaakkoispuolella. Kuvassa saarrosetun divisioonan sotasaaliiksi saatua kalustoa. (Kuvan on. Rauni Tervonen).

Porlammin motista Kannaksella jäi suomalaisten saaliiksi niin vankeja kuin hevosiaakin. Tässä vankeja lähetetään hevosilla taaksepäin rintamalta. (Kuvan om. Rauni Tervonen).

11. Jalkaväkirykmentin jääkärijoukkueen ensimmäinen ryhmä Hevosenkengässä keväällä 1942. Oik. Ensio Kesti, 3. oikealta Veikko Lahti. (Kuvan om. Veikko Lahti).

Hevoskolonna tauolla Uhtuan tiellä asemasotavaiheessa. Korpialueitten huolto tapahtui pääasias-
sa hevosilla, joko rattailla tai hyvin vaikeassa maastossa kantosatuiloilla. Paluumatkalla etulinjas-
ta tuotiin kaatuneita ja haavoittuneita. Yhden hevosien kuorma oli varsin pieni, siksi hevosia
tarvittiin paljon. Kolonnana liikkuminen lisäsi turvallisuutta. (Kuvan om. Pohjan prikaati).

Tämä sauna Eldankapuron varrella vuosina 1942-43 sijaitsi JR 11:n I pataljoonan alueella.
Rintaman läheisyydessä käytettiin telтта- ja korsusaunoja. (Kuvan om. Pohjan prikaati).

Vihollispartiot hätyyttelivät jatkuvasti Hevosenkengän puolustajia. Korsujen räjäyttäjinä venäläi-
set käyttivät mm. elinkautisvankeja, joille luvattiin armahdus onnistuneesta operaatiosta. Kuva
Hevosenkengän komentopaikasta keväällä 1942 vihollisen valtausyrityksen jälkeen. (Kuvan om.
Yrjö Lämsä).

Asemasodan aikana tehtiin myös asevelitaloja. Rakennukset salvottiin rintamalla ja tuotiin hirsinä kotirintamalle sotainvalidin tai kaatuneen perheen käyttöön. Kestilässä yksi tällainen talo on Taipaleentielle pystytetty Pistomäki, joka rakennettiin Pistojoella. Sen ensimmäinen asukas oli sodassa sokeutunut Toivo Karioja. Tässä ollaan asevelitalon rakennuksella Uhtualla. (Kuvan om. Johannes Rahikainen).

Miinaan mennyt karhu Eldanka-purolla. Miinoituksia rakennettiin muun muassa rintamalinjan eteen estämään ja hidastamaan vihollisen etenemistä sekä varoittamaan tukikohtien miehistöä. Varsinkin hirvet laukaisivat toisinaan miinan, joskus jopa karhu, kuten kuvassa on tapahtunut. (Kuvan om. Matti Mannermaa).

Kivillä päällystetty korsu Kuittijärven rannassa. Tavallisesti korsu kaivettiin maahan, seinät tehtiin hirrestä ja katto peitettiin maalla ja vahvistettiin useilla hirsikerroilla kestämään kranaatit. Tällä paikalla oli niin märkää, ettei kyetty kaivautumaan maahan. (Kuvan om. Reino Hyvönen).

Kiskis-koti sijaitsi Uhtuan suunnalla päätien vasemmalla puolella Saarisenkukkulan ja Jääkärikukkulan takana, aivan lähellä etulinjaa. Se oli kanttiini, jossa myös asui lottia. (Kuvan om. Paavo Hatunen).

Asemasodan aikana tukikohdat pyrittiin suojaamaan vihollisen lähestymiseltä myös miinoittein ja piikkilanka-aidoituksin. Vihollinen saattoi kiertää myös selustaan. Yllä olevassa kuvassa rakennetaan piikkilankaestettä ilmeisesti selustaan jossakin Uhtuan suunnalla. (Kuvan om. Heikki Helander). Asemien edessä piikkilankaesteet olivat paljon vahvempia, joskus kokonaisia avattuja keräitä tärkeissä paikoissa. Kuva alla. (Kuvan om. Seppo Karppinen).

Ns. Messuhalli, Uhtuan suunnan tunnetuin ja suurin kanttiini, sijaitsi päätien varressa noin kolme kilometriä rintamalinjoilta. Siellä tapahtuivat kotiseutuvierailut ja siellä näytettiin elokuvia. Muuna aikana se toimi kanttiinina. Kanttiiniin asennettiin myös sähkövalot, jotka saivat virran maamootorilla pyöritettävästä generaattorista. Ilmari Lotvonen oli mukana asentamassa sähköjä ja tekemässä valaisimia. (Kuvat om. Airi Keihäskoski ja Ilmari Lotvonen).

Armeija marssii vatsallaan. Perusruoka pyrittiin toimittamaan miehille vaikeissakin olosuhteissa. Nautintoaineita sai erittäin niukasti. Tupakka-annos oli hyvänä aikana viisi savuketta päivässä, huonona sai kolme kahdelle päivälle. Toisinaan savukkeita sai määrän perästä myös ostaa. Kahvia sai jouluna ja joskus siviilipaketissa. Viinaa annettiin itsenäisyyspäivänä ja Mannerheimin syntymäpäivänä. Ylempi kuva on tällaisesta tilanteesta Marsalkan 75-vuotispäivänä 4.6.1942, jolloin Hitlerkin kävi onnittelemassa. Kuvassa vasemmalta mandoliinia soittava Juhani Kamunen, Martti Kupiainen Kesälahdelta ja Ville Mäläskä, edessä Ville Stolt Uhtuan päätien pohjoispuolella. (Kuvan om. Ilmari Lotvonen). Alemmassa kuvassa keitetään pontikkaa siellä jossakin. (Kuvan om. Ilona Vähänen).

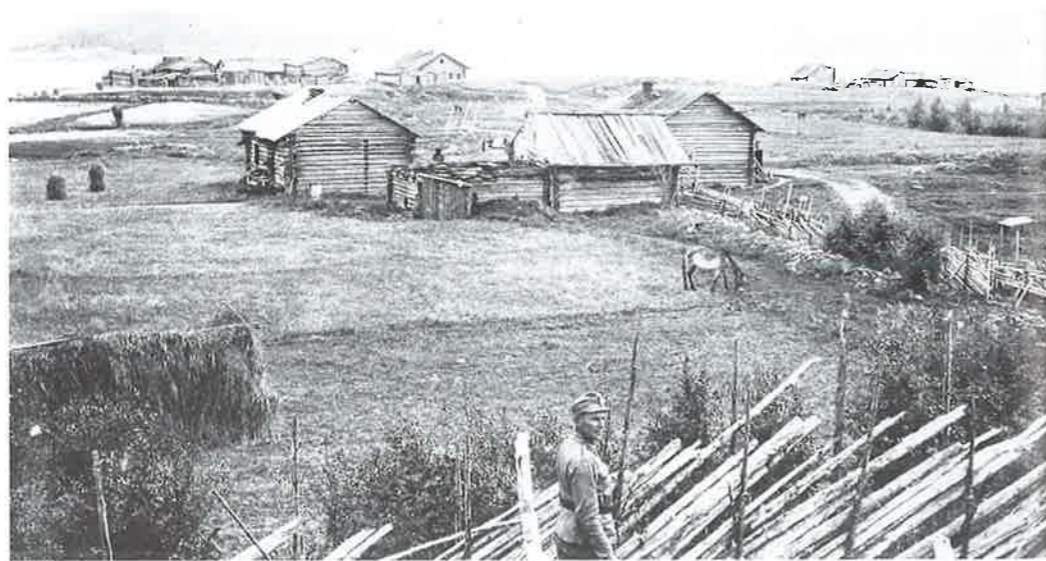
Naapurijoukkueen johtaja vierailulla joukkueenjohtaja Heikki Helanderin luona Uhtuan etulinjassa. Heikki istuu edessä oikealla. Vihollinen on huutoetäisyydellä. Kypärä toimii savun hajoittajana kamiinan piipun päässä. (Kuvan om. Heikki Helander).

Vänrikki Matti Mannermaa kouluttaa Uhtuan suunnan kranaatinheitinaliupseereita kesällä 1942. (Kuvan om. Matti Mannermaa).

Uhtuan kuoro syntyi erään joulun alla, kun komentaja antoi Yrjö Lahdelle tehtäväksi järjestää joulujuhlan. Sitten kuoro esiintyi rintaman juhlissa ja sotasairaalassa sekä teki kotirintamalle kaksi kiertuetta, toisella kerralla aina Raaheen ja Ouluun asti. Kuoro esitti erityisesti isänmaallisia lauluja, usein johtajansa Aaretti Mäkelän säveltämiä ja sovittamia. Kuorossa lauloi myös pataljoonan pastori Samuel Strömmer, joka tietysti myös puhui. Käytännön järjestelyistä vastasi yleensä Väinö Kalaoja, taitava komppanian kirjuri. Kuoro esiintyi myös sotien jälkeen asevelijuhlissa. Kuva on ehkä 60-luvulta. Vasemmalta Viljo Leinonen Oulusta, Väinö Savikoski Haapavedeltä, Yrjö Lahti Kestilästä, Eino Niskanen Ylivieskasta, Aaretti Mäkelä myöh. Kailanpää Pälkäneeltä, Väinö Kalaoja Kestilästä ja Heikki Hankonen Piippolasta.

Vienankarjalainen Tuhkalan kylä Uhtuan ja Kananaisten välillä. Tuhkala oli alueelle tyypilliseen tapaan rakennettu järvenrantakylä. Venäläiset tyhjänsivät lähes kaikki vienalaishäädät sodan jälkeen ja siirsivät asukkaat asutuskeskuksiin. (Kuvan om. Rauha Silvennoinen).

Röhön Sinisilta oli rakennettu jo ennen sotia. Nimensä se sai päätytolppien väristä. Se johti Röhön kylästä salmen takana oleville viljelyksille. Kaarevuus johtunee siitä, että salmi oli siltä kohdalta matalin. Partiot lähtivät Röhöstä tätä siltää pitkin. (Kuvan om. Kauko Laakko). Alakuvassa sama paikka vuonna 1995. Taustalla näkyy vaara, josta partiot tähytivät palatessaan, vieläkö kylä on omissa. (Kuvan om. Seppo Karppinen).

Asemasodan aikana miehet asuivat vuosikausia korsussa. Kuten kuvasta näkyy, ne olivat matalia ja ahtaita. Kaksikerroksisen laverin lisäksi korsuun mahtui pöytä ja penkki. Lämmityslaitteena oli yksinkertainen kamiina. Takana vasemmalta Väinö Yrttiaho ja Sulo Karjalainen, 4. vas. Eemeli Karppinen, 6. Pauli Hämeenaho. Keskellä 3. vas. Tauno Näpänkangas. Edessä 2. vas. Arvo Hämeenaho, oik. Väinö Kalaoja. (Kuvan om. Ilona Vähänen).

Asemasodan aikana oli mahdollista päästä kolmen kuukauden välein kotiin vuorolomalle ja perustellusta anomuksesta myös maatalouslomalle. Myös lomalla täytyi kantaa asepukea. Tämä sääntö poistui vasta 1960-luvun lopulla. Kuvassa Teuvo, Alina ja Paavo Kylmäaho Möykkylän heinäpellolla kesällä 1944. (Kuvan om. Terttu Kylmäaho).

Osa JR 11:n joukkoja lähtökatselmuksessa Uhtuan suunnan Eldanka-järvellä maaliskuussa 1944. Katselmuksen toimitti 3 D:n komentaja eversti Aaro Pajari. (Kuvan om. Ilmari Lotvonen).

Venälaisten suurhyökkäyksen alettua kesäkuussa 1944 kaikki lomat peruutettiin radioilmoituksella. Tuolloin moni kestinenkin oli kotona maataloustyölomalla. Tässä lomalaisia lähdössä Kestilästä takaisin rintamalle. Kuvassa ovat ainakin Kalle Karppinen, Eelis Rahikkala, Matti Mannermaa, Tauno Hiltunen, Viljo Kaikkonen, Antti Lahti. (Kuvan otti Ilmari Mannermaa).

Panssarintorjuntayksikkö, joka toimi 2. Divisioonan komentajan alaisuudessa Äyräpäässä ja Vuosalmella heinäkuussa 1944. Edessä vasemmalla näkyvän alikersantin takana istuu kypärä päässä sotamies Heimo Leinonen vierellään Aaro Meriläinen Pulkkilasta. Reunoilla näkyvät saksalaiset panssarikauhut, keskellä panssarinyrkki. Nämä ampuivat ontelokranaatteja ja olivat siis nykyisten sinkojen edeltäjiä. Joukko koulutettiin käyttämään aseita matkalla etulinjaan kuorma-auton lavalla. Joukkueen yksi ryhmä jäi oman tykistön tuleen Vuoksen taakse Äyräpään kirkon raunioihin. Heimo Leinonen ainoana pelastui uimalla Vuoksen yli. Muut kaatuivat tai jäivät vangeiksi. (Kuvan om. Heimo Leinonen).

Jalkaväki oli avuton vihollisen maataistelukoneiden hyökkäyksille. Aniharvoin kivääritulella onnistuttiin pudottamaan viholliskone, kuten tässä on tapahtunut Kivennavan ja Muolaan välillä. Ampuja oikealla aseineen "saaliinsa" vierellä, koneen ohjaaja maassa. (Kuvan om. Senja Keskitalo).

Ihantalan tienhaaran maastoa rauhantulon jälkeen. Tykistön, kranaatinheittimien ja lentopommittusten jäljiltä puusto on silpoutunut. Talin-Ihantalan suurtaistelu oli Kannaksen taistelujen käännekohta. Tähän pysäytettiin vihollisen eteneminen elokuussa 1944. Ratkaisuvaiheissa oli mukana JR 12, jossa oli monia Kestilän miehiä, loppuvaiheissa myös JR 11. Alakuvassa oikealla Eino Silvennoinen, keskellä Veikko Lahti. (Kuvan om. Rauha Silvennoinen).

Lapin sodasta kuvia on vain vähän. Tässä IJR 11:n radioryhmä Torniojokivarressa syksyllä 1944. Vasemmalta Veikko Lahti, Uuno Paavola Haapavedeltä, Nikkanen Muolaasta ja Eino Silvennoinen (Kuvan om. Veikko Lahti).

VAPAUSSOTA-KANSALAISSODAN KAATUNEET JA MUUT VETERAANIT

Vapaussota-Kansalaissodan kaatuneet ja muut veteraanit

Veteraanitoimikunta päätti työtä aloitettaessa, että vapaussota-kansalaissodan veteraaneista pyritään laatimaan matrikkeli niin punaisten kuin valkoistenkin puolelta. Kävi kuitenkin ilmi, että punaisten osuus on vielä aivan selvittämättä ja vaikeasti selvitettävissäkään. Näin tästä osastosta on ollut pakko luopua.

Risto Vilmusenahon Siikajokilaakson historia II:sta käy ilmi, että Siikajokilaaksosta kansalaissodan taisteluihin osallistui valkoisten puolella 450-500 miestä, punaisten puolella muutamia kymmeniä. Valkoisten puolelta kaatui taisteluissa 40 miestä. Heistä Tampereen valtauksessa kuoli 12, mutta useita myös Kuokkalan, Viipurin, Lempäälän ja Kuolajärven (Sallan) taisteluissa. Kestilästä kaatuneita oli yhteensä 11 eli selvästi eniten jokilaakson kunnista. Punaisia jokilaaksostamme kuoli kaikkiaan 21. Heistä suurin osa menehtyi vankileireillä tauteihin ja nälkään. Kestisistä yksi punaisten puolella ollut on tilastoitu kadonneeksi; hän lienee kuollut sodan jossakin vaiheessa.

Vain neljännes Siikajokilaakson kansalaissodan ”valkoisista” oli vapaaehtoisia. Loput otettiin kutsuntojen kautta. Näin monet työväenliikkeeseen kuuluneet joutuivat asettumaan aatetovereitaan vastaan.

Seuraavassa esitetään Kestilän kansalaissotaan osallistuneet kaatuneet omana osastonaan ja muut joukko-osastoittain, ne heistä, jotka ovat tulleet toimikunnan tietoon. Koska suojeluskunnat olivat valkoisen armeijan runkona, osa Kestilän miehistä, varsinkin vapaaehtoisesti lähteneistä, sijoitettiin Oulun suojeluskuntapiirin vapaaehtoiseen rintamakomennuskuntiin.

Epäilemättä miehiä on jäänyt poisikin. Kuvia ei myöskään ole kaikista saatu. Melko monet näistä miehistä olivat mukana myös talvisodassa. Sotien 1939-1945 veteraanien luettelossa heistä on erillinen esittely.

Seuraavat tiedot perustuvat paitsi omaisten muistamaan ja sotilaspasseihin myös kiinteistöneuvos Yrjö Ensioilta Oulusta saatuun aineistoon.

Vapaussota-kansalaissodan kaatuneet

AROLA Juho, maatyömies, * 21.4.1894 Kestilässä, + 23.4.1918 Kivennavalla. 2. jääkäriyrykmentti, Tampere, Kuokkala. Kaatui 23.4.18 Kuokkalassa.

HEPO-OJA Juho, työmies, * 8.7.1895 Säräisniemellä, + 7.4.1918 Kuolajärvellä. Sallan rykmentti, Kuolajärven pataljoona. Kaatui 7.4.18 Kuolajärven Kuivitsassa.

KARIOJA Yrjö Einari, maanviljelijän poika, * 15.7.1896 Kestilässä, + 23.4.1918 Kivennavalla. 2. jääkäriyrykmentin VI pataljoona, Tampere, Kuokkala. Kaatui 23.4.18 Ollilassa.

KORHONEN Aarne Johannes (Juho), * 29.11.1895 Säräisniemellä, + 28.3.1918 Messukylässä. 2. jääkäriyrykmentti, Tampere. Kaatui 28.3.18 Messukylässä.

KÄRKI Matti, työmies, * 18.4.1894 Kestilässä, + 28.3.1918 Tampereella. 2. jääkäriyrykmentin III pataljoona, Tampere. Kaatui 28.3.18 Tampereella.

LEIVISKÄ Väinö Heikki, työmies, * 29.7.1893 Kestilässä, + 23.4.1918 Kivennavalla. II jääkäriyrykmentti, Tampere, Kuokkala. Kaatui 23.4.18 Kivennavan Kuokkalassa.

MOLANDER Jooseppi Ville (Juuso), työmies, * 28.1.1895 Kestilässä, + 7.4.1918 Kuolajärvellä. Sallan rykmentti. Kaatui 7.4.18 koillisrintamalla Kuivitsassa.

MÄÄTTÄ Antti, työmies, * 8.5.1895 Säräisniemellä, + 7.4.1918 Kuolajärvellä. Sallan rykmentti. Kaatui 7.4.18 koillisrintamalla Kuivitsassa. Kunniamerkit: VR IV.

OHENOJA Iikka, pienviljelijä, * 9.12.1876 Kestilässä, + 23.4.1918 Kivennavalla. Puoliso: Fredrika s. Hassinen -73 +. Lapset: Jenny -96 +, Antti -97, Aino -99 +, Anna -01 +, Eetu -03 +, Saimi -04 +, Kalle -07, Johannes -09. 2. jääkäriyrykmentti, Tampere, Kuokkala. Kaatui 23.4.18 Kuokkalassa.

OJANTAKANEN Juhani Aaprami, työmies, * 19.9.1896 Amerikassa, + 23.4.1918 Kivennavalla. 2. jääkäriyrykmentti, Tampere, Kuokkala. Kaatui 23.4.18 Kuokkalassa.

RIVINOJA Antti, työmies, * 10.3.1893 Kestilässä, + 28.3.1918 Messukylässä. 2. jääkäriyrykmentti, Tampere. Kaatui 28.3.18 Messukylässä. Kunniamerkit: VR IV.

Valkoisten puolella kansalaissodassa kuoli 42 siikajokilaaksolaista, joista 11 oli Kestilästä Puolainien puolella kaatuneita oli 21, joista kestiä ei ollut yhtään. Kummallakin puolen kadonneisiin merkittiin yksi kestävä.

Kuva on otettu vapaussodan sankaripatsaan paljastusjuhlasta itsenäisyyspäivänä 1926. Vasemmalla on suojeluskuntalaisia, oikealla lottia ja taampana näkyy muuta yleisöä. Patsaan vierellä seisoo yksi Kestilän vapaussotureista Eelis Rasinkangas.

Tämän patsaan juurelle haudattiin sitten myös talvisodan kaatuneet

Oulun I vapaaehtoinen rintamakomennuskunta

Tämä osasto koottiin Oulussa ja lähti sieltä rintamalle 23.2.1918. Se käsitti kaikkiaan 220 miestä. Nämä miehet osallistuivat taisteluihin seuraavissa paikoissa: Ahlainen 24.2.–14.3., Suodenniemi 16.3.–26.3., Salmi 31.3.–2.4., Mouhijärvi 2.4., Häijää 3.4.–12.4., Karkun kirkonkylä 17.4.–18.4.

Viimeksimainitusta osasto siirtyi Lempäälän kautta rintamalle Vammalan, Vesilahden ja Viialan kautta Toijalaan. 28.4. siirryttiin junakuljetuksella Mäntyharjulle ja sieltä edelleen kohti Kouvolaa, Inkeröistä ja Kotkaa.

KALAOJA Iisak, talollisen poika, * 6.10.1897 Säräisniemellä, + 23.3.1924 Kestilässä.

KARPPINEN Eino Antti, itsellinen, * 5.5.1897 Kestilässä, + 15.5.1921 Kestilässä.

KIISKINEN Yrjö Pentti, nimismies, kruununvouti, varatuomari, * 4.6.1896 Haapavedellä, + 14.1.1967 Oulussa. Puoliso: Eeva s. Toppila -07.

OHENOJA Otto Viljam, kauppaedustaja, * 17.7.1898 Kestilässä, + 24.3.1974 Helsingissä. Puoliso: Hilma s. Varonen -16.

RASINKANGAS Eelis, maanviljelijä, * 13.8.1897 Kestilässä, + 1.8.1972 Kestilässä. Puoliso: Helli s. Niiranen -19. Lapset: Aino -42, Eero -43, Veikko -45, Esko -46, Annikki -49, Marjatta -53, Hilikka -64. Ahlainen, Suodenniemi, Hämeenkyrö, Mouhijärvi, Karkku ja Vammala.

Oulun II vapaaehtoinen rintamakomennuskunta

Toinen, 8.3. Oulusta lähtenyt rintamakomennuskunta oli suurempi; se käsitti 259 miestä. Se osallistui seuraaviin taisteluihin: Ahlainen 11.3.–14.3., Kyröskoski 16.3.–

24.3., Siuro 27.3., Tampere 27.3.–6.4., Karkun kirkonkylä 17.4.–18.4. Siirtymäreitti kohti Kotkaa oli sama kuin I komennuskunnan. Kestilästä tähän kuuluivat:

HEIKKINEN Mikko Aleksanteri, * 9.12.1900 Paltamossa, + 24.3.1956 Ohiossa USA:ssa.

HUUSKONEN Samuel Aukusti, * 16.4.1897 Kiuruvedellä, + 7.4.1945 Kestilässä. Puoliso: Anna-Liisa s. Keskitalo -92 +. Lapset: Kerttu -24 +, Väinö -26.

LATOLA Jaakko Jalmari, kansakouluntarkastaja, * 26.8.1891 Kestilässä, + 22.6.1959 Oulussa. Puoliso: Hilda s. Yrttiaho -96 +. Lapset: Marjatta -19, Martta -20 +, Elsa-Liisa -22, Jouko -24, Matti -26, Paavo -30 +. Haavoittui Hämeenkyrössä Mannamäellä.

MÄÄTTÄ Juho Patrik, työmies, * 1.12.1894 Temmeksellä, + 29.9.1927 Oulussa. Puoliso: Aino s. Marjomaa -98 +.

Oulun III vapaaehtoinen rintamakomennuskunta

Kolmas rintamakomennuskunta käsitti 221 miestä ja lähti Oulusta 4.4.1918. Se osallistui taisteluihin Vesilahdella ja Kaltsilassa

HEIKKINEN Johannes, työnjohtaja, * 16.10.1889 Paltamossa, + 22.8.1964 Kokkolassa. Puoliso: Katri s. Santavuori -94 +.

6.4.–14.4. sekä Karkun kirkonkylässä 17.4.–18.4. ja 2.5. Valkealan valtaukseseen sekä 4.5. Inkeröisten ja Kotkan valtauksiin.

KIISKINEN Olli Heikki, maanviljelijä, agronomi, * 12.8.1894 Pulkkilassa, + 18.7.1963 Helsingissä.

Kuolajärven pataljoona, Oulun VIII komppania

Maaliskuussa 1918 lähetettiin Oulusta pohjoiselle rajalle Kuolajärvelle 500-600 miestä käsittänyt pataljoona, jonka johtajana oli jääkäriluutnantti, myöhempi eversti O.J.Villamo. Osasto käsitti Oulun suojeluskunnan VIII komppanian, jossa oli 274 miestä sekä I Jääkärirykmentin Oulun pataljoonan 4. komppanian, Viimeksi mainitun päällikkönä oli jääkäriyliluutnantti

ALAMEHTÄ Antti, maanviljelijä, * 1.8.1894 Kestilässä, + 11.4.1969 Kestilässä. Puoliso: Maria s. Huhtala -93 +. Lapset: Kerttu -18, Kalle -20, Kauko -23, Katri -25, Kauno -27, Kylli -30, Kirsti -32, Kielo -35. Kivmies, Salla, Märkäjärvi, Kantalahti.

L.Stark. Ensimmäinen tukikohta perustettiin 5.3. Kuolajärvelle. Pataljoona osallistui mm. seuraaviin taisteluihin: Nivalan kahakka Kurtin tien varressa, Kuivitsanlampi (jossa taistelussa kolme kestistä kaatui), Tolvantojärven itäpää 7.4., Kivisalmi 13.4., Kilisjärvi 18.4. Pataljoonaan kuuluivat seuraavat Kestilän miehet (kaatuneita ei ole esitelty tässä uudelleen):

HEPO-OJA Fritiof, suutari, * 22.11.1894 Kiuruvedellä.

HEPO-OJA Johannes Vilhelm (Hannes), maanviljelijä, * 31.12.1894 Kestilässä, + 25.7.1982 Kestilässä. Puoliso: Margareeta s. Rahko -96 +. Lapset: Rauha -20, Nanni -22, Alvari -24 +, Eeva -27, Elvi -29, Kaarlo -32, Terttu -35, Paavo -37 +, Martti -39, Heikki -42.

HYVÖNEN Jalmari, * 4.4.1892 Kestilässä, + 25.2.1941 Kestilässä. Puoliso: Tyne s. Jylhänniska -00 +. Lapset: Eero -29, Pauli -31, Aili -34, Martta -37, Eino -40. Joutui vangiksi, ilmoitettiin jo kaatuneeksi, mutta palasi takaisin komppaniaan.

HÄMEENAHO Väinö, * 23.6.1894 Kestilässä, + 18.4.1921 Kestilässä.

JUNKKARI Iikka, työmies, * 27.7.1886 Kestilässä, + 9.2.1963 Kestilässä. Puoliso: Hilja s. Lämpsä -95. Lapset: Aune -18, Otto -22, Kerttu -24.

JUNNONAHO Sylvester, * 14.2.1892. Puoliso: Anna s. Ohenoja -01 +.

KEMPPAINEN Aappo Edvard, maanviljelijä, * 29.5.1893 Kestilässä, + 6.1.1972 Kestilässä. Puoliso: Aliina s. Karjalainen -90 +.

KERÄNEN Matti, maanviljelijä, * 18.9.1887 Kestilässä, + 2.6.1964 Kestilässä. Puoliso: Anna s. Kaijala -89 +. Lapset: Martta -25, Väinö -26. Kivmies, sanitääri (lääkintämies), Kuolajärvi, Kurtinkylä, Tuntsa.

KESTI Juho, metsätyönjohtaja, koneenhoitaja, * 10.2.1892 Kestilässä, + 3.3.1960 Kestilässä. Puoliso: Aliina s. Seppänen -98 +. Lapset: Erkki -23, Laura -25, Eeva -32, Aino -35.

LAPPETELÄINEN Ville, maanviljelijä, * 2.8.1896 Iisalmessa, + 30.12.1977 Kestilässä. Puoliso: Brita s. Kalaoja -94.

LEINONEN Aappo, pientilallinen, * 20.4.1893 Kestilässä, + 15.2.1949 Kestilässä. Puoliso: Lyyti s. Seppänen -98. Havoittui 7.4.18 Kuivitsanlammella.

LEINONEN Jaakko Vihtori, työmies, * 11.5.1894 Kestilässä, + 18.4.1969 Kestilässä. Puoliso: 1. Helmi s. Illikainen -97 +, 2. Tilda s. Leiviskä -93 +. Lapset: Maria -24 +, Ensio -26, Rauha -28, Martti -30 +. Oli englantilaisten vankina Petsamossa.

LEIVISKÄ Iikka, tilallinen, * 8.11.1890 Kestilässä, + 28.2.1962 Pulkkilassa. Puoliso: Jenny s. Kaarlela -91.

MIKKONEN Väinö, maanviljelijä, * 31.10.1890 Kestilässä, + 16.4.1946 Kestilässä. Puoliso: 1. Katri s. Leinonen -01, 2. Josefiina s. Tiikkaja -08.

PAASO Kalle Urho, räätäli, * 27.3.1894 Kestilässä.

RASINKANGAS Antti, mäkitupalainen, * 28.8.1896 Kestilässä, + 1.3.1940. Puoliso: Olga s. Rautiainen -96. Haavoittui 7.4.18 Kuivitsanlammella.

RASINKANGAS Sakari Aukusti, työmies, * 7.1.1891 Kestilässä, + 31.10.1953 Kestilässä. Puoliso: Lyyli s. Seppänen -93 +. Lapset: Erkki -20 +, Esko -22 +, Eino -24 +, Eeva -25 +, Elsa -28 +, Eetu -29, Elvi -31, Eljas -36 +, Pentti -39.

Pentti -39.

Oulun suojeluskuntapiirin IV komppania

Tämä joukko-osasto kuljetettiin Lapualle 27.4.1918. Kestilän miehistä siihen kuuluivat:

HAAPALAINEN Kalle Jaakko, metsänvartija, * 4.1.1887 Oulussa, + 12.1.1960 Kestilässä. Puoliso: Elsa Katri s. Tiikkaja -00. Lapset: Lyyli -23, Matti -24, Väinö -26, Martta -29, Kalle -32, Eeva -35, Elsa -38, Eila -41. Varusmestari.

HAAPANIEMI Aappo, maanviljelijä, * 5.7.1884 Kestilässä, + 17.4.1961 Kestilässä.

RIMPELÄINEN Matti, seppä, * 3.6.1888 Kestilässä, + 17.10.1963 Kestilässä. Puoliso: Lyyti s. Niirainen -07 +. Lapset: Aino -28 +, Viljo -29, Eeva -31 +, Kauko -33, Pentti -34, Martti -35 +, Väinö -37, Vappu -40, Veikko -42. Sotilasarvo: sotamies.

STILL Artturi Aleksanteri, työmies, 15.7.1894 Kestilässä, + 23.11.1954 Kestilässä.

TAIPALEENMÄKI Jaakko Eemeli, työmies, * 27.2.1896 Kestilässä, + 20.6.1954 Kestilässä. Puoliso: Tilda s. Piirainen -98 +. Lapset: Olavi -20, Aino -22, Kaino -24 +, Heimo -26 +, Lauri -29. Haavoittui Kuivitsanlammella 7.4.18.

7.4.18.

HAATAJA Matti, pientilallinen, työmies, * 24.2.1886 Kestilässä, + 8.12.1973 Kestilässä.

KERÄNEN Jaakko Eemeli, pientilallinen, sekatyömies, * 21.12.1893 Kestilässä, + 16.10.1936 Kestilässä. Puoliso: 1. Olga s. Kilpeläinen -97, 2. Aino Lyyti s. Myllyniemi -94. Lapset: Saimi -18, Hilja -20, Helvi -23, Niilo -25, Kalle -30, Olga -35.

PIKKARAINEN Eliel (Eetu), kokki, työmies, * 31.7.1885 Säräisniemellä, + 30.8.1967 Kestilässä.

VÄYRYNEN Kalle, maanviljelijä, * 30.7.1887 Kestilässä. Puoliso: Maria Saimi s. Junttola -91 +.

Oulun suojeluskuntapiirin IX komppania

Tämä joukko-osasto siirtyi Seinäjoelle 27.4.1918. Siinä olivat mukana seuraavat kestiset:

HUOTARI Jaakko, pientilallinen, * 5.6.1896 Vuolijoella, + 2.2.1969 Kestilässä. Puoliso: Aino s. Junkkari -94 +. Ottolapsi: Tais-to -44. Suomen Valk. kaarti I/2 KKK/III, kaartilainen, Seinäjoki, Viipuri, Helsinki.

HUOVINEN Juho Yrjö, pienviljelijä, yövahti, * 19.3.1892 Kestilässä, + 20.9.1956 Oulussa. Puoliso: Taimi s. Karppinen -15. Lapset: Olavi -47. Sotilasarvo: sotamies.

LAHTI Väinö Ilmari, maanviljelijä, * 16.4.1889 Kestilässä, + 21.3.1967 Kestilässä. Puoliso: Iida s. Rytkönen -85 +. Lapset: Eila -19, Unto -21 +, Maija -23 +, Vappu -25, Laura -27, Erkki -29, Mauno -31, Martta -33.

LEINONEN Veeti, työmies, * 12.3.1894 Kestilässä, + 31.12.1985 Neuvostoliitossa. Puoliso: Hilja s. Aho -97 +. Lapset: Vappu -19, Irja -21, Allan -24.

PELLIKKA Eetu, maanviljelijä, * 3.4.1892 Kestilässä, + 11.11.1976 Kestilässä. Puoliso: Liisa s. Keihäskoski -92.

PELLIKKA Iikka, seppä, * 17.11.1890 Kestilässä, + 24.6.1981 Kestilässä. Puoliso: Katri s. Piirainen -00 +. Lapset: Juho -23 +, Paavo -24, Väinö -26, Jaakko -28, Niilo -29 +, Martti -31 +, Yrjö -32 +, Irja -34, Inkeri -36, Antti -38.

QVEFLANDER (VIRTANEN) Juho Vihtori, sekatyömies, * 22.3.1886 Kestilässä, + 29.5.1955 Kestilässä.

REMES Heikki, työmies, * 16.8.1888 Kestilässä, + 8.2.1974 Kestilässä. Puoliso: 1. Liisa s. Junkkari -91 +, 2. Miina s. Seppänen -98 +. Lapset: Tyyne -18, Hilda -20 +, Erkki -24, Heikki -29, Yrjö -32, Kauko -36, Pirkko -40.

TIKKAJA Eino Matti, työmies, * 16.4.1896 Kestilässä, + 2.8.1921 Kestilässä. Puoliso: Anna s. Keränen -99 +. Lapset: Vieno -20.

Oulun suojeluskuntapiirin XIII komppania

Komppania kuului täydennyspataljoonaan. Siinä olivat seuraavat Kestilän miehet:

HALMU Otto Aappo, työmies, * 30.9.1890 Kestilässä, + 10.4.1955 Kestilässä. Puoliso: Hilma s. Kangaskesti -89 +. Lapset: Sulo -16, Lempi -16, Lilja -21, Laura -24, Lahja -28.

HYRY Jaakko, maanviljelijä, * 25.7.1896 Kestilässä, + 21.5.1985 Kestilässä. Puoliso: Tilita s. Nevalainen -97 +. Lapset: Olavi -18, Aili -22, Tauno -26, Erkki -29, Matti -31, Väinö -35, Ahti -40.

HÄMEENAHO Jaakko, torppari, * 24.7.1887 Kestilässä, + 23.9.1942 Kestilässä.

KAARLELA Juhani, kirvesmies, * 7.4.1888 Rantsilassa, + 26.8.1974 Haukiputaalla. Puoliso: Aina s. Still -98 +. Lapset: Salli -18, Sulo -23, Aarne -25, Sirkka -25, Salme -28.

KALAOJA Vihtori, * 1.9.1891 Säräisniemellä, + 29.10.1952. Puoliso: Liisa s. Rasinkangas -98.

KARIOJA Matti, maanviljelijä, * 4.9.1885 Kestilässä, + 20.11.1973 Kestilässä.

KARIOJA Vihtori, kruununtorppari, * 12.9.1889 Kestilässä, + 16.1.1930 Rantsilassa. Puoliso: 1. Lyyti s. Piirainen -94 +, 2. Anna s. Keränen -99 +.

KARPPINEN Kalle, pientilallinen, * 29.3.1890 Kestilässä, + 25.12.1961 Kestilässä. Puoliso: Lyyti s. Palmu -92 +.

KEMPPAINEN Heikki, torppari, * 4.3.1891 Kestilässä, + 29.12.1924 Kestilässä. Puoliso: Anna Mari s. Karjalainen -96 +. Lapset: Väinö -20 +, Hilja -21 +, Erkki -23.

KEMPPAINEN Otto Abraham, pientilallinen, kirvesmies, * 21.6.1893 Kestilässä, + 11.9.1976 Oulussa. Puoliso: 1. Liina s. Laakko -91 +, 2. Fanny s. Kemi -02. Lapset: Lempi -15 +, Fanni -17, Yrjö -19 +, Ensio -22, Taimi -23, Matti -25.

KERÄNEN Heikki, pientilallinen, * 8.3.1891 Kestilässä, + 3.5.1960 Oulussa. Puoliso: Olga s. Heikkinen -94 +.

KERÄNEN Yrjö Aleksanteri, maanviljelijä, * 16.4.1890 Kestilässä, + 4.12.1961 Kestilässä. Puoliso: Maria s. Kylmänen -14 +. Lapset: Helvi -39, Aino -40, Pentti -43, Aulis -47.

KONTIO Kalle, tilallinen, * 26.12.1893 Säräisniemellä, + 23.10.1966 Huittisissa. Puoliso: Hilma s. Jokinen -99.

LOTVONEN Matti, maanviljelijä, * 6.3.1893 Utajärvellä, + 5.2.1963 Pyhännällä. Puoliso: Hilja s. Hovi -94.

MANNERMAA Lauri Iisakki, kauppias, * 11.3.1891 Kestilässä, + 21.8.1950 Pulkkilassa. Puoliso: Dagmar Elisabet s. Haapaniemi -94.

NIIRANEN Herman, mylläri, yövartija, * 18.6.1890 Piippolassa, + 13.3.1968 Oulussa. Puoliso: 1. Eeva s. Bohm -73 +, 2. Anna s. Leiviskä -97 +, 3. Kaisa Margareta s. Sakko -02 +. Lapset: Väinö -11.

PAASO Reino Ristiaani, työmies, * 21.4.1896 Kestilässä, + 6.6.1947 Limingassa. Puoliso: Lempi s. Päiveröinen -05 +. Lapset: Valto -25, Pentti -27.

PALMU Yrjö Heikki, työmies, * 5.11.1894 Kestilässä, + 18.1.1933 Kestilässä.

PIIPPO Heikki, pienviljelijä, * 15.8.1890 Kestilässä, + 23.12.1971 Kestilässä. Puoliso: Hildur s. Kylmäaho -93. Lapset: Iikka -17, Milja -21 +, Lauri -24 +, Matti -29.

SAKKO Juho Henrikki (Heikki), työmies, * 5.7.1890 Oulussa, + 5.11.1944 Kemiissä. Puoliso: Kaisa s. Kontio -86 +. Lapset: Johan -16, Niilo -18, Selim -20, Oskari -22, Olavi -27.

SAVILAMPI Jaakko, pienviljelijä, * 25.8.1892 Kestilässä, + 26.7.1975 Kestilässä. Puoliso: Elma s. Rasinkangas -90 +. Lapset: Eetu -15, Veikko -21, Eino -23, Salli -31.

SEPPÄNEN Nestori, maanviljelijä, * 8.11.1886 Kestilässä, + 13.7.1924 Kestilässä. Puoliso: Greta s. Rahikainen -01 +. Lapset: Siiri -22, Taimi -23 +.

VÄYRYNEN Aapeli, maanviljelijä, * 3.11.1886 Kestilässä, + 21.3.1973 Kestilässä. Puoliso: Aina s. Joutsenkoski -91 +. Lapset: Hilde -18.

Muut joukko-osastot

Muissa joukko-osastoissa palvelleita kestiä olivat

ALATALO Paavo Ilmari, maanviljelijä, * 25.2.1897 Kestilässä, + 31.10.1951 Kestilässä. Puoliso: Helmi s. Leiviskä -98 +. Lapset: Hinni -17, Hilde -19, Irja -21, Toini -23, Katri -25, Aino -27, Paavo -30, Martta -33, Yrjö -35, Antti -38, Lyyli -40 +, Eero -41 +. Vartijana vankileirillä.

HEINIOJA Matti, pientilallinen, * 13.3.1896 Kestilässä, + 26.1.1972 Kestilässä. Puoliso: Aina s. Koistinen -05 +. Lapset: Jaakko -28, Eeva -29, Matti -31, Kaarlo -33 +, Simo -34, Salli -36, Erkki -37, Anna-Liisa -39, Paavo -41 +, Sointu -44, Seija -45, Sirkka -49 +, Mirja -50. Kuokkala, missä haavoittui 23.4.18.

HILTUNEN Johan Aadolf (Aate), maanviljelijä, * 15.11.1894 Kiuruvedellä, + 2.12.1957 Kestilässä. Puoliso: Aliina -95 +. Lapset: Hilja -28, Arvo -29 +, Pentti -31 +, Liisa -33, Aino -36. Tampereen taistelut.

HUOVINEN Jaakko Ilmari, puuseppä, * 27.1.1896 Kestilässä, + 4.10.1976 Kestilässä. Puoliso: Inkeri s. Lintula -02 +. Lapset: Erkki -21, Paavo -25, Martti -27. Tykkimies, Tornio.

HUUSKONEN Samuli Aukusti, maanviljelijä, * 16.4.1897 Kiuruvedellä, + 7.4.1945 Kestilässä. Puoliso: Anna-Liisa s. Keskitalo -92 +. Lapset: Kerttu -24, Väinö -26. Tampereen suunta.

HYVÖNEN Jaakko Eemeli, maanviljelijä, * 9.9.1896 Kestilässä, + 1.10.1955 Kestilässä. Puoliso: Hanna s. Hyry -08 +. Lapset: Aino -42, Heikki -45. Tampere.

KAMUNEN Juho, maanviljelijä, * 20.11.1896 Piippolassa, + 12.3.1982 Kestilässä. Puoliso: Olga s. Lotvonen -97. Lapset: Lahja -18, Juhani -21, Laura -25, Laina -30, Alli -36, Airi -40, Leena -42. Kivmies, Tampereen suunta.

KARPPINEN Johannes, maanviljelijä, * 8.9.1898 Pyhännällä, + 29.12.1985 Kestilässä. Puoliso: HINTRIikka s. Vuotoniemi -98 +. Lapset: Esko -28, Anna-Liisa -30, Heino -31, Toivo -34, Lauri -36, Aune -37, Jenni -37. Tampereen suunnalla, jossa haavoittui.

KARPPINEN Paavo, maanviljelijä, * 12.10.1895 Kestilässä, + 11.11.1955 Kestilässä. Puoliso: 1. Jenni s. Karioja -02 +, 2. Salli s. Schroderus -24. Lapset: Ensio -27, Arvi -28, Inkeri -31, Veikko -33, Vieno -43, Kalervo -44, Pentti -47, Eila -51, Alli -53, Matti -55. Sotamies, Tampere. Haavoittui Tampereen Koukkarissa.

KEMPPAINEN Jaakko Viljami (Ville), työmies, * 17.9.1899 Kestilässä, + 1.1.1991 (julistettiin kuolleeksi poissaolevana). Puoliso: Fanni s. Hatanpää -00. I krenatööriyrykmentti, III pataljoona.

KEMPPAINEN Kalle, maanviljelijä, * 24.1.1898 Kestilässä, + 25.12.1971 Kestilässä. Puoliso: 1. Impi s. Keskitalo -04 +, 2. Anna s. Leinonen -24. Lapset: Lea -23 +, Leo -24 +, Eeva -25 +, Väinö -27, Esko -30, Raakel -33 +, Kerttu -34 +, Eero -35, Raili -38, Aino -42, Lea -47. Jääkärikaartin Kajaanin sissipataljoona, Tampereen taistelut.

KESTI Alarik, maanviljelijä, * 6.11.1893 Kestilässä, + 24.12.1959 Kestilässä. Puoliso: Fanni s. Lähtevänoja -98 +. Lapset: Irja -20, Elvi -22, Siiri -25, Tauno -27, Ensio -31, Terttu -33, Eeva -36, Kauko -38, Mauno -40. Kkmies, Tampereen valtaus, Viipuri. Sotilasarvo: sotamies.

KÄRKKÄINEN Jaakko Eemeli, työmies, * 14.8.1895 Kestilässä, + 23.2.1970 Kestilässä. Rajajääkäriyrykmentti 3. patalj, kivmies. Haavoittui 30.3.18 Kuokkalassa.

LATOLA Lauri Vihtori, työmies, * 25.10.1893 Kestilässä, + 25.12.1963 Kestilässä. KKK/I/I JääkR, kk-ampuja, Viipuri, Lemppälä, Lahti. Sotilasarvo: sotamies.

LÄMPSÄ Heikki, maanviljelijä, * 4.8.1894 Kestilässä, + 15.9.1969 Kestilässä.

MANNERMAA Matti Rieti, konttoripäällikkö, * 30.10.1895 Kestilässä, + 10.7.1966 Porissa. Puoliso: Hellä s. Lehtinen -06 +. Lapset: Eija -26 +, Keijo -28. Osallistunut ainakin Helsingin taisteluihin. Sotilasarvo: kersantti.

MERILÄINEN Johannes (Janne), pienviljelijä, * 1.2.1897 Särisniemiellä, + 7.9.1956 Kestilässä. Puoliso: Sofia s. Pikkarainen 00 +. Lapset: Reino -21, Väinö -23 +, Elma -25, Erkki -27 +, Eeva 30 +, Kerttu -31, Aino -33, Maikki -36 +, Toini -38, Helvi -41 +. Tampere.

MÄÄTTÄ Vilho Iisakki (Ville), maanviljelijä, karjanostaja, * 25.3.1897 Temmeksellä, + 12.12.1987 Kestilässä. Puoliso: Helli s. Leiviskä -04 +. Lapset: Mirja -33, Maunu -34, Matti -35, Meimi -36, Minna -42. Tampere.

NIEMELÄ Leander, maanviljelijä, * 24.1.1894 Kestilässä, + 27.6.1978 Oulussa. Puoliso: Martta Sofia s. Järvelä -94 +. Tampere, rjoht. Haavoittui Tampereen Kalevankankaalla 4.4.1918 (sokeutui).

PENNANEN Johan Petter (Pekka), maanviljelijä, seppä, * 8.9.1898 Pyhäjärvellä, + 17.7.1965 Kestilässä. Puoliso: Hilja s. Fisk -99 +. Lapset: Aili -19, Anni -21, Heikki -23, Laina -25, Antti -27, Juho Peteri -29, Markku -32, Sisko -35, Rauha -37, Maiju -42. Oulun kasarmi, vartiomies.

SALMIVUORI Aksel Valdemar, kauppa-apulainen, kaupanhoitaja, * 10.9.1894 Lohtajalla, + 17.8.1955 Saarijärvellä. Puoliso: Eliina s. Elomaa -01. Jääkäripataljoonan II komppania.

SAVILAMPI Iisak Einari, maanviljelijä, * 30.12.1897 Kestilässä, + 27.11.1990 Kestilässä. Puoliso: Martta s. Piippo -02. Lapset: Ensio -21 +, Yrjö -22, Erkki 23 +, Antti -24, Maiju -27 +, Matti -30, Heimo -32, Kirsti -36, Pentti -37, Eero -39 +, Paavo -39 +, Aino -41, Tellervo -42, Hilja -44, Heikki -46. Oulu, vartiotehtävät.

STILL Vilho Leonard, maanviljelijä, * 30.9.1895 Kestilässä, + 12.10.1976 Kestilässä. Puoliso: Kaisa s. Kylmänen -97 +, 2. Elsa s. Koskinen -12 +. Lapset: Helli -16, Lea -20, Martta -22, Alli -26, Toini -26, Paavo -30, Antero -32, Irma -36, Pentti -41, Matti -45, Pirjo -47, Liisa -50, Tarja -53.

TAIPALEENMÄKI Eemeli, maanviljelijä, * 15.3.1896 Kestilässä, + 21.6.1989 Kestilässä. Puoliso: Eeva s. Kyrö -89 +. Lapset: Aaro -16 +, Laura -18 +, Vilho -20, Suoma -22, Martta -22 +, Veikko -25, Oiva -28, Kerttu -31 +, Terttu -33, Ritva -35. Kaartin jääkäripataljoona Vaasa, kivimies, Kuokkala. Haavoittui Kuokkalassa 23.4.1918. Sotilaslarvo: jääkäri.

TINKALA Antti Israel, maanviljelijä, * 23.12.1904 Pulkkilassa, + 17.2.1986 Kestilässä. Puoliso: Hilja s. Ojakoski -08 +. Lapset: Elli -29, Eero -34, Esko -49. Vapaussota: Osallistui vapaaehtoisena, suunnasta ei tietoa.

VÄYRYNEN Yrjö, maanviljelijä, * 1.3.1896 Kestilässä, + 26.1.1927 Kestilässä. Puoliso: Maria s. Kinnunen -96 +. Lapset: Yrjö -22 +, Lauri -23, Väinö -26. Kiväärimies Tampereen valloituksessa, jossa haavoittui.

Petsamon retkikunta vuonna 1920

Senaatti antoi luvan huhtikuussa 1918 Petsamon retkikunnalle, jonka johtajina olivat tohtorit Thorsten Renwall ja O. Laitinen. Ryhmän vahvuus oli vajaat sata miestä. Se yritti vallata Petsamon, Parkkinan ja Trofinan kylät englantilaisilta toukokuussa 1918 mutta epäonnistui. Joukko vetäytyi Norjan kautta Suomeen. Vuonna 1920 tehtiin uusi

retki, jossa suomalaiset kävivät taisteluja venäläisiä vastaan Petsamon omistuksesta. Alue liitettiin Suomeen Tarton rauhansopimuksessa 1921. Vuoden 1920 Petsamon retkeen osallistui Kajaanin Sissipataljoonan asevelvollisia, joiden joukossa oli seitsemän Kestilän miestä:

HÄMEENAHO Väinö, * 31.5.1898 Kestilässä. Puoliso: Anna-Maria s. Arbelius -98 +. Lapset: Pentti -24.

Lapset: Esteri -21, Uuno -23 +, Eelis -24, Viljo -26, Otto -27, Elsa -30, Niilo -32 +, Lauri -36, Veikko -38, Elvi -41, Matti -43, Elma -44.

KÄRKI Ilmari, metsuri, * 13.11.1897 Kestilässä, + 16.11.1975 Kestilässä. Puoliso: Saimi s. Korhonen -08 +. Lapset: Ensio -26 +, Elsa -30, Sulo -38, Heimo -38, Pentti -39, Veikko -41, Voitto -45, Annikki -46, Leena -49, Paavo -52 +.

KÄRKKÄINEN Matti Viljami, * 25.9.1897 Kestilässä, + Kanadassa.

LEINONEN Hannu, maanviljelijä, * 12.9.1897 Kestilässä, + 20.10.1971 Helsingin pitäjässä. Puoliso: Jenni s. Yrttiaho -01 +.

LEIVISKÄ Aukusti, maanviljelijä, * 1.4.1897 Kestilässä, + 1.7.1951 Kestilässä. Puoliso: Maria s. Rasinkangas -96 +. Lapset: Erkki -24, Eeva -27, Kerttu -31, Yrjö -33, Paavo -36, Lauri -38.

MÄLÄSKÄ Simuna Jaakko, työmies, * 22.12.1897 Kestilässä, + 7.8.1977 Kestilässä. Puoliso: Hilma s. Lämpsä -01 +. Lapset: Kerttu -25, Arvo -26, Mirja -32.

SAVILAMPI Jaakko, * 15.10.1898 Kestilässä, + 21.10.1930 Kestilässä.

SOTIEN 1939–1945 KAAATUNEET
JA MUUT SANKARIHAUTAAN
HAUDATUT

ALASALMI Eino Ilmari, * 22.8.1920

Kestilässä, + 10.8.1941 Sallassa. Jatkosota: Kev Os 3, Salla. Kaatui 10.8.1941 Kuorekevää-rassa. Sotilasarvo: aliker-santti.

HEPO-OJA Johannes Alvari, piental-

lisen poika, * 25.9.1924 Kestilässä, + 9.10.1944 Kemissä. Jatkosota: JR 53, kivmies, kpmies, Uhtua, Noskua, Vuoksi, Ihantala. Haavoittui 19.2.1944 Uhtualla. La-pin sota: 10/JR 53, kiv-mies, pstmies, tstlähetti, Kemi. Kaatui 9.10.1944 Kemin Ala-Paakkolassa. Soti-lasarvo: sotamies.

ALILA Juho Iisakki (Iikka), maanviljeli-jä, * 12.5.1905 Kestilässä, + 4.2.1940. Tal-visota: KTR 2, keittäjä. Kaatui 4.2.1940 Pitkärannassa. Sotilasarvo: tykkimies.

AROLA Niilo Henrikki (Heikki), maan-viljelijä, * 29.4.1920 Kestilässä, + 22.10.1941 Syvärillä. Jatkosota: JP 4, Syväri. Kaatui 22.10.1941 Syvärillä. Sotilasarvo: jääkäri.

HILTUNEN Tauno Ilmari, * 6.10.1919

Kestilässä, + 28.6.1944 Ala-Noskualla. Talviso-ta: JvKoulK 5. Jatko-sota: JR 53, rjoht, Kies-tinki, Karjalan kannas. Haavoittui 2.11.1941 Lohilahdella. Kaatui 28.6.1944 Ala-Noskual-la. Sotilasarvo: alikersantti.

HEIKKINEN Heikki, metsätyömies, * 19.11.1915 Kestiläs-sä, + 13.3.1942 Pirttijär-vellä. Talvisota: JR 25, kaukopartiomies, Kuh-mo. Jatkosota: JR 12, kaukopartiomies, Lou-hen suunta. Kaatui 13.3.1942 Pirttijärvellä.

Sotilasarvo: korpraali.

HUOTARI Esa Rikhard, metsätyömies, * 20.10.1910 Säräisnie-mellä, + 21.7.1941 Pistojoella. Puoliso: Hanna s. Taipaleenmäki -14. Lapset: Toivo -40. Jat-kosota: JR 11, kivmies, Latvajärvi, Vuokkinie-mi, Pistojoeki. Kaatui

21.7.1941 Pistojoella.

HUOTARI Lauri, räätäli, * 10.8.1916 Kestilässä, + 20.3.1945. Puoliso: Helga s. Koskenaho -20. Lapset: Sirkka -42 +. Talvisota: JR 25, tslähetti, Kuhmo. Jatkosota: JR 11, tslähetti, räätäli, Vuon-

ninen, Kiestinki, Uhtua, Kivennapa, Muolaa, Noskua, Ihantala. Lapin sota: JR 11, Tornio, Rovaniemi. Kuoli 20.3.1945. Sotilasarvo: korpraali. Kunniamerkit: Vm 2.

HUOVINEN Urho Ilmari, * 22.11.1924 Kestilässä, + 27.6.1944 Antreassa. Jatkosota: JvKoulK 15, JR 11, kivmies, kpmies, Uhtua, Karjalan kannas. Kaatui 27.6.1944 Antreassa. Sotilasarvo: sotamies.

HYVÄRI Sakari Iisakki, * 28.1.1923 Kestilässä, + 28.6.1944 Ihantalassa. Jatkosota: JvKoulK 16, JR 12, kivmies, Vienan kanava, Hiisijärvi, Ihantala. Kaatui 28.6.1944 Ihantalassa. Sotilasarvo: sotamies.

HYVÖNEN Yrjö Ilmari, työmies, * 23.5.1905 Kestilässä, + 23.7.1941 Pistojoella. Jatkosota: III/JR 11, kivmies, Uhtua, Latvajärvi, Vuokkiniemi, Vuon-

ninen, Pistojoeki. Kaatui 23.7.1941 Pistojoella. Sotilasarvo: sotamies.

HÄRKÖNEN Kaarlo Aleksanteri (Samppa), työmies, * 27.12.1908 Säräisniemellä, + 4.12.1946 Kestilässä. Puoliso: Aili s. Paaso -19. Lapset: Hilikka -43, Maija -44, Leena -46. Talvisota: JR 25, sairantaja, kivmies, Kuhmo. Jatkosota: Kev Os 5, 27 KssK, kivmies, kssmies, Uhtua. Kuoli 4.12.1946. Sotilasarvo: sotamies.

HÄRKÖNEN Martti Hemminki, työmies, * 13.11.1925 Kestilässä, + 6.10.1944 Torniossa. Jatkosota: JvKoulK 15, JR 11, kivmies, pkmies, Ino, Noskua, Vuoksi, Vuosalmi. Lapin sota: JR 11, kivmies, Tornio. Kaatui 6.10.1944 Torniossa. Sotilasarvo: sotamies.

HÄRKÖNEN Viljo Aleksander, työmies, * 14.12.1917 Kestilässä, + 25.7.1941 Pinkojoella. Puoliso: Helmi s. Kamunen -22. Talvisota: JP 3, kivmies, Kannaksen taistelut, Summa. Kämärä. Jatkosota: III/JR 11, kivmies, Vuon-

ninen, Pistojoeki, Pinkojoeki. Kaatui 25.7.1941 Pinkojoella. Sotilasarvo: sotamies.

JOKELA Niilo Iisakki, työmies, * 9.8.1914 Kestilässä, + 21.12.1939 Kuhmassa. Puoliso: Salli s. Leppäluoto -15. Lapset: Teuvo -38, Toivo -40. Talvisota: JR 25, Kuhmo, missä kaatui 21.12.1939. Sotilasarvo: sotamies.

JUNKKARI Heimo Olavi, työmies, * 13.11.1922 Kestilässä, + 7.6.1945 Venäjällä. Jatkosota: JvKoulK 15, RjP 8, kivmies, Uhtua, Kenttijärvi. Junkkari katosi haavoittuneena 14.1.1943 Alajärvellä ja kuoli sotavankeudessa 7.6.1945. Sotilasarvo: jääkäri.

JYLHÄNNISKA Lauri Ilmari, työmies, * 31.5.1907 Kestilässä, + 19.2.1940 Ylä-Sommeella. Talvisota: 8/JR 67, kivmies. Kaatui 19.2.1940 Ylä-Sommeella. Sotilasarvo: sotamies.

KAIJALA Juho Ilmari, maanviljelijä, * 13.12.1906 Amerikassa, + 24.11.1941 Kiestingissä. Talvisota: 6/JR 25, kivmies, Kuhmo. Jatkosota: 7/JR 11, kivmies, Vuon-

ninen, Pistojoeki, Kiestinki. Haavoittui 20.7.1941 Pistojoella. Kaatui 24.11.1941 Kiestingissä. Sotilasarvo: sotamies.

KAIJALA Lauri Heikki, pientilallinen, * 20.12.1904 Kestilässä, + 23.7.1941 Pistojoella. Puoliso: Anna s. Makkonen -09. Lapset: Aarne -30, Aino -32, Eeva -34, Martti -37, Pentti -40 +, Lyyli -41. Talvisota: JR 40, kivmies, Pelkosenniemi, Joutsijärvi, Vilajoki. Jatkosota: JR 11, kivmies, Vuon-

ninen, Pistojoeki. Kaatui Pistojoella 23.7.1941. Sotilasarvo: sotamies.

KALAOJA Heikki Mikko, talon poika, * 17.4.1925 Kestilässä, + 5.10.1944 Torniossa. Jatkosota: JvKoulK 15, I/JR 53, kivmies, Ino, Viipuri, Noskua, Vuoksi. Lapin sota: I/JR 53, Tornio. Kaatui 5.10.1944 Tornion eteläpuolella. Sotilasarvo: sotamies.

KANGASKESTI Aarne Johannes, * 2.12.1922, + 14.1.1943 Uhtualla. Jatkosota: rajajääkäri, Uhtua. Kaatui 14.1.1943 Uhtuan Kenttijärvellä. Sotilasarvo: jääkäri.

KARIOJA Aarne Eemeli, maanviljelijä, * 15.3.1908 Kestilässä, + 17.7.1941 Vuonnisessa. Puoliso: Jenni s. Karppinen -00 +. Talvisota: JR 25, kivmies, Kuhmo. Jatkosota: JR 11, kivmies, Vuon-

ninissa. Sotilasarvo: korpraali.

KARIOJA

Matti, maanviljelijä, * 14.6.1912 Kestilässä, + 14.12.1939 Kuhmossa. Talvisota: JR 25, kivmies, Kuhmo, missä kaatui 14.12.1939. Sotilasarvo: sotamies.

KARPPINEN Antti Iisak Ensio, tilallisen poika, * 16.11.1921 Kestilässä, + 28.6.1944 Viteleessä. Jatkosota: JvKoulK 13, JR 45, tarkka-ampuja, Laatokan pohjoispuoli. Kaatui 28.6.1944 Viteleessä. Sotilasarvo: sotamies.**KARPPINEN Juho Eemeli**, maanviljelijä, * 23.6.1910 Kestilässä, + 27.5.1942 Uhtualla. Talvisota: JR 25, kivmies, Kuhmo. Jatkosota: III/JR 11, kivmies, Pistojoeki, Pinkojoki, Uhtua, Hevoskenkä. Kaatui 27.5.1942 Uhtualla. Sotilasarvo: sotamies.**KARPPINEN Tauno Alfred**, maanviljelijä, * 30.11.1915 Kestilässä, + 14.7.1941 Vuonnisessa. Talvisota: JR 69, kivmies, Kuhmo. Jatkosota: III/JR 11, kivmies, Vuonninen, missä kaatui 14.7.1941. Sotilasarvo: sotamies.**KARPPINEN Tauno Johannes**, metsätyömies, * 28.2.1917 Kestilässä, + 9.2.1940, Talvisota: JR 40, keittäjä, kivmies, Pelkosenniemi. Kaatui 9.2.40 Saijan itäpuolella. Sotilasarvo: ratsumies.**KEIHÄSKOSKI Juho (Jussi)**, maanviljelijä, mylläri * 26.6.1916 Kestilässä, + 23.7.1941 Pistojoella. Puoliso: Elina s. Mäkelä -15. Lapset: Pirkko -39, Heli -40. Jatkosota: III/JR 11, rjoht, Latvajärvi, Vuokkiniemi, Vuonninen, Pistojoeki. Haavoittui 22.7.1941 Pistojoella ja menehtyi vammoihinsa 23.7.1941. Sotilasarvo: alikersantti.**KEMPPAINEN Eino Aaprami**, maanviljelijä, * 4.8.1915 Kestilässä, + 10.3.1940 Säkkijärvellä. Talvisota: Os. Perksalo, tslähau, Pelkosenniemi, Savukoski, Salla, Säkkijärvi. Kaatui 10.3.1940 Säkkijärvellä. Sotilasarvo: alikersantti.

KEMPPAINEN Oiva Aaprami, maanviljelijä, * 5.5.1923 Kestilässä, + 4.3.1943. Jatkosota: JvKoulK 16, kivmies. Kuoli 4.3.1943. Sotilasarvo: korpraali.

KEMPPAINEN Sulo Jaakko, maanviljelijä, * 9.3.1917 Kestilässä, + 15.7.1941 Vuonnisessa. Talvisota: 3 Pr, pkampujan apulainen, Kämärä, Karisalmi. Jatkosota: JR 11, Vuonninen, missä kaatui 15.7.1941. Sotilasarvo: sotamies.**KEMPPAINEN Urho Iisakki**, * 17.4.1925 Kestilässä, + 5.7.1944 Mikkelissä. Jatkosota: JvKoulK 25, TäydP13, kivmies, Kannaksella. Kuoli haavoihinsa 5.7.1944 Mikkelin sotasairaalassa. Sotilasarvo: sotamies.

KERÄNEN Jaakko Ensio, talon poika, * 28.2.1924 Kestilässä, + 17.7.1944 Kannaksella. Jatkosota: JR 11, kivmies, Uhtua, Kannaksen viiv.taistelut, Vuosalmi. Haavoittui 29.6.1944 Kääntymässä. Kaatui 17.7.1944 Vuosalmella. Sotilasarvo: sotamies.

KESTI Eino Alfred, maanviljelijä, * 14.11.1913 Kestilässä, + 24.6.1944 Noskualla. Puoliso: Hilja s. Nissinen -20. Lapset: Väinö -40, Pirkko -42, Eino -44. Talvisota: JR 25, rjoht, Kuhmo. Jatkosota: III/JR 11, viestimies, rjoht, Pistojoeki, Pinkojoki, Uhtua, Hevoskenkä, Kiskisjärvi, Kivennapa, Muolaa, Kuparsaari, Heinjoki, Noskua. Kaatui 25.6.1944 Noskualla. Sotilasarvo: kersantti.**KESTI Ensio Edvard**, maanviljelijä, * 25.4.1914 Rantsilassa, + 15.12.1942 Luusalmella. Talvisota: JR 40, Pelkosenniemi. Jatkosota: kaukopartiomies, Uhtua, Kiestinki. Hukkui 15.12.1942 kaukopartioreissulla Luusalmella. Sotilasarvo: korpraali.**KINNUNEN Arttu Kalevi**, maanviljelijä, * 21.7.1924 Kestilässä, + 4.7.1944. Jatkosota: JvKoulK 15, JR 11, kivmies, tslähetti, Kivennapa, Muolaa, Heinjoki. Haavoittui 3.7.1944 Heinjoella ja kuoli kenttäsairaalassa 4.7.1944. Sotilasarvo: sotamies. Kunniamerkit: Vm 2.**KNUUTTILA Simo**, metsänhoitaja, * 11.10.1911 Itissä, + 7.2.1940 Kuhmossa. Talvisota: JR 25, jjoht, kpääll, Kuhmo, missä kaatui 7.2.1940. Sotilasarvo: luutnantti.**KOIVUNEN Reino Jaakko**, maanviljelijä, * 9.6.1919 Kestilässä, + 24.6.1944 Saarimäellä. Jatkosota: JärjK 2, JR 4, varastonhoitaja, Aunuksen kannas. Koivunen katosi taistelussa Saarimäellä 24.6.1944 ja julistettiin kuolleeksi sodan jälkeen.

KOPONEN Yrjö, työmies, * 15.10.1916

Kestilässä, + 15.6.1944. Puoliso: Martta s. Still -22 +. Lapset: Eero -43. Jatkosota: JR 28, JR 49, JR 7, rjoht, Tyrjä, Laatokan luoteispuoli, Ohta, Siiranmäki. Haavoittui 15.6.1944 Siiranmäessä

ja kuoli haavoihinsa 23 kenttäsairaalassa samana päivänä. Sotilasarvo: alikersantti.

KORHONEN Matti, työmies, * 2.3.1902

Kestilässä, + 21.7.1941 Pistojoella. Puoliso: Anna s. Kesti -09 +. Lapset: Aili -31, Kalevi -35. Talvisota: Os. Perksalo, kivmies, Pelkosenniemi, Vilajoki. Haavoittui 18.12.1939 Pelkosenniemiellä. Jatkosota: 7/JR 11, kivmies, Vuonninen, Pistojoeki. Kaatui 21.7.1941 Pistojoella. Sotilasarvo: sotamies. Kunniamerkit: Vm 2.

KORTEKANGAS Heikki Veli, ag-

ronomi, ylioppilas, * 1.5.1915 Kuivaniemiellä, + 4.12.1939 Tolvajärvellä. Talvisota: PPP 4, jjoht, Laatokan Karjala. Kaatui 4.12.1939 Tolvajärvellä. Sotilasarvo: luutnantti.

KORTELAINEN Kaarlo, työmies,

* 18.6.1919 Kestilässä, + 26.6.1943 Ontajoella. Talvisota: JvKoulK 5. Jatkosota: JR 31, JR 52, kivmies, Rukajärven suunta. Kaatui 26.6.1943 Ontajoella. Sotilasarvo: sotamies.

KOSKINEN Väinö Fredrik, maanviljelijä,

* 14.3.1905 USA:ssa, + 18.12.1939 Pelkosenniemiellä. Puoliso: Liisa s. Yrttiahö -03 +. Lapset: Ilmi -28, Martti -32, Matti -38. Talvisota: JR 40, Sallan rintama. Kaatui 18.12.1939 Pelkosenniemiellä. Sotilasarvo: sotamies.

KURKINEN Vilho Johannes, maanviljelijä,

* 7.1.1906 Ristijärvellä, + 8.12.1939 Kuhmossa. Puoliso: 1. Lempi s. Leinonen -05 +, 2. Olga s. Mäläskä -99 +. Lapset: Erkki -29, Toini -30, Aune -32, Aimo -34, Alli -37. Talvisota: KKK/JR 25, Kuhmo. Kaatui 8.12.1939 Kuhmossa. Sotilasarvo: sotamies.

KÄRENLAMPI Lauri Iisakki, maanviljelijä,

* 30.11.1905 Kestilässä, + 25.8.1941 Kiestingissä. Puoliso: Elma s. Knuutinen -13. Lapset: Paavo -37, Kaisa -39 +, Lauri -41. Jatkosota: 7/JR 11, kivmies, Vuonninen, Pistojoeki, Kiskisjärvi, Kiestinki. Kaatui 25.8.1941 Kiestingissä. Sotilasarvo: sotamies.

KÄRKKÄINEN Henrikki (Heikki),

työmies, pienviljelijä, * 6.1.1908 Kestilässä, + 29.3.1942. Jatkosota: JR 11, JR 32, tarkkaampuja, pkampuja, kivmies, Vuonninen, Pistojoeki, Pinkojoki, Uhtua, Röhö. Haavoittui 25.8.1941 Lohivaarassa. Kaatui Röhössä 29.3.1942.

KÄRKKÄINEN Iisakki Einari, työmies,

* 10.11.1910 Kestilässä, + 25.7.1941 Pistojoella. Puoliso: Helvi s. Arbelius -16. Lapset: Tuuli -39, Hilikka -41. Jatkosota: 7/JR 11, kivmies, Latvajärvi, Vuokkiniemi, Vuonninen. Kaatui 25.7.1941 Pistojoella. Sotilasarvo: sotamies.

KÄRKKÄINEN Väinö, työmies,

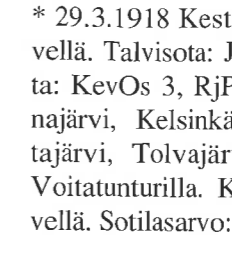
* 20.1.1906 Kestilässä, + 1.11.1941. Jatkosota: JvKoulK 15, JR 53, Kiestinki. Haavoittui 18.8.1941 Kiestingin itäpuolella ja kaatui samalla alueella 1.11.1941.

LAAKKO Aaro Henrikki (Heikki),

maanviljelijä, * 6.1.1918 Kestilässä, + 29.6.1944 Talissa. Puoliso: Kerttu s. Rissanen -20 +. Jatkosota: Kaatui 29.6.1944 Talissa.

LAAKKO Jaakko Einari, työmies,

* 29.3.1918 Kestilässä, + 29.7.44 Tolvajärvellä. Talvisota: JvKoulK 6, 12 Pr. Jatkosota: KevOs 3, RjP 7, kivmies, pkmies, Paanajärvi, Kelsinkäinen, Kuorekevaara, Kotajärvi, Tolvajärvi. Haavoittui 12.1.1942 Voitatunturilla. Kaatui 29.7.1944 Tolvajärvellä. Sotilasarvo: sotamies.

LAAKKO Väinö Viljami, maanviljelijä,

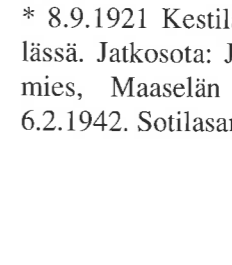
* 1.2.1925 Kestilässä, + 9.4.1945 Rovaniemiellä. Jatkosota: Mt.ajon KoulK, 4 ErKevJ/ErOs-Sau, autonkulj, kpmies. Lapin sota: 2/ErOsSau, kpmies, Savukoski, Rovaniemi. Haavoittui Lapin sodassa ja kuoli sotasairaalassa 9.4.1945 Rovaniemiellä. Sotilasarvo: sotamies.

LAHTI Paavo Reetrikki, * 15.12.1913

Kestilässä, + 13.6.1944 Kivennavalla. Talvisota: JR 25, rjoht Kuhmo. Jatkosota: III/JR 11, jääkvarajoht, Latvajärvi, Vuonninen, Pistojoeki, Kiestinki, Kivennapa. Kaatui 13.6.1944 Kivennavalla. Sotilasarvo: kersantti.

LAHTI Unto Uolevi, talollisen poika,

* 8.9.1921 Kestilässä, + 6.2.1942 Maaselässä. Jatkosota: JvKoulK 13, JR 45, kivmies, Maaselän kannas, missä kaatui 6.2.1942. Sotilasarvo: sotamies.

LEHTOSAARI Ilmari Edvard, kirvesmies, metsuri, * 16.7.1909 Kestilässä, + 23.7.1941 Pistojoella. Puoliso: Anna s. Hämeenaho -13 +. Lapset: Maija-Liisa -37, Martta -39. Jatkosota: III/JR 11, Vuonninen, Pistojoeki. Kaatui 23.7.1941 Pistojoella.

LEHTOSAARI Leevi Fredrik, tehdastyöläinen, * 18.2.1920 Kestilässä, + 26.11.1941 Krivissä. Jatkosota: 6/JR 5, Maaselän kannas. Kaatui 26.11.1941 Krivissä.

LEINONEN Eino Arvid, * 17.10.1914 Kestilässä, + 14.2.1940 Kuhmossa. Talvisota: JR 25, kpmies, Kuhmo. Kaatui 14.2.1940 Kuhmon Saunajärvellä.

LEINONEN Heikki Jaakko, maanviljelijä, * 9.4.1910 Kestilässä, + 8.9.1941. Talvisota: JvKoulK 5. Jatkosota: Kaatui 8.9.1941 Kiestingissä. Sotilasarvo: sotamies.

LEINONEN Paavo, työmies, * 10.1.1906 Kestilässä, + 28.11.1947 Kestilässä. Puoliso: Liisa s. Heikkinen -98 +. Lapset: Kauko -30 +, Helmi -32, Matti -34, Heikki -35 +, Kalle -37. Talvisota: 6/JR 25, kivmies, Kuhmo, Saunajärvi. Jatkosota: 7/III/JR 11, kivmies, Vuokkiniemi, Ponkalahti, Vuonninen, Pistojoeki, Pinkojoki, Eldanka, Hevosenkentä, Uhtua, Kiestinki, Kangasvaara. Kuoli 28.11.1947. Sotilasarvo: sotamies.

LEINONEN Tauno Heikki, talollisen poika, * 15.7.1915 Kestilässä, + 9.9.1941 Kiestingissä. Talvisota: JR 40, tstlähetti, Salla, Kirpistö. Jatkosota: 7/JR 11, rjoht, jvarajoht, Uhtua, Kiestinki. Kaatui 9.9.1941 Kiestingin-Kangasvaaran alueella. Sotilasarvo: alikersantti. Kunniamerkit: Vm 2.

LEINONEN Väinö Ensio, * 4.4.1919 Kestilässä, + 7.8.1941. Talvisota: JvKoulK 5. Jatkosota: Rukajärvi. Kaatui 7.8.1941 Ontrosenvaarassa. Sotilasarvo: sotamies.

LEIVISKÄ Antti Ilmari, maanviljelijä, * 15.6.1906 Kestilässä, + 8.10.1944 Kemissä. Puoliso: Saima s. Hiltunen -03 +. Lapset: Erkki -40, Aino -41, Kaisa -44. Jatkosota: III/JR 11, lääkemies, Vuonninen, Pistojoeki, Pinkojoki, Uhtua, Kiestinki. Lapin sota: JR 32, lääkemies, Tornio. Kaatui 8.10.1944 Kemissä. Sotilasarvo: sotamies. Kunniamerkit: Vm 2.

LESKINEN Urho Johannes, muurari, * 29.5.1912 Piippolassa, + 24.7.1941. Puoliso: Anna s. Alatalo -17 +. Lapset: Mauno -39, Martti -41. Jatkosota: III/JR 11, kivmies, Vasovaara, Vuokkiniemi, Vuonninen, Pistojoeki. Haavoittui 23.7.1941 Pistojoella ja kuoli sotasairaalassa seuraavana päivänä.

LYYTIKÄINEN Arvo Iisakki, maanviljelijä, * 17.10.1916 Kestilässä, + 16.7.1941 Vuonnisessa. Puoliso: Olga s. Niiranen -12 +. Lapset: Irja -36, Risto -41. Talvisota: JR 25, tstlähetti, Kuhmo, Saunajärvi. Jatkosota: III/JR 11, tstlähetti, Vasovaara, Vuokkiniemi, Vuonninen. Kaatui 16.7.1941 Vuonnisessa. Sotilasarvo: korpraali.

LÄMPSÄ Jaakko Ilmari, maanviljelijä, * 3.7.1913 Kestilässä, + 15.6.1947 Kestilässä. Talvisota: JR 25, kivmies, Kuhmo, Saunajärvi. Jatkosota: III/JR 11. Kuoli 15.6.1947. Sotilasarvo: sotamies.

LÄMPSÄ Tauno Iisakki, maanviljelijä, * 23.3.1915, + 6.11.1941 Kiestingissä. Talvisota: JR 25, kivmies, Kuhmo. Jatkosota: JR 11, kivmies, Uhtua, Kiestinki. Kaatui 6.11.1941 Kiestingissä. Sotilasarvo: sotamies.

MALO Väinö Henrik, * 1.1.1918 Pulkkilassa, + 10.3.1940. Talvisota: PohjR, 3 Pr, Karjalan kannas. Kaatui 10.3.1940 Viipurissa. Sotilasarvo: sotamies.

MANNERMAA Heikki Jaakko, maaja metsätieteiden yo, * 28.7.1917 Kestilässä, + 26.1.1940 Vuokselassa. Talvisota: 4/JR 26, joukkjoht, Karjalan kannas. Kaatui 26.1.1940 Vuokselassa. Sotilasarvo: vänrikki. Kunniamerkit: VR 4.

MANNERMAA Juho Heikki, maanviljelijä, * 22.10.1913 Kestilässä, + 26.7.1941 Turun saaristossa. Talvisota: JR 25, Kuhmo. Jatkosota: Kaatui 26.7.1941 Turun saaristossa. Sotilasarvo: korpraali.

MANNERMAA Niilo Ilmari, opiskelija, fil.yo, * 16.1.1919 Kestilässä, + 13.7.1941 Suistamolla. Jatkosota: jjoht. Kaatui 13.7.1941 Suistamolla. Sotilasarvo: vänrikki.

MANNERMAA Tuomas Rieti, maanviljelijä, * 6.3.1922, + 21.7.1944 Vuosalmella. Jatkosota: JR 11, kivmies, kpmies, Uhtua, Kiestinki, Vuosalmi. Kaatui 21.7.1944 Vuosalmella. Sotilasarvo: sotamies.

MATIKKALA Mauno Miikael, konetyömies, * 8.8.1913 Alastarossa, + 10.6.1944 Koljolassa. Puoliso: Elsa s. Kempainen -18. Lapset: Taisto -40 +, Seppo -43. Talvisota: KrhK/JR 64, 9/KTR 9, puhmies, Suomussalmi, Raate, Pitkäranta. Jatkosota: Kaatui 10.6.1944 Koljolassa. Sotilasarvo: tykkimies.

MATTILA Kalevi Jooseppi, talollisen poika, * 5.6.1914 Kestilässä, + 6.3.1940. Talvisota: Kaatui 6.3.1940 Kuhmossa. Sotilasarvo: sotamies.

MUSTONEN Matti Viljami, pienviljelijä, * 27.2.1902 Kestilässä, + 1.1.1942 Jyväskylässä. Puoliso: Katri s. Ahonpää -12 +. Lapset: Kauko -34, Hilikka -39. Talvisota: 6/JR 27, Suomussalmi, Raate. Jatkosota: 7/JR 11, II/JR 32, kivmies, Vuoninen, Pistojoeki, Uhtua, Jyväskylä. Haavoittui 23.7.41 Pistojoella. Kaatui 1.1.1942 Jyväskylässä. Sotilasarvo: korpraali.

MYLLY Otto Viktor, työmies, * 28.5.1920 Kestilässä, + 28.6.1944 Talissa. Jatkosota: JP 4, kivmies, Pitkäranta, Tuulos, Karhumäki, Tali. Kaatui 28.6.1944 Talissa. Sotilasarvo: jääkäri.

MYLLYOJA Niilo Johannes, työmies, * 2.7.1918 Kestilässä, + 24.3.1940. Talvisota: JR 64, pkampuja, Suomussalmi, Pitkäranta. Kaatui 24.3.1940 Pitkärannassa. Sotilasarvo: alikersantti.

MYLLYOJA Niilo Toivo, maanviljelijä, * 4.6.1909 Kestilässä, + 16.8.1943 Uhtualla. Puoliso: Annikki s. Holstila -18 +. Lapset: Paavo -41, Pentti -43. Talvisota: 6/JR 25, patkantaja, pkmies, Kuhmo. Jatkosota: 7/JR 11, JR 32, pkampuja, kivmies, kpmies, Vuoninen, Pistojoeki, Uhtua. Haavoittui 20.7.1941 Pistojoella. Kaatui 16.8.1943 Uhtuan pohjoispuolella. Sotilasarvo: sotamies.

MÄKELÄ Jaakko Ilmari, talollisen poika, * 15.3.1917, + 16.7.1941 Vuonnissessa. Jatkosota: JR 11, Vuoninen, missä kaatui 16.7.1941.

MÄLÄSKÄ Johannes, työmies, * 22.2.1912 Kestilässä, + 4.8.1941 Uhtualla. Talvisota: JR 25, kivmies, Kuhmo. Jatkosota: III/JR 11, kivmies, Vuoninen, Pistojoeki, Uhtua. Haavoittui 23.7.1941 Pistojoella. Kaatui 4.8.1941 Kiskisjoella. Sotilasarvo: sotamies.

NEVALAINEN Väinö Viljami, työmies, * 1.10.1915 Kestilässä, + 18.10.1941 Kiestingissä. Jatkosota: III/JR 11, kivmies, Uhtua, Kiestinki. Kaatui 18.10.1941 Kiestingissä.

NIIRANEN Aarne Tuomas, maanviljelijä, * 21.12.1907 Kestilässä, + 30.8.1941 Kiestingissä. Puoliso: Hanna s. Kempainen -08 +. Lapset: Hilikka -31, Kalervo -37, Sirkka -39, Matti -41. Talvisota: KKK/JR 25, kkampuja, Kuhmo, Saunajärvi. Haavoittui Kuhmossa. Jatkosota: III/JR 11, Uhtua, Kiestinki. Kaatui 30.8.1941 Kiestingissä. Sotilasarvo: korpraali.

NIIRANEN Samppa, työmies, * 5.3.1912 Kestilässä, + 27.8.1941 Kiestingissä. Puoliso: Maria s. Nissinen -11 +. Lapset: Hilikka -35, Marjatta -37 +. Talvisota: kpmies, PrW:n mukana Kuhmossa. Jatkosota: 7/JR 11, kpmies, Vuoninen, Pistojoeki, Pinkojoki, Kiskisjärvi, Kiestinki. Haavoittui 25.8.1941 Kiestingissä ja kuoli haavoihinsa 27.8.1941. Sotilasarvo: sotamies.

NIKULA Sulo Petter, autonkuljettaja, * 11.6.1923 Kestilässä, + 8.8.1943 Ahvenjävellä. Jatkosota: Pohj. liikpiirin kuljosasto, autonkuljettaja. Kaatui 8.8.1943 Ahvenjävellä. Sotilasarvo: sotamies.

NISSINEN Joeli Ensio, metsätyömies, * 13.1.1920 Kestilässä, + 15.6.1944 Kuuterselässä. Jatkosota: JP 4. Haavoittui 29.9.1941 Petroskoissa. Kaatui 15.6.1944 Kuuterselässä.

OHENOJA Martti Ensio, työmies, * 24.12.1920 Kestilässä, + 25.7.1941 Salmissa. Jatkosota: Laatokan rintama. Kaatui 25.7.1941 Salmissa. Sotilasarvo: jääkäri.

OJANTAKANEN Henrik Vilhelm (Heikki)

työmies, * 6.1.1903 Kestilässä, + 24.7.1941 Korpijärvellä. Talvisota: JR 67, kivmies, Yläsommee, Säiniö. Haavoittui 27.2.1940 Yläsäimiöllä. Jatkosota: JR 11, kivmies, Vuoninen, Pistojoeki, Korpijärvi. Kaatui 24.7.1941 Korpijärvellä. Sotilasarvo: sotamies.

OJANTAKANEN Rikard (Riku)

pienviljelijä, * 3.11.1907 Kestilässä, + 27.7.1941. Puoliso: Liina s. Leiviskä -06 +. Lapset: Eeva -31, Erkki -33 +, Elsa -35, Eila -37, Emmi -38, Esteri -39 +. Talvisota: JR 25, kivmies, Kuhmo.

Jatkosota: JR 11, kivmies, Vuoninen, Pistojoeki. Haavoittui 25.7.1941 Pistojoella ja kuoli 27.7.1941 sotasairaalassa. Sotilasarvo: sotamies.

PIIPPO Lauri Heikki

* 6.5.1924 Kestilässä, + 28.6.1944 Antreassa. Jatkosota: JR 53, Antrea, Noskua. Kaatui 28.6.1944 Antreassa. Sotilasarvo: sotamies.

RASINKANGAS Antti

kirvesmies, * 28.8.1896 Kestilässä, + 1.3.1940. Puoliso: Olga s. Rautiainen -96 +. Lapset: Erkki -19, Matti -20 +, Sirkka -24, Uolevi -24, Pauli -28, Sampo -34, Maija-Liisa -38 +. Talvisota: JR 69, kivmies, Kannas. Kuoli 1.3.1940. Sotilasarvo: sotamies.

RASINKANGAS Erkki Alvari

työmies, * 19.5.1920 Kestilässä, + 18.8.1941 Sortavalan mlk:ssa. Talvisota: Jv-KoulK 5, Kuhmo. Jatkosota: kiväärimiehenä Sortavalan mlk:ssa, missä kaatui 18.8.1941. Sotilasarvo: sotamies.

RASINKANGAS Erkki Iisakki

talollisen poika, * 23.7.1925 Kestilässä, + 23.6.1944 Noskualla. Jatkosota: Jv-KoulK 15, ErP 13, kivmies, Ino, Seivästö, Karjalan kannas. Kaatui 23.6.1944 Jännejärvellä. Kunniamerkit: VR 4 lk.

RASINKANGAS Matti Anselmi

kirvesmies, * 23.12.1920 Kestilässä, + 20.4.1942 Aunuksessa. Jatkosota: Os. Lagus, kpmies, Vittele, Aunus, Äänislinna. Kaatui 20.4.1942 Shemenskissä. Sotilasarvo: jääkäri.

RASINKANGAS Sameli (Samppa)

maanviljelijä, * 11.5.1905 Kestilässä, + 23.7.1941 Pistojoella. Puoliso: Hanna s. Pääatalo -01 +. Talvisota: JR 25, pkampuja, Kuhmo. Haavoittui 1.2.1940 Kuhmassa. Jatkosota: 7/JR 11, pkampuja, Vuoninen, Pistojoeki. Kaatui 23.7.1941 Pistojoella. Sotilasarvo: sotamies.

RASINKANGAS Yrjö Mikael (Mikko)

maanviljelijä, * 3.10.1910 Kestilässä, + 8.9.1941 Kiestingissä. Puoliso: Saimi s. Leiviskä -15 +. Lapset: Leila -37, Mikko -40 +. Talvisota: JR 25, kivmies, Kuhmo. Jatkosota: III/JR 11, kivmies, Uhtua, Kiestinki. Kaatui 8.9.1941 Kiestingin Kangasvaarassa. Sotilasarvo: sotamies.

RISTIKAARTO Edvard (Eetu)

* 30.7.1912 Kestilässä, + 15.6.1944 Kuuterselessä. Talvisota: JR 25, jjoht, Kuhmo. Jatkosota: 32 TalK, JP 3, kuljjoht, jjoht, Vuoninen, Vuokkiniemi, Uhtua, Kivennapa. Kaatui 15.6.1944 Kuuterselässä. Sotilasarvo: luutnantti. Kunniamerkit: Vm 1, Vm 2.

SALMIVUORI Oiva Oskari

ylioppilas, * 17.3.1921 Kestilässä, + 4.10.1944 Oulussa. Talvisota: JvKoulK 6, vapaaehtoinen, Karjalan kannas. Jatkosota: II/JR 12, yhdysupseeri saksalaisille, jjoht, Kiestinki, Louhi, Äänisen puolustustaistelut, Stalinin kanava. Haavoittui 20.5.42 Kiestingissä. Kuoli sotasairaalassa 4.10.1944. Sotilasarvo: luutnantti. Kunniamerkit: Vm 1, VR IV mk, VR IV tlk.

SAVANLAMPI Juho Ilmari

maanviljelijä, * 20.3.1901 Kestilässä, + 18.12.1939 Pelkosenniellä. Talvisota: PPP 3, kivmies, Pelkosenniemi, missä kaatui 18.12.1939. Sotilasarvo: sotamies.

SEPPÄNEN Aimo

autonkuljettaja, * 20.3.1907, + 18.12.1939 Pelkosenniellä. Puoliso: Eeva s. Lahti -11. Lapset: Pasi -36, Pentti -37. Talvisota: JR 40, rjoht, Pelkosenniemi, missä kaatui 18.12.1939.

SEPPÄNEN Reino Iisakki

sekatyömies, * 24.5.1911 Kestilässä, + 27.1.1940 Pelkosenniellä. Talvisota: 6/JR 40, kivmies, Pelkosenniemi. Kaatui 27.1.1940 Pelkosenniellä. Sotilasarvo: sotamies.

SEPPÄNEN Viljo Osvald

sekatyömies, * 1.6.1916 Kestilässä, + 31.12.1939 Pelkosenniellä. Talvisota: 6/JR 40, 2/KKK/JR 40, rjoht, Pelkosenniemi. Kaatui 31.12.1939 Pelkosenniellä. Sotilasarvo: alikersantti.

SILVENNOINEN Jalmari Johannes, * 20.5.1912 Sortavalan mlk:ssa, kaatui 11.3.1940 Kollaalla.

SUORSA Martti, metsätyönjohtaja, * 21.9.1912 Kestilässä, + 23.12.1939 Ilomantsissa. Talvisota: 3/PPP 7, kpäällä, Tolvajärvi, Ilomantsi. Haavoittui 22.12.1939 Ilomantsissa ja kuoli haavoihinsa 23.12.1939 Koveron kenttäsairaalassa. Sotilasarvo: kornetti (vänrikki).

TAIPALEENMÄKI Aimo, maanviljelijä, * 15.11.1915 Kestilässä, + 23.7.1941 Pistojoella. Puoliso: Aili s. Mattila -14 +. Lapset: Asko -41. Talvisota: 6/JR 25, kivmies, Kuhmo, Saunajärvi. Jatkosota: 7/JR 11, tslähetä, Uhtua, Vuonninen, Pistojoeki. Kaatui 23.7.1941 Pistojoella. Sotilasarvo: sotamies.

TAIPALEENMÄKI Kaarlo Vihtori, työmies, * 16.3.1918 Kestilässä, + 23.1.1940 Pitkärannassa. Talvisota: JR 64, Suomussalmi, Pitkäranta. Kaatui 23.1.1940 Pitkärannassa. Sotilasarvo: sotamies.

TAIPALEENMÄKI Lauri Akseli, työmies, * 4.3.1909 Limingassa, + 3.8.1941 Kiskisjoella. Puoliso: Anni s. Tihinen -08 +. Lapset: Teuvo -32, Reino -36, Reijo -37, Sisko -40. Talvisota: JR 25, kivmies, Kuhmo. Jatkosota: III/JR 11, kivmies, lääkemies, Uhtua. Kaatui 3.8.1941 Kiskisjoella. Sotilasarvo: sotamies.

TERVAKANGAS Johannes Iisakki (Hannes), maanviljelijä, * 5.7.1920 Kestilässä, + 1.10.1941 Äänislinnassa. Jatkosota: JP 4, Salmi, Pitkäranta, Aunus, Karjalan kannas, Vitele, Tuulos, Syväri, Valkeasaari, Kuuterselkä, Tali, Ihantala, Ala-Noskua, Äänislinna. Kaatui 1.10.1941 Äänislinnassa. Sotilasarvo: jääkäri.

TIIKKAJA Niilo, työmies, * 3.1.1913 Kestilässä, + 23.6.1944 Antreassa. Talvisota: 5/JR 64, kivmies, Pitkäranta, Kollaanjoki. Jatkosota: III/JR 11, kivmies, Uhtua, Kivennapa, Muolaa, Antrea. Kaatui 23.6.1944 Antreassa. Sotilasarvo: sotamies. Kunniamerkit: Vm 2.

VANHATALO Johannes, työmies, * 22.1.1906 Kestilässä, + 21.7.1941 Pistojoella. Talvisota: II/JR 40, kivmies, Pelkosenniemi, Joutsijärvi, Vilajoki. Jatkosota: 7/JR 11, kivmies, ajomies, Vuonninen, Pistojoeki. Kaatui 21.7.1941 Pistojoella. Sotilasarvo: sotamies.

VÄYRYNEN Toivo Johannes, maanviljelijä, * 21.11.1925 Kestilässä, + 12.1.1945 Kestilässä. Jatkosota: JvKoulK 5, JvKoulK 25, Svleiri 40, vartiomies. Kuoli 12.1.1945.

YRTTIAHO Aarne, maanviljelijä, * 27.6.1905 Kestilässä, + 18.12.1939 Pelkosenniemiellä. Puoliso: Iida s. Rasinkangas -02 +. Talvisota: II/JR 40, Pelkosenniemi. Kaatui 18.12.1939 Pelkosenniemiellä. Sotilasarvo: jääkäri.

YRTTIAHO Eino Kalevi, autonkuljettaja, * 20.10.1916 Kestilässä, + 8.3.1940 Kuopiossa. Talvisota: AutoK, autonkulj, Kuhmo. Haavoittui helmikuussa -40 Kuhmossa ja kuoli haavoihinsa 8.3.1940 Kuopion sotilassairaalassa. Sotilasarvo: korpraali.

YRTTIAHO Urho Arvid, maanviljelijä, * 22.1.1900 Kestilässä, + 23.7.1941 Pistojoella. Talvisota: JR 25 Kuhmo. Jatkosota: III/JR 11, kivmies, Vuonninen, Pistojoeki. Kaatui 23.7.1941 Pistojoella. Sotilasarvo: sotamies.

Kestilässä muistetaan usein sotien kaatuneita. Vuonna 1971 pystytettiin jatkosodan sankarihaudoille suuren haljenneen kiven puolikas Sorvonkankaalta sankaripatsaaksi. Kuva on paljastusjuhlasta 18.10. Paljastuspuhetta pitämässä on rovasti Eero Permi, joka tuli III/JR 11:n sotilaspastoriksi Hannes Leinosen haavoittumisen jälkeen.

SOTIEN 1939–1945
VETERAANIT

AHOKAS Arvo Johannes, kanttoriurkuri, * 22.9.1910 Uukuniemellä. Puoliso: Hilja s. Nissinen -17. Lapset: Anna-Liisa -41, Olavi -46. Talvisota: JR 16, rjoht, Tolvajärvi, Aittojoki. Haavoittui 18.12.39 Ägläjärvellä. Jatkosota: JR 50, PVaV 2, Prääsä, Petroskoi, Syväri. Sotilasarvo: kersantti. Kunniamerkit: 2 x Vm 1.

ALAMEHTÄ Juho, maanviljelijä, * 29.12.1903 Kestilässä, + 16.4.1986 Kestilässä. Puoliso: Hilja s. Kilpeläinen -08 +. Lapset: Aarne -40, Matti -42, Annikki -44, Anja -47, Martti -49. Jatkosota: III/JR 11, JR 32, ajomies, Uhtua, Kiestinki. Sotilasarvo: sotamies.

ALAMEHTÄ Kalle Viljami, puhe-
linasentaja, * 29.5.1920 Kestilässä. Puoliso: Aune s. Riihinen -27. Lapset: Alpo -59, Anna-Liisa -61. Jatkosota: VP 31 puhemies, Vasovaara, Latvajärvi, Vuokkiniemi, Ponkalahti, Vuonni-
nen, Pistojoeki, Korpivaara, Tetrivaara, Uhtua, Kivennapa, Muolaa, Heinjoki, Noskua, Vuoksen lohko, Ihantala. Lapin sota: VP 31 Tornio, Kemi, Rovaniemi, Kittilä. Sotilasarvo: viestimies. Kunniamerkit: Vm 2.

ALAMEHTÄ Kauko Henrik, maanviljelijä, * 17.1.1923 Kestilässä. Puoliso: Kerttu s. Leiviskä -31. Lapset: Raili -53, Sinikka -60, Anneli -62, Heikki -65. Jatkosota: 1/JR 11, pk-mies, kivemies, kpmies, tarkka-ampuja, Uhtua, Karjalan kannas. Haavoittui 13.6.44 Kivennavalla. Sotilasarvo: sotamies. Kunniamerkit: Vm 2.

ALAMEHTÄ Matti, maanviljelijä, * 15.10.1903 Kestilässä, + 11.10.1960 Kestilässä. Puoliso: Katri s. Urpinen -16. Lapset: Toivo -40, Mauno -41, Taisto -42, Helvi -46. Talvisota: JR 25, hevosmies, Kuhmo, Saunajärvi. Jatkosota: III/JR11, hevosmies, Pistojoeki, Pinkojoki, Uhtua, Kiestinki, Kangasvaara. Sotilasarvo: sotamies.

ALASALMI Henrik (Heikki) Tuomas, maanviljelijä, * 24.8.1917 Kestilässä, + 8.2.1991 Kestilässä. Puoliso: Kerttu s. Haapaniemi -18. Lapset: Hannu -38, Aaro -41, Anna-Liisa -42, Tapani -44, Sakari -46, Terttu -48, Aino -52, Aarne -55, Martti -57. Talvisota: 9/III/3 Pr, tslähettilä, Nurmijärvi, Muolaa, Munasuo, Kämärä. Haavoittui Kämärässä. Jatkosota: III/JR 11, RjP 8, tslähettilä, Vuokkiniemi, Pistojoeki, Erämaalohkon korpitaistelu, Uhtua, Tolvajärvi. Haavoittui 27.7.41 Pistojoella. Sotilasarvo: ylikersantti. Kunniamerkit: Vm 1, Vm 2.

ALASALMI Niilo Kalevi, maanviljelijä, metallityönopettaja, * 4.4.1923 Kestilässä, + 4.9.1985 Kestilässä. Puoliso: Elli s. Leiviskä -25 +. Lapset: Matti -52. Talvisota: Toimi linnoitustöissä Kuhmossa. Jatkosota: II ja III/JR 11, III/JR 32, I/JR 53, kaukopartiomies, Uhtua, Karjalan kannas. Lapin sota: 3 D:n joukot. Sotilasarvo: alikersantti.

ALASALMI Pauli Yrjö Uolevi, maanviljelijä. * 1.11.1924 Kestilässä. Puoliso: Maija s. Kotisaari -28. Lapset: Seppo -49, Esa -50, Erkki -55, Tapio -57. Jatkosota: 6/JR 53, 10/JR 53, KrhK/JR 53 Uhtua. Haavoittui 8.2.44 Uhtualla.

ALASALMI Väinö Tuomas, maanviljelijä, * 12.8.1913 Kestilässä. Puoliso: Siiri s. Takalo -18. Lapset: Tuomas -46, Pekka -50, Jouni -50 +, Iikka -51. Jatkosota: 7/III/JR 11, rjoht, Uhtua. Haavoittui 23.7.41 Korpijärvellä. Sotilasarvo: alikersantti. Kunniamerkit: Vm 1 ja Vm 2.

ALATALO Viktor (Vihtori), maanviljelijä, muurari, * 23.11.1901 Kestilässä, + 16.7.1986 Kestilässä. Puoliso: Anna-Liisa s. Rasinkangas -08 +. Lapset: Toini -28, Antti -30 +, Aaro -32, Taina -34, Vappu -39, Aino -43, Arvo -45. Jatkosota: Os Tuomola, kivmies, suutari, vastasissitoiminta, Uhtua. Sotilasarvo: sotamies.

ALATALO Yrjö, maanviljelijä, * 20.11.1919 Kestilässä, + 11.11.1995 Kestilässä. Puoliso: Eila s. Pikkarainen -23 +. Lapset: Kauko -46, Jorma -51, Kari -59. Talvisota: JR 65, pstlähitorjmies, Kuhmo, Saunajärvi. Jatkosota: JR 10, Rukajärvi. Sotilasarvo: sotamies. Kunniamerkit: Vm 1, Vm 2.

ALILA Väinö Heikki, maanviljelijä, * 24.5.1908 Kestilässä, + 13.2.1954 Kestilässä. Jatkosota: JR 11, JR 32, JR 58, ajomies, sairrantaja, kivmies, Vuonniainen, Pistojoeki, Kiestinki, Uhtua. Sotilasarvo: sotamies.

ARBELIUS Aimo Lauri, työmies, * 1.1.1921 Kestilässä, + 10.10.1980 Kestilässä. Jatkosota: URR, kivmies, Ääninen, Karjalan kannas, Ägläjärvi, Lotinpanpelto, Terijoki. Sotilasarvo: sotamies.

ARBELIUS Jaakko Ensio, maanviljelijä, * 21.10.1911 Kestilässä, + 5.1.1994 Kestilässä. Puoliso: Aino s. Meriläinen -16 +. Lapset: Marjatta -45, Aulis -51. Talvisota: JR 25, kkamppuja, Kuhmo, Saunajärvi. Jatkosota: III/JR 11 Uhtua, Kiestinki, Karjalan kannas. Haavoittui 25.8.41 Kiestingissä. Lapin sota: III/JR 11 Tornio, Rovaniemi, Kittilä. Sotilasarvo: vääpeli. Kunniamerkit: Vm 2.

ARBELIUS Veeti Ilmari, maanviljelijä, * 19.2.1914 Kestilässä, + 20.6.1987 Kestilässä. Puoliso: Vieno s. Granat -21. Lapset: Matti -42, Teuvo -44, Eila -47. Talvisota: JR 25, viestimies, Vuoksen lohko. Jatkosota: III/JR 11, viestimies, Uhtua, Kiestinki. Haavoittui 8.9.41 Kangasvaarassa. Sotilasarvo: korpraali. Kunniamerkit: Vm 1, Vm 2.

AROLA Jaakko Heikki, seppä, * 22.12.1909 Kestilässä, + 7.11.1980 Kestilässä. Puoliso: Impi s. Pakonen -12 +. Talvisota: PrW, kivmies, Kuhmo. Jatkosota: III/JR 11, 4/KTR 1, kengitysseppä, Latvajärvi, Vuonniainen, Karhumäki, Kämärä, Ihantala. Sotilasarvo: alikersantti. Kunniamerkit: Vm 2.

AROLA Otto Aapeli, seppä, * 28.4.1905 Kestilässä, + 6.1.1962 Kestilässä. Puoliso: Anna s. Myllykangas -10 +. Lapset: Toivo -29, Irma -32, Liisa -34, Heikki -38, Tapio -49. Talvisota: 6/JR 40, pkmies, Pelkosenniemi, Savukoski, Joutsijärvi, Märkäjärvi, Vilajoki. Haavoittui 2.2.40 Märkäjärvellä. Jatkosota: Jv-KoulK 15, LinRP, VartK/Svleiri 32, kengitysseppä, vartiomies. Sotilasarvo: alikersantti. Kunniamerkit: Vm 2.

AROLA Sako Ilmari, autonkuljettaja, * 23.6.1918 Kestilässä, + 24.6.1978 Kestilässä. Puoliso: Inkeri s. Kajjala -23 +. Lapset: Heikki -45, Liisa -47, Pekka -48, Pentti -50, Aino -52, Pertti -53, Terttu -55, Pirkko -57, Mirva -58, Merja -60, Mirja -60, Ritva -64. Talvisota: 3 Pr, ajomies, Karisalmi. Jatkosota: VP 13, ajomies, keittiömies, keskus- ja viikapartiomies, Vuonniainen, Kiestinki, Uhtua. Sotilasarvo: sotamies.

AROLA Veikko Ensio, seppä, * 18.2.1916 Kestilässä, + 14.10.1987 Raahessa. Puoliso: Lyyli Sofia s. Kokko -14 +. Lapset: Kalevi -48. Talvisota: JR 25, tslähetti, Kuhmo, Saunajärvi. Jatkosota: 7/JR 11, SissiK/3 D, 5/JR 53, TykK/19 Pr, tslähetti, Uhtua, Kiestinki, Kivennapa, Muolaa. Haavoittui Pistojoella ja Muolaassa. Sotilasarvo: korpraali. Kunniamerkit: Vm 2.

AROLA Yrjö Samuli, sekatyömies, * 22.4.1915 Kestilässä, + 8.11.1981 Kestilässä. Puoliso: Nelly s. Vares -17. Lapset: Aimo -39 +, Maija -41, Matti -44, Annikki -45, Ritva -46 +, Seppo -49, Vesa -61. Talvisota: JR 25, kpmies, partiomies, Kuhmo. Jatkosota: VP 10, linjankorjausmies, Pohjois-Suomi. Haavoitui 14.2.42 Kemissä. Sotilasarvo: korpraali.

ARPIOLA Sulo Mikko, maanviljelijä, * 22.12.1908 Kestilässä, + 27.5.1970 Kestilässä. Puoliso: Aune s. Pylväs -09 +. Lapset: Tuomo -31, Marja-Liisa -39. Talvisota: SPolKoulK. Jatkosota: 4 SPolJ, Uhtua. Haavoitui 22.7.41 Vuonnisessa. Sotilasarvo: alikersantti.

ASIKAINEN Eino Leo, työmies, * 18.11.1919 Kestilässä, + 9.4.1955 Kestilässä. Puoliso: Vappu s. Lämpsä -26. Lapset: Reijo -51, Raija -53, Eino-55. Talvisota: 6/JR 65. Jatkosota: 2/JR 31, kivmies, Rukajärvi. Haavoitui 16.1.42 Ontajoella. Sotilasarvo: sotamies.

BÄCKMAND Kaarlo Valfrid, * 23.6.1915 Kestilässä, + 1991. Osallistui sotaan.

BÄCKMAND Maunu, * 24.10.1908 Kestilässä. Osallistui talvi- ja jatkosotaan.

HAAPALAINEN Matti Hermanni, ylivirastomestari, * 5.11.1924 Kestilässä. Puoliso: Ilmi s. Väänänen -27. Lapset: Tuula -61. Jatkosota: ErPstOs/PionP 22, pstmies, Äänislinna, Leppäsyryjä, Suistamo. Sotilasarvo: korpraali.

HAAPALAINEN Väinö Ensio, pankinjohtaja, * 16.5.1926 Kestilässä. Puoliso: Liisa s. Meriläinen -35. Lapset: Timo -59, Seppo -61, Antti -67. Jatkosota: KoulK/RjP 6, Nurmes, Porokylä. Osallistui desanttien ajojettiin -44. Sotilasarvo: korpraali.

HAATAJA Aaprami (Aappo), maanviljelijä, * 9.7.1908 Pyhännällä, + 2.12.1982 Kestilässä. Puoliso: 1. Laina s. Leiviskä -06 +, 2. Kerttu s. Härmä -18. Lapset: Maija -36, Rauha -37, Toivo -39, Onni -41, Kalle -42, Kaisa -44, Eero -46, Paavo -47, Elsa -49, Pentti -58 +. Talvisota: JR 25, Kuhmo. Jatkosota: 2 KKK/JR 11, JR 32, lääkemies, Pistojoeki, Uhtua, Kiestinki. Sotilasarvo: korpraali. Kunniamerkit: Vm 1, Vm 2.

HAATAJA Matti, työmies, * 7.10.1903 Kestilässä, + 13.1.1981 Kestilässä. Puoliso: Lyyti s. Hyry -11. Lapset: Laila -33, Martti -34, Aino -35, Ilmari -37, Alpo -39, Olavi -41, Paavo -44, Erkki -45, Mauno -48, Raimo -52, Seppo -54. Talvisota: 2/I/JR 40, kivmies, Pelkosenniemi, Savukoski, Salla, Säkki-järvi. Jatkosota: 7/JR 11, 9/JR 32, ajomies, kivmies, Vuonninen, Pistojoeki, Kiestinki, Kangasvaara, Uhtua. Sotilasarvo: korpraali.

HAATAJA Vihtori, pienviljelijä, * 28.2.1903 Säräisniemellä. Jatkosota: Uhtua, Kiestinki.

HAATAJA Vilho Andreas, kirvesmies, * 22.10.1914 Kestilässä. Puoliso: Kerttu s. Lämpsä -20. Lapset: Liisa -41, Pentti -43, Seija -49, Leila -52, Anne -59. Talvisota: I/JR 40, rjoht, Pelkosenniemi, Savukoski, Saija, Säkki-järvi. Jatkosota: JR 11, jvarajoht, Uhtua, Karjalan kannas. Haavoitui 23.7.41 Pistojoella. Lapin sota: JR 11 Tornio, Paakkola. Sotilasarvo: kersantti. Kunniamerkit: 2 x Vm 1, Vm 2.

HAATAJA Väinö Lauri, maanviljelijä, * 26.3.1912 Kestilässä. Puoliso: Helli s. Lämpsä -17. Lapset: Tytti -39, Taisto -41, Vappu -45, Osmo -47, Jouko -50, Anna-Liisa -56. Talvisota: JR 25, Kuhmo. Jatkosota: 7/JR 11, kpmies, kivmies, tstlähetti, Vuonninen, Pistojoeki, Kiestinki, Uhtua, Kannas, Ihantala, Antrea, Kivennapa. Haavoitui 19.7.41 Pistojoella. Lapin sota: E/JR 11, Tornio, Kittilä. Sotilasarvo: korpraali. Kunniamerkit: Vm 2.

HALONEN Erkki Ilmari, työmies, * 12.10.1924 Kestilässä. Puoliso: Kerttu s. Harlamoff -25. Jatkosota: JR 53, kivmies, Uhtua, Kuuterselkä, Kivennapa, Noskua. Haavoitui 27.7.44 Vuosalmella. Lapin sota: JR 53, Tornio. Haavoitui 6.10.44 Torniossa. Sotilasarvo: korpraali.

HALONEN Matti Ilmari, työmies, * 26.10.1900 Kestilässä, + 24.3.1982 Kestilässä. Puoliso: Hanna s. Tiikkaja -02 +. Lapset: Erkki -24, Heikki -27 +, Veikko -29, Yrjö -31, Urho -33 +, Eeva -35, Toini -37, Matti -39, Irja -43 +, Pentti -45. Talvisota: JR 40 Salla. Jatkosota: III/JR 11, II/JR 32, hevostmies, Vasovaara, Vuokkiniemi, Pistojoeki, Uhtua, Kiestinki. Sotilasarvo: sotamies.

HARTIKAINEN Olli Henrik, kirvesmies, * 8.2.1902 Iisalmessa. Puoliso: 1. Edit s. Hoffrén +, 2. Anna s. Huovinen -20. Lapset: Lea -30, Heikki -47, Liisa -53, Leena -55. Jatkosota: III/JR 11, sotilaspastorin lähetti, Uhtua, Kiestinki. Sotilasarvo: sotamies.

HEIKKINEN Artur Matias, maanviljelijä, * 21.6.1922 Kestilässä, + 14.6.1973 Kestilässä. Puoliso: Annikki s. Lämpsä -30. Lapset: Riitta -52, Eero -55, Ari -63, Terho -65. Jatkosota: 9/JvKoulK 15, pst-jääk.

HEIKKINEN Eero Iivari, kylmäkoneasentaja, * 22.8.1926 Kuivaniemellä. Puoliso: Kyllikki s. Karjalainen -28. Lapset: Riitta -55, Markku -66. Jatkosota: MeriK/TurLAs, HellAs, 130/50 N tykin sivusuuntaaja, Suomenlahti, Viipurinlahti. Sotilasarvo: ylimatruusi.

HEIKKINEN Eino, maanviljelijä, * 23.11.1910 Kestilässä, + 26.3.1972 Kestilässä. Puoliso: Elina s. Mäkelä -15. Lapset: Elli -48, Maija -51, Ahti -54. Jatkosota: JR 11 Vasovaara, Vuokkiniemi, Pistojoeki, Kiestinki. Haavoitui 23.7.41 Pistojoella ja 21.10.41 Kiestingissä. Sotilasarvo: kersantti.

HEIKKINEN Frans Petteri, * 14.12.1904 Suomussalmella, + 19.10.1966 Kestilässä. Puoliso: Mimmi s. Koskela -02. Lapset: Raimo -34, Vappu -38, Reijo -41 +, Kaisu -42 +, Pekka -45 +. Talvisota: 6/JR 40, kivmies, Pelkosenniemi, Savukoski, Vilajoki. Jatkosota: III/JR 11, JR 32, ajomies, Uhtua, Kiestinki. Lapin sota: 15 Pr, kivmies, Nietjärvi, Kemi. Sotilasarvo: korpraali.

HEIKKINEN Heimo, maanviljelijä, * 5.7.1926 Kestilässä. Puoliso: Airi s. Nikula -33. Lapset: Mirva -55, Kimmo -57, Tero -70. Jatkosota: Osallistui -44 Karjalan kannaksella vartiointi- ja työtehtäviin. Sotilasarvo: sotamies.

HEIKKINEN Lauri, metsuri, * 28.6.1918 Kestilässä, + 15.9.1992 Haaparannalla. Puoliso: 1. Eeva s. Keränen -23 +, 2. Helvi s. Nerg. Lapset: Jouko -48. Jatkosota: 7/JR 11, rjoht, Uhtua. Lapin sota: JR 11, rjoht, Tornio, Rovaniemi. Sotilasarvo: alikersantti.

HEIKKINEN Teuvo Matti, työmies, * 10.1.1925 Pyhännällä, + 24.7.1977 Oulussa. Puoliso: Helvi s. Järvisaari -25. Lapset: Kari -49, Jouni -60. Jatkosota: 7/JvKoulK 25, 2 ErPstOs, kpmies. Sotilasarvo: sotamies.

HEIKKINEN Veikko, metsätyömies, * 21.12.1913 Kestilässä, + 19.2.1976 Ruotsissa. Talvisota: PrW, kaukopartiomies, Kuhmo. Jatkosota: I/JR 11, rjoht, Uhtua, Kiestinki, Karjalan kannas. Haavoitui Kiestingissä -42. Lapin sota: I/JR 11, rjoht, Tornio. Sotilasarvo: kersantti.

HEINIOJA Matti, pientilallinen, * 13.3.1896 Kestilässä, + 26.1.1972 Kestilässä. Puoliso: Aina s. Koistinen -05 +. Lapset: Jaakko -28, Eeva -29, Matti -31, Kaarlo -33 +, Simo -34, Salli -36, Erkki -37, Anna-Liisa -39, Paavo -41 +, Sointu -44, Seija -45, Sirkka -49 +, Mirja -50. Talvisota: ErP 36. Jatkosota: Svleiri 20. Sotilasarvo: sotamies.

HELANDER Heikki Ilmari, liikennöitsijä, * 2.4.1911 Kestilässä. Puoliso: Hilja s. Kääriäinen -14 +. Lapset: Timo -37, Veikko -39, Kaisa -41, Annikki -44, Erkki -46, Pekka -49. Talvisota: JR 25, rjoht, Kuhmo. Jatkosota: JR 11, KevOs 5, JR 32, 94 AutoK, jjoht, autojjoht, Vasovaara, Pistojoeki, Piskojoeki, Uhtua, Karjalan kannas. Sotilasarvo: luutnantti. Kunniamerkit: VR 4, Vm2, Vm 2.

HEPO-OJA Sulo Armas, autonkuljettaja, * 29.3.1924. Puoliso: Alma s. Männistö -22. Lapset: Raimo -45 +, Reijo -47, Risto -49 +, Ilkka -51, Juhani -53, Jouko -55. Jatkosota: JvKoulK 15, HellAs, SuvLv, kansimatruusi, Suomenlahti. Sotilasarvo: matruusi.

HISSALA Heikki, maanviljelijä, * 28.9.1897 Rantsilassa, + 7.10.1981 Kestilässä. Puoliso: 1. Sofia s. Keränen -90 +, 2. Iida s. Mäläskä -89 +. Lapset: Helli -22, Heikki -31, Anna-Liisa -34. Talvisota: JvKoulK 5. Jatkosota: EK/III/JR 11, ajomies, Uhtua, Kiestinki. Sotilasarvo: sotamies.

HILTUNEN Petter Edvard (Eetu), maanviljelijä, * 4.8.1910 Kiuvedellä, + 16.2.1974 Oulussa. Puoliso: Maija s. Korhonen -15. Lapset: Aune -38, Elsa -39, Toivo -46, Hely -47, Hilikka -49, Helmi -50, Arto -59. Talvisota: JR 25, kpmies, Kuhmo. Jatkosota: 7/JR 11, 9/JR 32, 25 PstTykK, kpmies, psttykkiampuja, Latvajärvi, Vuokkiniemi, Pistojoeki, Kiestinki, Kivennapa, Kanneljärvi, Kuparsaari. Haavoitui 24.6.44 Kuparsaarella. Sotilasarvo: korpraali.

HILTUNEN Sulo Fredrik, maanviljelijä,

* 27.6.1912 Kiuruvedellä, + 26.7.1983 Kiuruvedellä. Puoliso: Lempi s. Hyttinen -14. Lapset: Sirpa -45, Reijo -47, Anja -52. Talvisota: PPP 7, autonkulj, Aittojoki. Jatkosota: 91 AutoK, 10 ErAutoOs, autonkulj, Uhtua, Kiestinki. Sotilasarvo: alikersantti.

HILTUNEN Uuno, maanviljelijä, * 18.11.

1910 Kiuruvedellä. Talvisota: II/JR 25, kivmies, Kuhmo. Jatkosota: I/JR 11, JR 32, JärjK 1, RJR 1, suutari, kivmies, Sotjärvi, Loimola, Kiestinki, Uhtua.

HILTUNEN Veikko Olavi, maanviljelijä, * 15.3.1916 Kiuruvedellä, + 27.2.1954 Oulussa. Puoliso: Annikki s. Stark -21. Lapset: Esko -45, Matti -46, Tauno -51. Talvisota: II/JR 25, rjoht, Kuhmo. Jatkosota: III/JR 11,

rjoht, pkrjoht, Vuonainen, Pistojoiki, Kiestinki, Uhtua.

HUHTALA Matti, maanviljelijä, * 25.8.

1920 Kestilässä. Puoliso: Liisa s. Huuskonen -34. Lapset: Jyrki -61, Jukka -61, Sakari -63, Linnea -65. Jatkosota: 3/I/JR 11, kivmies, Uhtua, Kiestinki, Karjalan kannas. Lapin sota: III/JR 11 Tornio. Haavoittui 3.10.44 Ylitoriolla. Sotilasarvo: korpraali. Kunniamerkit: Vm 2.

HUOTARI Sulo Heikki, kirvesmies,

* 11.6.1909 Kestilässä. Puoliso: Olga s. Arola -12 +. Lapset: Ensio -32, Hilja -34, Helvi -34, Hilikka -37, Hilma -38, Helmi -38, Erkki -40 +, Eetu -44, Helli -46, Hanna -46, Heljä -49, Hannele -51, Hannu -51, Heidi -57. Jatkosota: I/VP 10, linjankorjemies, kirkasjohtomies, Kiestinki, Uhtua. Sotilasarvo: sotamies.

HUOVINEN Antti Anseli, maanviljelijä,

* 8.1.1899 Kestilässä, + 25.8.1980 Kestilässä. Puoliso: 1. Aino s. Auvinen -01 +, 2. Aino s. Koskela -12 +. Lapset: Kalevi -25, Kaarina -27, Kirsti -30, Pentti -34, Maiju -41, Rauni -49, Alli -53. Talvisota: KengK, Hämeenlinna. Jatkosota: kengitysseppä, Kiestinki, Uhtua. Sotilasarvo: korpraali.

HUOVINEN Eino Johannes, maanviljelijä, * 17.8.1918 Kestilässä, + 26.6.1984 Kestilässä. Puoliso: Irja s. Mylly -16 +. Lapset: Matti -52. Talvisota: PohjR, koulutuksessa, Kuopio. Jatkosota: III/JR 11, kivmies, Uhtua, Kiestinki. Sotilasarvo: sotamies.

HUOVINEN Erkki, vanerilajittelija,

* 24.3.1921 Kestilässä, + 23.7.1983 Säynätsalossa. Puoliso: Aino s. Virtanen -21. Lapset: Matti -47. Jatkosota: 2/RjP 8, rjoht, Vuokkiniemi, Tolvajärvi, Vuontele. Sotilasarvo: alikersantti. Kunniamerkit: Vm 2, Vm 1.

HUOVINEN Heikki Olavi, maanviljelijä, * 2.12.1922 Kestilässä. Puoliso: Eeva s. Leiviskä -27. Lapset: Eero -52 +. Jatkosota: RjK 25, pkmies, Luomajärvi, Uhtua. Haavoittui 26.7.43. Sotilasarvo: sotamies. Kunniamerkit: Vm 2.

HUOVINEN Jaakko Ilmari, puuseppä,

* 27.1.1896 Kestilässä, + 4.10.1976 Kestilässä. Puoliso: Inkeri s. Lintula -02 +. Lapset: Erkki -21, Paavo -25, Martti -27. Talvisota: vartijana Vammalan sotavankileirillä. Jatkosota: vartiointitehtävissä mm. Röytässä.

HUOVINEN Kaarlo Emil (Eemeli),

tuotannon suunnittelija, * 15.7.1913 Kestilässä. Puoliso: Sirkka s. Auranen -20. Lapset: Marjut -44. Talvisota: JR 26, I/6 Pr, pstjjoht, kkjjoht, Vuoksenlohko. Jatkosota: 4/JR 6, kpääll, Vuoksenlaakso, Miettälä, Matilanlahti, Haakanala. Lapin sota: II/JR 11, kpääll, Tornio, Rovaniemi, Kittilä, Muonio. Sotilasarvo: kapteeni. Kunniamerkit: VR 4 mk, VR 4 tlk.

HUOVINEN Lauri Miikael, maanviljelijä, * 20.12.1917 Kestilässä, + 12.10.1986 Kestilässä. Puoliso: Maria s. Karppinen -11. Lapset: Maire -52. Talvisota: JR 64, Raatteentie, Pitkäranta. Haavoittui 26.2.40 Pitkärannassa. Jatkosota: 7/JR 11, 2/JR 11, 10/JR 53, 1/JR 1, pk-ampuja, kaukopartiomies, Vuonainen, Pistojoiki, Kiestinki, Kangasvaara, Uhtua, Karjalan kannas. Haavoittui 15.9.41 Kiestingissä. Lapin sota: JR 53, pkampuja, Tornio, Rovaniemi, Kittilä, Muonio. Sotilasarvo: kersantti. Kunniamerkit: Vm 1, Vm 2.

HUOVINEN Oskari Jorma, pienviljelijä, talonmies, * 27.10.1919 Kestilässä, + 17.3.1980 Oulussa. Puoliso: Eeva s. Pikkarainen -19. Lapset: Pauli -43, Marja -45, Anneli -47. Jatkosota: 1 KKK/JR 31, kkampuja, Kolvasjärvi. Haavoittui 6.7.41 Kolvasjärvellä. Sotilasarvo: korpraali.

HUOVINEN Paavo Ilmari, kirvesmies,

* 9.5.1925 Kestilässä. Puoliso: Elma s. Lämsä -22. Lapset: Kaija -48, Kirsti -49, Erkki -53, Riitta -54 +, Juha -58. Jatkosota: 3/JP 4, tarkkaampuja, kivmies, Vuosalmi. Lapin sota: 3/JP 4, tstlähetti, Pudasjärvi, Ranua. Rovaniemi, Sodankylä, Vuotso, Kaamanen, Karigasniemi. Sotilasarvo: korpraali.

HUOVINEN Pekka Jaakko, maanviljelijä, * 7.3.1911 Kestilässä, + 3.10.1983 Kestilässä. Puoliso: Laina s. Niiranen -16. Lapset: Airi -42, Leena -46, Anja -46 +, Matti -48, Eila -50, Maija -52, Hannu -54. Talvisota: II/KTR 9, tykkimies. Jatkosota: 10/JR 31, kivmies, Uhtua. Lapin sota: III/JR 31, kivmies, Kemijärvi, Vikajärvi. Sotilasarvo: sotamies. Kunniamerkit: Vm 2.

HUOVINEN Reino, maanviljelijä, * 18.5.1903 Pyhännällä, + 2.12.1959 Kestilässä. Puoliso: Helmi s. Näpänkangas -96 +. Lapset: Veikko -28, Sulo -31, Sirkka -34, Lyyli -37 +, Olga -42 +. Talvisota: II/JR 40, kkmies, Pelkosenniemi, Savukoski, Märkäjärvi, Vilajoki. Jatkosota: III/JR 11, II/JR 11, ajomies, Uhtua, Kiestinki, Vuosalmi, Ihantala. Haavoittui 23.7.41 Pistojoella. Lapin sota: JR 11, ajomies, Tornio, Rovaniemi. Kunniamerkit: Vm 2.

HUOVINEN Veeti, maanviljelijä, * 20.7.1901 Kestilässä, + 17.7.1969 Kestilässä. Puoliso: Hanna s. Taipaleenmäki -02 +. Lapset: Vilho -23, Oskari -24, Arne -26, Arttu -28, Arvo -33, Leena -40, Maija-Liisa -41. Jatkosota: JR 32, JvKoulK 19, ajomies, kivmies, Uhtua. Haavoittui -41 Hevosenkengässä. Sotilasarvo: sotamies. Kunniamerkit: Vm 2.

HUOVINEN Veikko Johannes, maanviljelijä, * 7.10.1918 Kestilässä. Puoliso: Vappu s. Mattila -23. Lapset: Helena -57, Seppo -61, Anna-Liisa -66. Jatkosota: 14/JR 12, psttykiampuja, Salla Kiestinki, Maaselän kannas, Ihantala. Lapin sota: JR 12, Tornio. Sotilasarvo: korpraali. Kunniamerkit: Vm 2.

HUOVINEN Vilho, sähköasentaja, työnjohtaja, * 3.3.1923 Kestilässä, + 3.7.1995 Kestilässä. Jatkosota: 1/JR 11, kivmies, Uhtua, Kannaksen taistelut, Kivennapa, Heinjoki. Haavoittui 26.6.44 Heinjoella. Sotilasarvo: sotamies. Kunniamerkit: Vm 2.

HUOVINEN Viljo Oskari, kirvesmies, autoilija, * 23.10.1924 Kestilässä. Puoliso: Eila s. Toivanen -34. Lapset: Eero -66, Tuula -67. Jatkosota: JvKoulK 28, JvKoulK 3, Osasto 271, 1/19 Pr, rjoht, jjoht, Oulu, Lempäälä, Seinäjoki, Toijala, Kuurila. Lapin sota: Ii. Sotilasarvo: alikersantti.

HUOVINEN Väinö Pietari, maanviljelijä, * 5.5.1908 Kestilässä, + 24.11.1994 Kestilässä. Puoliso: Lyyli s. Heikkinen -12 +. Lapset: Martti -35, Hillevi -37, Aulis -39, Annikki -41, Heikki -45, Pentti -46, Matti -48, Arttu -52, Niilo -56, Riitta -59. Talvisota: PrW, patrkantaja, Kuhmo. Jatkosota: 7/JR 11, 4/Täyd P 1, rjoht, Vuonninen, Pistojoeki, Kiskisjärvi, Kiestinki.

HUOVINEN Yrjö Henrikki, maanviljelijä, * 6.10.1919 Kestilässä, + 19.4.1984 Kestilässä. Puoliso: Irja s. Alatalo -21. Lapset: Urpo -58. Jatkosota: JP 4, tstlähetti, Kokkari, Salmi, Vilokki, Koirinoja, Tuulos, Syväri, Petroskoi, Karhumäki, Bulajeva. Lapin sota: JP 4, Rovaniemi, Sodankylä. Sotilasarvo: korpraali. Kunniamerkit: Vm 1, Vm 2.

HURSKAINEN Arvi Jalmari, pienviljelijä, suutari, * 26.11.1918 Oulaisissa, + 3.6.1992. Puoliso: Kirsti s. Mannermaa -15 +. Lapset: Ritva -46, Raija -50, Anja -52, Seppo -54, Tarja -58, Jouko -59. Jatkosota: III/JR 11, kivmies, Vasovaara, Latvajärvi, Vuokkiniemi, Vuonninen, Pistojoeki, Pinkojoki, Kiskisjärvi, Hevosenkenkä, Uhtua, Karjalan kannas, Kivennapa, Muolaa, Heinjoki, Norkua, Vuosalmi, Ihantala. Lapin sota: Tornio, Muonio. Sotilasarvo: sotamies. Kunniamerkit: Vm 2.

HURSKAINEN Benjamin (Pentti), * 15.1.1909, + 27.9.1972. Puoliso: Lyyli s. Leinonen -12 +. Lapset: Aimo -34 +, Veikko -42, Anja -45. Osallistui talvi- ja jatkosotaan tarkka-ampujana ainakin Kuuterselässä.

HURSKAINEN Lauri Matias, työmies, * 7.11.1920 Rantsilassa, + 20.9.1985 Kestilässä. Puoliso: Hanna s. Taipaleenmäki -14. Lapset: Sinikka -45. Jatkosota: PPP 7, kivmies, Kokkari, Pitkäranta, Salmi, Tuulos, Aunus, Syväri, Äänislinna, Karhumäki, Stalininkanava, Kannas. Lapin sota: PPP 7, kivmies, Pohjois-Suomen taistelut. Sotilasarvo: sotamies.

HURSKAINEN Lauri Veikko, maanviljelijä, * 30.8.1904 Säraisniemellä, + 13.1.1978 Kestilässä. Puoliso: Lyyli s. Huovinen -06. Lapset: Timo -29 +, Toini -30, Alli -33, Terttu -36, Aino -42, Veikko -45. Talvisota: Pelkosenniemi, missä haavoittui 18.12.39. Jatkosota: JR 11, JR 32, tstlähetti, Uhtua, Kiestinki. Haavoittui 23.7.41 Pistojoella. Sotilasarvo: sotamies.

HURSKAINEN Oiva Iivari, maanviljelijä, * 11.5.1921 Kestilässä. Jatkosota: 2/VP 31, 1/VP 13, puhmies, ajomies, Uhtua. Sotilasarvo: sotamies.

HURSKAINEN Väinö Henrik (Heikki), pientilallinen, * 16.4.1911 Säräisniemellä, + 7.6.1972 Kestilässä. Puoliso: Kerttu s. Huovinen -12. Lapset: Väinö -34, Matti -37, Maija -39, Asko -41, Pentti -44, Pauli -44, Eeva -51, Tuula -53. Talvisota: JR 25, kivmies, Kuhmo. Jatkosota: JR 11, JR 32, kivmies, Vuokkiniemi, Vuonninen, Pistojoiki, Uhtua. Sotilasarvo: sotamies.

HURSKAINEN Yrjö, maanviljelijä, * 24.5.1905 Säräisniemellä, + 28.12.1981 Kestilässä. Puoliso: 1. Liina s. Suorsa -06 +, 2. Maria s. Heinola -10. Lapset: Aino -28. Talvisota: II/JR 40, kivmies, Pelkosenniemi. Jatkosota: III/JR 11, JR 32, ajomies, sairkantaja, Vuonninen, Pistojoiki, Uhtua, Kiestinki.

HUUSKO Martti Henrikki, maanviljelijä, * 28.11.1922 Kestilässä. Puoliso: Hilma s. Arola -26. Lapset: Anja -48, Yrjö -49, Jouni -51, Juhani -54, Erkki -55, Liisa -58, Pirkko -65. Jatkosota: JR 11, kivmies, Uhtua, Kiestinki, Karjalan kannas. Lapin sota: JR 11, kivmies, Tornio. Haavoittui 6.10.44 Torniossa. Sotilasarvo: korpraali.

HUUSKO Yrjö, maanviljelijä, * 16.7.1900 Kestilässä, + 23.2.1976 Kestilässä. Puoliso: Olga s. Leiviskä -95 +. Lapset: Martti -22, Toini -25, Eila -29, Eeva -35. Talvisota: VP 9, puhau, Suomussalmi, Kuhmo. Jatkosota: JR 11, JR 32, puhrhoht, Vasovaara, Vuonninen, Pistojoiki, Uhtua, Kiestinki. Sotilasarvo: kersantti. Kunniamerkit: Vm 2.

HUUSKONEN Väinö Heikki, * 25.8.1926 Kestilässä. Palveli sodan loppuvaiheessa laivastossa Suomenlahdella.

HYRY Jaakko Olavi, * 19.12.1918 Kestilässä, + 4.5.1986 Toijalassa. Puoliso: Suoma s. Taipaleenmäki -22. Lapset: Vesa -40, Paavo -41 +, Irma -43, Pentti -45, Eeva -47, Sirkka -49, Tuula -50, Tarja -57. Jatkosota: kivmies, keittiömies, Karjalan kannas. Haavoittui -41.

HYRY Jaakko, maanviljelijä, * 25.7.1896 Kestilässä, + 21.5.1985 Kestilässä. Puoliso: Tilita s. Nevalainen -97 +. Lapset: Olavi -18, Aili -22, Tauno -26, Erkki -29, Matti -31, Väinö -35, Ahti -40. Talvisota: I/ErP 1, kivmies, Karjalan kannas, Kääntymä. Sotilasarvo: sotamies.

HYRY Tauno Heikki, työnjohtaja, * 8.8.1926 Kestilässä. Puoliso: Impi s. Kallio -23 +. Lapset: Terttu -49, Seija -51, Jussi -54, Paavo -58. Jatkosota: JvKoulK 15, ViestikoulK 2, kivmies. Sotilasarvo: jääkäri.

HYVÄRINEN Juho Vilhelm (Johannes), maanviljelijä, * 7.9.1916 Pyhännällä, + 19.9.1988 Kestilässä. Puoliso: Elvi s. Mattila -22. Lapset: Jouko -47, Tuula -48, Arne -50, Antero -55, Rauni -59, Jari -64. Talvisota: 3/JP 3, kivmies, Joutenselkä, Lintula, Summa. Jatkosota: JR 11, kivmies, hevosmies, Uhtua. Haavoittui 15.7.41 Vuonnissa. Sotilasarvo: korpraali. Kunniamerkit: Vm 2.

HYVÖNEN Jaakko Eemeli, maanviljelijä, * 9.9.1896 Kestilässä, + 1.10.1955 Kestilässä. Puoliso: Hanna s. Hyry -08. Lapset: Aino -42, Heikki -45. Talvisota: JR 25, Kuhmo. Jatkosota: JR 11, Pistojoiki, Pinkojoki, Uhtua.

HYVÖNEN Johannes, työmies, * 12.4.1902 Kestilässä, + 24.5.1985 Kestilässä. Puoliso: Jenni s. Hepo-oja -04. Lapset: Teuvo -31, Eila -33, Eeva -36, Anna-Liisa -41, Oiva -46. Talvisota: EK/II/JR 40, paarinkantaja, Pelkosenniemi, Savukoski, Joutsijärvi, Märkäjärvi, Vilajoki. Jatkosota: II/12 KHevS, SotaS 32. Sotilasarvo: sotamies.

HYVÖNEN Reino Matias, maanviljelijä, * 25.4.1918 Kestilässä. Talvisota: 3 KKK/JR 64, kkampuja, Suomussalmi, Raate, Pitkäranta. Jatkosota: 9/JR 11, 7/JR 11, pkampuja, Vuonninen, Pistojoiki, Pinkojoki, Uhtua, Karjalan kannas. Haavoittui 25.7.41 Pinkojoella ja 24.6.44 Antreassa. Kunniamerkit: Vm 1, Vm 2.

HYVÖNEN Veeti Viljami, maanviljelijä, * 20.7.1916. Puoliso: Eeva s. Tamski -23. Lapset: Ritva -45, Sirkka -49, Matti -53. Talvisota: AutoK, Keravan Liikennetsto, kuljettaja. Jatkosota: III/JR 11, pk-mies, Uhtua. Sotilasarvo: alikersantti.

HÄMEENAHO Arvo Ilmari, kirvesmies, * 6.6.1914 Kestilässä. Puoliso: Fanni s. Huotari -18. Lapset: Hilkka -39, Irma -41, Kauko -45, Ritva -46, Reijo -48, Raimo -49, Rainer -52. Talvisota: 6/JR 25, rjoht, Kuhmo. Jatkosota: 9/JR 11, rjoht, talau, Uhtua, Kiestinki, Kivennapa. Haavoittui 14.6.44 Kivennavalla. Lapin sota: JR 11, Tornio, Rovaniemi. Sotilasarvo: ylikersantti. Kunniamerkit: 2 x Vm 1, 2 x Vm 2.

HÄMEENAHO Eino Vihtori, autonkuljettaja, * 18.6.1917 Kestilässä, + 29.11.1969 Oulussa. Puoliso: Iida s. Repola -15. Lapset: Seppo -42, Kaino -46. Talvisota: JR 25, pkam-puja, patrkantaja, Kuhmo. Jatkosota: I/VP 10, viestimies, Kiestinki, Uhtua. Sotilasarvo: korpraali.

HÄMEENAHO Heikki Iisakki (Iikka), autonkuljettaja, * 20.11.1923 Kestilässä, + 28.6.1965 Kestilässä. Jatkosota: ErP 7, kivmies, Rukajärvi, Klyssinvaara. Sotilasarvo: korpraali. Kunniamerkit: Vm 2.

HÄMEENAHO Juho Edvard (Eetu), suutari, pienviljelijä, * 18.3.1903 Kestilässä, + 12.2.1983 Kestilässä. Talvisota: II/JR 40, tst-lähetä, kivmies, Pelkosenniemi, Savukoski, Märkäjärvi. Jatkosota: III/JR 11, III/JR 32, ajomies, Latvajärvi, Vuokkiniemi, Vuonninen, Pistojoiki, Uhtua, Kiestinki. Sotilasarvo: sotamies.

HÄMEENAHO Matti Vihtori, maanviljelijä, * 12.11.1907 Kestilässä, + 25.3.1988 Kestilässä. Puoliso: Liina s. Kemppainen -06 +. Lapset: Heikki -38 +, Aili -39, Martti -41, Toivo -45, Aino -47. Talvisota: 6/JR 25, rjoht, Kuhmo, Saunajärvi. Jatkosota: Esik/III/JR 11, E/III/JR 32, 3/JR 1, ajomies, kivmies, Uhtua, Kiestinki.

HÄMEENAHO Mikko, maanviljelijä, * 25.9.1905 Kestilässä, + 6.4.1978 Kestilässä. Puoliso: Aili s. Piirainen -09 +. Lapset: Heikki -43, Vappu -45, Aune -46, Pentti -48, Pekka -52. Talvisota: II/JR 40, kivmies, Pelkosenniemi, Savukoski, Joutsijärvi. Haavoittui 4.1.40 Joutsijärvellä. Jatkosota: 27 LK, pkmies, Vuokijärvi, Alakurtti, Voittajoki, Alavistenjoki. Sotilasarvo: sotamies. Kunniamerkit: Vm 2.

HÄMEENAHO Veikko, kirvesmies, * 12.10.1922 Kestilässä. Puoliso: Kerttu s. Jokela -28. Lapset: Raija -49, Eero -50, Jorma -54, Kalevi -56, Markku -60. Jatkosota: JR 11, kivmies, Uhtua, Kannas. Haavoittui 6.3.43 Uhtualla. Lapin sota: JR 11, Tornio, Rovaniemi. Sotilasarvo: korpraali. Kunniamerkit: Vm 2.

HÄMEENAHO Vilho, puuseppä, kirvesmies, * 21.2.1910 Kestilässä, + 31.3.1972 Haapavedellä. Puoliso: Anna-Liisa s. Päiveröinen -14 +. Lapset: Kerttu -33, Väinö -35, Vilho -36, Veikko -39, Marja-Liisa -41. Talvisota: KTR 9, tykkimies, Vilajoki. Jatkosota: II/JR 11, JR 32, JR 53, sairkantaja, kpmies, Vuonninen, Kiestinki, Uhtua, Kuuterselkä, Ihantala. Sotilasarvo: alikersantti. Kunniamerkit: Vm 2.

HÄMEENAHO Väinö Heikki, tilallinen, * 14.9.1899 Kestilässä, + 20.12.1967 Oulussa. Puoliso: Iida s. Sivonen -07 +. Lapset: Esko -27 +, Kerttu -28, Salme -30, Lauri -32, Martti -34 +, Aino -37, Heikki -39, Pentti -41, Paavo -43 +, Maire -45. Jatkosota: II/12 KHevS, varastorjoht. Haavoittui 31.1.42 Tukkalassa. Sotilasarvo: alikersantti.

HÄMEENAHO Yrjö Ensio, maanviljelijä, * 13.5.1921 Kestilässä, + 22.7.1987 Kestilässä. Puoliso: Elvi s. Vatanen -16. Lapset: Kaarina -46, Veikko -48, Pauli -49, Alpo -52. Jatkosota: EK/JR 11, puhmies, keskusmies, Vasovaara, Vuokkiniemi, Pistojoiki, Uhtua, Kivennapa, Heinjoki. Lapin sota: JR 11, Tornio. Sotilasarvo: sotamies.

HÄRKÖNEN Kaarlo Aleksanteri (Samppa), työmie, * 27.12.1908 Säräisniemellä, + 4.12.1946 Kestilässä. Puoliso: Aili s. Paaso -19. Lapset: Hilkka -43, Maija -44, Leena -46. Talvisota: JR 25, sairkantaja, kivmies, Kuhmo. Jatkosota: KevOs 5, 27 KssK, kivmies, kssmies, Uhtua. Sotilasarvo: sotamies.

HÄRKÖNEN Urho Johannes, pientilallinen, * 25.3.1896 Säräisniemellä, + 13.6.1943 Kestilässä. Puoliso: Rauha s. Luttinen -11 +. Talvisota: JvKoulK 5, kivmies, Saarenmaa. Sotilasarvo: sotamies.

HÄRKÖNEN Veeti Oskari, maanviljelijä, * 4.12.1922 Kestilässä, + 20.5.1973 Kestilässä. Puoliso: Kaino s. Huovinen -26. Lapset: Seppo -47, Pasi -48, Pirjo -53. Jatkosota: 5/JR 8, kivmies, Äänisniemi. Lapin sota: 5/JR 8, kivmies, Tornio. Sotilasarvo: sotamies.

HÄRMÄ Eino Olavi, sekatyömies, * 7.2.1922 Kestilässä, + 18.3.1992 Kestilässä. Puoliso: Hilka s. Holappa -39 +. Lapset: Tarja -63, Tuula -65, Timo -69. Jatkosota: Svleiri 6, Svleiri 14, vartiomies, Kannas, Viipuri. Sotilasarvo: sotamies.

HÄRMÄ Jaakko Ilmari, työmies, * 6.12.1914 Kestilässä, + 7.5.1976. Talvisota: JR 25, kivmies, Kuhmo, Saunajärvi. Jatkosota: 7/III/ JR 11, kivmies, Vuonninen, Pistojoeki, Pinkojoki, Kiskisjärvi, Uhtua, Kiestinki. Haavoittui 12.9.41 Kiestingissä. Sotilasarvo: korpraali. Kunniamerkit: Vm 2.

HÄRMÄ Matti Olavi, työmies, talonmies, * 12.3.1923 Kestilässä, + 26.2.1964 Oulussa. Puoliso: Elma s. Pilto -21. Jatkosota: JR 12, Os. Puroma, Ääninen. Sotilasarvo: sotamies.

HÄRMÄ Otto Hemmi, puuseppä, * 7.5.1911 Kestilässä, + 6.2.1986 Oulunsalossa. Puoliso: 1. Saara s. Aura -11, 2. Sylvi s. Räinen -14, 3. Anna s. Keihäs -36. Lapset: Pasi -45, Sirpa -51. Talvisota: 7/JR 25, kivmies, Kuhmo, Saunajärvi. Jatkosota: 7/JR 11, JR 32, ErP 13, kivmies, Uhtua, Kiestinki, Kannas, Lintulanjoki, Vuosalmi, Karisalmi, Noskua, Lintula, Perkjärvi. Lapin sota: Röyttä, Keropudas. Sotilasarvo: alikersantti.

HÄRMÄ Paavo Ilmari, sekatyömies, * 3.5.1913 Kestilässä, + 16.9.1984 Kestilässä. Puoliso: Saara s. Aura -11. Lapset: Martti -49, Risto -52, Pertti -55, Paavo -55, Liisa -56. Talvisota: JR 25, kivmies, pkampuja, Kuhmo, Saunajärvi. Jatkosota: III/JR 11, kivmies, rjoht, Uhtua, Kiestinki. Lapin sota: JR 11, Kemi, Tornio. Sotilasarvo: alikersantti. Kunniamerkit: Vm 2.

HÄRMÄ Ransa Oskari, maanviljelijä, seurakuntamestari, * 1.7.1915 Kestilässä, + 26.10.1984 Kestilässä. Puoliso: Eeva s. Tiikka -14. Lapset: Elsa -32, Iida -33. Talvisota: Pr Vuokko, patrajomies, Kuhmo. Jatkosota: E/III/JR 11, ajomies, Uhtua, Kiestinki, Kivennapa, Muolaa, Heinjoki, Antrea, Vuosalmi. Lapin sota: 3/JR 11, ajomies, Tornio, Laurila, Rovaniemi. Sotilasarvo: korpraali.

HÄRMÄ Tauno Ilmari, puuseppä, * 1.1.1920 Kestilässä, + 27.4.1978 Oulussa. Puoliso: 1. Hilja s. Oinonen -21, 2. Sylvi s. Viitala -21. Lapset: Arvo -53, Sirpa -66. Talvisota: JP 4, kpmies, Laatokan pohjoispuoli. Jatkosota: Jv-KoulK 20, 981 IsK, Is-tehtävät, Kunniamerkit: Vm 2.

HÄRMÄ Väinö Iisakki, maanviljelijä, * 14.9.1913 Kestilässä, + 29.12.1981 Pyhännällä. Puoliso: Helvi s. Koistinen -14. Lapset: Reijo -41, Leena -45, Eeva -47, Matti -50. Talvisota: JR 25, kivmies, Kuhmo, Saunajärvi. Jatkosota: III/JR 11, Vuonninen, Pistojoeki, Uhtua. Haavoittui 14.7.1941 Pistojoella. Sotilasarvo: kersantti. Kunniamerkit: Vm 2.

HÄRMÄ Yrjö Ensio, talonmies, * 17.12.1922 Kestilässä. Puoliso: Elsa s. Stenius -32. Jatkosota: 5/JR 53, 1/ErP 13, kivmies, tslähetti, Lintula, Kivennapa, Suulajärvi, Noskua, Vuoksi. Lapin sota: 1/ErP 13, Tornio, Rovaniemi, Kittilä. Haavoittui 30.11.1944 Kittilässä.

JAATINEN Sulo Viljami, liikemies, * 25.12.1912 Impilahdella, + 23.6.1983 Kestilässä. Puoliso: Aino s. Hyväri -17. Lapset: Raija -48, Raimo -49, Leo -50, Pekka -52, Ari -53, Jarmo -54, Lea -56, Eija -58. Talvisota: ErP 38, viestimies, Summa. Jatkosota: VKoulK, VP 13, 3/VP 13, puhmies, Ahvenlahden torjuntataistelut. Sotilasarvo: alikersantti.

JOKELA Eino Sakari, autoilija, * 22.1.1904 Paavolassa, + 20.4.1982 Oulussa. Puoliso: Jenni s. Karjalainen -11. Lapset: Taimi -30, Toivo -33, Aili -34, Martta -36, Vappu -39, Eeva -40, Tauno -42, Niilo -46, Liisa -49. Talvisota: 11/JR 40, kpmies, Pelkosenniemi, Savukoski, Märkäjärvi, Vilajoki. Haavoittui 11.3.40 Vilajoella. Jatkosota: JR 11, rjoht, Kiestinki, Uhtua. Sotilasarvo: alikersantti.

JOKELA Kauko Martti, maanviljelijä, * 19.12.1924 Kestilässä, + 17.12.1994 Kestilässä. Puoliso: Lilja s. Lintula -30. Lapset: Virva -52, Rauno -54, Hannu -58, Ilkka -63, Sirpa -70. Jatkosota: JR 11, kivmies, Uhtua, Karjalan kannas. Haavoittui 14.6.44 Karjalan kannaksella, Vihtananmäellä. Lapin sota: JR 11, Tornio, Rovaniemi. Sotilasarvo: sotamies.

JOKELA Martti Aleksanteri, työnjohtaja, * 22.4.1902 Paavolassa, + 18.4.1980 Kestilässä. Puoliso: Helli s. Jylhä -07. Lapset: Kauko -24, Kalevi -26 +, Kerttu -28, Kirsti -32 +, Kalle -36, Kalervo -36, Kusti -39 +, Kaarina -44, Maire -50 +. Talvisota: 5/JR 40, kpmies, Märkäjärvi. Jatkosota: 7/JR 11, ajomies, Uhtua, Kiestinki. Sotilasarvo: sotamies.

JOKELA Veikko Johannes, autonkuljettaja, * 1.6.1913 Kestilässä, + 17.6.1978 Kestilässä. Puoliso: Lempi s. Suorsa -06 +. Lapset: Vappu -37, Martti -39, Eino -41, Eila -43, Pekka -45 +, Jussi -47 +. Talvisota: KTR 9, Kuhmo. Jatkosota: Autovarikko 5, Pr 4, autonkuljettaja, Uhtua, Kiestinki, Taavetti, Luumäki. Sotilasarvo: korpraali.

JOKELAINEN Ahti Olavi, maanviljelijä, * 8.3.1920 Kestilässä, + 25.10.1986 Kestilässä. Jatkosota: PPK/12 Pr, RjP 7, TykK/RjPr, Paanajärvi, Kelsinkäinen, Uhtua. Lapin sota: TykK/RjPr, Pohjois-Suomen taistelut. Sotilasarvo: kersantti.

JOKELAINEN Heikki, maanviljelijä, * 3.8.1912 Kestilässä, + 23.11.1984 Kestilässä. Puoliso: 1. Katri s. Rasinkangas -07 +, 2. Anni s. Pennanen -21. Lapset: Teuvo -31, Kauko -32, Reijo -34, Salli -40, Raili -41, Matti -45, Pirjo -47, Pertti -60, Jorma -61, Sauli -61, Sirpa -63. Talvisota: JR 25, rvarajoht, Uhtua, Karjalan kannas. Haavoittui 3.8.41 Hevosenkengässä ja 20.5.42 Kiestingissä. Lapin sota: JR 11, rjoht, Tornio, Rovaniemi. Sotilasarvo: kersantti.

JOKELAINEN Matti Ilmari, maanviljelijä, * 1.10.1919 Kestilässä. Puoliso: Martta s. Kananen -22. Lapset: Tuula -45, Tellervo -48, Erkki -50. Talvisota: JvKoulK 5, Lääkintäkoulu, EsikK/I/JR 27, 1/II/11 Pr, kouluttaja, lääkemies, Kärkölä, Lahden koulutuskeskus, Märkäjärvi. Jatkosota: KevOs 17, 32 SotaS, 2/LinPsto 6, tstlähetti, lääkemies, Kiestinki, Uhtua, Loimola, Tolvajärvi. Sotilasarvo: alikersantti. Kunniamerkit: Vm 1, Vm 2.

JOKELAINEN Veikko Paavali (Paavo), maanviljelijä, * 6.11.1921 Kestilässä. Puoliso: Kirsti s. Korsulainen -26. Lapset: Seija -53, Pirkko -54, Seppo -55, Arja -56 +, Martti -57, Riitta -60, Marja-Liisa -61, Leena -63. Jatkosota: EK/III/JR 11, ajomies, Uhtua, Kivennapa, Muolaa, Noskua, Ihantala. Lapin sota: JR 11, Tornio, Rovaniemi, Laanila. Sotilasarvo: sotamies.

JUNKKARI Aimo Olavi, työmies, * 29.10.1919 Kestilässä. Jatkosota: LinnPsto 6, KTR 16, tykkimies, Salla, Kiestinki, Jelettijärvi, Uhtua, Kivennapa, Noskua. Lapin sota: KTR 16, tykkimies. Sotilasarvo: korpraali. Kunniamerkit: Vm 2.

JUNKKARI Arvi Matti, työnjohtaja, * 31.8.1924 Kestilässä, + 1.6.1969 Kestilässä. Puoliso: Hilja s. Still -22. Lapset: Antti -49, Tuomo -51, Tuula -53. Jatkosota: 1/JvKoulK 15, JR 53, tstlähettäjä, rjoht, Uhtua, Karjalan kannas, Kuuterselkä, Kivennapa, Muolaa, Heinjoki, Noskua, Vuoksenniska. Lapin sota: 1/JR 11, rjoht, Tornio, Rovaniemi, Kittilä, Muonio, Paljakkavaara, Enontekiö, Karesuanto, Lätäseno, Saarenpää, Mukkavaara. Sotilasarvo: kersantti.

JUNKKARI Jaakko Oskari, työmies, * 1.5.1921 Kestilässä, + 11.10.1990 Kestilässä. Jatkosota: MeriK/Er-Laivue, PPP 7, 2/JP 4, matruusi, psjääkäri, kivmies, Suununjoki, Karhumäki, Syväri, Kuuterselkä, Rokkalanjoki, Aittojärvi. Sotilasarvo: korpraali.

JUNKKARI Matti, työnjohtaja, pienviljelijä, * 7.10.1897 Kestilässä, + 20.6.1979 Kestilässä. Puoliso: 1. Aada s. Seppänen -89 +, 2. Aina s. Rahikkala -00 +. Lapset: Aimo -19, Erkki -21 +, Martta -26, Heikki -28, Laura -30, Emmi -32, Lyyli -35 +, Martti -37, Voitto -41, Heimo -43. Talvisota: 5/JR 65, kivmies, Kuhmo, Löytövaara. Jatkosota: JR 11, kivmies, Vuokkiniemi, Vuoninen, Pistojoensuu, Kiestinki. Sotilasarvo: sotamies.

JUNKKARI Otto Iisakki, työmies, * 24.1.1922 Kestilässä, + 1.3.1976 Sodankylässä. Jatkosota: II/JR 11, kivmies, Uhtua, Kiestinki, Ahvenlahti, Jyväskylä, Alajärvi. Lapin sota: JR 11, kivmies, Tornio, Rovaniemi. Sotilasarvo: sotamies.

JYLHÄNNISKA Niilo Heikki, työmies, * 13.7.1926 Kestilässä, + 28.7.1949 Kestilässä. Puoliso: Katri s. Karjalainen -26. Lapset: Kaisa -47, Niilo -48. Jatkosota: JvKoulK 15, RvKoulK, suoritti sodanaikaista nostomiespalvelusta.

JYLHÄNNISKA Pentti Jaakko, työmies, * 1.7.1924 Kestilässä. Puoliso: Helga s. Kurtti -35. Lapset: Ilkka -63, Merja -64, Aino -67, Armi -71. Jatkosota: EsikJ/III/JR 11, kivmies, pkmies, Uhtua, Kivennapa, Muolaa, Äyräpää, Antrea, Heinjoki, Noskua, Vuoksen lohko, Vuosalmi. Lapin sota: JR 11, pkmies, Tornio, Rovaniemi. Sotilasarvo: sotamies.

JYLHÄNNISKA Veikko Johannes, kirvesmies, * 11.10.1911 Kestilässä, + 4.6.1965 Oulussa. Puoliso: Helli s. Flink -11. Lapset: Eila. Jatkosota: JR 32, ErP 13, sairaankantaja, Vuokkiniemi, Vuonni-
nen, Pistojoeki, Uhtua. Lapin sota: ErP 13, lääkemies, Tornio, Rovaniemi, Kittilä. Sotilasarvo: sotamies.

JÄPPINEN Erkki, työmies, autoilija, * 19.5.1918 Vuolijoella. Puoliso: Aino s. Nuutinen -25. Lapset: Pentti -49, Anja -52, Pekka -56, Kaija -60, Irja -64. Talvisota: TiedOs 1, JR 64, Suomussalmi, Kuhmo. Haavoittui Suomussalmella. Jatkosota: E/III/JR 11, Latvajärvi, Vuonni-
nen, Pistojoeki, Kiskisjärvi, Louhi, Uhtua, Kangasvaara, Kivennapa, Noskua, Vuoksi, Vuosalmi, Ihantala. Haavoit-
tui Kivennavalla. Lapin sota: JR 11, Tornio, Rovaniemi, Laanila. Sotilasarvo: korp-
raali. Kunniamerkit: Vm 1, Vm 2.

JÄPPINEN Heikki Viljami, työmies, työnjohtaja, * 14.5.1916 Vuolijoella, + 1.8.1985 Vihdissä. Puoliso: Hilma s. Vilenius -04 +. Talvisota: JR 25, kiv-
mies, Kuhmo, Saunajärvi. Jatkosota: III/JR 11, kivmies, Vasovaara, Latvajärvi, Vuokkiniemi, Pistojoeki, Pinko-
joki, Hevosenenkä, Uhtua. Sotilasarvo: sotamies.

JÄPPINEN, myöh. PALKINEN Veikko Akseli, autoilija, * 15.10.1912 Kajaanissa, + 6.7.1982 Muoniossa. Puoliso: Ella s. Puranen -20. Lapset: Salme -49, Heikki -51, Antti -53, Liisa -56, Kirsti -58, Olli -59. Talvisota: au-
tonkulj, Suomussalmi, Raate, Kuhmo. Jatkosota: 3 KKK/JR 54, I/JR 54, 27 EVarK, Vuorikylä, Ala-Kurtti, Vilmajoki, Nuuvaa-
ra, Nahia, Seesjärvi. Lapin sota: 10/JR 12, EK/III/JR 12, JR 33, kivmies, varhoit. So-
tilasarvo: korp-
praali.

KAIJALA Iikka Aleksanteri, maanvilje-
lijä, * 10.11.1912 Kesti-
lässä, + 8.5.1993 Kesti-
lässä. Puoliso: Aino s. Kärki -10. Lapset: Elvi -34, Heikki -36, Vappu -38, Matti -39, Eeva -41, Bertta -45, Maija -48, Helena -52. Talvi-
sota: JR 25, tslähet-
ti, Kuhmo. Jatkosota: 7/JR 11, kpääll:n tslähet-
ti, Vuonni-
nen, Pistojoeki, Mustajärvi, Uhtua, Kiestinki, Karjalan kannas. Loukkaantui 19.7.41 Pistojoella, haavoittui 29.4.42 Jelettijärvellä. Sotilasarvo: korp-
praali.

KAIJALA Vilho Martti, autonkuljettaja, * 6.4.1926 Kestilässä. Puoliso: Armi s. Kantola -30. Lapset: Taina -47, Tuula -48, Tarja -50. Jatkosota: ÄänRPr, RsPtri/17 D, Juustilan lohko. Sotilasarvo: tyk-
kimies.

KAIKKONEN Eino Henrik, maanvilje-
lijä, * 6.1.1913 Kiuruve-
dellä, + 31.5.1985 Oulussa. Talvisota: PrW, lähetti, Kuhmo. Jatkosota: JR 11, lähetti, he-
vosmies, Uhtua, Karja-
lan kannas. Sotilasarvo: sotamies. Kunniamerkit: Vm 2.

KAIKKONEN Tauno Iisakki, maanvilje-
lijä, autoilija, * 30.6.1921 Kestilässä, + 24.10.1976 Kestilässä. Puoliso: Helli s. Hiissala -22. Lapset: Pekka -46, Paa-
vo -50, Raimo -54. Jatkosota: 3/VP 31, 1/VP 31, puhmies, radiomies, Vaattovaara, Latvajärvi, Vuokkiniemi, Ponkalahti, Vuonni-
nen, Pistojoeki, Korpi-
vaara, Tetrivaara, Uhtua, Kivennapa, Muo-
laa, Heinjoki, Noskua, Vuoksen lohko, Ihantala. Lapin sota: 1/VP 31, radiomies, Tornio, Kemi, Rovaniemi, Kittilä. Sotilas-
arvo: sotamies. Kunniamerkit: Vm 2.

KAIKKONEN Viljo Fredrik, maanvilje-
lijä, * 20.6.1921 Kesti-
lässä, + 23.6.1985 Oulussa. Puoliso: Irja s. Kempainen -28. Lap-
set: Keijo -58. Jatkosota: EK/II/JR 35, tslä-
het-
ti, Stalinin kana-
va, Paatene, Maaselkä, Ihantala. Sotilasarvo: sotamies.

KALAOJA Antti, maanviljelijä, * 7.10.1904 Säräisniemellä, + 5.4.1985 Kajaanissa. Puoliso: 1. Tyyne s. Korhonen -01 +, 2. Kat-
ri s. Kotilainen. Lapset: Seppo -32. Talvisota: JR 25, kivmies, Kuhmo, missä haavoittui. Jatkosota: III/JR 11, JR 32, Uhtua. Kunniamer-
kit: Vm 1, Vm 2.

KALAOJA Iisakki (Iikka), maanviljelijä, * 23.2.1899 Kestilässä, + 4.8.1961 Kestilässä. Puoliso: Helli s. Kesti -05 +. Lapset: Irja -25, Martti -27, Erkki -30, Aune -34, Lassi -41. Talvisota: KevOs 13, kivmies, Pitkäranta. Jatkosota: JR 11, JR 32, kivmies, ajomies, Vuonni-
nen, Pistojoeki, Kiestinki, Uhtua. Sotilasarvo: sotamies.

KALAOJA Jaakko, maanviljelijä, * 15.12.1911 Säräisniemellä, + 24.4.1983 Kestilässä. Talvisota: II/JR 25, rjoht, Kuhmo. Jatkosota: 12 KHevS, 2 ELK, ellääkau, Uhtua, Kies-
tinki. Sotilasarvo: yli-
kersantti. Kunniamerkit: Vm 2.

KALAOJA Johannes (Juhani), maan-
viljelijä, työmies, *29.1.1909 Kestilässä, + 19.6.1976 Oulussa. Talvisota: JR 25, kivmies, Kuhmo. Jatkosota: III/JR 11, Uhtua. Sotilasarvo: so-
tamies.

KALAOJA Matti Olavi, maanviljelijä, * 5.7.1926 Kestilässä, + 2.3.1973 Kestilässä. Puoliso: Terttu s. Rahikkala -35. Lapset: Markku -59, Tarja -66. Jatkosota: Suorittanut sodanaikaista nostomiespalvelusta. Sotilasarvo:

sotamies.

KALAOJA Väinö, maanviljelijä, * 10.2.1914 Kestilässä, + 29.10.1980 Kestilässä. Talvisota: II/JR 25, komppikirjuri, Kuhmo. Jatkosota: III/JR 11, JR 53, komppikirjuri, Uhtua, Lapin sota: JR 11, komppikirjuri, Tornio, Rovaniemi. Sotilasarvo: kersantti. Kunniamerkit: Vm 2.

KAMUNEN Johannes Gabriel (Juhani), maanviljelijä, * 4.1.1921 Kestilässä. Puoliso: Vieno s. Korhonen -19. Lapset: Laila -40, Lauri -42, Liisa -44, Heikki -45, Seppo -46, Pekka -48, Mauno -49, Kauko -50, Helena -51, Marja -53, Kaisa -54, Kalle -56. Jatkosota: VK/JR 11, puhmies, Uhtua, Kivennapa, Muolaa, Heinjoki. Loukkaantui 27.11.43 Uhtuan suunnalla. Lapin sota: VK/JR 11, puhmies, Tornio. Sotilasarvo: sotamies.

KANGAS Antti Väinö, työmies, * 2.3.1906 Pyhännällä, + 26.5.1992 Kestilässä. Puoliso: Aino s. Nissinen -03 +. Talvisota: JR 43, autonkulj, Rajakontu. Jatkosota: autonkulj, työkomppania, Laatokka, Aunus. Sotilasarvo:

sotamies.

KANGASKESTI Antti Reino, maanmittausteknikko, * 15.2.1925 Kestilässä. Puoliso: Taina s. Suhonen -31. Lapset: Marjukka -52, Helena -56, Ari -58. Jatkosota: 3/JP 4, kivmies, Karjalan kannas. Lapin sota: 3/JP 4, 2/JP 4, tslähetti, Ranua, Rovaniemi, Kari-gasniemi. Sotilasarvo: jääkäri. Kunniamerkit: Vm 2.

KANKAALA Andreas Artturi (Arttu), maanviljelijä, * 17.4.1902 Rantsilassa, + 4.8.1984 Kestilässä. Puoliso: Kaisa Maria s. Alamehtä -01 +. Lapset: Matti -35 +, Antti -35 +. Talvisota: JR 40, Pelkosenniemi, Savukoski, Joutsijärvi, Märkäjärvi, Vilajoki. Jatkosota: III/JR 11, ajomies, Uhtua, Kiestinki. Sotilasarvo: sotamies.

KARI Aapeli Bernhard, maanviljelijä, * 13.1.1909 USA:ssa. Jatkosota: 7/JR 11, kivmies, Vuonninen, Pisto-joki, Pinkojoki. Haa-voittui 25.7.41 Pinko-joella. Sotilasarvo: sota-mies.

KARIOJA Martti Olavi, maanviljelijä, * 9.7.1923 Kestilässä. Puoliso: Ilmi s. Päätaalo -30. Lapset: Ritva -55, Kauko -56, Hilikka -62. Jatkosota: 2/JR 12, pk-ampuja, Karhumäki, Ääninen, Vienan kanava, Ihantala. Lapin sota: 2/JR 12, Pudasjärvi, Ranua, Rovaniemi, Sodankylä. Sotilasarvo: korpraali.

KARIOJA Matti, maanviljelijä, * 13.12.1905 Kestilässä, + 11.9.1974 Kestilässä. Puoliso: Liina s. Leiviskä -06 +. Lapset: Martti -47. Talvisota: JR 25, kivmies, Kuhmo. Jatkosota: 7/JR 11, kivmies, Uhtua, Kiestinki, Karja-lan kannas. Sotilasarvo: korpraali.

KARIOJA Matti, maanviljelijä, * 19.5.1897 Kestilässä, + 13.5.1975 Kestilässä. Puoliso: Sofia s. Rasinkangas -97 +. Lapset: Tauno -18, Toivo -21, Taimi -22, Toini -24, Matti -26, Annikki -30, Martti -32, Pauli -34, Kauko -36, Veikko -38, Aino -41. Talvisota: Tyk-KoulK 4, ajomies. Jatkosota: III/JR 11, 10/JR 33, ajomies, Vuonninen, Pisto-joki, Korpjärvi, Kiskisjärvi, Uhtua, Kiestinki, Kangasvaara. Sotilasarvo: sotamies.

KARIOJA Matti, maanviljelijä, * 6.12.1926 Kestilässä. Puoliso -52-86: Kerttu s. Hämeenaho -33. Lapset: Terttu -53, Leena -54, Antti -56, Teuvo -57, Armi -58, Erkki -59, Veikko -64. Jatkosota: AlokasPtri/SaarRPr, Öron AsekoulPtri. Sotilasarvo: tykkimies.

KARIOJA Paavo Kyösti, maatyömies, * 20.11.1915 Kestilässä, + 7.6.1950 Kestilässä. Puoliso: Ida s. Silvennoinen -07 +. Lapset: Seppo -47. Talvisota: 4/JR 40, Pelkosenniemi, Savukoski, Joutsijärvi. Jatkosota: 7/JR 11, Sv-Leiri 1, tslähetti, Uhtua, Kiestinki, Kangasvaara. Sotilasarvo: sotamies. Kunniamerkit: Vm 2.

KARIOJA Tauno Ilmari, maanviljelijä, * 28.5.1918 Kestilässä, + 22.6.1980 Kestilässä. Puoliso: Aune s. Pennanen -19. Lapset: Kielo -48, Raimo -50, Matti -52, Aimo -55, Aila -57. Talvisota: 1/III/3 Pr, puhrjoht, Nurmijärvi, Muolaa, Leipäsuo, Kämärä. Jatkosota: JR 11, puhrjoht, Uhtua, Kiestinki. Lapin sota: JR 11, puhrjoht, Tornio, Rovaniemi. Sotilasarvo: kersantti. Kunniamerkit: Vm 1, Vm 2.

KARIOJA Toivo Antti, hieroja, * 27.1.

1921 Kestilässä. Puoliso: Marjatta s. Kansanaho -21. Lapset: Liisa -48, Eero -49, Heikki -53. Jatkosota: 3/VP 31, viestimies, Vasovaara, Vuokkiniemi, Vuonni-

nen, Pistojoeki, Korpi-

vaara, Tetrivaara, Uhtua, Röhö. Haavoittui 18.7.42 Röhössä (sokeutui). Sotilasarvo: alikersantti. Kunniamerkit: VR 3 mk, Vm 2.

KARJALAINEN Heikki, maanviljelijä, * 9.6.1906 Kestilässä, + 6.4.1991 Pulkkilassa. Puoliso: Aili s. Kurkinen -10. Lapset: Hilikka -38, Hellen -43, Annikki -45. Jatkosota: JR 11, kivmies, Vasovaara, Vuokkiniemi, Pistojoeki, Uhtua. Haavoittui 6.7.41 Ponkalahdessa. Sotilasarvo: sotamies. Kunniamerkit: Vm 2.

KARJALAINEN Juho Heikki, maanviljelijä, * 30.6.1920 Vuolijoella, + 6.1.1991 Kestilässä. Puoliso: Helvi s. Jokelainen -18. Lapset: Matti -46, Pekka -50, Eero -52, Liisa -54. Talvisota: 8/JR 64, tsilähet-

ti, Suomussalmi, Raate, Pitkäranta. Haavoittui 23.2.40 Pitkärannassa. Jatkosota: VP 13, kirkasjohtomies, Uhtua, Päätien suunta, Sohjana, Kukkosalmi, Kiestinki. Sotilasarvo: korpraali.

KARJALAINEN Martti, kirvesmies,

* 1.6.1918 Kestilässä, + 6.9.1976 Rantsilassa. Puoliso: Alma s. Mattila -24 +. Lapset: Martti -44, Kauko -50, Raili -52, Aila -55, Raija -59. Jatkosota: 13/JR 57, kivmies, Salla. Haavoittui 7.9.41 Sallassa. Sotilasarvo: sotamies. Kunniamerkit: Vm 2.

KARJALAINEN Matti, * 12.2.1908 Kestilässä. Puoliso: 1. Helli s. Koivumäki -07 +, 2. Laura s. Kurjenheimo -04. Lapset: Irja -31, Laura -34, Erkki -38, Aino -41, Lea -44, Marja -50. Osallistunut so-

taan.

KARJALAINEN Niilo Henrikki, maanviljelijä, * 8.11.1919 Kestilässä, + 23.11.1975 Kestilässä. Puoliso: Taimi s. Asikainen -22 +. Lapset: Aino -46, Esko -48, Tauno -50, Pentti -52, Leo -55, Marja-Liisa -57, Pirkko -59. Jatkosota: JR 10, PionKoulK, SiltaK, kivmies, Rukajärvi, Ontojärvi. Lapin sota: ajomies. Sotilasarvo: sotamies. Kunniamerkit: Vm 2, Vm 1.

KARJALAINEN Olavi, työmie, * 21.10.

1924 Kestilässä, + 16.6.1983 Oulussa. Puoliso: 1. Aino s. Leinonen -31 +, 2. Toini s. Myllynen -25. Lapset: Hannu -55, Jouko -56, Sirkka-Liisa -57, Yrjö -58. Jatkosota: III/JR 11, kivmies, Uhtua, Kannas. Haavoittui 29.6.44 Kuparsaarella. Sotilasarvo: sotamies.

KARJALAINEN Reino, * 4.1.1910 Kestilässä. Puoliso 45-55: Kerttu s. Härmä -18. Lapset: Pauli -45 +. Jatkosota: kivmies, Uhtua.

KARJALAINEN Sulo, tietömie, * 12.9. 1914 Kestilässä, + 3.9.1977 Oulussa. Puoliso: 1. Martta s. Moisanen 1899 +, 2. Aini s. Jääskelä -18. Talvisota: JR 25, kivmies, Kuhmo. Haavoittui. Jatkosota: III/JR 11, kivmies, Latvajärvi, Vuonni-

nen, Pistojoeki, Vuosalmi. Haavoittui 23.7.41 Pistojoella ja heinäkuussa -44 Vuosalmella. Sotilasarvo: sotamies. Kunniamerkit: Vm 2.

KARJALAINEN Uuno Ahti Aatami, työmie, * 13.6.1917 Kestilässä. Puoliso: Elsa s. Salminen -21. Lapset: Tuula -46, Ritva -48. Talvisota: Ratsuväki, Kannas. Jatkosota: 5 D, 7 D, KssK, Laatokka. Haavoittui 5.9.41 Santa-

mäellä.

KARJALAINEN Uuno Ilmari, maanvil-

jelijä, * 10.3.1914 Kestilässä. Puoliso: Anna s. Ahola -15 +. Lapset: Tytti -42 +, Timo -44, Tuulikki -45, Taina -46 +, Tatu -48, Tellervo -50, Terttu -51, Helmi -53, Heikki -55, Heimo -57 +, Helena -60, Henna -60. Talvisota: OsP/LR. Jatkosota: 12 KHevS, SotaS 41, SotaS 32, JärJK 1, Petsamo, Uhtua, Kananainen, Karhumäki, Poventsa, Laatokka. Haavoittui 11.7.44 Kuutisvaarassa. Sotilasarvo: korpraali.

KARJALAINEN Vilho Eemil, metsätyömie, maanviljelijä, * 25.11.1920 Kestilässä, + 14.2.1978 Kestilässä. Puoliso: Aili s. Paaso -19. Lapset: Esko -52, Pertti -55. Jatkosota: 1/JP 4, kivmies, vartiomies, Rukajärvi, Klyysinvaara. Haavoittui 11.7.41 Kokkarissa. Sotilasarvo: sotamies.

KARJALAINEN Vilho Ensio, varastomies, * 25.5.1921 Kestilässä, + 10.4.1979 Lohjalla. Puoliso: Judit s. Nurmela -21. Lapset: Tarja -45, Arto -48. Jatkosota: ViestiK/11 Pr, 1 ja 3/VP 31, puhmies, viestimies, Vuokkiniemi, Vuonni-

nen, Pistojoeki, Uhtua, Karjalankannas. Haavoittui 26.6.44 Talissa. Sotilasarvo: viestimies.

KARJALAINEN Väinö Viljami, maanviljelijä, * 5.12.1913 Vuolijoella, + 30.1.1954 Salossa. Puoliso: Helvi s. Pynnönen -17. Lapset: Mauno -48. Talvisota: JR 25, tslähettilä, Kuhmo, Saunajärvi. Jatkosota: E/JR 11, tslä-

hetti, Latvajärvi, Vuokkiniemi, Ponkalahti, Vuonniinen, Pistojoeki, Hevosenkentä, Uhtua. Haavoittui 4.8.41 Hevosenkengässä. Sotilasarvo: alikersantti.

KARJALAINEN Yrjö Jooseppi, metsätyömies, * 25.5.1906 Kestilässä, + 14.2.1975 Kestilässä. Puoliso: 1. Eeva s. Turunen -15 +, 2. Anna s. Pulkkinen -08. Lapset: Taina -36, Toini -37, Teuvo -39, Taisto -40, Seppo -46, Mauno -49 +, Pirkko -51, Juha -53. Jatkosota: JvKoulK 32, 121 LinP.

KARJALAINEN Yrjö Matti, maanviljelijä, * 22.9.1924 Vuolijoella, + 22.1.1974 Kestilässä. Jatkosota: II/JR 11, kivmies, pkmies, Uhtua, Kivennapa, Vihtämäki, Muolaa, Heinjoki, Noskua, Vuoksi. Haavoittui 3.7.44 Noskualla. Sotilasarvo: korpraali.

KARPPINEN Alarik, maanviljelijä, * 19.12.1914 Kestilässä. Puoliso: Anna s. Heikkinen -20. Lapset: Heleena -53, Pirkko -55. Talvisota: JR 25, lähetti, tähyistäjä, Kuhmo. Jatkosota: E/III/JR 11, tslähettilä, ajomies, Vuonniinen, Pistojoeki, Korpivaara, Tetrivaara, Uhtua, Kivennapa, Muolaa, Heinjoki, Vuosalmi, Kannas. Lapin sota: JR 11, tslähettilä, Tornio, Laurila, Rovaniemi. Sotilasarvo: korpraali.

KARPPINEN Eemeli, metsätyömies, * 19.10.1908 Kestilässä. Puoliso: Siiri s. Kannainen -16 +. Lapset: Raili -42. Talvisota: PrW, patrkantaja, pkampuja. Jatkosota: JR 32, SissiP 2, kivmies, Uhtua, Äänislinna. Haavoittui 4.8.41 Äänislinnassa. Lapin sota: 2/JR 12, kivmies. Sotilasarvo: sotamies. Kunniamerkit: Vm 2.

KARPPINEN Eemeli, seppä, * 3.9.1917 Kestilässä, + 28.2.1982 Kestilässä. Puoliso: Impi s. Väyrynen -22. Lapset: Eila -43, Liisa -47. Talvisota: JR 25, keittäjä, Kuhmo. Jatkosota: III/JR 11, II/JR 53, keittäjä, Vuonniinen, Pistojoeki, Kiestinki, Kangasvaara, Uhtua, Länsi-Kannas, Kivennapa, Muolaa, Heinjoki, Noskua, Vuoksi, Vuosalmi. Lapin sota: JR 11, Tornio, Rovaniemi. Sotilasarvo: korpraali.

KARPPINEN Eetu Paavali, maanviljelijä, suutari, * 14.4.1920 Kestilässä. Puoliso: Olga s. Määttä -20 +. Lapset: Seija -47, Maija-Liisa -54. Jatkosota: VP 31, erikpuhmies, Vasovaara, Latvajärvi, Vuokkiniemi, Vuonniinen, Pistojoeki, Uhtua, Muolaa, Heinjoki, Noskua, Ihantala. Lapin sota: VP 31, puhmies, Tornio, Kemi, Rovaniemi. Sotilasarvo: korpraali. Kunniamerkit: Vm 2.

KARPPINEN Heikki Jooseppi, tehdastyöläinen, * 23.6.1923, + 1985. Jatkosota: kouluttaja, rjoht, KoulK Oulu, Uhtua, Kannas. Sotilasarvo: alikersantti.

KARPPINEN Jaakko Henrik (Heikki), liikkeenharjoittaja, * 12.8.1924 Kestilässä. Puoliso: Eeva s. Ristikaarto -27. Lapset: Anna-Liisa -52, Kaisa -54. Jatkosota: JR 11, kivmies, Uhtua, Kivennapa, Noskua, Vuoksenlohko, Vuosalmi, Vihtämäki, Antrea, Muolaa. Lapin sota: JR 11, pkampuja, autonkulj, Tornio, Rovaniemi. Sotilasarvo: korpraali.

KARPPINEN Johannes, sekatyömies, * 23.8.1915 Kestilässä. Puoliso: Vilma s. Hulkkonen -19. Lapset: Erkki -46, Sirkka -47, Eero -48 +, Martti -54. Talvisota: JR 25, patrkantaja, Kuhmo. Jatkosota: 7/JR 11, JR 53, kivmies, Vuonniinen, Pistojoeki, Kiestinki. Haavoittui Hevosenkengässä 18.1.43. Sotilasarvo: sotamies.

KARPPINEN Juho Ilmari, maanviljelijä, * 3.3.1909 Kestilässä. Puoliso: Sofia s. Hiltunen -09 +. Lapset: Anni -32, Paavo -34, Aino -36, Yrjö -39, Reino -41, Lyyli -43, Maija -43, Raili -45, Helvi -51. Talvisota: 6/JR 25, pkampuja, Kuhmo. Jatkosota: 7/JR 32, 8/JR 32, pkampuja, Vuonniinen, Latvajärvi, Vuokkiniemi, Ponkalahti, Pistojoeki, Uhtua, Kiestinki, Kangasvaara, Rajajoki, Terijoki, Koivisto, Kivennapa, Viipuri, Antrea. Haavoittui 15.7.41 Vuonnisessa. Sotilasarvo: korpraali. Kunniamerkit: Vm 2.

KARPPINEN Juho, kauppias, * 8.9.1901 Kestilässä, + 7.7.1974 Kestilässä. Puoliso: Hanna s. Lepistö -05 +. Talvisota: KKK/JR 65, Suomussalmi, Muotajoki, Raate, Kuhmo, Löytövaara. Haavoittui 31.1.1940 Löytövaarasaa. Jatkosota: KssK, JärjK 2, Simpele, Hiihola, Kurkijärvi, Kilpola, Suvanto, Taipale, Lempaala. Sotilasarvo: alikersantti. Kunniamerkit: Vm 2.

KARPPINEN Kalle, liikkeenharjoittaja, * 12.1.1922 Kestilässä, + 17.3.1988 Kestilässä. Puoliso: Aini s. Hiltunen -21 +. Lapset: Pauli -47, Seppo -51. Jatkosota: JR 11, pstmies, ajomies, Uhtua, Karjalan kannas. Lapin sota:

JR 11, ajomies, Tornio, Rovaniemi, Kittilä. Sotilasarvo: sotamies.

KARPPINEN Oiva, maanviljelijä, myyjä, * 14.5.1923 Kestilässä. Jatkosota: TykKoulK 3, kirjuri. Sotilasarvo: korp-raali.

KARPPINEN Paavo, maanviljelijä, * 12.10.1895 Kestilässä, + 11.11.1955 Kestilässä. Puoliso: 1. Jenni s. Karioja -02 +, 2. Salli s. Schoderus -24. Lapset: Ensio -27, Arvi -28, Inkeri -31, Veikko -33, Vieno -43, Kalervo -44, Pentti -47, Eila -51, Alli -53, Matti -55. Talvisota: Teerijoki.

KARPPINEN Reino Henrik, maanviljelijä, * 31.1.1924 Kestilässä. Jatkosota: 2/ErP 24, kivmies, Rukajärvi, Lietma, Vansjärvi, Klyysinvaara. Sotilasarvo: sotamies.

KARPPINEN Ville Reino, maanviljelijä, * 21.10.1918 Utajärvellä, + 11.7.1972 Kestilässä. Puoliso: Siiri s. Tegelberg -17. Jatkosota: Svleiri 20, JvKoulK 32, ErAutoOs, vartiomies, kivmies, keittiömies. Sotilasarvo: sotamies.

mies.

KAUPPINEN Eelis Heikki, asutustilallinen, * 9.3.1904 Kestilässä, + 4.4.1972 Kestilässä. Puoliso: Impi s. Niiranen -13. Lapset: Aune -33 +, Reino -34, Pentti -39, Helli -43, Lyyli -46, Terttu -50, Salli -52, Veikko -54, Alli -56. Talvisota: 2/JR 40, kivmies, ajomies, Pelkosenniemi, Savukoski, Säkkijärvi. Jatkosota: III/JR 11, III/JR 12, kivmies, Latvajärvi, Vuokkiniemi, Vuonninen, Pistojohti, Uhtua, Antrea. Sotilasarvo: jääkäri.

KAUPPINEN Jaakko, urakoitsija, * 3.1.1926 Kestilässä, + 18.11.1986 Oulussa. Puoliso: Toini s. Tirinen -32. Lapset: Eero -60, Esa -70. Jatkosota: rannikkokystistö, RPr 8, KTR 4, 2 ErMtRsPtri, lataaja, Örön saari, Rautakorpi, Nuijamaa, Rapattila, Juustila. Sotilasarvo: korp-raali. Kunniamerkit: Vm 2.

KAUPPINEN Leander, pienviljelijä, suutari, * 16.1.1906 Kestilässä, kuoli 14.11.1972 Kestilässä. Puoliso: Anni s. Tegelberg -09 +. Lapset: Arvo -32, Laila -34, Arttu -37, Airi -44, Toivo -48, Voitto -49. Talvisota: PrW, kivmies, Kuhmo. Jatkosota: JR 11, kivmies, Uhtua, Kiestinki. Sotilasarvo: sotamies.

KAURALA Fredrik Ilmari, * 10.2.1910 Rantsilassa, + 23.2.1975 Kestilässä. Puoliso: Manta s. Haapala -86 +. 1/KevOs 5, JvKoulK 20, HTK/Kotij, IlmV-ViestiK, kkmies, keittäjä, Latvajärvi, Vuokkiniemi. Haavoittui Vuokkiniemessä 4.7.41. Sotilasarvo: sotamies.

KEIHÄSKOSKI Kauko Ensio, maanviljelijä, * 8.10.1917 Kestilässä, + 14.10.1987 Kestilässä. Puoliso: Helvi s. Seppänen -18. Lapset: Pentti -40, Yrjö -42 +, Kauko -44, Mirja -45, Veikko -48, Marjatta -50, Anneli -52, Raija -55, Matti -59. Jatkosota: Itärintaman kaatuneiden huollossa. Sotilasarvo: sotamies.

KEIHÄSKOSKI Kauko Ilmari, työnjohtaja, * 16.3.1924 Kestilässä, + 11.12.1987 Nurmossa. Puoliso: Kerttu s. Paavola -22 +. Lapset: Kimmo -60. Jatkosota: JvKoulK 15, HellAs, SuvLv, Sv Vesihiden pumppu- ja sähkömatruusi, Suomenlahti. Sotilasarvo: matruusi.

KEIHÄSKOSKI Niilo Olavi, autoilija, * 23.7.1921 Kestilässä. Puoliso: Elsa s. Kalaoja -29. Lapset: Heleena -50, Elli -51, Pauli -60. Jatkosota: E/IV AK, kpmies, AK:n komentajan lähetti Seesjärvi, Maaselän kannas, Karjalan kannas. Haavoittui 24.3.43 Maaselän kannaksella. Sotilasarvo: alikersantti, Vm 1, Vm 2.

KEIHÄSKOSKI Paavo, maanviljelijä, * 19.5.1912 Kestilässä, + 25.7.1981 Kestilässä. Puoliso: Akusta s. Pehkonen -11 +. Lapset: Aune -31, Veikko -33 +, Terttu -35, Airi -36, Aino -39, Eino -41 +. Talvisota: I/JR 40, rjoht, Pelkosenniemi, Savukoski, Säkkijärvi. Jatkosota: 11/JR 11, joukkvjoht, Latvajärvi, Vuokkiniemi, Pistojohti, Kiestinki, Kivennapa, Muolaa, Noskua, Vuosalmi. Lapin sota: JR 11, joukkvjoht, Tornio, Rovaniemi. Sotilasarvo: vääpeli. Kunniamerkit: Vm 1, Vm 2.

KEIHÄSKOSKI Uno Alarik, maanviljelijä, * 10.10.1919 Kestilässä. Puoliso: Rauha s. Pussinen -19 +. Lapset: Eero -44, Hilka -46, Liisa -48, Teuvo -50. Talvisota: JR 65, kivmies, Kuhmo, Löytövaara. Jatkosota: EK/JR 14, 3/RjP 6, Repola, Rukajärvi, Ontajärvi, Kiimasjärvi, Ontrosenvaara.

KEMPPAINEN Hannes Ilmari, autonkuljettaja, * 5.8.1906 Pulkkilassa, + 29.7.1952 Kestilässä. Puoliso: Helena s. Haapalainen -13 +. Lapset: Reino -37, Veikko -43, Heikki -47. Talvisota: 6/II/JR 40, kivmies, Pelkosenniemi, Savukoski, Joutsijärvi, Märkäjärvi, Vilajoki. Haavoittui 11.3.40 Vilajoella. Jatkosota: Liiktoimisto/E/RaaSkp, autonkuljettaja. Sotilasarvo: sotamies.

KEMPPAINEN Juho Ilmari, maanviljelijä, * 20.4.1909 Kestilässä, + 11.11.1982 Kestilässä. Puoliso: Martta s. Myllyoja -15. Lapset: Toivo -35, Eero -37, Mauno -39, Matti -41, Liisa -42, Pentti -44, Urho -46, Aune -48, Aino -49, Martti -51, Paavo -52, Niilo -55, Väinö -56. Jatkosota: III/JR 11, Uhtua, Kiestinki. Haavoittui Kiestingissä. Sotilasarvo: sotamies. Kunniamerkit: Vm 2.

KEMPPAINEN Tauno Artturi, maanviljelijä, * 21.6.1919 Kestilässä, + 27.12.1994 Oulussa. Puoliso: Sylvi s. Jokikokko -19 +. Lapset: Unto -43 +, Helena -45, Tuula -47, Lauri -48, Maire -51 +, Jorma -53, Osmo -54 +, Timo -57 +. Jatkosota: 3/JP 4, kpmies, Kokkari, Vilokki, Muuranto, Koirinoja, Vitele, Pitkäranta, Salmi, Tuulos, Aunus, Syväri, Petroskoi, Karhumäki. Haavoittui 5.12.41 Karhumäellä. Sotilasarvo: korpraali. Kunniamerkit: Vm 1, Vm 2.

KEMPPAINEN Valde Ensio, metsätyömies, * 23.1.1922 Kestilässä. Puoliso: Toini s. Niiranen -23. Lapset: Maija -49, Jouko -50, Hannu -50, Vesa -51, Juha -51, Annikka -52, Reima -54, Paula -56, Helena -57, Veijo -61, Alpo -63, Jaana -65. Jatkosota: 6/JR 11, tslähetti, kkmies, Uhtua, Kiestinki, Karjalan kannas. Lapin sota: 6/JR 11, Tornio, Rovaniemi. Sotilasarvo: korpraali. Kunniamerkit: Vm 2.

KEMPPAINEN Yrjö, työmies, * 23.4.1919 Kestilässä, + 28.8.1968 Kuhmossa. Puoliso: Tyyne s. Niskanen -22 +. Jatkosota: 35 TalK, VaatK, TäydP 12, varastomies, Rukajärvi. Sotilasarvo: sotamies.

KERVINEN Juho Henrik (Hannes), maanviljelijä, * 21.12.1904 Muhoksella, + 5.2.1968 Kestilässä. Puoliso: Elvi s. Tervakangas -09 +. Jatkosota: Nostomiespalvelusta, mm. kaatuneiden huollossa.

KERÄNEN Aarne, maanviljelijä, * 14.4.1905 Kestilässä, + 7.9.1982 Kestilässä. Puoliso: Lyyti s. Korhonen -10. Lapset: Terttu -31, Meeri -32, Jukka -34, Veikko -35 +, Kaarina -37, Touko -41, Liisa -43, Erkki -45, Lauri -48, Heikki -50. Jatkosota: III/JR 11, JR 32, ajokaluseppä, kengitysseppä, Vuonniinen, Pistojoiki, Uhtua, Kiestinki. Sotilasarvo: sotamies. Kunniamerkit: Vm 1.

KERÄNEN Matti Henrikki, vanginvartija, maanviljelijä, * 9.6.1921 Kestilässä. Puoliso: Aune s. Mattila -30. Lapset: Pentti -55, Paavo -57, Seija -60, Jussi -62, Saara -66. Jatkosota: 2/11 Pr, AutoKoulK, Viipurin piirin Liiktsto, AutoK 6, autonkuljettaja, Karjalan kannas. Sotilasarvo: sotamies.

KERÄNEN Niilo Johannes, maanviljelijä, * 2.12.1925 Kestilässä, + 25.2.1977 Kestilässä. Puoliso: Irja s. Tervonen -31. Lapset: Liisa -54, Mirja -56. Jatkosota: TäydP 13, III/JR 1, kivmies, pkmies. Sotilasarvo: sotamies.

KERÄNEN Reino Jaakko, maanviljelijä, * 28.7.1918 Kestilässä, + 23.9.1992 Kestilässä. Talvisota: TK/ErP 17, Alakurtti, Tuntsa, Volta, Vilmajoki. Jatkosota: KrhK/JR 12, suutari, Kiestinki, Louhi, Lohivaara, Äänisenniemi, Vienan kanava, Ihantala. Lapin sota: KrhK/JR 12, suutari, Pohjois-Suomi. Sotilasarvo: korpraali.

KESKITALO Aarne Johannes, maanviljelijä, * 7.8.1911 Kestilässä, + 20.11.1973 Oulussa. Puoliso: Lyyli s. Koponen -20. Lapset: Annikki -41, Rauni -44, Eila -46, Kaisa -48, Eeva -50, Eero -52, Esko -54, Aino -56. Talvisota: 2/KTR 11, tykkimies, Saijan rintama. Jatkosota: E/III/JR 11, JR 32, kssmies, lähetti, Kiestinki, Vasovaara, Latvajärvi, Vuokkiniemi, Ponkalahti, Vuonniinen, Pistojoiki, Uhtua, Kangasvaara, rautatien suunta. Lapin sota: JR 32, lähetti, Tornio, Rovaniemi, Kittilä. Sotilasarvo: sotamies.

KESKITALO Arttu Henrik (Heikki), maanviljelijä, * 5.3.1926 Kestilässä. Puoliso: Taimi s. Hurskainen -29. Lapset: Jorma -49, Jouko -51, Eero -53. Jatkosota: JvKoulK, HevS. Sotilasarvo: sotamies.

KESKITALO Esaias (Esa), maanviljelijä, * 5.10.1908 Kestilässä, + 31.10.1982 Kestilässä. Puoliso: 1. Tyyne s. Kemppainen -13 +, 2. Eeva s. Jurvelin -18. Lapset: Erkki -33 +, Esko -35 +, Eila -36, Eeva -38 +, Elli -40 +,

Elvi -42, Paavo -44 +, Eeva -45, Leena -47, Toivo -49, Tauno -51, Tapani -53, Tapio -55. Jatkosota: Uhtua. Sotilasarvo: sotamies

KESKITALO Väinö Ilmari, maanviljelijä, * 9.6.1900 Kestilässä, + 13.8.1946 Kestilässä. Puoliso: 1. Sofia s. Heikkinen -03 +, 2. Reeta s. Ruotsalainen -13 +. Lapset: Aune -23, Heikki -26, Eeva -28, Paavo -31. Talvisota:

PionP 9, 22 TalK, ajomies, Korja. Jatkosota: E/III/JR 11, JR 32, ajomies, Vasovaara, Latvajärvi, Vuokkiniemi, Ponkalahti, Vuoninen, Pistojoensuu, Uhtua, Kiestinki, Kangasvaara, rautatien suunta. Sotilasarvo: sotamies.

KESKITALO Yrjö Matti, maanviljelijä, * 13.1.1921 Kestilässä, + 14.6.1994 Kestilässä. Puoliso: Senja s. Taipaleenmäki -19. Lapset: Pentti -46, Leena -50, Toini -52, Toivo -55, Väinö -57. Jatkosota:

VP 31, viestimies, Uhtua, Vasovaara, Latvajärvi, Ponkalahti, Vuoninen, Pistojoensuu, Korpivaara, Tetri-vaara, Keski-Kannas, Muolaa, Heinjoki, Noskua, Vuoksen lohko, Ihantala, Juustila. Haavoittui 15.1.42 Röhössä. Lapin sota: VP 31, viestimies, Tornio-Kittilä. Sotilasarvo: korpraali. Kunniamerkit: Vm 2.

KESTI Aarne Ilmari, maanviljelijä, * 17.4.1922 Kestilässä. Jatkosota: II/JR 11, kivmies, kpmies, Uhtua, Kiestinki. Haavoittui lokakuussa 43 Uhtualla Turistikukulalla. Sotilasarvo: sotamies. Kunniamerkit: Vm 2.

KESTI Ahti Johannes, maanviljelijä, * 14.12.1923 Kestilässä. Puoliso: Elvi s. Kesti -22. Lapset: Ritva -48, Pirjo -57. Jatkosota: III/JR 11, kivmies, Uhtua, Kivennapa, Vuosalmi. Haavoittui 28.8.44 Ihantalassa.

KESTI Eetu Valtteri, lämmittäjä, * 6.8.1921 Kestilässä, + 3.6.1986 Kestilässä. Puoliso: Liisa s. Niiranen -25. Lapset: Ritva -45, Kerttu -52, Vuokko -54, Matti -56, Anni -57. Jatkosota: JR 45, kivmies, vartiomies, Maaselkä, Syväri. Haavoittui 12.2.42. Sotilasarvo: sotamies. Kunniamerkit: Vm 2.

KESTI Erkki Johannes, metsäyönjohtaja, * 17.5.1923 Kestilässä, + 6.6.1983 Viere-mällä. Puoliso: Hilja s. Tegelberg -27. Lapset: Leo -48, Ari -57, Pekka -60. Jatkosota: 1/TäydP 12, II/JR 35, 2/RjP 4, kivmies, tarkka-ampuja, Seesjärven rannikko, Suolahden Hirsuo, Maaselkä, Karjalan kannas, Ihantala. Sotilasarvo: sotamies.

KESTI Jaakko Olavi, maanviljelijä, * 25.7.1916 Kestilässä, + 2.2.1984 Kestilässä. Talvisota: 6/JR 25, pk-ampuja, Kuhmo, Saunajärvi. Jatkosota: III/JR 11, 11/JR 53, tslähetti, Vuoninen, Pistojoensuu, Pinkojoki, Kiskisjärvi, Uhtua, Länsi-Kannas, Kivennapa, Muolaa, Heinjoki, Noskua, Vuoksen lohko, Vuosalmi, Ihantala. Haavoittui 23.7.41 Pistojoella ja 4.9.41 Louhen radan suunnalla. Lapin sota: III/JR 11, tslähetti, Tornio, Rovaniemi, Kittilä. Sotilasarvo: alikersantti. Kunniamerkit: Vm 2.

KESTI Lauri Johannes, maanviljelijä, * 20.12.1919 Kestilässä, + 12.4.1992 Kestilässä. Puoliso: Taimi s. Kiiskinen -27. Lapset: Asko -47, Tapio -48, Timo -50, Hannu -53, Marketta -58. Jatkosota: 3/VP 16, kirkasjohtomies, kouluttaja, Karjalan kannas, Aunus. Sotilasarvo: alikersantti. Kunniamerkit: Vm 2.

KESTI Matti Olavi, autoilija, * 19.2.1918 Kestilässä, + 27.9.1980 Kouvolassa. Puoliso: Aune s. Heimola -21. Lapset: Aila -42, Hannu -45, Vesa -54, Juhani -59, Pekka -62. Talvisota: 1AutoK, autonkulj, Kannas. Jatkosota: AutoKV 5, autonkulj. Sotilasarvo: alikersantti.

KESTI Pauli Johannes, poliisikonstapeli, * 26.12.1926 Kestilässä. Puoliso: Kerttu s. Kilponen -18. Lapset: Sirpa -62. Jatkosota: Jv-KoulK 15, RvKoulK 12, varusmiespalvelus. Sotilasarvo: alikersantti.

KESTI Tauno Johannes, työmies, * 6.2.1914 Kestilässä, + 30.6.1970 Kestilässä. Talvisota: JR 25, kivmies, Kuhmo. Jatkosota: III/JR 11, hevostmies, Uhtua, Vuoninen, Pistojoensuu, Pinkojoki, Karjalan kannas. Haavoittui 23.6.44 Noskualla.

KESTI Toivo Einari, proteesisovittaja, * 2.5.1922 Kestilässä, + 28.6.1985 Suolahdella. Puoliso: Siiri s. Kesti -25. Lapset: Jussi -54, Pekka -56. Jatkosota: 7/JR 11, RjP 8, kivmies, Uhtua, Korpilohko, Kiestinki. Haavoittui ja joutui vangiksi 30.3.43 Korpilohkolla.

KESTILÄ Johan Tauno, työnjohtaja, * 14.6.1917 Kuusamossa, + 1.7.1992 Kestilässä. Puoliso: Linda s. Keränen -27. Lapset: Leena -51. Talvisota: KoHK, puhkeskusmies, Salla, Suomussalmi. Jatkosota: LinP 15, JärjK 2, 15 Pr, viestimies, Kiestinki, Lohilahti, Lohivaara, Röhö, Ala-Syväri, Impilahti. Lapin sota: VK/15 Pr, viestimies, Kemi. Sotilasarvo: alikersantti.

KIISKINEN Aate, maanviljelijä, * 23.12.

1898 Iisalmessa, + 18.2.1978 Kestilässä. Puoliso: Tiina s. Auvinen -04 +. Lapset: Taimi -27. Talvisota: JR 25, keittäjä, Kuhmo, Löytövaara. Jatkosota: III/JR 32, keittäjä, Pistojoki, Korpjärvi, Kiestinki, Kangasvaara, Uhtua. Sotilasarvo: sotamies.

KILPELÄNAHO Heikki, työnjohtaja,

* 21.8.1906 Kestilässä, + 30.12.1950 Pyhännällä. Puoliso: Eveliina s. Niiranen -04 +. Lapset: Laura -25, Ensio -27 +, Olavi -28 +, Matti -31 +, Kaarina -42. Talvisota: I/JR 40, kivmies, Pelkosenniemi, Salla, Säkkijärvi. Jatkosota: JR 11, JR 32, kpmies, Vuokkiniemi, Vuonninen, Pistojoki, Uhtua. Haavoittui 25.7.41 Pistojoella. Sotilasarvo: korpraali. Kunniamerkit: Vm 2.

KILPELÄNAHO Iisakki (Iikka), maanviljelijä, *

20.9.1897 Kestilässä, + 22.3.1953 Kestilässä. Puoliso: Maria s. Piirainen -95 +. Lapset: Väinö -25, Paavo -26, Anna -28, Kaarlo -30, Aili -32, Aune -34, Anja -36, Veikko -38. Talvisota: JR 25, lääkemies, Kuhmo. Jatkosota: JR 11, JR 32, lääkemies, kaatuneiden huolto, Pistojoki, Uhtua. Sotilasarvo: sotamies.

KILPELÄNAHO Kalle, maanviljelijä,

* 7.8.1904 Kestilässä, + 15.12.1954 Kestilässä. Puoliso: Maria s. Niiranen -14. Lapset: Sirkka -34, Oili -36, Anja -37, Antti -41, Erkki -43, Esko -45, Anneli -47, Markku -49, Juha -50, Asko -53. Talvisota: JR 25, kivmies, Kuhmo. Jatkosota: II/JR 11, kivmies, Vasovaara, Vuonninen, Pistojoki, Hevosenenkä, Uhtua. Sotilasarvo: korpraali. Kunniamerkit: Vm 2.

KILPELÄNAHO Paavo, metsätyömies,

+ 7.9.1926 Kestilässä, + 11.10.1981 Kestilässä. Puoliso: Eeva s. Koskela -32. Lapset: Matti -54, Jukka -56, Pirkko -60, Maija -63. Jatkosota: Suoritti sodan ajan nostomiespalvelusta.

Sotilasarvo: alikersantti.

KILPELÄNAHO Väinö Heikki, maanviljelijä, *

14.5.1925. Puoliso: Salli s. Ruokamo -30. Lapset: Heikki -62, Anna-Liisa -65, Jukka -68. Jatkosota: JvKoulK 25, TäydP 13, Karjalan kannas. Haavoittui 14.6.44 Mestjärvellä.

KINNUNEN Sulo, maanviljelijä, * 7.4.

1908 Kestilässä, + 10.5.1983 Kestilässä. Puoliso: Olga s. Huhtala -18 +. Lapset: Leena -61, Seija -65. Talvisota: 6/JR 25, patkantaja, Kuhmo. Jatkosota: III/JR 11, 9/JR 32, viestimies, kivmies, Uhtua, Kiestinki. Haavoittui 22.7.41 Pistojoella. Sotilasarvo: sotamies.

KIVINIEMI Kaarle Oskari, autoilija,

* 30.1.1916 Haapajärvellä. Puoliso: Irja s. Lahti -15. Lapset: Margatta -48, Pentti -50. Talvisota: 3/JR 40, jjoht, kersantti, Salla, Vilajoki, Viipurinlahti. Jatkosota: KevOs 5, 4 KSos, jjoht, Kiestinki, Uhtua, Tolvajärvi. Haavoittui 1.5.42 Sohjananjoella. Lapin sota: 4 KSos, jjoht, Kuusamo, Taivalkoski, Posio, Tornio. Sotilasarvo: ylivääpeli. Kunniamerkit: 2xVm 1.

KNUUTINEN Martti Arvid, työmies,

* 7.12.1899 Pyhännällä, + 4.9.1978 Kestilässä. Puoliso: Tyyne s. Leiviskä -02 +. Lapset: Martti -38, Pekka -46. Talvisota: Harlu. Jatkosota: JR 11, JR 32, ajomies, Vasovaara, Latvajärvi, Vuokkiniemi.

KOIVUKOSKI Erkki Antero, ylityönjohtaja, *

20.5.1926 Kemiässä. Puoliso: 1. Tuula s. Saariola -24, 2. Heli s. Kinnunen -21. Lapset: Juha -52. Jatkosota: JvKoulK 25, JvKoulK 1, nostomiespalvelusta. Sotilasarvo: kersantti.

KONTTI Kalevi Aapraham, työmies,

* 13.6.1925 Rantsilassa. Jatkosota: TäydP 3, 3/JP 4, kivmies. Sotilasarvo: jääkäri.

KOPONEN Immanuel (Immo), työnjohtaja, *

2.11.1909 Kestilässä, + 22.3.1986 Lahdessa. Puoliso: Helga s. Minkkinen -13. Lapset: Terho -45. Talvisota: PrW, patkantaja, Kuhmo. Jatkosota: JR 48, Laatokka. Haavoittui 6.8.41 Jaakkiman Oinaanvaarassa. Kunniamerkit: Vm 1, Vm 2.

KOPONEN Veeti, maanviljelijä, * 24.11.

1905 Kestilässä, + 8.12.1974 Kestilässä. Puoliso: Helvi s. Arbelius -16. Lapset: Eila -46, Matti -50, Paavo -53. Talvisota: II/JR 40, kivmies, Pelkosenniemi, Savukoski, Joutsijärvi. Jatkosota: Svleiri 6, Svleiri 9, vartiomies.

KOPONEN Väinö August, sekatyömies, maanviljelijä, * 11.8.1916 Varpaisjärvellä, + 31.8.1978 Kestilässä. Puoliso: Hilma s. Partanen -20. Lapset: Liisa -43, Seija -45, Pekka -47, Matti -48, Eero -50, Terttu -52, Esa -53, Heikki -56, Hilikka -58, Pirjo -60. Talvisota: KKK/JR 39, kkampuja, Uomaa, Ruohojärvi, Lemetti. Jatkosota: 2/JR 52, 7/JR 10, kivmies, Repola, Omelia, Rukajärvi, Ontajärvi, Ontajoki. Haavoittui 27.7.41 Omeliassa. Sotilasarvo: jääkäri.

KORHONEN Esa Artturi (Arttu), autonkuljettaja * 11.11.1923 Säräisniemellä, + 18.5.1964 Kajaanisessa. Puoliso: Taimi s. Parviainen -27. Lapset: Kaarina -50. Jatkosota: I/JR 22, I/20 Pr, tstlähetti, Seesjärvi, Syväri, Viipuri, Juustila.

KORHONEN Johannes, maanviljelijä, * 26.12.1910 Kestilässä. Puoliso: Hilda s. Lämpsä -12 +. Lapset: Laura -37, Eino -39, Eero -42, Toini -47, Esko -49, Vappu -50, Sirkka -52, Veli -55. Talvisota: 6/JR 25, pkmies, Kuhmo. Jatkosota: JR 32, pkampuja, Vuonninen, Pistojoiki, Pinkojoki, Kiskisjärvi, Kiestinki, Uhtua, Kivennapa, Heinjoki, Noskua. Haavoittui 23.6.44 Ala-Noskualla. Lapin sota: 3 D, pkampuja, Tornio, Rovaniemi, Kittilä. Haavoittui 6.11.44 Kolarissa. Sotilasarvo: korpraali. Kunniamerkit: Vm 2.

KORHONEN Kalevi Gunnari, työmies, * 23.9.1925 Säräisniemellä, + 13.6.1975 Vaalassa. Jatkosota: TäydP 13, JP 2, kivmies. Lapin sota: JP 2, kivmies. Haavoittui 12.10.44. Sotilasarvo: jääkäri.

KORTEKANGAS Martti Johannes, varatuomari, lainopin kandidaatti, * 8.8.1913 Kuvaniemellä, + 8.12.1985 Helsingissä. Puoliso: Liisa s. Wecksell -18. Lapset: Markku -46, Juha-Veikko -51. Talvisota: JR 26, krhjoht, Vuosalmi, Vuoksela. Jatkosota: III/JR 11, rykmtiedups, oikups, tstopääll, Vasovaara, Vuokkiniemi, Vuonninen, Pistojoiki, Korpivaara, Uhtua. Sotilasarvo: kapteeni. Kunniamerkit: VR 4 tlk.

KOSKELA Pentti Vihtori, maanviljelijä, * 24.9.1919 Piippolasessa, + 27.10.1993 Kestilässä. Puoliso: Martta s. Väyrynen -21. Lapset: Juhani -46, Marja-Liisa -51. Talvisota: SissiP 3, kpmies, Tolvajärvi, Aittojoiki. Jatkosota: Kev-Os 5, II/JR 4, jjoht, EK:n pääll, Kiestinki, Syväri, Aunus. Sotilasarvo: kapteeni. Kunniamerkit: VR 4.

KOSKENAHO Veikko Ilmari, maanviljelijä, * 4.1.1917 Kestilässä, + 22.1.1990 Kestilässä. Puoliso: 1. Elsa s. Mäläskä -19 +, 2. Bertta s. Kangas -20. Lapset: Markku -41, Seppo -41, Paavo -42, Lea -46, Maiju -47, Jukka -53, Helena -54. Talvisota: PohR, pkampuja, Nurmijärvi, Summa. Jatkosota: JR 11, pkampuja, Uhtua, Kivennapa, Muolaa, Noskua, Vuoksi, Vuosalmi, Ihantala. Lapin sota: JR 11, Tornio, Rovaniemi, Kittilä. Sotilasarvo: alikersantti. Kunniamerkit: Vm 2.

KOSKENKANGAS Antti, maanviljelijä, * 18.2.1916 Pyhännällä, + 6.9.1969 Kestilässä. Puoliso: Impi s. Lappeteläinen -20 +. Lapset: Väinö -51, Anja -52, Heikki -53, Hannu -55, Marja-Leena -57, Paavo -59. Talvisota: 2 KKK/JR 25, mittelinmies, Kuhmo. Jatkosota: KrhJ/I/JR 32, RajajP 7, heitinmies, tähyestäjä, Uhtua, Tolvajärvi, Karhujärvi. Sotilasarvo: korpraali.

KOSKI Heikki Aaprami, koneenhoitaja, * 31.12.1923 Kestilässä, + 21.11.1972 Oulussa. Jatkosota: JvKoulK 16, I/JR 32, 26 Pr, kivmies, Syvärin sillanpää, Tolvajoki. Sotilasarvo: sotamies.

KOSKINEN Eero, maanviljelijä, * 17.4.1924 Kestilässä, + 10.8.1976 Oulussa. Puoliso: Elli s. Smahl -24. Lapset: Hilikka -46, Helena -48, Hannu -54. Jatkosota: JR 11, jääkäri, Uhtua, Karjalan kannas, Ihantala, Äyräpää, Heinjoki. Lapin sota: JR 11, Tornio. Haavoittui Röytässä -44. Kunniamerkit: Vm 2.

KOSKINEN Ilmari, varastonhoitaja, * 16.1.1915 Kestilässä, + 12.8.1974 Iissä. Puoliso: 1. Sylvi s. Karjalainen -20 +, 2. Irja s. Pit-sinki -37. Lapset: Seppo -44, Veli -51, Pekka -61. Talvisota: JR 25, Kuhmo. Jatkosota: JR 53, Uhtua, Kannas. Lapin sota: JR 53, Tornio. Sotilasarvo: ylikersantti. Kunniamerkit: Vm 1, Vm 2.

KOSKINEN Yrjö, * 26.1.1917 Kestilässä, + 22.11.1946 Kestilässä. Talvisota: palveli nostomiehenä linnoituksissa Kannaksella.

KURKINEN Aukusti (Kusti), maanviljelijä, rukkimestari, * 16.10.1904 Ristijärvellä, + 5.2.1966 Kestilässä. Puoliso: Eeva s. Piirainen -05. Lapset: Kerttu -28, Irja -32, Vappu ja Anni -37. Jatkosota: III/JR 11, keittäjä, Vuonninen, Pistojoiki, Uhtua, Kiestinki. Sotilasarvo: sotamies.

KURKINEN Matti Ilmari, maanviljelijä,

* 19.7.1908 Ristijärvellä, + 4.11.1986 Kestilässä. Puoliso: Katri s. Leinonen -08 +. Lapset: Lea -36, Mirja -38, Rauha -40, Helvi -44, Heikki -47, Enni -51. Talvisota: EK/PPP 7, puhemies, Aittojoki, Tolvajärvi, Ristisalmi, Ägläjärvi, Kuukkusjoki. Jatkosota: E/III/JR 11, JR 32, puhemies, Vasovaara, Latvajärvi, Vuokkiniemi, Ponkalahti, Vuonniainen, Pistojoiki, Uhtua, Kiestinki, Kangasvaara. Sotilasarvo: sotamies. Kunniamerkit: Vm 2.

KURKINEN Pauli Einari, maanviljelijä, * 5.2.1909 Säräisniemellä, + 26.12.1967 Kestilässä. Puoliso: Anna s. Karppinen -10 +. Lapset: Reima -31 +, Erkki -33, Terttu -35 +, Pekka -37, Vilho -40, Anja -44, Toivo -46, Suoma -47, Eila -48, Pauli -49, Jaakko -51, Seija -53. Talvisota: II/JR 25, kivmies, Kuhmo. Jatkosota: III/JR 11, JR 32, puhemies, Vuonniainen, Pistojoiki, Uhtua, Kiestinki, Kivennapa, Heinjoki, Noskua. Sotilasarvo: korpraali.

KYLLÖNEN Kauko Antero, työmies, * 5.1.1925 Kestilässä, + 9.10.1951 Kestilässä. Puoliso: Martta s. Määttä -29. Lapset: Taisto -50, Teuvo -52. Jatkosota: 3 Pr, kpmies, rjoht, Karjalan kannas.

KYLLÖNEN Yrjö Olavi, metsuri,

* 4.10.1919 Kestilässä, + 23.6.1988 Kuhmossa. Puoliso: Aino s. Keronen -19. Talvisota: Kaj-KoulK, kivmies, Kuhmo, Saunajärvi. Jatkosota: I/JR 31, II/JR 52, ErP 24, kivmies, kk-mies, Rukajärvi, Ilomantsi. Haavoittui 15.5.43 Ontajoella. Sotilasarvo: sotamies.

KYLLÖNEN Yrjö, suutari, * 5.6.1900, + 11.4.1965 Kestilässä. Puoliso: Inga s. Martikainen -96 +. Lapset: Kalevi -18 +, Yrjö -19, Eeva -22, Kauko -25. Talvisota: JR 40, Salla, Pelkosenniemi. Jatkosota: JR 11, keittiömies, Uhtua.

KYLMÄÄHO Niilo Eemeli, maanviljelijä,

* 11.8.1910 Kestilässä, + 11.12.1965 Kestilässä. Puoliso: Helli s. Kääriäinen -16. Lapset: Heikki -45, Heino -47, Anna-Liisa -49, Riitta -51. Talvisota: 6/JR 25, kivmies, Kuhmo. Jatkosota: 6/JR 11, JR 32, pioneeri, Vuonniainen, Pistojoiki, Kiestinki, Kangasvaara, Uhtua, Kiskisjärvi, Karjalan kannas. Haavoittui 22.6.44 Kannaksella. Sotilasarvo: sotamies. Kunniamerkit: Vm 2.

KYLMÄÄHO Teuvo Johannes, kairinkoneen kuljettaja, * 21.7.1922 Kestilässä, + 5.9.1980 Raahessa. Puoliso: Terttu s. Niirainen -28. Lapset: Tapani -47, Tellervo -49, Tapio -53. Jatkosota: 25 RjK, kaukopartiomies, tarkka-ampuja, Uhtua. Haavoittui 13.4.44 Uhtualla. Sotilasarvo: alikersantti. Kunniamerkit: Vm 2.

KYLMÄNEN Eetu Paavali, metsätyönjohtaja,

* 28.11.1921 Kestilässä, + 6.4.1986 Kestilässä. Puoliso: Anna s. Kilpelänaho -28. Lapset: Ahti -66. Jatkosota: E/2/JR 45, 5/JR 45, kivmies, lähetti, Maaselkä, Laatokka, Syväri, Alakorpi, Torasjärvi, Saarimäki, Niiniselkä, Koivuselkä, Pensasjoki, Lavajärvi, Syskyjärvi, Impilahti. Sotilasarvo: korpraali.

KYLMÄNEN Paavo Ilmari, työmies,

* 13.7.1923 Kestilässä, + 3.3.1982 Kestilässä. Jatkosota: 6/RsItPtri, ittykkimies, Helsingin ilmatorjunta. Sotilasarvo: tykkimies.

KÄRENLAMPI Martti Johannes, maanviljelijä,

* 1.10.1913 Kestilässä, + 26.8.1988 Kestilässä. Puoliso: Helga s. Makkonen -16. Lapset: Matti -37, Leena -39, Aino -41, Vappu -43, Heikki -45, Markku -47, Aaro -49, Alli -50, Asta -52, Atte -54, Mauno ja Martti -56, Pirjo -57, Pekka -59 +. Talvisota: KvOs 9, kssmies, tslähetti, Kuhmo. Jatkosota: JR 11, kssmies, tslähetti, ajomies, Uhtua, Kiestinki, Karjalan kannas, Antrea, Ihantala, Kivennapa, Alvajärvi. Lapin sota: JR 11, Tornio, Rovaniemi. Sotilasarvo: korpraali.

KÄRENLAMPI Matti Einari, maanviljelijä,

* 24.2.1912 Kestilässä, + 17.10.1992 Kestilässä. Puoliso: Katri s. Tiitto -20. Lapset: Jouko -41, Maija-Liisa -44, Pentti -46, Eila -47, Airi -49, Kirsti -50, Hilikka -54, Eero -56, Seppo -59. Talvisota: JR 25, pkampuja, Kuhmo. Jatkosota: III/JR 11, II/JR 11, rjoht, joukkvjoht, Latvajärvi, Vuokkiniemi, Vuonniainen, Pistojoiki, Kiestinki, Kangasvaara, Uhtua, Karjalan kannas. Lapin sota: III/JR 11, rjoht, joukkvjoht, Tornio. Sotilasarvo: ylikersantti. Kunniamerkit: Vm 1, Vm 2.

KÄRKI Ensio Ilmari, maatyömies,

* 16.7.1926 Kestilässä, + 3.8.1995 Salossa. Jatkosota: suorittanut sodanaikaista nostomiespalvelusta. Sotilasarvo: sotamies.

KÄRKI Ilmari, metsuri, pienviljelijä,

* 13.11.1897 Kestilässä, + 16.11.1975 Kestilässä. Puoliso: Saimi s. Korhonen -08 +. Lapset: Ensio -26 +, Elsa -30, Sulo -38, Heimo -38, Pentti -39, Veikko -41, Voitto -45, Annikki -46, Leena -49, Paavo -52 +. Jatkosota: III/JR 11, JR 32, Vasovaara, Latvajärvi, Vuokkiniemi, Ponkalahti, Vuonniainen, Pistojoiki, Uhtua, Kiestinki, Kangasvaara, Rautatien suunta. Sotilasarvo: alikersantti. Kunniamerkit: Vm 2.

KÄRKKÄINEN Albiinus Iivari, maanviljelijä, * 1.3.1907 Kestilässä, + 18.5.1974 Kestilässä. Puoliso: Elina s. Rahikainen -01 +. Lapset: Pentti -31, Elvi -33, Senni -34, Martti -36, Aino -39, Seija -41. Talvisota: JR 25, patrokantaja, Kuhmo. Jatkosota: 7/JR 11, EK/III AKE, VaatKmo/III AK Juntusranta, Vuoninen, Pistojoeki. Sotilasarvo: sotamies.

KÄÄRIÄINEN Heikki, maanviljelijä, autokuljettaja, * 11.3.1923 Iisalmissa. Puoliso: Elsa s. Korhonen -32. Lapset: Tuula -51, Raija -53, Olli -56, Anita -58, Pekka -60. Jatkosota: 25 RjK, Pelson Sv-leiri, kivmies, muonittaja, vartiomies, partiokoiran-ohjaaja. Haavoittui 3.12.42 Kenttjärvellä. Sotilasarvo: sotamies. Kunniamerkit: Vm 2.

KÄÄRIÄINEN Risto, maanviljelijä, * 25.11.1918 Iisalmissa, + 29.4.1988 Oulussa. Puoliso: Elsa s. Kämäräinen -25. Lapset: Esko -46. Talvisota: VJ/HRR, radiomies, Moisioniemi, Perkjärvi, Lemetti, Vilojoki, Muhulahti. Jatkosota: III/JR 11, radiomies, Vuoninen, Pistojoeki, Pinkojoki, Uhtua, Kiestinki.

LAAKKO Aaro Ensio, maanviljelijä, * 1.7.1922 Kestilässä, + 5.10.1980 Kestilässä. Puoliso: Sylvi s. Huotari -17. Lapset: Maire -52, Paula -56. Jatkosota: I/JR 11, kivmies, Uhtua, Kiestinki, Ahvenlahti, Karjalan kannas. Haavoittui 22.6.44 Kääntymässä. Sotilasarvo: sotamies. Kunniamerkit: Vm 2.

LAAKKO Jaakko Andreas, maanviljelijä, * 11.1.1923 Kestilässä, + 1.5.1981 Kestilässä. Puoliso: Martta s. Keränen -25. Lapset: Heikki -54, Leena -59. Jatkosota: I/JR 22, I/20 Pr, tarkka-ampuja, pslä-hitorjuntamies, Syväri, Seesjärvi, Viipuri, Tolvajoki. Sotilasarvo: sotamies.

LAAKKO Kauko Allan, edustaja, * 12.4.1920 Kestilässä. Puoliso: Elsa s. Rissanen -25 +. Lapset: Raili -48, Erkki -52, Elvi -55. Jatkosota: II/JR 11, kivmies, suutari, Vuoninen, Vuokkiniemi, Pistojoeki, Uhtua, Kivennapa, Muolaa, Noskua, Ihantala. Lapin sota: JR 11, Tornio, Paakkola, Rovaniemi. Sotilasarvo: alikersantti.

LAAKKO Matti Viljami, maanviljelijä, * 2.7.1923 Kestilässä, + 8.10.1995 Kestilässä. Puoliso: 1. Hilma s. Haapasaari -23, 2. Mary s. Blomqvist -15. Lapset: Jaakko -44. Jatkosota: 3 Pr, kivmies, Krivin puolustus.

LAHTI Antti Oskari, maanviljelijä, * 10.3.1920 Kestilässä. Jatkosota: JP 1, kpmies, rjoht, Ilomantsi, Mönkö, Tolvajärvi, Suojärvi, Onkamus, Säämäjärvi, Mundjärvi, Kendjärvi, Kontupohja, Karhumäki, Tulvoja, Lempaala, Suonionsaari, Ilajanjärvi, Lehmivaa-ra. Haavoittui 4.11.41 Lismassa. Sotilasarvo: alikersantti. Kunniamerkit: Vm 1, Vm 2.

LAHTI Veikko Iisakki, maanviljelijä, * 13.3.1918 Kestilässä. Puoliso: Alli s. Yrttiahon -24 +. Lapset: Pekka -52, Matti -53, Mirjami -56, Juha -58, Helena -60, Vesa -62, Leena -63. Talvisota: PstTykOs/3 Pr, psttykimies, Keskikannas, Nurmijärvi, Leipäsuu, Summa. Haavoittui 19.2.40 Pienperjoella. Jatkosota: PstTykK/JR 11, E/JR 11, radiomies, Uhtua, Vasovaara, Latvajärvi, Vuokkiniemi, Ponkalahti, Vuoninen, Pistojoeki, Karjalan kannas, Tetrivaara. Lapin sota: JR 11, radiomies, Tornio, Rovaniemi, Kittilä. Sotilasarvo: korpraali. Kunniamerkit: Vm 1, Vm 2.

LAHTI Yrjö Heikki, maanviljelijä, * 11.11.1912 Kestilässä. Puoliso: Aino s. Liukkonen -08. Lapset: Reijo -38, Kauko -39, Anneli -42, Raimo -45 +. Talvisota: JR 40, esikvääp, Salla. Jatkosota: III/JR 11, esikvääp, valistusups, jjoht, hevosups, Uhtua, Karjalan kannas. Sotilasarvo: vääpeli. Kunniamerkit: Vm 2.

LAPPETELÄINEN Ensio Olavi, kirvesmies, * 16.4.1922 Kestilässä, + 28.5.1984 Kestilässä. Jatkosota: RjP 8, kivmies, Vuokkiniemi, Uhtua, Tolvajärvi. Sotilasarvo: sotamies.

LAPPETELÄINEN Reino Viljami, urakoitsija, * 10.12.1923 Kestilässä. Puoliso: Eila s. Hallikainen -24. Jatkosota: ErP 7, Rukajärvi, Lietmajärvi, Varisjärvi. Sotilasarvo: sotamies.

LATOLA Jaakko Jalmari, kansakouluntarkastaja, * 26.8.1891 Kestilässä, + 22.6.1959 Oulussa. Puoliso: Hilda s. Yrttiahon -96 +. Lapset: Marjatta -19, Martta -20 +, Elsa-Liisa -22, Jouko -24, Matti -26, Paavo -30 +. Talvisota: sotasensuuri, Kemin lehdet ja muut tiedotusvälineet. Jatkosota: sotasensuuri, Kemi. Joutui saksalaisten panttivangiksi 1.10.44.

LAUKKA Erkki, maanviljelijä, * 2.4.1918 Pyhännällä. Puoliso: Senni s. Sainila -17 +. Lapset: Maila -45, Markku -48, Meeri -51, Merja -55, Marja-Leena 60. Talvisota: 3 Pr, kivmies, kpmies, Muolaa, Leipäsuu, Munasuo. Jatkosota: JR 10, JR 52, kivmies, Uhtua, Rukajärvi. Haavoittui kesäkuussa 41. Sotilasarvo: korpraali. Kunniamerkit: Vm 1, Vm 2.

LAUKKA Heikki, maanviljelijä, * 15.5.

1925 Pyhännällä. Puoliso: Lahja -24 +. Lapset: Reijo -51, Hilikka -52, Raimo -54, Maire -56, Lauri -58. Jatkosota: JP 2/ Os Lagus, kivmies, Vuosalmi. Lapin sota: JP 2, kivmies. Sotilasarvo: korpraali. Kunniamerkit: Vm 2.

LEHTOSAARI Lauri Valtteri, kirvesmies, * 1.6.1925 Kestilässä.

Puoliso: Katri s. Kujansuu -25. Lapset: Anneli -48, Jukka -50, Seppo -61. Jatkosota: JR 25, 3/TäydP 13, JR 6, JR 2, kpmies, lähetti, Karjalan kannas. Sotilasarvo: sotamies.

LEINONEN Antti Ensio, panostaja, * 1.10.1922 Kestilässä.

Puoliso: Vieno s. Sorjama -30 +. Lapset: Markku -52, Kari -53, Kaija -56, Jaana -60, Jukka-Pekka -63. Talvisota: Linnoitustyöt, Kuhmo. Jatkosota: 25 RajajK, 3/RjP 8, kpmies, Vuokkiniemi, Uhtua, Tolvajärvi. Sotilasarvo: sotamies.

LEINONEN Eelis Jooseppi, työnjohtaja, * 14.6.1924 Kestilässä.

Puoliso: Sirkka s. Mäkeläinen -30. Lapset: Jouko -62 +. Jatkosota: III/JR 11, kpampuja, Uhtua, Noskua, Vuoksi, Kuparsaari. Haavoitui 26.6.44 Ihantalassa. Lapin sota: III/JR 11, Tornio, Rovaniemi, Karesuvanto, Enontekiö. Sotilasarvo: sotamies. Kunniamerkit: Vm 2.

LEINONEN Hannu, maanviljelijä, * 12.9.1897 Kestilässä,

+ 20.10.1971 Vantaalla. Puoliso: Jenny s. Yrtti-aho -01 +. Lapset: Esteri -21, Uuno -23 +, Eelis -24, Viljo -26, Otto -27 +, Elsa -30, Kauko -32 +, Lauri -36, Veikko -38, Elvi -41, Matti -43, Elma -44. Talvisota: JvKoulK 5. Jatkosota: JR 11, kivmies, Uhtua, Kiestinki. Sotilasarvo: alikersantti.

LEINONEN Heikki, pienviljelijä, * 18.12.

1907 Kestilässä, + 30.9.1988 Kestilässä. Puoliso: Kerttu s. Lämpsä -13. Lapset: Raili -44, Liisa -47, Leena -49, Anneli -53. Jatkosota: VP 13, kirkasjohtomies, Uhtua, Kiestinki. Kunniamerkit: Vm 2.

LEINONEN Heikki, työmies, * 27.2.1914

Kestilässä. Puoliso: Saimi s. Mylly -10. Lapset: Seppo -35, Paavo -37, Pekka -39, Pentti -41, Saara -43, Leena -45, Paula -47, Hannu -49, Eero -51, Esko -54, Jorma -56. Talvisota: JR 25, kivmies, Kuhmo, Saunajärvi. Jatkosota: III/JR 11, JR 53, kivmies, Vuonniinen, Pistojoeki, Uhtua, Kiestinki, Kannas, Heinjoki, Kivennapa, Kuparsaari. Haavoitui 41 Pistojoella. Sotilasarvo: sotamies.

LEINONEN Heimo Pietari, maanviljelijä, * 4.6.1925 Kestilässä.

Puoliso: Toini s. Karioja -24 +. Lapset: Raija -46, Tuula -51, Pekka -53, Seija -54, Sirkka -56, Markku -57. Jatkosota: TäydP 13, EK/2D, EK/JR 7, pstmies, Uhtua, Äyräpää, Vuosalmi. Sotilasarvo: sotamies.

LEINONEN Jaakko, pienviljelijä, * 5.2.

1901, + 23.12.1966 Kestilässä. Puoliso: 1. Mari s. Asikainen -01 +, 2. Helga s. Kärki -07 +. Lapset: Yrjö -24, Toini -26, Martta -27 +, Paavo -29, Martti -30, Lyyli -31, Martta -35, Tuomo -36, Aili -38. Jatkosota: E/JR 11, JR 32, hevose mies, keittäjä, Vuonniinen, Pistojoeki, Uhtua, Kiestinki. Sotilasarvo: sotamies.

LEINONEN Johan Iisakki, autonkuljettaja * 26.7.1915 Kestilässä,

+ 6.6.1975 Oulussa. Puoliso: Vieno s. Kauppinen. Lapset: Voitto. Jatkosota: Viesti-KoulK, 13 PionvarK, puhmies, varastopioneer. Sotilasarvo: sotamies.

LEINONEN Johan Ilmari, maanviljelijä, * 6.10.1913 Kestilässä.

Puoliso: Lempi s. Rahikainen -12. Lapset: Toivo -50. Talvisota: JR 25, pkrjoht, Kuhmo. Jatkosota: 7/JR 11, Kiannan laivasto, ErP 8, rjoht, joukkvjoht, Vuonniinen, Pistojoeki, Pinkojoki, Kiskisjärvi, Kiestinki. Sotilasarvo: kersantti. Kunniamerkit: 2xVm 2, Vm 1.

LEINONEN Johannes Ensio, kirvesmies, * 1.7.1925 Kestilässä,

+ 17.5.1976 Oulussa. Jatkosota: 8/TäydP 13, JR 1, Ino, Humaljoki, Viipurinlahti.

LEINONEN Kaarle Pietari (Kalle),

työmies, * 15.3.1909 Kestilässä, + 11.7.1960 Kestilässä. Puoliso: 1. Iida s. Luttinen -00 +, 2. Anna s. Kemppainen -03 +. Lapset: Ilmi -34. Talvisota: JR 25, kivmies, Kuhmo. Jatkosota: III/JR 11, kivmies, Vuonniinen, Pistojoeki, Kiestinki. Sotilasarvo: sotamies.

LEINONEN Kaarlo Ensio, metsuri, * 3.1.1926 Kestilässä,

+ 30.12.1980 Kestilässä. Puoliso: Rauha s. Leinonen -28. Lapset: Tarmo -49, Jorma -50, Kari -51, Markku -53, Arto -57, Petri -65. Jatkosota: JR 1, nostomiespalvelusta.

LEINONEN Kalle Aleksanteri, työmie-

sotamies.

LEINONEN Kauko Heikki, pienviljelijä,

Os Lagus, Pohjois-Suomi. Haavoittui.

LEINONEN Matti Artturi, pienviljelijä,

Kunniamerkit: Vm 1, Vm 2.

LEINONEN Matti, asutustilallinen, *

Haavoittui sodassa.

LEINONEN Reino Henrikki, metsätyö-

Haavoittui 20.7.41. Sotilas-
arvo: jääkäri.

LEINONEN Väinö Johannes, pientil-

Sotilasarvo: korpraali.

LEINONEN Yrjö Henrikki, pienviljelijä,

Haavoittui 23.6.44 Kuparsaassa. Sotilas-
arvo: korpraali. Kunniamerkit: Vm 2.

LEINONEN Yrjö, myyntimies, * 23.4.

Sotilasarvo: sotamies.

LEIVISKÄ Aukusti Ilmari, maanvil-

Sotilasarvo: korpraali.

LEIVISKÄ Erkki Henrikki, maanvilje-

Kunniamerkit: Vm 2.

LEIVISKÄ Juho Fredrik, rakennustyö-

Kunniamerkit: Vm 1, Vm 2.

LEIVISKÄ Matti Artturi, maanvilje-

Kunniamerkit: Vm 1, Vm 2.

LEIVISKÄ Matti, maanviljelijä, * 20.4.

1911 Kestilässä, + 18.11.1965 Kestilässä. Puoliso: 1. Helvi s. Härkönen -13 +, 2. Anna s. Hyvönen -09. Lapset: Elsa -36, Martta -37, Matti -39, Aune -42, Tuula -47, Pekka -50. Talvisota: JR 25, kivmies, Kuhmo. Jatkosota: JR 11, kpääll:n lähetti, Vasovaara, Vuonninen, Pistojoiki, Pinkojoki, Uhtua. Sotilasarvo: sotamies.

LEIVISKÄ Niiles Oskari, työmies,

* 12.7.1923 Kestilässä. Puoliso: Vuokko s. Kemppainen -39. Lapset: Tuula -59, Sirpa -62. Jatkosota: I/JR 11, kivmies, Uhtua, Kannas, Ihantala. Lapin sota: I/JR 11, kivmies, Tornio. Sotilasarvo: sotamies.

LEIVISKÄ Olavi, pientilallinen, * 3.5.

1925 Kestilässä. Puoliso: Rauha s. Kemppainen -15 +. Lapset: Seppo -51, Raimo -53, Raija-Liisa -56, Ahti -57. Jatkosota: JvKoulK 25, 3/Täyd Pr, JP 4, II/TRT, kivmies. Lapin sota: JP 4, kivmies, Pudasjärvi, Ranua, Rovaniemi, Vuotso, Inari, Kaamanen. Sotilasarvo: korpraali.

LEIVISKÄ Paavo Veikko, maanviljelijä,

* 9.1.1926 Säräisniemellä, + 2.10.1982 Kestilässä. Puoliso: Hilja s. Heikkinen -20 +. Lapset: Seppo -44, Seija -46, Timo -51, Pirkko -57. Jatkosota: 4/Pion-KoulK, pioneeri, suoritti sodanaikaista nostomiespalvelusta, Salla.

LEIVISKÄ Selo Ilmari, maanviljelijä,

* 23.8.1907 Kestilässä, + 26.2.1994 Kestilässä. Puoliso: Maria s. Rekinen -09. Lapset: Liisa -34, Laina -35, Lea -37, Anni -39, Aino -41, Kaisa -45, Heikki -48, Alli -50, Eila -52. Talvisota: JR 25, kivmies, Kuhmo. Jatkosota: 7/JR 11, 1 HevS, kivmies, hevoshoitaja, Uhtua, Ylämylly. Haavoittui 16.8.41 Kiskisjärvellä. Sotilasarvo: sotamies.

LEIVISKÄ Veikko Johannes, maanviljelijä,

* 30.12.1921 Kestilässä, + 25.6.1993 Viialassa. Puoliso: Helvi s. Hautaniemi -22. Lapset: Pentti -45, Pekka -46, Pirkko -48, Pauli -52. Jatkosota: JR 11, kivmies, Uhtua, Kiestinki, Vuosalmi. Haavoittui 18.7.44 Vuosalmella. Sotilasarvo: sotamies.

LEIVISKÄ Vilho Tapani, maanviljelijä,

* 5.1.1923 Kestilässä, + 18.11.1983 Kestilässä. Puoliso: Kerttu s. Kääriäinen -33. Lapset: Eero -53, Esko -56, Heikki -63. Jatkosota: 2/JR 12, tslähetä, Maaselän kannas, Karjalan kannas. Haavoittui 30.6.44 Ihantalassa. Lapin sota: 2/JR 12, tslähetä, Pohjois-Suomi. Sotilasarvo: sotamies. Kunniamerkit: Vm 1, Vm 2.

LEIVISKÄ Väinö Eemil, maanviljelijä,

koneurakoitsija, * 30.8.1920 Kestilässä, + 3.9.1984 Kestilässä. Puoliso: Mirja s. Määttänen -20. Lapset: Markku -45, Anna-Liisa -47, Sylvi -48, Anja -52, Aune -56, Jorma -59, Yrjö -61. Jatkosota: 3/JR 30, 12 KEK, kivmies, Uhtua, Kiestinki, Muurmannin rata, Syväri. Haavoittui 10.1.42 Karhankylässä. Sotilasarvo: sotamies. Kunniamerkit: Vm 2.

LEIVISKÄ Väinö Ilmari, pientilallinen,

* 7.7.1901 Kestilässä, + 16.9.1970 Kestilässä. Puoliso: Aura s. Lämpsä -01 +. Lapset: Vieno -24, Jaakko -26 +, Yrjö -27, Niilo -29 +, Väinö -32, Paavo -33, Toivo -35, Aino -37, Kerttu -39, Helvi -41, Veikko -44 +. Talvisota: JR 25, hevosmies, Kuhmo, Saunajärvi. Jatkosota: III/JR 11, Vuonninen, Pistojoiki, Pinkojoki, Uhtua. Sotilasarvo: sotamies.

LESKELÄ Eemil Iisakki, työnjohtaja,

maanviljelijä, * 22.5.1905 Paavolassa, + 19.8.1964 Tampereella. Puoliso: Eeva s. Helander -08. Lapset: Kaarina -34, Kauko -37, Maija -40. Talvisota: I/JR 40, kivmies, Pelkosenniemi, Savukoski, Salla, Säkkijärvi. Jatkosota: III/JR 11, varastomies, Uhtua, Kiestinki. Sotilasarvo: korpraali.

LIEVONEN Reino Antti Aleksanteri,

merimies, maanviljelijä, * 10.12.1917 Salossa, + 31.12.1989 Kestilässä. Puoliso: Lilja s. Piippo -16. Lapset: Marjatta -47, Markku -50, Matti -56, Anneli -59. Talvisota: Summa. Jatkosota: 16 RJK, ErOsSau, 1/RjP 7, rjoht, kpmies, Maaselkä, Alakurtti, Uhtua. Haavoittui 23.7. ja 28.8.41 Maaselän tunturissa. Sotilasarvo: alikersantti.

LOTVONEN Eetu Ilmari, maanviljelijä,

* 18.1.1921 Kestilässä. Puoliso: 1. Kerttu s. Jusila -23 +, 2. Anna-Liisa s. Määttä -24. Lapset: Reijo -46, Maire -49, Hillevi -50, Anna-Liisa 52, Jukka -54, Jouko -62. Jatkosota: JR 11, puhmies, Uhtua, Vasovaara, Vuonninen, Pistojoiki, Pinkojoki, Hevosenkentä, Heinojoki, Vuosalmi, Ihantala. Lapin sota: JR 11, puhmies, Tornio, Rovaniemi, Poikkitervo. Sotilasarvo: sotamies. Kunniamerkit: Vm 1, Vm 2.

LOTVONEN Joonas Einari, kirvesmies, * 3.3.1922 Kestilässä. Puoliso: Eeva s. Pennanen -23. Lapset: Leena -46, Liisa -48, Lea -50, Laila -52, Lilja -55, Pekka -60 +, Tarja -63. Jatkosota: RjP 8, kpmies, Vuokkiniemi, Uhtua, Tolvajärvi. Sotilasarvo: alikersantti. Kunniamerkit: Vm 2.

LOTVONEN Pauli Antero, maanviljelijä, * 10.1.1924 Kestilässä. Puoliso: Hilja s. Jussila -24. Lapset: Annikki -46, Veijo -48, Viljo -49, Jorma -51, Arja -53, Markku -57. Jatkosota: JR 11, kpmies, Uhtua, Kivennapa, Muolaa, Heinjoki, Noskua, Vuoksen lohko. Haavoittui 18.10.43 Uhtuan rintamalla Saarisen kukkulalla. Lapin sota: JR 11, JR 1, Tornio, Rovaniemi, Kittilä, Paljakkavaara, Enontekiö, Karesuvanto, Lätäseno, Saarenpää, Mukkavaara, Pikkuvaa-ra. Sotilasarvo: sotamies. Kunniamerkit: Vm 2.

LOTVONEN Sulo Gabriel, maanviljelijä, * 13.2.1926 Kestilässä. Jatkosota: II/JR 1, Nurmeksen Porokylä. Sotilasarvo: sotamies.

LYYTIKÄINEN Eelis Heikki, maanviljelijä, * 19.1.1901 Kestilässä, + 24.4.1972 Kestilässä. Puoliso: Saimi s. Rahikainen -14. Lapset: Reijo -40, Kirsti -41, Raimo -55. Jatkosota: Tykistö, kivmies, Uhtua.

LÄHTEVÄNOJA Juho Ilmari, * 15.11.1902 Kestilässä, + 13.10.1966 Pyhännälä. Puoliso: Olga s. Karjalainen. Lapset: Arvi, Aino, Eino, Elsi. Talvisota: huoltojoukot, Salla, Pelkosenniemi, Viipurinlahti. Jatkosota: JR 11, huoltojoukot, Uhtua, Lonkka. Sotilasarvo: sotamies.

LÄMPSÄ Heikki, maanviljelijä, * 20.7.1913 Kestilässä, + 19.10.1977 Kestilässä. Talvisota: JR 25, kivmies, Kuhmo, Saunajärvi. Jatkosota: III/JR 11, kivmies, Vuoninen, Pisto-joki, Pinkojoki. Haavoittui 25.7.41 Pistojoella. Sotilasarvo: sotamies.

LÄMPSÄ Jaakko Ilmari, talollisen poika, * 3.7.1913 Kestilässä, + 15.6.1947 Kestilässä. Talvisota: 6/JR 25, rvarajoht, Kuhmo. Jatkosota: 12 KHevS, kivmies.

LÄMPSÄ Jaakko, pienviljelijä, * 5.1.1914 Kestilässä, + 17.9.1966 Kestilässä. Puoliso: Lyyli s. Väyrynen -13 +. Lapset: Paavo -41, Maija -46, Raimo -49. Talvisota: JR 25, kivmies, Kuhmo, Saunajärvi. Haavoittui 8.12.1939 Kuhmossa. Jatkosota: III/JR 11, rjoht, Uhtua, Kiestinki. Sotilasarvo: alikersantti. Kunniamerkit: Vm 2.

LÄMPSÄ Johannes, maanviljelijä, * 2.7.1912 Kestilässä, + 12.9.1987 Kestilässä. Puoliso: Niina s. Koivupiha -14 +. Lapset: Liisa -54. Talvisota: JR 25, keittäjä, Kuhmo, Saunajärvi. Jatkosota: III/JR 11, muonittaja, Uhtua, Kiestinki, Karjalan kannas. Lapin sota: III/JR 11, muonittaja, Tornio, Rovaniemi. Sotilasarvo: alikersantti. Kunniamerkit: Vm 1, Vm 2.

LÄMPSÄ Juho Henrikki (Heikki), maanviljelijä, * 13.4.1916 Kestilässä, + 1.9.1958 Kestilässä. Talvisota: JR 25, kivmies, Kuhmo. Jatkosota: III/JR 11, hevospies, Pisto-joki, Pinkojoki, Uhtua, Karjalan kannas. Lapin sota: JR 11, Tornio, Rovaniemi. Sotilasarvo: korpraali.

LÄMPSÄ Kaarle Henrik, maanviljelijä, * 28.5.1911 Kestilässä, + 8.4.1946 Kestilässä. Talvisota: KotiHevS 3, hevosenhoitaja. Jatkosota: II/12 KHevS, hevoshoitaja, Kiestinki, Uhtua, Karjalan kannas, Pohjois-Suomi. Sotilasarvo: korpraali.

LÄMPSÄ Lauri, autoilija, * 13.2.1926 Kestilässä. Puoliso: Beata s. Kärki -25. Lapset: Raija -54, Jari -67. Jatkosota: JvKoukK 25. Lapin sota: 8/JR 1, Tornio. Sotilasarvo: korpraali.

LÄMPSÄ Lauri, maanviljelijä, * 7.11.1909 Kestilässä, + 25.12.1982 Kestilässä. Talvisota: JR 25, kivmies, Kuhmo. Jatkosota: JR 11, JR 32, ErP 13, kivmies, Uhtua, Kiestinki, Karjalan kannas. Lapin sota: JR 11, kivmies, Tornio, Rovaniemi. Sotilasarvo: korpraali. Kunniamerkit: Vm 2.

LÄMPSÄ Matti Johannes, työmies, * 15.5.1916 Kestilässä. Puoliso: Silja s. Hjerppe -23. Lapset: Eila -44, Elvi -45, Elli -47. Talvisota: JR 25, kivmies, Kuhmo, Saunajärvi. Jatkosota: III/JR 11, tslä-hetti, Vuoninen, Pisto-joki, Uhtua, Kiestinki, Karjalan kannas. Lapin sota: III/JR 11, Kemi, Tornio, Rovaniemi. Sotilasarvo: sotamies. Kunniamerkit: Vm 2.

LÄMPSÄ Matti, maanviljelijä, * 12.1.1907 Kestilässä, + 11.1.1977 Kestilässä. Puoliso: Saimi s. Keskitalo -03. Lapset: Alli -40, Veikko -41. Jatkosota: JR 11, JR 32, ErP 20, kivmies, tslähettti, Uhtua, Jyväskylä, Viipurinlahti. Haavoittui 25.7.41 Pistojoella. Sotilasarvo: sotamies. Kunniamerkit: Vm 2.

LÄMPSÄ Paavo Johannes, poliisi, * 1.1.1917 Kestilässä. Puoliso: Hanna s. Kangas -13. Lapset: Marjatta -42, Seppo -44. Talvisota: 10 TienkorjK, lääkau. Jatkosota: III/JR 11, lääkau, Uhtua, Kiestinki, Tolvajärvi. Sotilasarvo: kersantti. Kunniamerkit: Vm 2.

LÄMPSÄ Teodori, maanviljelijä, * 13.9.1899 Säräisniemellä, + 17.7.1971 Kestilässä. Puoliso: Maria s. Suorsa -03 +. Lapset: Teuvo -29, Jaakko -31, Veikko -32, Väinö -32, Elsa -34, Esko -36, Rauha -37, Helli -39, Antti -41, Vappu -43 +, Tauno -44, Pentti -46 +. Jatkosota: III/JR 11, ajomies, Uhtua, Kiestinki. Sotilasarvo: sotamies.

LÄMPSÄ Väinö Ilmari, maanviljelijä, * 3.5.1909 Kestilässä, + 16.9.1968 Kestilässä. Puoliso: Kerttu s. Tegelberg -14. Lapset: Annikki -39, Marjatta -41, Liisa -41, Ritva -44, Leena -46, Hilja -47 +, Heikki -48, Viljo -51, Pentti -52, Paavo -54, Sirkka -55, Leila -58, Jarmo -60. Talvisota: EK/II/JR 40, aseseppä, Pelkosenniemi. Jatkosota: E/III/JR 11, kivmies, Vasovaara, Latvajärvi, Vuokkiniemi, Pistojoeki, Uhtua, Kiestinki. Sotilasarvo: korpraali.

LÄMPSÄ Yrjö Iisakki, työmies, * 15.10.1916 Kestilässä, + 25.8.1976 Kestilässä. Talvisota: 20 TalK, jakelurjoht. Jatkosota: 7/JR 11, 1 LääkK, SissiP 2, SissiP 3, sairaankantaja, Uhtua, Kiestinki, Syväri, Vitele, Salmi, Uuksu, Nietjärvi. Haavoittui 17.7.41 Vuonnisessa. Sotilasarvo: sotamies.

LÄMPSÄ Yrjö Henrikki, maanviljelijä, * 5.2.1922 Säräisniemellä. Puoliso: Aili s. Hyry -22. Lapset: Ritva -43, Raimo -46, Ulla -47, Pentti -51, Pasi -51. Jatkosota: JR 53, 12 KS, lääkau, Uhtua, Hevoskenkä, Karjalan kannas, Kuuterselkä, Kivennapa, Muolaa, Heinjoki, Noskua, Vuoksi, Harjula. Lapin sota: II/JR 53, lääkau, Tornio, Rovaniemi, Kittilä. Sotilasarvo: kersantti.

MAKKONEN Olavi Johannes, poliisi, * 4.11.1918 Kestilässä, + 4.1.1991 Oulussa. Puoliso: Alli s. Majava -23 +. Lapset: Eero -46, Eila -47, Esko -51. Jatkosota: sotakoirakoulu, sotakoiraohj, sotakoirakeskuksen hoit, Vuokkiniemi, Hämeenlinna, Jelettijärven partio ja torjuntataistelu. Sotilasarvo: alikersantti. Kunniamerkit: Vm 2.

MANKINEN Juho (Jussi) Aleksanteri, opettaja, * 12.8.1906 Säräisniemellä. Puoliso: Aino s. Leinonen -05 +. Lapset: Pirkko -32 +, Raili -34, Jukka -36 +, Hannu -41. Talvisota: JR 25, kolonnan pääll-/JR 25, Kuhmo. Jatkosota: PionP 34, JR 32, PionP 15, lähettiups, patladj, kpääll, Uhtua, Karjalan kannas. Sotilasarvo: kapteeni.

MANNERMAA Eero Aappo, kirvesmies, * 18.3.1925. Jatkosota: E/RjP 7, kivmies, Kiestinki, Suojärvi. Sotilasarvo: korpraali.

MANNERMAA Kauko Pentti, kirja-kauppias, * 3.9.1922 Kestilässä. Puoliso: Paula s. Kaarremaa -20. Lapset: Liisa -53, Leena -54. Talvisota: JvKoulK 5, KrhKoulK. Jatkosota: KrhJ/II/JR 6, rjoht, Karjalan kannas, Suursaa-
ren valtaus. Haavoittui 15.8.41 Jääsken valtauksessa, 14.6.44 Siiranmäellä. Sotilasarvo: ylikersantti. Kunniamerkit: 2xVm 2, Vm 1, VR 4, VR 3.

MANNERMAA Matti Hannu, myyntiedustaja, * 29.10.1920 Kestilässä. Puoliso: Esteri s. Pekkala -25 +. Lapset: Pirkko -55, Aino -58. Jatkosota: KrhJ/I/JR 11, 13/JR 53, Uhtua, Karjalan kannas. Haavoittui 6.7.41 Oinassalmella. Lapin sota: 13/JR 53, kvara-pääll, Tornio, Rovaniemi, Kittilä. Sotilasarvo: kapteeni. Kunniamerkit: VR 4, VR 4 tlk.

MANNERMAA Paavo, autoilija, * 14.11.1909 Kestilässä, + 18.4.1976 Kestilässä. Puoliso: Esteri s. Järvelä -16. Lapset: Annikki -39, Liisa -41, Heikki -43, Hilikka -48. Talvisota: 6/JR 40, jjoht, Pelkosenniemi. Haavoittui 18.12.39 Pelkosenniemellä. Kunniamerkit: Vm 2, VR 4 mk.

MANNERMAA Väinö Vilho, kauppias, * 29.11.1922 Kestilässä, + 24.5.1990 Kestilässä. Puoliso: Toini s. Huusko -25. Lapset: Hilikka -51, Ilkka -54. Jatkosota: 1/RjP 8, JvKoulK 15, 25 RjK, tslähetä, Uhtua, Vuokkiniemi,

Tolvajärvi. Sotilasarvo: alikersantti. Kunniamerkit: Vm 2.

MARTTILA Antti Oskari, kirvesmies, maanviljelijä, * 14.8.1913 Haapavedellä, + 27.3.1975 Kestilässä. Puoliso: Hanna s. Mylly -14. Lapset: Pentti -41, Paavo -41, Jouko -48, Jorma -56. Talvisota: TR 3, ammusmies, Vilajoki. Jatkosota: 6 RPr, 35/KPsto 4, 2/4 RPr, HeLLAs, ÄänRPr, suuntaaja, mvkuljet, konemies, Hanko. Sotilasarvo: tykkimies. Kunniamerkit: Vm 2.

MATTILA Arvo Nikolai, maanviljelijä, * 23.4.1919 Ilmajoella, + 27.12.1972 Kestilässä. Puoliso: 1. Anna s. Jokinen -21, 2. Eeva s. Myllyoja -20. Lapset: Sinikka -43, Anja -48, Pentti -49, Sirkka -50, Niilo -52, Leena -53, Auli -57, Kauko -60, Lauri -63. Jatkosota: JvKoulK 32, JvKoulK 22, JvKoulK 12. Sotilasarvo: sotamies.

MATTILA Eemeli Johannes, käyttömies, * 20.2.1921 Kestilässä. Puoliso: Raija s. Virtanen -33. Lapset: Hannu -58, Marjo -68. Jatkosota: KevOs 5, EK/Vienan HSP, puhmies, Vasovaara, Vuokkiniemi, Vuonnninen, Uhtua.

Lapin sota: osallistui Pohjois-Suomen taisteluihin.

MATTILA Samuli Heikki, maanviljelijä, * 14.8.1910 Kestilässä, + 29.10.1987 Kestilässä. Puoliso: Olga s. Vartiainen -15 +. Lapset: Väinö -36 +, Eino -37, Erkki -39, Kerttu -41 +, Toini -43, Hilja -45, Anni -48. Talvisota: 6/JR 25, kivmies, Kuhmo. Jatkosota: 7/JR 11, 10/JR 32, huoltoau, Vuonnninen, Pistojoki, Kiestinki, Kivennapa, Kanneljärvi, Vuoksi. Sotilasarvo: kersantti. Kunniamerkit: Vm 2.

MATTILA Sulo Verner, metsätyömies, * 11.2.1920 Rantsilassa, + 17.2.1984 Kestilässä. Puoliso: Laura s. Halmu -24. Lapset: Veikko -46, Väinö -52, Vilho -58. Jatkosota: JP 4, Äänlinna, Syväri, Kivennapa, Kuuterselkä, Rokkalanjoki. Haavoittui 26.6.44 Syvärillä. Lapin sota: JP 4, Rovaniemi, Välijoki, Laanila, Kaunispää, Sodankylä. Sotilasarvo: alikersantti.

MATTILA Veikko Heikki, maanviljelijä, * 22.1.1917 Kestilässä, + 19.10.1995 Kestilässä. Jatkosota: JvKoulK 32, E/TäydP 8, EllääkK, JR 1. Sotilasarvo: sotamies.

MATTILA Yrjö, maanviljelijä, * 27.7.1911 Kestilässä, + 18.10.1977 Kestilässä. Talvisota: JR 25, kivmies, Kuhmo. Jatkosota: III/JR 11, JR 32, ajomies, Latvajärvi, Vasovaara, Uhtua, Kivennapa, Suulajärvi, Muolaa, Heinjoki, Noskua, Vuoksen lohko. Haavoittui 25.8.41 Kiestingissä. Lapin sota: JR 32, ajomies, Tornio, Rovaniemi, Kittilä. Sotilasarvo: sotamies.

MELLIN Paavo Kullervo, piiriesimies, * 6.8.1919 Kajaanissa, + 13.5.1992 Kestilässä. Puoliso: Anja s. Romppainen -29. Lapset: Rai-li -55, Matti -57. Talvisota: lentokoneen ohjaajaoppilas, Kauhava, Tyrvääntö. Jatkosota: LeLv/LeR 2, hävittäjäalentäjä, Karjalan kannas, Aunus, Suomenlahti. Joutui sotavankeuteen alasampumisen seurauksena 9.3.42, sai paleltumisvammoja, palasi 25.12.44. Kunniamerkit: Vm 2, Vm 1, VR 4, VR 4 tlk. Sotilasarvo: ylikersantti.

MERILÄINEN Reino Oskari, maanviljelijä, * 4.3.1921 Säräisniemellä. Puoliso: Aino s. Moisanen -13. Lapset: Reino -41, Martti -44, Teuvo -47, Olavi -49 +. Jatkosota: 2/VP 13, puhmies, Uhtua, Vasovaara, Vuokkiniemi, Vuonnninen. Sotilasarvo: korpraali. Kunniamerkit: Vm 2.

MOILANEN Toivo Johannes, maanviljelijä, * 2.3.1913 Sortavalan mlk:ssa. Talvisota: JR 34, puhmies, Suolahti, Kollaa. Jatkosota: RjP 8, puhmies, Uhtua, Vuokkiniemi. Haavoittui Tohojärven eteläpuolella. Sotilasarvo: sotamies.

MOILANEN Veikko Johannes, maanviljelijä, * 24.1.1923 Sortavalan mlk:ssa, + 8.11.1992 Kestilässä. Puoliso: Aili s. Kemppainen -26. Lapset: Eila -57, Eero -63. Jatkosota: 1/JR 46, 13/19 Pr, kivmies, Rajajoki, Lempäälä, Lumisuo. Haavoittui 8.7.44 Äyräpäässä. Sotilasarvo: sotamies. Kunniamerkit: Vm 2.

MURTOMÄKI Matti Einari, työmies, * 31.1.1922 Haapavedellä. Puoliso: Helvi s. Arola -21. Lapset: Marjatta -55, Tuula -57. Jatkosota: KKK/III/JR 11, kkampuja, Uhtua. Haavoittui 11.6.42 Hevosenkengässä. Sotilasarvo: sotamies.

MYLLY Esko Ensio, työmies,

* 28.5.1920 Kestilässä, + 9.2.1982 Savonlinnassa. Puoliso: Emmi s. Hartikainen -09 +. Jatkosota: KvOs 3, RajajP 7, ErOsSok, kivmies, kpmies, Paanajärvi, Kelsinkäinen, Tuorevaara,

Voittajoki. Haavoittui 13.10.41 Vermajärvellä. Sotilasarvo: korpraali.

MYLLY Niilo Heikki, maanviljelijä,

* 15.12.1924 Kestilässä, + 6.12.1988 Kestilässä. Puoliso: Annikki s. Holstila -18 +. Lapset: Heleena -50, Heikki -58. Jatkosota: JR 11, Uhtua, Karjalan kannas.

Lapin sota: JR 11, Tornio, Rovaniemi. Sotilasarvo: korpraali.

MYLLYOJA Paavo Henrikki, edustaja,

* 1.5.1924 Kestilässä. Puoliso: Anja s. Halonen -29. Lapset: Martti -48, Anneli -52, Marita -54, Heikki -55, Juha -56, Päivi -58, Tarja -59, Marja -61, Arja -62, Ari-Pekka -64. Jatkosota: JvKoulK 3, rjoht. Sotilasarvo: alikersantti.

MÄKELÄ Mauno Benjami, maanviljelijä,

* 8.12.1924 Kestilässä. Puoliso: Olga s. Nissinen -26. Lapset: Paula -58, Tapio -62. Jatkosota: TäydP 13, JvKoulK 15, kivmies.

MÄKELÄ Väinö Heikki, maanviljelijä,

* 26.9.1910 Kestilässä. Puoliso: Irja s. Keskitalo -17 +. Lapset: Pauli -38, Toivo -40, Seppo -41 +, Ritva -44, Timo -45, Raili -47, Pentti -49, Irma -51, Veikko -53, Raija -55 +. Talvisota: PrW, kivmies, Kuhmo. Jatkosota: 7/JR 11, 9/JR 32, 1/ErP 13, kpmies, tstlähetti, Vuoninen, Kiestinki, Uhtua, Kannas, Lintula, Kivennapa, Suulajärvi, Muolaa, Heinjoki, Noskua, Vuoksi. Haavoittui 23.7.41 Pistojoella, syksyllä 41 Kiestingissä, 23.6.44 Ala-Noskualla. Lapin sota: JR 32, postimies, Tornio, Rovaniemi, Kittilä. Sotilasarvo: sotamies. Kunniamerkit: Vm 2, Vm 1.

MÄKELÄ Väinö Henrik, maanviljelijä,

* 7.1.1913 Kestilässä, + 20.5.1958 Kestilässä. Puoliso: Helli s. Väyrynen -11. Lapset: Hilikka -37, Helinä -39 +, Aimo -45. Talvisota: JR 25, joukkvjocht, jjoht, Kuhmo. Jatkosota: III/JR 11, jjoht, Kiestinki, Uhtua, Kivennapa, Muolaa, Heinjoki, Vuosalmi, Ihantala. Lapin sota: III/JR 11, jjoht, Tornio, Laurila, Tervola, Rovaniemi. Sotilasarvo: luutnantti. Kunniamerkit: 2 x VR 4.

MÄLÄSKÄ Eino Johannes, työmies,

* 8.10.1919 Pyhännälä, + 12.12.1957 Kestilässä. Puoliso: Reeta s. Ruotsalainen -13 +. Lapset: Martti -49, Eeva -52. Jatkosota: KTR 14, ajomies, Alakurtti, Vilmajoki, Kiestinki, Poventsa, Ihantala. Lapin sota: KTR 14, ajomies, Pohjois-Suomi. Sotilasarvo: sotamies.

MÄLÄSKÄ Erkki Artturi, muurari,

* 5.9.1925 Kestilässä. Puoliso: Leila s. Pikkarainen -34. Lapset: Marketta -52, Raino -53, Pekka -56, Saara -58. Jatkosota: JvKoulK 15, JvKoulK 25, nostomies-palvelusta.

MÄLÄSKÄ Jukka, kirvesmies, * 25.1.

1920 Kestilässä. Puoliso: 1. Kerttu s. Leiviskä -22, 2. Sirkka s. Pekkonen -22. Lapset: Kari -46, Helena -50, Tero -53, Anne -58, Aini -58, Risto -62. Jatkosota: III/JR 33, III/12 Pr, tstlähetti, Karhumäki, Seesjärvi. Lapin sota: III/JR 33, tstlähetti, Sodankylä. Sotilasarvo: korpraali. Kunniamerkit: Vm 2.

MÄLÄSKÄ Lauri Oskari, rakennustyömies,

* 3.12.1923 Kestilässä, + 19.10.1989 Hyvinkäällä. Puoliso: Iida s. Kauhanen -19. Lapset: Erkki -49, Tuula -50, Seppo -51, Terttu -53. Jatkosota: TäydP 11, TäydP 12, ErP 4,

kivmies, kaukopartiomies, Seesjärvi, Itä-Karjala. Haavoittui 17.8.43. Lapin sota: ErP 4, partiomies, Pohjois-Suomi. Sotilasarvo: sotamies.

MÄLÄSKÄ Martti Olavi, työsuojelutarkastaja,

* 14.7.1918 Kestilässä, + 21.8.1992 Oulussa. Puoliso: Inkeri s. Sikanen -22. Lapset: Marja-Liisa -45, Sirpa -46. Jatkosota: EK/1 RPr, lämmittäjä.

MÄLÄSKÄ Niilo, auton apumies,

* 27.1.1906 Kestilässä, + 25.10.1974 Haukiputaalla. Puoliso: Esteri s. Rautio -13. Lapset: Reijo -42, Kauko -44, Jorma -45, Ulla -47, Heikki -49, Matti -52, Mirja -55. Jatkosota: SissiP 3,

kivmies, Juntusranta, Pistojoeki, Uhtua. Haavoittui 20.8.41 Pistojoella. Sotilasarvo: sotamies. Kunniamerkit: Vm 2.

MÄLÄSKÄ Simuna Jaakko, työmies, * 22.12.1897 Kestilässä, + 7.8.1977 Kestilässä. Puoliso: Hilma s. Lämpsä -01 +. Lapset: Kerttu -25, Arvo -26, Mirja -32. Talvisota: JR 65, Kuhmo, Saunajärvi. Haavoittui 3.3.40 Kuhmo. Jatkosota: JvKoulK 15, vartiomies. Sotilasarvo: sotamies.

MÄLÄSKÄ Veikko Iisakki, maanviljelijä, * 24.11.1921 Kestilässä. Puoliso: Aino s. Taipaleenmäki -26. Lapset: Reijo -46, Raija -48, Arja -50, Pirjo -56. Jatkosota: 4/II/JR 45, kivmies, Maaselkä, Laatokka, Syväri.

MÄLÄSKÄ Veikko, muurari, * 28.3.1922 Kestilässä. Puoliso: Iida s. Juntunen -28. Jatkosota: RsItPtri, tulenjohdaja, Helsinki. Sotilasarvo: tykkimies.

MÄLÄSKÄ Ville (Vilho) Aapraham, vanginvartija, * 15.11.1918 Pyhännällä. Puoliso: Katri s. Alatalo -25. Lapset: Veikko -44, Tuula -45, Pentti -47, Terttu -49, Kaarina -50, Liisa -52, Mauno -57, Ulla -65. Talvisota: PstJ/JR 15, pstlataaja, Kannas, Summan lohko. Haavoittui 24.2.40 Summan lohkolla. Jatkosota: ViestiJ/EK/JR 11, viestimies, Vasovaara, Uhtua, Karjalan kannas. Lapin sota: ViestiJ/JR 11, viestimies, Tornio, Rovaniemi. Sotilasarvo: korpraali. Kunniamerkit: Vm 2.

MÄMMI Vilho Fredrikki, huoltotyön johtaja, * 18.2.1923 Kestilässä. Puoliso: Sylvi s. Kurola -30. Lapset: Maarit -51, Jouni -53, Aslak -56. Jatkosota: 2/ErP 7, tslähetä, Lietmajärvi, Vansjärvi, Vuokkijärvi, Klyyssinvaara. Sotilasarvo: sotamies.

MÄÄTTÄ Vilho Iisakki (Ville), maanviljelijä, karjanostaja, * 25.3.1897 Temmeksellä, + 12.12.1987 Kestilässä. Puoliso: Helli s. Leiviskä -04 +. Lapset: Mirja -33, Maunu -34, Matti -35, Meimi -36, Minna -42. Talvisota: JR 25, huoltovarikko, suutari, Kuhmo. Jatkosota: JR 11, huoltoaliupseeri, Kiestinki. Sotilasarvo: korpraali.

NIIRANEN Ahti Iisakki, maanviljelijä, * 14.7.1916 Kestilässä, + 7.7.1991 Kestilässä. Puoliso: Fanni s. Kempainen -17. Lapset: Pekka -45, Hillevi -48, Heimo -50, Yrjö -52, Terttu -53, Paavo -57. Talvisota: 6/JR 25, kaukopartiomies, Kuhmo, Saunajärvi. Jatkosota: III/JR 11, puhmies, tslähetä, Uhtua, Kiestinki, Kivennapa, Muolaa, Heinjoki, Vuosalmi, Ihantala. Lapin sota: III/JR 11, Tornio, Rovaniemi, Laurila. Sotilasarvo: kersantti. Kunniamerkit: Vm 2.

NIIRANEN Fredrik (Veeti), maanviljelijä, * 3.7.1920 Kestilässä, + 25.5.1993 Kestilässä. Puoliso: Taimi s. Kemppainen -23. Lapset: Kaarina -45, Leena -46, Mauno -47, Mikko -51, Meeri -53, Martti -54, Juhani -57, Antero -58. Jatkosota: KrhJ/JP 4, krhmies, Salmi, Tuulos, Aunus, Kivennapa, Kuuterselkä, Portinhoikka. Lapin sota: JP 4, krhmies, Aittojärvi, Rovaniemi, Sodankylä, Vuotso, Laanila.

NIIRANEN Heikki, maanviljelijä, * 17.1.1924 Kestilässä. Puoliso: Irja s. Tihinen -25. Lapset: Tuovi -45, Elsa -47, Eero -49, Arvi -51, Esa -54, Tarmo -64. Jatkosota: JvKoulK 15, TäydP 13, kivmies, pst-ampuja, Poventsa, Äänislinna. Sotilasarvo: korpraali.

NIIRANEN Juho (Jussi) Petter, maanviljelijä, * 20.2.1910 Kestilässä. Puoliso: Sofia s. Lämpsä -18. Lapset: Onni -41, Paavo -45, Maunu -47, Esko -48, Matti -50, Martti -52, Esa -54, Simo -55, Marja -60, Martta -63. Talvisota: JR 25, kivmies, Kuhmo. Jatkosota: 7/JR 11, 9/JR 32, II/JR 32, Vienan HSP, Uhtua. Haavoittui 6.7.41 Aajuanlahdessa. Lapin sota: kivmies, Pohjois Suomi. Sotilasarvo: alikersantti. Kunniamerkit: Vm 2.

NIIRANEN Kaarlo Henrik, haudan-
kaivaja, * 21.2.1908 Kestilässä, + 21.3.1988 Kestilässä. Puoliso: Esteri s. Pussinen -20 +. Lapset: Irma -43, Heikki -45, Juho -47, Kaisa -48, Liisa -55, Jorma -57. Talvisota: JR 25, kivmies, Kuhmo. Jatkosota: III/JR 11, III/JR 32, VienanHSP, II/JR 1, kivmies, ajomies, Vuokkiniemi, Pistojoiki, Pinkojoki, Kiskisjärvi, Kiestinki, Uhtua, Viipurinlah-
ti. Sotilasarvo: sotamies.

NIIRANEN Markus Iisakki, kirvesmies, * 26.4.1924 Pulkkilassa. Puoliso: Toini s. Kontti -23. Lapset: Timo -46, Veli -48, Helvi -51, Eero -55, Pirkko -57, Esko -60. Jatkosota: III/JR 11, Uhtua, Kivennapa, Muolaa, Heinjoki, Vuosalmi, Ihantala. Lapin sota: III/JR 11, Tornio, Rovaniemi, Kittilä. Sotilasarvo: sotamies.

NIIRANEN Mikko, maanviljelijä, * 7.4.

1906 Piippolassa, + 7.8.1962 Kestilässä. Puoliso: Anna-Liisa s. Ristikaarto -04 +. Lapset: Toivo -31, Pauli -32, Erkki -35, Aino -37, Aaro -40, Onni -42, Teemu -43, Eeva -45, Hilja -47, Teuvo -49. Talvisota: JR 25, hevosmies, Kuhmo. Jatkosota: 7/JR 11, JR 32, hevosmies, Uhtua, Vuokkiniemi, Vuoninen, Pistojoiki. Lapin sota: ErP 8, hevosmies, Ranua, Rovaniemi, Poikkitervo.

NIIRANEN Tauno Matias, työmies,

* 6.6.1914 Kestilässä, + 27.4.1985 Kestilässä. Talvisota: JR 25, ajomies, pkmies, Kuhmo. Haavoittui 6.2.40 Kuhmossa. Jatkosota: 7/JR 11, ajomies, Vasovaara, Vuokkiniemi, Pistojoiki, Uhtua, Kiestinki. Haavoittui 25.8.41 Kiestingissä. Sotilasarvo: korpraali.

NIIRANEN Valde, maatyömies, pienviljelijä, * 10.11.1923

Kestilässä, + 3.7.1984 Kestilässä. Puoliso: Lyyli s. Karjalainen -25 +. Lapset: Reijo -46, Arja -50. Jatkosota: 2/JR 11, kpmies, pkampuja, Uhtua, Kivennapa, Ihantala. Haavoittui 17.6.44 Väärämäessä. Lapin sota: JR 11, Tornio.

NIIRANEN Veikko Henrik, maanviljelijä, * 8.10.1912 Kestilässä,

+ 29.8.1990 Kestilässä. Puoliso: Lempi s. Tervola -15. Talvisota: 6/JR 25, patrkantaja, kpmies, Kuhmo. Jatkosota: 7/JR 11, II/JR 53, III/JR 11, 11/JR 32, kpmies, ajomies, pkampujan apul, Kiestinki, Uhtua, Muolaa, Heinjoki, Noskua, Vuoksi. Lapin sota: JR 32, Pohjois-Suomen taistelut. Sotilasarvo: korpraali. Kunniamerkit: Vm 2.

NIIRANEN Viljo Iisakki, pienviljelijä,

*30.5.1915 Kestilässä, + 11.1.1976 Pyhännällä. Puoliso: Tyne s. Karpinen -23. Lapset: Anja -42, Taisto -44, Matti -48 +, Jouko -52, Aimo -57. Talvisota: 6/JR 25, kpmies, Kuhmo. Jatkosota: 7/JR 11, kpmies, Vuoninen, Pistojoiki, Kiestinki, Kivennapa, Vuosalmi. Haavoittui 13.11.41 Kiestingissä. Lapin sota: 6/JR 11, kpmies, Tornio, Rovaniemi. Sotilasarvo: sotamies.

NIIRANEN Väinö Jalmari, metsuri,

* 20.11.1921 Kestilässä. Puoliso: Inkeri s. Lämpsä -22. Lapset: Aimo -42, Terho -43, Paavo -46, Seppo -47, Pentti -50, Ritva -55. Jatkosota: nostomiespalveluksessa, Karhumäki, Äänislinna, Säkkijärvi, Vilalahti.

NIIRANEN Yrjö, sekatyömies, * 27.2.

1922 Kestilässä, + 29.9.1976 Kestilässä. Puoliso: Aino s. Pussinen -29. Lapset: Sirkka -50, Seppo -52 +, Eino -54, Antti -55, Ritva -57, Hilikka -59, Kari -61, Pirkko -64, Satu -70. Jatkosota: 6/JR 11, kpmies, Uhtua, Kiestinki, Ahvenlahti, Hiirelä, Kivennapa, Heinjoki. Lapin sota: JR 11, Tornio, Rovaniemi, Kittilä, Muonio. Sotilasarvo: korpraali. Kunniamerkit: Vm 2.

NIKULA Iisakki (Iikka) Viljami, pienviljelijä, * 6.7.1903

Kestilässä, + 17.4.1977 Kestilässä. Puoliso: Elsa s. Mäläskä -10 +. Lapset: Lauri -32, Lyydi -33, Pekka -35, Osmo -36 +, Matti -38 +, Taisto -39, Raili -41, Maija -42, Helli -44, Antero -46, Leo -48, Jouko -50, Anne -54. Jatkosota: JvKoulK 19, Itä-KarjSH, autonkulj. Sotilasarvo: sotamies.

NIKULA Juho Petter, autoilija, pienviljelijä, * 4.2.1897 Kestilässä,

+ 25.6.1985 Kestilässä. Puoliso: 1. Jenny s. Ohenoja -96 +, 2. Saara s. Haataja -08 +. Lapset: Ensio -21 +, Sulo -23 +, Toivo -25 +, Jenny -25, Pauli -32, Airi -33, Pekka -39, Paavo -40, Pasi -41, Maija -43, Eila -45, Annikki -46, Kauko -48 +, Inkeri -49, Martti -52. Talvisota: Petsamon ErikAutoK, autonkulj. Jatkosota: III/JR 11, 10/JR 32, kivmies, autonkulj, Uhtua, Kiestinki. Sotilasarvo: sotamies.

NIKULA Toivo Heikki, autoilija,

* 25.6.1925 Kestilässä, + 19.12.1971 Kestilässä. Puoliso: Hilja s. Kalaoja -21 +. Lapset: Raimo -53, Raija -57, Paula -60, Pentti -65. Jatkosota: 1/JR 3, pkmies, Salla, Tikkala, Keihäsniemi. Sotilasarvo: korpraali.

NISSINEN Veikko Tapani, maanviljelijä,

* 26.12.1924 Kestilässä. Puoliso: Helvi s. Linna -33. Lapset: Kyllikki -58, Vesa -60, Tapani -61, Paavo -63, Helena -66. Jatkosota: II/JR 11, pkampuja, Uhtua, Kivennapa, Muolaa, Heinjoki, Vuosalmi, Ihantala. Lapin sota: II/JR 11, JR 1, pkampuja, Tornio, Kemi, Rovaniemi, Muonio. Sotilasarvo: korpraali.

NISSINEN Väinö Johannes, lehtori,

* 13.5.1913 Iisalmessa. Puoliso: Marjatta s. Mikkonen -11. Lapset: Inkeri -43, Markku -46, Anneli -47. Talvisota: Os. Perksalo, rjoht, Salla, Vilajoki. Jatkosota: JR 32, jjoht, kpäällä, Kiestinki, Uhtua. Haavoittui helmikuussa -43 Uhtualla. Sotilasarvo: kapteeni. Kunniamerkit: VR 4.

NÄPÄNKANGAS Juho Eemeli, maanviljelijä, * 26.1.1899 Kestilässä, + 17.12.1979 Kestilässä. Puoliso: Selma s. Kamula -02 +. Lapset: Elsa -30, Lempi -31, Saimi -34, Hilja -36, Kyllikki -38 +, Liisa -41, Heikki -43, Helga -45, Veikko -48. Talvisota: TäydP 13, ErP 8, ajomies. Jatkosota: III/JR 11, JR 32, ajomies, Uhtua, Kiestinki, Karjalan kannas, Laatokka. Sotilasarvo: sotamies. Kunniamerkit: Vm 2.

NÄPÄNKANGAS Paavo Ilmari, maanviljelijä, * 25.1.1913 Kestilässä, + 13.12.1980 Kestilässä. Puoliso: Liisa s. Multala -17. Lapset: Pentti -44, Veikko -47, Raija -50, Tuula -52, Ritva -54. Jatkosota: 9/TäydP 8, linnoitus-työt, Karjalan kannas, Raahe. Sotilasarvo: sotamies.

NÄPÄNKANGAS Sulo Pietari, maanviljelijä, * 29.6.1922 Kestilässä. Puoliso: Kaarina s. Heikkilä -31. Lapset: Maria -67, Ilkka -69, Ari -72. Jatkosota: II/JR 11, tstlähetti, Uhtua, Karjalan kannas. Lapin sota: E/II/JR 11, tstlähetti, Tornio, Rovaniemi. Sotilasarvo: korpraali. Kunniamerkit: Vm 2.

NÄPÄNKANGAS Tauno Petter, maanviljelijä, * 9.9.1916 Kestilässä, + 16.6.1960 Kestilässä. Puoliso: Maija s. Kärki -13. Lapset: Pirkko -39, Pentti -41, Maija-Liisa -47, Anna-Leena -49. Talvisota: PrW, keittiömies, Kuhmo. Jatkosota: 7/JR 11, keittäjä, ajomies, Vuonainen, Pistojoensuu, Uhtua, Kiestinki. Lapin sota: JR 11, keittäjä, Tornio, Rovaniemi. Sotilasarvo: korpraali.

NÄPÄNKANGAS Veeti, maanviljelijä, * 4.2.1910 Kestilässä, + 23.2.1973 Kestilässä. Puoliso: Aune s. Haataja -09 +. Lapset: Anneli -36, Pekka -37, Heikki -39, Matti -41, Eero -43, Marjatta -46, Tellervo -47, Risto -50. Jatkosota: tstlähetti, Uhtua, Kannas. Sotilasarvo: korpraali.

OHENOJA Heikki Ilmari, merimies, kirvesmies, * 25.10.1923 Kestilässä. Jatkosota: TäydP 12, 14/JR 35, psttykkimies, Seesjärven rannikopuolustus, Maaselän kannas, Karjalan kannas, Karhumäki, Ihantala. Sotilasarvo: tykkimies.

OHENOJA Väinö, maatyömies, * 2.4.1914 Kestilässä, + 2.5.1972 Kestilässä. Jatkosota: III/JR 11, puhemies, Latvajärvi, Vuonainen, Pistojoensuu, Uhtua, Kivennapa, Kannas. Lapin sota: III/JR 11, puhemies, Tornio, Laurila, Rovaniemi. Sotilasarvo: sotamies. Kunniamerkit: Vm 2.

OJALA Henni Aleksander, maanviljelijä, * 7.8.1924 Ylistarossa, + 21.10.1995 Kestilässä. Puoliso: Kerttu s. Kurkinen -28. Lapset: Jussi -49, Lauri -51, Jouko -56. Jatkosota: LeR 2, LeLv 16, Ilmavienestys, aseseppä, Aunuksen kannas. Sotilasarvo: korpraali.

OJANTAKANEN Häyry Seelymel (Häyri), autonkuljettaja, maanviljelijä, * 13.9.1905 Kestilässä, + 17.8.1955 Kestilässä. Puoliso: Katri s. Mahosenaho -08 +. Lapset: Valio -29, Antero -35, Heikki -39, Kaisu -41. Jatkosota: 7/JR 11, kivemies, Vuonainen, Pistojoensuu, Pinkojoki, Kiskisjärvi, Kiestinki. Haavoittui 30.8.41 Kangasvaarassa. Sotilasarvo: tykkimies.

OLANDER Jaakko Ilmari, maanviljelijä, * 28.12.1910 Kestilässä, + 5.12.1994 Oulussa. Puoliso: Olga s. Rasin kangas -17. Lapset: Pirkko -37, Väinö -40, Matti -43, Tyyne -48, Kerttu -52. Jatkosota: 7/JR 11, kivemies, Vuonainen, Pistojoensuu, Kiskisjärvi, Kiestinki. Haavoittui 25.8.41 Kiestingissä. Sotilasarvo: sotamies.

PAASO Reino Johannes (Hannes), työmies, * 17.7.1922 Kestilässä, + 16.8.1994 Kestilässä. Jatkosota: JR 11, Uhtua, Kiestinki, Kannas. Lapin sota: JR 11, Tornio. Sotilasarvo: korpraali.

PALMU Kalle Iisakki, maanviljelijä, * 15.3.1902 Kestilässä, + 11.1.1980 Kestilässä. Puoliso: Iida s. Kuusiranti -08 +. Lapset: Eila -30 +, Annikki -31, Pauli -33, Veikko -35, Heikki -37, Raili -39, Arttu -41, Ritva -44, Eero -47, Raija -49, Markku -51. Talvisota: KevOs 22, kivemies, Suomussalmi, Raate, Kuhmo. Jatkosota: III/JR 11, kivemies, Vuonainen, Pistojoensuu, Uhtua, Kiestinki. Haavoittui 23.7.41 Pistojoella. Sotilasarvo: sotamies.

PEHKONEN

Lauri, maanviljelijä, * 29.11.1907 Iisalmissa, + 28.7.1978 Kestilässä. Puoliso: Olga s. Tiikkaja -06 +. Lapset: Seppo -36, Vuokko -37, Alpo -39, Aune -41, Paavo -42, Vappu -43, Annikki -46. Talvisota: 6/JR 25, kssmies, Kuhmo, Saunajärvi. Jatkosota: III/JR 11, JvKoulK 20, Svleiri 19, vartiomies, Uhtua. Sotilasarvo: korpraali.

PEHKONEN Petter Edvard (Pekka), maanviljelijä, * 1.1.1904 Iisalmissa, + 31.5.1970 Kestilässä. Puoliso: Jenny s. Nissinen -11. Lapset: Toivo -30 +, Taimi -31, Erkki -33, Aarne -35, Veikko -43, Aune -47, Eino -52. Talvisota: EsikK/JR 1, rjoht, Vuoksen ja Vuosalmen lohkolla. Jatkosota: 7/JR 11, rjoht, joukkvjoht, Vuonninen, Pistojoki, Kiskisjärvi, Uhtua. Sotilasarvo: kersantti. Kunniamerkit: Vm 2.

PELLIKKA Juho Henrik (Jussi), teurasostoasiamies, maanviljelijä, * 21.5.1923 Kestilässä, + 23.9.1988 Vaalassa. Puoliso: Irja s. Piippo -20. Lapset: Heikki -47, Veikko -51, Pentti -52, Martti -54. Jatkosota: JR 12, pkamputaaja, Äänisniemi, Vienan kanava, Ihantala. Haavoittui 27.7.44 Ihantalassa. Sotilasarvo: sotamies.

PELLIKKA Paavo Ilmari, maanviljelijä, * 19.9.1924 Kestilässä. Puoliso: Taimi s. Koi-vuhuha -25. Lapset: Liisa -49, Aune -54, Eeva -56, Ensio -64. Jatkosota: RjP 7, jääkäri, kpmies, Uhtua, Kotajärvi, Kivijärvi, Tolvajärvi, Ristijärvi, Märkäjärvi. Sotilasarvo: sotamies.

PELLIKKA Väinö Eemeli, maanviljelijä, * 5.2.1926 Kestilässä. Puoliso: Esteri s. Rasin-kangas -25. Lapset: Laura -48, Alli -50, Matti -52, Maija -53, Pirkko -56, Pertti -58, Irma -60, Hilikka -63, Anne -65, Sakari -70. Jatkosota: JvKoulK 25, RsItPtri, 11 VhPtri, nostomiespalveluksessa.

PENNANEN Heikki Nikolai, kirvesmies, * 9.6.1923 Kestilässä, + 6.9.1992 Haukiputaalla. Puoliso: Martta s. Huotari -21. Lapset: Pirjo -52, Markku -55. Jatkosota: JR 25, kivmies, Maaselän ja Karjalan kannas. Joutui sotavangiksi 25.6.44. Sotilasarvo: sotamies.

PENNANEN Johan Petter (Pekka), maanviljelijä, seppä, * 8.9.1898 Pyhäjärvellä, + 17.7.1965 Kestilässä. Puoliso: Hilja s. Fisk -99 +. Lapset: Aili -19, Anni -21, Heikki -23, Laina -25, Antti -27, Juho Peteri -29, Markku -32, Sisko -35, Rauha -37, Maiju -42. Talvisota: JR 25, kivmies, Kuhmo, Saunajärvi. Haavoittui Kuhmon Löytövaarassa. Jatkosota: JR 11, JR 32, Uhtua.

PIHKAKOSKI Aarne Johannes, maanviljelijä, * 20.12.1911 Kestilässä, + 3.7.1994 Kestilässä. Puoliso: Helvi s. Karppinen -11 +. Lapset: Teuvo -38, Taina -39, Erkki -43, Seppo -48. Talvisota: JR 26, Muolaa, Salmenranta, Pölläkkälä, Vuosalmi. Jatkosota: JR 11, JR 23, tslähetäjä, kivmies, Vasovaara, Vuonninen, Vuokkiniemi, Pistojoki, Uhtua, Semenski, Lotinanpelto. Haavoittui 23.7.41 Pistojoella. Sotilasarvo: sotamies. Kunniamerkit: Vm 2.

PIHKAKOSKI Heimo Ilmari, maanviljelijä, * 15.3.1922 Kestilässä. Puoliso: Senni s. Karppinen -18. Lapset: Tapani -43 +, Tapio -46, Tuomo -48, Tuulikki -52, Daniel -61. Talvisota: PionK, linnoitus-työt, Kuhmo. Jatkosota: 1/RjP 8, rjoht, partiomies, tslähetäjä, Uhtua, Petsamo. Lapin sota: Os Hautala/15 Pr, rjoht, Oulu, Kemi, Rovaniemi. Sotilasarvo: kersantti. Kunniamerkit: Vm 2.

PIHKAKOSKI Lauri, maanviljelijä, * 28.3.1917 Kestilässä, + 25.11.1989 Kestilässä. Puoliso: Hilde s. Väyrynen -18. Lapset: Aino -43, Olavi -45, Kirsti -49, Kaisa -51, Pentti -54, Pirjo -56, Ari -63. Talvisota: 9/III/3 Pr, pkmies, Nurmijärvi, Muolaa, Munasuo, Kämärä. Haavoittui -40 Kämärässä. Jatkosota: III/JR 11, kivmies, rjoht, tslähetäjä, ajomies, Vuonninen, Pistojoki, Kiskisjärvi, Kiestinki, Uhtua, Kivennapa, Ihantala. Haavoittui 3.8.41 Kiskisjärvellä. Lapin sota: III/JR 11, Tornio, Rovaniemi,

Poikkitervo. Sotilasarvo: alikersantti. Kunniamerkit: Vm 2.

PIHKAKOSKI Niilo Hermanni, maanviljelijä, * 10.10.1919 Kestilässä. Puoliso: Aino s. Leiviskä -20. Lapset: Pekka -47 +, Paavo -49, Päivi -54, Heikki -55, Mikko -59. Jatkosota: 1/KTR 14, viestimies, tulenjohtaja, Salla, Uhtua, Karhumäki, Ihantala. Lapin sota: 1/KTR 14, Pudasjärvi, Ranua, Rovaniemi, Sodankylä. Sotilasarvo: korpraali.

PIIPPO Arvo Iisakki (Iikka), maanviljelijä, * 24.12.1917 Kestilässä. Jatkosota: 7/JR 11, LiikTsto, Liik piiri/Oulun Skp, lähetti, Uhtua, Kiestinki. Haavoittui 25.8.1941 Kiestingissä. Sotilasarvo: korpraali.

PIIPPO Matti Fabian, maanviljelijä, * 2.3.1913 Piippolassa. Puoliso: Elma s. Ryky -24. Talvisota: JR 64, kivmies, Virolahti. Jatkosota: III/JR 11, Os. Nykänen, kivmies, kaukopartiomies, Pistojoki, Pinkojoki, Uhtua, Kiestinki, Karjalan kannas. Haavoittui 22.6.44 Noskuan Harjulan lohkolla. Lapin sota: JR 53, tarkka-ampuja, Tornio, Rovaniemi. Sotilasarvo: alikersantti. Kunniamerkit: Vm 2.

PIIRAINEN Juho Reetrikki, maanviljelijä, * 6.1.1903 Kestilässä, + 30.8.1969 Kestilässä. Puoliso: Iida s. Kurkinen -12 +. Lapset: Heikki -37, Vappu -40 +, Matti -44. Jatkosota: III/JR 11, JR 32, EK/I/JR 11, tslähetä, Vasovaara, Vuokkiniemi, Vuonniinen, Pistojoeki, Uhtua, Vuosalmi, Ihantala. Sotilasarvo: korpraali.

PIKKARAINEN Aimo Hemminki, maanviljelijä, * 3.5.1907 Kestilässä, + 17.12.1969 Kestilässä. Puoliso: Aili s. Mannermaa -11. Lapset: Seppo -46 +. Talvisota: JR 25, rjoht, Kuhmo. Jatkosota: 6/SpolK, 14 SPolK, sotapoliisin rjoht. Sotilasarvo: kersantti.

PIKKARAINEN Antti Juho (Janne), maanviljelijä, * 27.3.1903 Kestilässä, + 27.2.1956 Kestilässä. Puoliso: Lempi s. Lämpsä -01. Lapset: Aune -25, Elmi -25, Airi -29, Enni -30, Aila -32, Alpo -36, Eeva -39, Alli -44, Eira -48. Talvisota: JR 40, kivmies, Pelkosenniemi. Jatkosota: 7/JR 11, 10/JR 32, kivmies, komppanian räätäli, Vuonniinen, Pistojoeki, Kiestinki, Uhtua. Sotilasarvo: sotamies.

PIKKARAINEN Väinö Edvin, työmies, * 25.3.1912 Kestilässä, + 13.3.1989 Oulussa. Talvisota: II/JR 25, kivmies, Kuhmo. Jatkosota: III/JR 11, JR 53, ErP 20, ajomies, kivmies, Vuonniinen, Pistojoeki, Kiestinki, Uhtua, Vammelsuu, Viipurinlahti. Haavoittui 23.7.41 Pistojoella.

PIRILÄ Juho Heikki, palomies, * 7.12.1908 Kestilässä. Talvisota: JR 26, hevostmies, Vuosalmi, Vuoksela. Jatkosota: Oulun palokunta, palomies. Sotilasarvo: korpraali.

PUSSINEN Väinö, työmies, * 18.2.1917 Kestilässä, + 18.11.1948 Helsingissä. Puoliso: Hilja s. Kupiainen -11 +. Jatkosota: III/JR 11, III/JR 53, krhammusmies, Uhtua, Kiestinki, Kivennapa, Heinjoki, Noskua, Vuosalmi, Ihantala. Lapin sota: III/JR 53, krhammusmies, Tornio, Rovaniemi.

PUURUNEN Aarne Feeliks, maanviljelijä, * 14.1.1908 Iisalmissa, + 24.1.1981 Kestilässä. Puoliso: Olga s. Karppinen -08 +. Lapset: Esko -39, Matti -42, Maria-Liisa -44, Alli -47, Aarne -49. Jatkosota: 7/JR 11, 809 IsK, 956 IsK, kivmies, Vuonniinen, Pistojoeki, Uhtua, Viipurinlahti. Haavoittui 23.7.41 Pistojoella. Sotilasarvo: sotamies.

PÄIVERÖINEN Heikki Kalevi, seppä, * 15.10.1917 Kestilässä. Puoliso: 1. Fanni s. Päiväranta -21 +, 2. Fanni s. Holm -21. Lapset: Marjatta -43 +, Rauno -50, Helena -51, Kyllikki -54, Juhani -56 +, Tapani -60. Talvisota: 7/JR 64, kpmies, Suomussalmi, Raate, Pitkäranta. Jatkosota: Autovarikko 4, autonasentaja, Äänislinna. Sotilasarvo: korpraali.

PÄIVERÖINEN Iikka Anselm, työnjohtaja, * 21.4.1923 Kestilässä. Puoliso: Lilja s. Takussaari -29. Lapset: Erkki -47, Esko -49, Jouni -55 +, Marjatta -56. Jatkosota: KaukopartioK/3 Pr, rjoht, Karjalan kannas, Salla. Haavoittui Viipurin Tammisuolla 22.6.44.

PÄIVERÖINEN Niilo Matias (Matti), karjakko, * 12.3.1921 Kestilässä, + 25.1.1989 Toijalassa. Puoliso: Tyyne s. Pussinen -14 +. Jatkosota: VP 13, hevost- ja keittiömies, puhmies, Vuonniinen, Pistojoeki, Uhtua. Lapin sota: VP 13, puhmies, Tornio, Rovaniemi. Sotilasarvo: korpraali.

PÄIVERÖINEN Urho Einari, metsätyömies, * 16.6.1925 Kestilässä, + 13.7.1985 Kestilässä. Puoliso: Bertta s. Ukonaho -25. Lapset: Sirkka-Liisa -48, Pauli -51, Paavo -55, Irma -61. Jatkosota: 7/JvKoulK 25, 3/JR 53, kivmies, Heinjoki, Karjalan kannas. Haavoittui 28.6.44 Noskualla.

PÄIVERÖINEN Vihtori, seppä, autoilija, * 6.4.1907 Kestilässä, + 12.4.1953 Kestilässä. Puoliso: Aili s. Pitkäaho -10 +. Lapset: Eila -39. Talvisota: 40 AutoK, autonkulj, Salla, Säkkijärvi. Jatkosota: 27 Autokorj, JärjK 1, autonkulj, seppä, kivmies, Salla, Repola, Syväri. Lapin sota: 27 Autokorj, seppä, Pohjois-Suomi. Sotilasarvo: alikersantti.

PÄIVERÖINEN Yrjö, työmies, 3.5.1911 Kestilässä, + 24.9.1989 Kestilässä. Puoliso: Hanna s. Leiviskä -09 +. Talvisota: JR 25, tähtitajä, Kuhmo. Jatkosota: 3/JR 11, Vienan HSP, kivmies, Uhtua. Lapin sota: kivmies. Sotilasarvo: korpraali.

PÄÄKKÖ Juho Andreas (Johannes), maanviljelijä, * 13.1.1912 Kestilässä, + 7.7.1988 Kestilässä. Puoliso: Kerttu s. Alamehtä -18. Lapset: Tapani -37, Matti -38, Taisto -39 +, Toivo -41, Tauno -43, Annikki -44, Pentti -46, Heleena -47, Inkeri -48, Hannu -50, Liisa -51, Antti -53 +, Paavo -54, Pekka -56, Kaisa -57, Seppo -59, Saara -61, Juha -62. Talvisota: JR 25, rjoht, Kuhmo, Saunajärvi. Jatkosota: JR 11, rjoht, Uhtua, Kiestinki, Haavoittui 1.9.41 Kiestingissä. Kunniamerkit: Vm 1.

Haavoittui Uhtualla 26.9.44. Lapin sota: E/II/JR 53, puhmies, Kittilä. Kunniamerkit: Vm 2.

RAHIKAINEN Johannes, maanviljelijä, * 9.3.1910 Kestilässä. Puoliso: Sointu s. Sepälä -16. Lapset: Aino -58. Talvisota: II/RTR 9, puhmies, Vilajoki. Jatkosota: JR 11, JR 32, E/II/JR 53, puhmies, Uhtua, Karjalan kannas. Haavoittui Uhtualla 26.9.44. Lapin sota: E/II/JR 53, puhmies, Kittilä. Kunniamerkit: Vm 2.

Haavoittui 11.7.41 Kokkarissa. Sotilasarvo: sotamies.

RAHIKAINEN Juho Aaprami, autokuljettaja, suutari, * 10.3.1920 Rantsilassa, + 11.4.1987 Kestilässä. Puoliso: Aura s. Lämpsä -23. Lapset: Veikko -42, Pentti -45, Martti -49, Esko -52, Paula -55. Jatkosota: JP 4, kivmies. Haavoittui 11.7.41 Kokkarissa. Sotilasarvo: sotamies.

Haavoittui 11.7.41 Kokkarissa. Sotilasarvo: sotamies.

RAHIKAINEN Väinö, maanviljelijä, *23.3.1905 Kestilässä, + 22.12.1968 Kestilässä. Puoliso: Vieno s. Schoderus -12. Jatkosota: III/JR 11, 71 RsItPri, hevosties, patrkantaja, Vasovaara, Latvajärvi. Sotilasarvo: sotamies.

RAHIKKALA Eelis, piirityönjohtaja, * 13.9.1910 Kestilässä, + 1.1.1991 Kajaanissa. Puoliso: Greta s. Määttä -06 +. Lapset: Jukka -31, Pentti -34, Matti -40, Kaisa -45. Talvisota: JR 25, rjoht, Kuhmo. Jatkosota: JR 53, JR 14, JR 32, ErP 20, joukkvjoht, Vuonninen, Uhtua, Viipurinlahti. Haavoittui 15.7.41 Vuonnisessa, 11.4.42 Rautatien lohkolla Kiestingissä. Sotilasarvo: vääpeli. Kunniamerkit: Vm 1, Vm 2.

Haavoittui 11.7.41 Kokkarissa. Sotilasarvo: sotamies.

RAHIKKALA Iikka, maanviljelijä, * 19.12.1918 Kestilässä, + 4.8.1985 Kestilässä. Puoliso: Lilja s. Kärkkäinen -18. Lapset: Ulla -44, Tauno -46, Anneli -48, Kirsti -50, Arvo -53, Esa -57. Jatkosota: SissiP 3, 1/15 Pr, ajomies, pkampuja, Kiestinki, Louhi, Syväri, Pitkäranta. Lapin sota: 1/15 Pr, Kemi, Lautiosaari. Sotilasarvo: korpraali. Kunniamerkit: Vm 1, Vm 2.

Haavoittui 11.7.41 Kokkarissa. Sotilasarvo: sotamies.

RAHIKKALA Jaakko Eemeli, maanviljelijä, * 5.2.1907 Kestilässä, + 9.10.1985 Kestilässä. Puoliso: Martta s. Luttinen -06 +. Lapset: Aune -30 +, Aili -33 +, Arttu -34, Anni -39, Helli -41, Eila -43, Arvo -45 +, Inkeri -49, Heikki -52. Talvisota: JR 25, kivmies, Kuhmo, Saunajärvi. Haavoittui Saunajärvellä. Jatkosota: JR 11, Uhtua. Haavoittui Pistojoella. Sotilasarvo: sotamies.

RAHIKKALA Lauri, maanviljelijä, * 30.1.1911 Kestilässä, + 18.6.1995 Kestilässä. Puoliso: Lyyti s. Laakko -15 +. Lapset: Aimo -40, Lilja -41, Raili -43, Liisa -45, Ritva -47, Jukka -50, Olavi -51, Eila -53, Markku -56, Sirpa -51, Päivi -60. Jatkosota: vartiotehtävissä Hämeenlinnassa. Sotilasarvo: sotamies.

Haavoittui 11.7.41 Kokkarissa. Sotilasarvo: sotamies.

RAHIKKALA Toivo Vilhelm, kauppias, * 18.2.1925 Kestilässä. Puoliso: Anja s. Junkkari -32. Lapset: Jouko -51, Pekka -54. Jatkosota: TäydP 13, 3/JP 4, tstlähetti, Uhtua, Kannas, Vuosalmi. Lapin sota: JP 4, tstlähetti, Pohjois-Suomen taistelut. Haavoittui 24.10.44 Lohijoella. Sotilasarvo: sotamies. Kunniamerkit: VR 4 mk.

Haavoittui 11.7.41 Kokkarissa. Sotilasarvo: sotamies.

RAHIKKALA Veikko Iisakki, harjansitoja, * 21.8.1913 Kestilässä, + 1.6.1984 Oulussa. Puoliso: Fanni s. Tihinen -18 +. Lapset: Salme -42, Esko -44, Helena -56, Eija -58. Talvisota: 6/JR 25, kivmies, keittäjä, Kuhmo. Jatkosota: JR 11, tstlähetti, Latvajärvi, Vuonninen, Pistojoeki, Uhtua. Haavoittui 6.8.41 Hevosenkengässä. Sotilasarvo: korpraali.

RAHIKKALA Vilho, maanviljelijä, * 29.6.1908 Kestilässä, + 5.8.1983 Kestilässä. Puoliso: Helmi s. Sepänen -09. Lapset: Erkki -30 +, Veikko -32, Terttu -35, Lyyli -37, Heikki -39, Lauri -42, Teuvo -45, Aili -48, Kauko -50, Raimo -53. Talvisota: JR 25, varushuoltaja, Kuhmo, Saunajärvi. Jatkosota: III/JR 11, Uhtua, Kiestinki.

Haavoittui 11.7.41 Kokkarissa. Sotilasarvo: sotamies.

RAHIKKALA Väinö, maanviljelijä, * 13.5.1905 Kestilässä, + 18.12.1993 Kestilässä. Puoliso: Kerttu s. Kärkkäinen -09. Lapset: Arvi -28, Jaakko -31, Olga -33, Ahti -35, Yrjö -38, Eero -40 +, Marjatta -47. Jatkosota: E/III/JR 11, EsikK/JR 49, KeskusK/VP 26, ajomies, puhmies, Uhtua, Kiestinki, Kangasvaara, Vuosalmi. Sotilasarvo: sotamies.

Haavoittui 11.7.41 Kokkarissa. Sotilasarvo: sotamies.

RANTANEN Uno Johannes, maanviljelijä, * 21.6.1923 Jämsässä, + 9.5.1989 Kestilässä. Puoliso: Impi s. Karppinen -20 +. Lapset: Erkki -44, Ilona -46, Veikko -48, Väinö -50, Sinikka -52, Markku -54, Jorma -56 +, Timo -59. Jatkosota: JvKoulK 5, 32 SotaS, kivmies, vartiomies. Sotilasarvo: korpraali.

RASINKANGAS Eelis, maanviljelijä, * 13.8.1897 Kestilässä, + 1.8.1972 Kestilässä. Puoliso: Helli s. Niirinen -19. Lapset: Aino -42, Eero -43, Veikko -45, Esko -46, Annikki -49, Marjatta -53, Hilka -64. Talvisota: 3/JR 65, kivmies, Kuhmo. Jatkosota: III/JR 11, E/JR 32, varusvaraston hoitaja, Vasovaara, Latvajärvi, Vuokkiniemi, Ponkalahti, Vuoninen, Pistojoiki, Uhtua, Kiestinki, Kangasvaara, Rautatien suunta. Sotilasarvo: alikersantti.

RASINKANGAS Eino Yrjö, sahuri, * 22.4.1924 Kestilässä, + 28.12.1986 Inarissa. Puoliso: Anna-Liisa s. Moisejeff -27. Lapset: Raimo -59, Jorma -60, Pentti -61. Jatkosota: JvKoulK 15, 9/JR 53, kivmies, kpmies, Uhtua, Kivennapa, Muolaa, Noskua, Ihantala. Lapin sota: 9/JR 53, kpmies, Tornio, Rovaniemi, Kittilä. Sotilasarvo: sotamies.

RASINKANGAS Erkki Mikael, merimies, * 18.3.1919 Kestilässä, + 16.3.1983 Haukiputaalla. Puoliso: Olga s. Kemppainen -21 +. Raili -43, Olavi -48, Oiva -49, Tapani -50 +, Matti -51, Ulla -52, Aimo -54, Seppo -61 +. Jatkosota: Työkomppania, Karhumäki.

RASINKANGAS Heikki, maanviljelijä, * 23.6.1902 Kestilässä, + 16.1.1957 Kestilässä. Puoliso: Jenni s. Yrtti-aho -99 +. Lapset: Pauli -25 +, Mikko 26 +, Kerttu -28 +, Veikko 31 +, Helga -33, Anni -35, Rauha -36, Toini -39, Matti -41 +, Mirja -43. Talvisota: II/JR 40, ajomies, Pelkosenniemi, Savukoski, Märkäjärvi, Vilajoki. Jatkosota: E/JR 11, JR 32, ajomies, Vuoninen, Pistojoiki, Uhtua, Kiestinki. Sotilasarvo: sotamies.

RASINKANGAS Iikka, maanviljelijä, * 14.10.1898 Kestilässä, + 16.4.1968 Kestilässä. Puoliso: Hilja s. Alila -05 +. Lapset: Taimi -26, Eila -27, Lyyli -28, Rauni -31, Anja -33, Alli -35, Antti -38, Airi -40, Ritva -41, Lilja -43, Helvi -45, Irja -48 +. Talvisota: JvKoulK 5, työkompaniapalvelusta.

RASINKANGAS Ilmari, maanviljelijä, * 12.12.1921 Kestilässä, + 15.10.1985 Vaalassa. Puoliso: Elma s. Hurskainen -27. Lapset: Reijo -47, Raija -48, Tuula -52. Jatkosota: EK/JR 11, SS-patl, VP 5, Sissios/III AK, puhmies, kkampuja, kirkasjohtorjoht, Vuoninen, Pistojoiki, Uhtua, Kaukaasia, Aunus. Lapin sota: VP 5, kirkasjohtorjoht, Pohjois-Suomi. Sotilasarvo: kersantti. Kunniamerkit: Saksan Rautaristi 2, Vm 1, Vm 2.

RASINKANGAS Ilmari, maanviljelijä, * 2.3.1895 Kestilässä, + 1967 Mäntsälässä. Puoliso: Katri s. Keränen -00 +. Lapset: Aili -23 +, Aino -25, Annikki -31, Matti -34. Talvisota: JvKoulK 5, ErP 36. Sotilasarvo: jääkäri.

RASINKANGAS Jaako Sakarias, maanviljelijä, * 21.11.1921 Kestilässä. Puoliso: Anna-Liisa s. Kylmänen -24. Lapset: Sinikka -47 +, Eila -48, Laura -51, Hannes -54, Sakari -58. Jatkosota: Jääk/JR 12, ajomies, kpmies, Kiestinki, Ahvenlahti, Lakijärvi, Äänisniemi, Vienan kanava, Ihantala. Lapin sota: 1/JR 12, kpmies, Suomussalmi, Rovaniemi, Sodankylä. Sotilasarvo: sotamies.

RASINKANGAS Martti, kirvesmies, * 2.1.1918 Säräisniemellä, + 17.5.1985 Kestilässä. Talvisota: III/3 Pr, kpmies, Muolaa, Munasuo, Kämärä. Jatkosota: III/JR 11, tst-lähettilä, Vuoninen, Pistojoiki, Uhtua, Kivennapa, Heinjoki, Ihantala. Lapin sota: III/JR 11, Tornio, Laurila, Rovaniemi. Sotilasarvo: sotamies. Kunniamerkit: Vm 2.

RASINKANGAS Martti, kirvesmies, * 21.8.1910 Kestilässä, + 18.8.1984 Kestilässä. Talvisota: JR 25, Kuhmo. Jatkosota: 6/JR 11, kivmies, Uhtua. Lapin sota: 6/JR 11, kivmies, Tornio, Rovaniemi. Sotilasarvo: korpraali. Kunniamerkit: Vm 1, Vm 2.

RASINKANGAS Sulo, maanviljelijä, * 8.4.1918 Kestilässä, + 21.9.1992 Kestilässä. Puoliso: Rauha s. Rahikkala -27. Lapset: Sirkka -45, Yrjö -48, Seija -51, Aila -56. Talvisota: III/JR 64, kivmies, Suomussalmi, Raate, Pitkäranta. Jatkosota: III/JR 11, kivmies, Uhtua, Kiestinki. Haavoittui 8.9.41 Kiestingissä. Sotilasarvo: kersantti. Kunniamerkit: Vm 1, Vm 2.

RASINKANGAS Uolevi Armas, * 13.9.1924 Kestilässä. Puoliso: Lea s. Virtanen. On ollut sodassa.

RASINKANGAS Vilho, kirvesmies, * 22.7.1920 Kestilässä, + 22.2.1968 Vaalassa. Puoliso: Laina s. Hiltunen -14. Jatkosota: KKK/JP 4, JvKoulK 6. Sotilasarvo: sotamies.

RASINKANGAS Väinö Tuomas, pankinjohtaja, * 13.6.1923 Kestilässä, + 14.5.1990 Kestilässä. Puoliso: Aune s. Keskitalo -23. Lapset: Yrjö -48, Pekka -51, Juhani -60. Jatkosota: JvKoulK 15, TäydP 4, JR 13, kpmies, Syväri, Lavajärvi. Haavoittui 9.7.44 Lavajärvellä. Sotilasarvo: korpraali.

REMAHL Paavali (Paavo) Aukusti, maanviljelijä, * 23.9.1923 Muhoksella. Puoliso: Rauni s. Leinonen -20. Lapset: Ossi -57, Pirjo -58, Raimo -60, Liisa -62, Petri -64. Jatkosota: JR 25, kivmies, Maaselän ja Karjalan kannas. Haavoittui ja jäi sotavangiksi 20.6.44 Näykkijärvellä. Sotilasarvo: sotamies. Kunniamerkit: Vm 2.

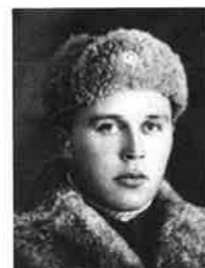
REMES Erkki Onni Olavi, TVL:n huoltomies, * 25.4.1924 Kestilässä. Jatkosota: JvKoulK 15, ErP 7, kivmies, Lietmajärvi, Vansjärvi, Klyyssinvaara. Sotilasarvo: korpraali. Kunniamerkit: Vm 2.

RIIKONEN Heikki, maanviljelijä, * 6.5.1900 Kestilässä, + 25.8.1967 Kestilässä. Puoliso: Helmi s. Pyrrö -08 +. Lapset: Paavo -36, Heikki -38, Lauri -41, Veijo -46. Talvisota: 2/JR 40, viestimies, Pelkosenniemi, Salla. Jatkosota: JR 11, Uhtua, Kiestinki. Sotilasarvo: alikersantti.

RIMPELÄINEN Johan Olavi, lattianhioja, * 2.3.1918 Kestilässä. Puoliso: Siiri s. Oulujärvi. Jatkosota: Os Pajari, pstmies, Onkamajärvi, Kuuterselkä, Muolajärvi, Heinjoki, Kuparsaari, Ihantala. Lapin sota: tykistössä, Tornio, missä haavoittui. Sotilasarvo: panssarijääkäri.

RIMPELÄINEN Matti Ilmari, maanviljelijä, * 28.1.1905 Kestilässä, + 19.4.1976 Oulussa. Puoliso: Anni s. Turunen -13. Lapset: Heli -34, Elvi -37, Aaro -38, Irma -40, Eila -43, Matti -45, Leena -47, Helena -48, Salme -49, Irja -52. Jatkosota: kivmies, muonittaja, Kiestinki, missä haavoittui.

RISTIKAARTO Iisakki (Iikka), maanviljelijä, * 25.7.1902 Kestilässä, + 27.11.1995 Kestilässä. Puoliso: Maria s. Granat -04 +. Lapset: Eeva -27, Martta -31, Hilja -35, Erkki -42, Toini -46, Meeri -49. Talvisota: JR 40, kivmies, Pelkosenniemi, Savukoski, Vila-joki. Jatkosota: JR 11, kivmies, Uhtua. Sotilasarvo: sotamies.

RIVINOJA Yrjö Nikodemus (Teemu), postinkuljettaja, koneenhoitaja, * 23.4.1922 Kestilässä, + 13.3.1991 Kestilässä. Jatkosota: 1/RjP 8, ajomies, Uhtua, Vuokkiniemi, Tolvajärvi. Sotilasarvo: sotamies.

RONKAINEN Arvo Ossian, kauppias, * 4.12.1919 Sotkamossa. Puoliso: Elma s. Murto-mäki -22. Lapset: Liisa -47, Lauri -50, Paavo -55, Heikki -64, Hannu -67. Talvisota: Kenttävarustelutyöt, Kuhmo. Jatkosota: I/JR 10, tslähetä, Rukajärvi, Tuulivaara, Repola, Virrankylä. Haavoittui 12.7.1941 Virrankylässä. Sotilasarvo: sotamies. Kunniamerkit: Vm 1, VR 4.

SAARIKOSKI Johannes (Hannes) Ilmari, maanviljelijä, * 24.1.1908 Amerikassa, + 2.4.1986 Kestilässä. Puoliso: Helvi s. Jylhänniska -11 +. Lapset: Kalevi -44, Irma -47, Aimo -54. Jatkosota: JR 32, SvLeiri 9, tslähetä, kivmies, vartiomies, ajomies, Latvajärvi, Vuokkiniemi, Korpivaara, Tetrivaara, Uhtua. Sotilasarvo: sotamies.

SAVILAMPI Eetu, toimiupseeri, * 22.6.1915 Kestilässä, + 29.7.1994 Raahessa. Puoliso: Elsi s. Äijälä -24 +. Lapset: Tarja -45, Sinikka -47, Seppo -59, Hannu -63. Talvisota: 4/JR 40, tslähetä, Lappi, Viipurinlahti. Jatkosota: 7/JR 11, rjoht, Uhtua. Haavoittui 19.8.41 Kiskisjärvellä. Sotilasarvo: yliväpeli. Kunniamerkit: Vm 1, Vm 2.

SAVILAMPI Eino Antti, kirvesmies, * 3.11.1923 Kestilässä. Puoliso: Esteri s. Kesti -24. Lapset: Ritva -47, Antti -50, Raija -53, Marja-Liisa -56, Tapani -60. Jatkosota: 5/JR 25, tarkka-ampuja, pkampuja, Maaselän kannas. Haavoittui 23.6.44 Karisalmella. Sotilasarvo: korpraali. Kunniamerkit: Vm 1.

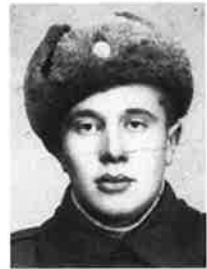
SAVILAMPI Iisak Einari, maanviljelijä, * 30.12.1897 Kestilässä, + 27.11.1990 Kestilässä. Puoliso: Martta s. Piippo -02. Lapset: Ensio -21 +, Yrjö -22, Erkki 23 +, Antti -24, Maiju -27 +, Matti -30, Heimo -32, Kirsti -36, Pentti -37, Eero -39 +, Paavo -39 +, Aino -41, Tellervo -42, Hilja -44, Heikki -46. Talvisota: JvKoulK 5.

SAVILAMPI Veikko Ilmari, maanviljelijä, * 11.4.1921 Kestilässä. Puoliso: Aili s. Rasinkangas -23 +. Lapset: Pekka -58. Jatkosota: ViestiK/JR 11, puhemies, kirkasjohtomies, Uhtua. Sotilasarvo: sotamies. Kunniamerkit: Vm 2.

SAVILAMPI Yrjö Einari, kirvesmies, * 25.2.1922 Kestilässä. Puoliso: Salli s. Rasinkangas -27 +. Lapset: Kari -50, Tapio -52, Eero -54, Heli -57, Riitta -59. Jatkosota: 3/RjP 8, Louhen suunta, Vuokkiniemi, Korpilohkon erämaa, Tolvajärvi. Sotilasarvo: alikersantti. Kunniamerkit: Vm 2.

SEPPÄNEN Arvo Ensio, maanviljelijä, * 30.5.1923 Kestilässä, + 15.8.1973 Kestilässä. Puoliso: Toini s. Heikkinen -20. Lapset: Heikki -47, Vuokko -48, Tuula -53, Raija -56, Arto -60. Jatkosota: 2/VP -21, 5/JR 25, rjoht, Suurlahti, Seesjärvi, Summa, Kivennapa. Sotavangiksi 20.6.44, palautettiin 18.1.45.

SEPPÄNEN Eemil Artturi (Arttu), autoilija, * 6.12.1912 Kestilässä, + 28.6.1979 Kestilässä. Puoliso: Vieno s. Tervonen -18. Lapset: Maija -40, Aino -42, Marjatta -45, Kauko -49, Leena -51. Talvisota: JR 25, kivmies, automies, Kuhmo. Jatkosota: AutoK/JR 11, Uhtua, Karjalan kannas. Haavoittui 14.7.41 Vuonnissa. Lapin sota: JR 11, Tornio, Rovaniemi. Sotilasarvo: alikersantti. Kunniamerkit: Vm 2.

SEPPÄNEN Jaakko, autonkuljettaja, * 6.7.1909 Kestilässä, + 3.7.1968 Inarissa. Puoliso: Hanna s. Huovinen -09. Lapset: Erkki -39 +, Pirkko -45, Reino -50, Kaija -55. Jatkosota: ErOsP, kivmies, automies, Luton suunta.

SEPPÄNEN Lauri Olavi, myymälänhoitaja, * 28.7.1917 Kestilässä, + 10.12.1978 Rovaniemellä. Puoliso: Aino s. Keskitalo -17 +. Lapset: Heimo -36, Timo -41, Sinikka -43. Talvisota: PohjR, puhemies, pstmies, Muolaa, Munasuo, Kiltee, Kämärä, Karisalmi. Jatkosota: JvKoulK 20, JvKoulK 19, 23 ErLinRK, 21 ErLinRK, seppä. Sotilasarvo: korpraali.

SEPPÄNEN Ruuben Oskari, maanviljelijä, * 12.11.1911 Kestilässä, + 14.12.1984 Kestilässä. Puoliso: 1. Helvi s. Kärkkäinen -17 +, 2. Helvi s. Karjalainen -22. Lapset: Jukka -43. Talvisota: E/II/JR 25, kengitysseppä, Kuhmo. Jatkosota: JR 11, puhrijoht, Uhtua, Karjalan kannas. Lapin sota: JR 11, Tornio. Sotilasarvo: alikersantti. Kunniamerkit: Vm 2.

SEPPÄNEN Veikko Heikki, autonkuljettaja, * 9.2.1914 Kestilässä, + 4.8.1985 Kestilässä. Puoliso: Esteri s. Hankonen -21. Lapset: Tuomo -45 +, Anna-Maija 48. Talvisota: autonkulj, Kuhmo. Jatkosota: 86 PvAutoK, autonkulj, Karjalan kannas. Sotilasarvo: korpraali. Kunniamerkit: Vm 2.

SIIKONEN Pekka, metsäteknikko, * 1.11.1919 Uhtualla, + 10.9.1988 Kestilässä. Puoliso: Klaudia s. Beletskaja -25. Lapset: Anita -45, Mikko -48, Aila -50, Tuula -57, Liisa -58. Talvisota: 11/2 Pr, kivmies, Muolaa, Kitee, Niinisyrjä, Ikolanvaara, Vitele, Valkeasaari. Haavoittui 12.2.40 Leipäsuolla. Jatkosota: EK/II/JR 16, 7/16 Pr, kivmies, kirjuri, Niinisyrjä, Kangaskylä, Haapavaara, Vitele. Haavoittui 22.7.41 Ikolanvaarassa. Sotilasarvo: kersantti. Kunniamerkit: Vm 1, Vm 2.

SILVENNOINEN Eino Emil, maanviljelijä, * 14.4.1916 Sortavalan mlk:ssa, + 28.1.1990 Joensuussa. Puoliso: Rauha s. Koivuhuhta -29. Lapset: Helena -52, Matti -54, Pentti -56, Tahvo -60. Talvisota: EK/I/JR 34, radiomies, Uomaa, Saarijärvi, Polvijärvi. Jatkosota: III/JR 11, radiomies, Uhtua, Vuonninen, Pistojoeki, Pinkojoki, Kiestinki, Kangasvaara. Lapin sota: JR 11, radiomies, Tornio, Rovaniemi, Poikkitervo. Sotilasarvo: korpraali. Kunniamerkit: Vm 2, Vm 1.

SOINI Iikka Johannes, tiehöylän kuljettaja, * 23.10.1922 Limingassa, + 20.3.1972 Kestilässä. Puoliso: Hilja s. Lämpsä -24. Lapset: Leena -52, Liisa -56, Kaisu -60, Tiina -68. Jatkosota: 3 KKK/JR 11, EK/JR 11, pstmies, Uhtua, Kivennapa, Vuosalmi, Ihan-tala. Lapin sota: JR 11, Tornio, Rovaniemi. Haavoittui 4.10.44 Torniossa.

STILL Matti, maanviljelijä, * 27.8.1913 Kestilässä, + 27.3.1991 Kestilässä. Puoliso: Lyydia s. Alatalo -09 +. Lapset: Aune -37 +, Eero -39, Heikki -42, Lauri -45, Martti -47, Alli -49, Arvi -52 +, Arja -54, Anneli -60. Talvisota: 6/JR 25, pkampuja, Kuhmo. Jatkosota: 7/JR 11, pkampuja, Vuonninen, Pistojoeki. Haavoittui Pistojoel-la 23.7.41. Sotilasarvo: sotamies. Kunniamerkit: Vm 2.

STILL Pentti Asser, tiemestari, * 6.5.1918 Kestilässä, + 15.8.1978 Oulussa. Puoliso: Kerttu s. Leskelä -36. Lapset: Anne -57, Asta -60, Birgitta -64. Talvisota: III/JR 64, Suomussalmi, Raate, Pitkäranta. Jatkosota: III/JR 11, Vuonninen. Haavoittui 14.7.41 Vuonnissa. Sotilasarvo: alikersantti. Kunniamerkit: VR 4.

STILL Vilho Leonard, maanviljelijä, * 30.9.1895 Kestilässä, + 12.10.1976 Kestilässä. Puoliso: Kaisa s. Kylmänen -97 +, 2. Elsa s. Koskinen -12 +. Lapset: Helli -16, Lea -20, Martta -22, Alli -26, Toini -26, Paavo -30, Antero -32, Irma -36, Pentti -41, Matti -45, Pirjo -47, Liisa -50, Tarja -53. Talvisota: JvKoulK 5, 2/ErP 36, viestimies. Sotilasarvo: korpraali.

SUOKAS Onni Aaro, toimitusjohtaja, * 6.3.1912 Räisälässä. Puoliso: 1. Mirja s. Kurvinen -14 +, 2. Elli s. Paavilainen -17 +. Lapset: Matti -43, Pertti -50, Harri -53, Risto -55. Talvisota: 78/LMeP (Laatokan meripuolustus), Rautatietykkipatteri, talousau, Laatokan pohjoispuoli. Jatkosota: AK:n keräyskeskus, Itä-Karjalan sot.hallinto, Sotilasarvo: vääpeli. Kunniamerkit: Vm 2.

SUORSA Alje Heikki, * 25.5.1920 Kestilässä, + Hämeenlinnassa. Jatkosota: 6/II/JR 11, Uhtua, Kiestinki. Haavoittui Jelettijärvellä toukokuussa 42. Sotilasarvo: sotamies.

SUORSA Heikki Ilmari, autonkuljettaja, * 27.11.1906 Säräisniemellä, + 30.4.1982 Vaalassa. Puoliso: Maija s. Nikkarinen -27. Lapset: Jouni -66. Talvisota: AutoK, autonkulj, Kuhmo. Haavoittui 20.12.1939 Kuhmossa. Sotilasarvo: sotamies.

SUORSA Iikka, pientilallinen, * 10.3.1904 Kestilässä, + 17.6.1987 Kestilässä. Puoliso: 1. Martta s. Karjalainen -16 +, 2. Eevi s. Hannula -04 +. Lapset: Aino -40 +. Talvisota: JR 25, kivmies, Kuhmo. Jatkosota: III/JR 11, kivmies, Vuonninen, Pistojoeki, Pinkojoki, Uhtua. Sotilasarvo: sotamies.

SUORSA Juho Fredrik (Reko), maanviljelijä, * 24.12.1897 Kestilässä, + 24.9.1964 Kestilässä. Puoliso: Hanna s. Leiviskä -05 +. Lapset: Vieno -25, Vilho -27. Talvisota: I/JR 65, kivmies, Kuhmo. Haavoittui 3.3.40 Kuhmossa. Sotilasarvo: sotamies.

SUORSA Kaarlo Santeri, maa- ja metsätyömies, * 23.3.1918 Säräisniemellä, + 17.4.1970 Kestilässä. Puoliso: Saimi s. Kemppainen -13. Lapset: Helinä -45, Hilikka -47, Heikki -49, Hannu -59. Talvisota: III/JR 64, pkmies, tslähetä, Suomussalmi, Raate, Pitkäranta. Jatkosota: E/III/JR 11, 11/JR 11, tslähetä, ajomies, Uhtua, Kivennapa, Muolaa, Heinjoki. Sotilasarvo: korpraali, Kunniamerkit: Vm 2.

SUORSA Martti Aleksander, * 23.6.1914 Kestilässä. Puoliso: Anna s. Kokko. Jatkosota: Uhtua, Kiestinki, jalkaväessä.

SUORSA Matti, työmies, * 24.2.1909 Kestilässä, + 27.1.1962 Kestilässä. Puoliso: Vappu s. Koskinen -19. Lapset: Unto -39, Ulla -46, Martti -49. Talvisota: JR 25, patrkan, Kuhmo. Jatkosota: VP 13, kirkasjohto- ja puhmies, Uhtua, Kiestinki. Sotilasarvo: alikersantti.

SUORSA Mauno Johannes, työnjohtaja, * 20.11.1915 Kestilässä, + 16.12.1966 Pudasjärvellä. Puoliso: Hanna s. Isomursu -24. Lapset: Pentti -43, Liisa -45, Lauri -48, Matti -54. Talvisota: JR 25, Kuhmo, Saunajärvi. Jatkosota: III/JR 11, Uhtua. Sotilasarvo: kersantti.

SUORSA Olavi, huoltopäällikkö, * 28.7.1921 Kestilässä. Puoliso: Eila s. Yrttiaho -26 +. Lapset: Martti -49, Kaisu -51, Irma -56. Talvisota: Kestilän Ivaseama, 10 TienhoitoK, KoulK 7, 9/III/JR 65, kivmies, Kuhmo, Saunajärvi. Jatkosota: 35 TalK/14 D, Rask-Os/Jv AUK, KrhK/JR 52, kirjanpitäjä, aoppilas, krhtulenjoht ja tuliaseman joht, Rukajärvi. Sotilasarvo: kapteeni. Kunniamerkit: Vm 2.

SUORSA Väinö, maanviljelijä, * 8.12.1903 Säräisniemellä, + 15.1.1966 Kestilässä. Puoliso: Hilma s. Ollanketo -06 +. Lapset: Auvo -30, Tauno -32, Kyllikki -34, Sisko -35, Mauri -44. Lapin sota: ajomies, Tornio. Sotilasarvo: sotamies.

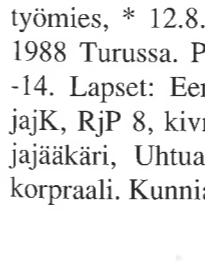

TAIPALEENMÄKI Alfred Ilmari,

maanviljelijä, sekatyömies, * 24.2.1913 Kestilässä, + 13.7.1989 Kestilässä. Puoliso: Hanna s. Roivainen -19 +. Talvisota: 6/JR 25, lääkäu, Kuhmo, Saunajärvi. Jatkosota: 7/JR 11, lääkäu, Vuonniinen, Pistojoki, Pinkojoki, Kiskisjärvi, Kiestinki, Uhtua, Karjalan kannas, Vuosalmi, Muolaa, Kuparsaari. Lapin sota: 7/JR 11, lääkäu, Tornio, Rovaniemi, Marasjärvi. Sotilasarvo: ylikersantti. Kunniamerkit: Vm 2.

TAIPALEENMÄKI Arttur (Artturi) Iisakki, raudoittaja, * 8.9.1922 Kestilässä. Puoliso: Irja s. Virtanen -23. Lapset: Satu -53, Tarja -55, Seppo -56 +. Jatkosota: JvKoulK 15, 25 RjK, 1/RjP 8, kivmies, pkmies, Vuokkiniemi, Uhtua, Tolvajärvi. Sotilasarvo: korpraali. Kunniamerkit: Vm 2.**TAIPALEENMÄKI Aukusti Heikki,**

työmies, * 1.2.1910 Kestilässä, + 17.8.1962 Kestilässä. Puoliso: Iida s. Tiikkaja -09. Lapset: Irja -36, Eila -38, Erkki -39, Lauri -41, Sulo -43, Kaarina -45, Helvi -46, Hilikka -48, Veijo -50, Arto -55. Talvisota: 6/JR 25, ajomies, Kuhmo. Jatkosota: JR 11, 1/ErP 13, tst-lähetti, ajomies, Uhtua, Kiestinki, Kannaksen taistelut. Lapin sota: JR 11, tst-lähetti, ajomies, Tornio, Rovaniemi, Kittilä. Sotilasarvo: korpraali. Kunniamerkit: Vm 2.

TAIPALEENMÄKI Eemeli, maanviljelijä, * 15.3.1896 Kestilässä, + 21.6.1989 Kestilässä. Puoliso: Eeva s. Kyrö -89 +. Lapset: Aaro -16 +, Laura -18 +, Vilho -20, Suoma -22, Martta -22 +, Veikko -25, Oiva -28, Kerttu -31 +, Terttu -33, Ritva -35. Talvisota: huoltotehtävät, Antrea. Jatkosota: huolto, vartija, Karjalan kannas. Sotilasarvo: jääkäri.**TAIPALEENMÄKI Johannes,** maanviljelijä, * 7.11.1904 Kestilässä, + 16.12.1987 Kestilässä. Puoliso: Iida s. Möttönen -11 +. Lapset: Toivo -39, Airi -44, Tauno -46. Jatkosota: JvKoulK 15, 9/JR 27, kivmies, ajomies, Rajajoki, Impilahden Kaulijärvi. Sotilasarvo: sotamies.**TAIPALEENMÄKI Kaarlo Ensio,** työmies, * 11.10.1916 Kestilässä, + 5.5.1978 Kestilässä. Jatkosota: 19 AutoK, II/JR 53, vartiomies, Kiestinki, Uhtua.**TAIPALEENMÄKI Kauko,** osastonhoitaja, * 14.7.1921 Kestilässä, + 28.2.1980 Kestilässä. Puoliso: Maija-Liisa s. Mikkonen -27. Lapset: Kari -47, Pirjo -48, Hannele -52. Jatkosota: I/JR 12, ajomies, kpmies, Kiestinki, Ahvenlahti, Lakijärvi, Äänisniemi, Ihantala. Lapin sota: Jääk/I/JR 12, kpmies, Rovaniemi, Sodankylä. Sotilasarvo: sotamies.**TAIPALEENMÄKI Lauri,** työmies, * 14.10.1914 Kestilässä, + 4.12.1977 Kestilässä. Talvisota: JR 25, kivmies, Kuhmo. Jatkosota: 7/JR 11, kivmies, Uhtua, Kiestinki, Ihantala. Haavoittui Pistojoella kesäkuussa -41. Lapin sota: Kemi, Rovaniemi, Kittilä. Sotilasarvo: sotamies. Kunniamerkit: Vm 2.**TAIPALEENMÄKI Matti,** maanviljelijä, * 8.10.1909 Kestilässä, + 12.3.1982 Kestilässä. Puoliso: Kaisa s. Leinonen -13. Lapset: Inkeri -36, Irma -48, Pauli -52. Talvisota: JR 25, pk-ampuja, Kuhmo, Saunajärvi. Jatkosota: JR 11, pkampuja, Uhtua. Haavoittui 16.7.41 Vuonnisessa. Sotilasarvo: korpraali.**TAIPALEENMÄKI Niilo Olavi,** maatyömies, * 12.8.1920 Kestilässä, + 21.10.1988 Turussa. Puoliso: Mirja s. Leinonen -14. Lapset: Eero -49. Jatkosota: 25 RajajK, RjP 8, kivmies, pkampujan apul, rajajääkäri, Uhtua, Tolvajärvi. Sotilasarvo: korpraali. Kunniamerkit: Vm 2.**TAIPALEENMÄKI Olavi,** työmies, * 17.8.1913 Kestilässä. Talvisota: OsP, kssmies, Petsamo. Jatkosota: 36 RajajK, AutoJ/ErOsP, autovarastomies, traktorinkulj, Luton suunta. Sotilasarvo: sotamies.**TAIPALEENMÄKI Tauno Iisakki,** puuseppä, * 9.7.1915 Kestilässä. Puoliso: Mirja s. Seppänen -22. Lapset: Ritva -42 +, Anja -44, Heikki -46, Anneli -48, Pentti -51, Helena -55 +. Talvisota: Vanginvar-tijana Pelson vankilassa. Jatkosota: RjP/7, kkpuolijjoht, Ilomantsi. Sotilasarvo: ylikersantti. Kunniamerkit: Vm 1, Vm 2.**TAIPALEENMÄKI Urpo Alvar,** * 26.7.1923 Kestilässä, + 26.5.1942 varusmiespalvelu-aikana Oulun sotilas-sairaalassa. Sotilasarvo: sotamies.**TAIPALEENMÄKI Veikko Abraham,** maanviljelijä, * 24.6.1925 Kestilässä. Puoliso: Aune s. Kurkinen -32. Lapset: Leena -59, Pirkko -60, Ari -62, Sirkka -64, Pertti -70. Jatkosota: TäydP 13, 3/JP 4, kivmies, tst-lähetti, Kannas, Vuosalmi. Lapin sota: 3/JP 4, tst-lähetti, Muhos, Rovaniemi, Haavoittui 12.9.44 Portimojärvellä. Sotilasarvo: korpraali.

TAIPALEENMÄKI Vilho Veli, maanviljelijä, * 14.4.1920 Kestilässä. Puoliso: Orvoki s. Korhonen -25. Lapset: Matti -45, Maija -46, Liisa -50, Risto -54. Talvisota: LääkK 4, lääkau. Jatkosota: JR 8, lääkau, Itä-Karjala, Korpiselkä, Salmi. Haavoittui 10.9.41 Petroskoissa. Sotilasarvo: alikersantti. Kunnia-merkit: Vm 1.

TAIPALEENMÄKI Väinö Olavi, toimitusjohtaja, * 2.3.1919 Kestilässä, + 20.10.1972 Kuopiossa. Puoliso: 1. Iida s. Jokelainen -21 +, 2. Aino s. Karvonen -18 +, 3. Kirsti s. Niiranen -25. Lapset: Regina -41, Tuula -46, Seppo -50, Merja -61. Jatkosota: ToimK/6 RPr, 1 Ri-Ptri, 33 KevPtri, lääkau, esikväp, tykinjoht, ptrinväp, Hanko, Viipurinlahti. Sotilasarvo: ylikersantti.

TAIPALEENMÄKI Väinö Vihtori, maanviljelijä, * 10.1.1897 Kestilässä, + 11.7.1982 Kestilässä. Puoliso: Lyyli s. Koski -96 +. Lapset: Väinö -19, Kauko -21, Urpo -23 +, Sisko -33, Hellä -34, Seija -36, Lea -38. Talvisota: 1/JR 65, Kuhmo. Jatkosota: III/JR 11, JR 32, ajomies, Vasovaara, Vuokkiniemi, Pistojoeki, Uhtua, Kiestinki.

TEGELBERG Juho Heikki, maanviljelijä, * 29.9.1911 Vuolijoella. Puoliso: Elli s. Aura -18 +. Lapset: Jukka -38, Pentti -40 +, Maire -44, Mauri -46, Matti -47, Martti -48, Maritta -49, Marjatta -51, Terttu -53, Paavo -55, Eeva -57, Alli -59, Satu -62. Talvisota: 2/KTR 11, suuntaaja, Kuhmo, Pelkosenniemi. Jatkosota: JR 11, JR 32, automies, muonittaja, Uhtua. Lapin sota: Kemijärvi, Salla. Sotilasarvo: korpraali.

TEGELBERG Toivo, maanviljelijä, * 23.9.1925 Vuolijoella, + 18.7.1972 Ontariosa Kanadassa. Puoliso: Elsa s. Huovinen -23. Lapset: Pentti -47. Jatkosota: 9/JR 1, kivmies.

TELEKÄINEN Petter (Pekka), maanviljelijä, * 23.9.1904 Impilahdella, + 19.5.1990 Kestilässä. Puoliso: 1. Eila s. Kesonen -15 +, 2. Hilja s. Hurskainen -08 +, 3. Inkeri s. Lahtinen. Lapset: Kerttu -35 +, Rainer -36, Silja -37, Ritva -39, Sirkka -40, Martti -42, Jorma -43, Leena -45, Raimo -46. Jatkosota: II/1748 IsK, Is-toiminta. Sotilasarvo: kersantti.

TERVAKANGAS Arvo Matti, maanviljelijä, * 30.8.1901 Kestilässä, + 18.6.1965 Kestilässä. Puoliso: Gunnilla s. Kauranen -11 +. Lapset: Olavi -34 +, Väinö -36, Heikki -42, Maija -56. Talvisota: JR 40, hevospolkari, Kemijärvi, Säkkijärvi. Jatkosota: III/JR 11, JR 32, ajomies, Vasovaara, Latvajärvi, Vuokkiniemi, Ponkalahti, Vuonniemi, Pistojoeki, Uhtua, Kiestinki, Kangasvaara. Sotilasarvo: jääkäri.

TERVAKANGAS Onni Vilho, maanviljelijä, * 22.3.1906 Kestilässä, + 13.12.1987 Kestilässä. Puoliso: Vieno s. Kauranen -16 +. Lapset: Anna-Liisa -36, Martti -38, Kalevi -40, Yrjö -42, Salme -43, Paavo -44, Aarne -46. Talvisota: 6/JR 25, pkmies, Kuhmo. Jatkosota: 5/JR 32, kivmies, Vuonniemi, Pistojoeki, Uhtua, Noskua. Haavoittui 23.7.41 Pistojoella. Sotilasarvo: sotamies. Kunnia-merkit: Vm 2.

TERVONEN Ensio, maanviljelijä, * 16.7.1920 Kestilässä, + 21.9.1988 Kestilässä. Puoliso: Rauni s. Veijola -23. Lapset: Paavo -49, Anneli -53, Markku -55, Hilikka -59, Jaana -64. Jatkosota: III/JR 56, kivmies, Karhumäki. Haavoittui 11.7.41 Kokkarissa. Sotilasarvo: sotamies.

TERVONEN Yrjö Oskari, metsuri, * 30.4.1923 Kestilässä, + 25.5.1986 Kestilässä. Puoliso: Hilde s. Alatalo -19. Jatkosota: JvKoulK 15, JR 53, kivmies, Uhtua, Karjalan kannas. Sotilasarvo: sotamies.

TIHINEN Antti, maanviljelijä, * 19.6.1907 Kestilässä. Puoliso: Lyyli s. Keränen -10 +. Lapset: Kalevi -32, Hillevi -34, Terttu -36, Kauko -38, Eero -39, Tapio -46, Hannu -53. Talvisota: Esik Ptri/I/KTR 11, ajomies, Salla, Vilajoki. Jatkosota: 7/JR 11, 9/JR 32, kivmies, ajomies, Vuonniemi, Pistojoeki, Kiestinki, Uhtua. Sotilasarvo: sotamies.

TIHINEN Yrjö, maanviljelijä, * 16.5.1903 Kestilässä, + 3.2.1985 Kestilässä. Puoliso: Anna s. Kempainen -10. Lapset: Tapani -33, Annikki -34, Salli -37 +, Sakari -40. Talvisota: I/JR 40, ajomies, Pelkosenniemi, Savukoski. Jatkosota: III/JR 11, JR 32, Vuokkiniemi, Vuonniemi, Pistojoeki, Uhtua, Kiestinki, Vuosalmi. Osallistui myös Lapin sotaan. Sotilasarvo: korpraali.

TIKKAJA Antti Ilmari, maanviljelijä, * 28.11.1903 Kestilässä, + 5.2.1956 Kestilässä. Puoliso: Hilma s. Leinonen -07 +. Lapset: Anja -39, Pentti -41 +. Talvisota: 6/JR 25, kivemies, Kuhmo, Saunajärvi. Jatkosota: III/JR 11, kaukopartiomies, Uhtua. Sotilasarvo: sotamies. Kunniamerkit: Vm 1.

TIKKAJA Erkki Ensio, pientilallinen, * 11.12.1925 Kestilässä. Puoliso: Liisa s. Heikkinen -30. Lapset: Antero -50, Eeva -52, Seppo -54, Martti -55, Marja-Liisa -61, Erkki -68. Jatkosota: TäydP 8, nostomiespalvelusta. Lapin sota: JR 1, pslähtörjuntamies. Sotilasarvo: sotamies.

TIKKAJA Jaakko Ilmari, työmies, * 13.6.1921 Kestilässä, + 24.3.1946 Kestilässä. Jatkosota: VP 13, puhemies, Vuokkiniemi, Pistojoensuu, Uhtua. Sotilasarvo: sotamies.

TIKKAJA Paavo, maanviljelijä, * 23.6.1918 Kestilässä, + 20.10.1993 Kestilässä. Puoliso: Taimi s. Rasinkangas -26. Lapset: Eila -46, Toivo -48, Teuvo -49, Irja -52, Vappu -57. Jatkosota: JR 6, JR 48, 3/JR 15, kivemies, Karjalan kannas. Sotilasarvo: sotamies.

TIKKAJA Väinö Iisakki, työmies, * 14.9.1923 Kestilässä. Puoliso: Hilda s. Ekkala -27. Lapset: Pekka -47, Heikki -51, Markku -56. Jatkosota: JR 12, kivemies, Äänisniemi, Karhumäki, Poventsa, Vienan kanava. Lapin sota: JR 12, kivemies. Sotilasarvo: korpraali.

TIKKAJA Yrjö Veikko, maanviljelijä, * 2.3.1923 Kestilässä, + 22.7.1985 Kestilässä. Puoliso: Eila s. Rasinkangas -27. Lapset: Terttu -50, Veijo -52, Irma -53, Eija -56, Hannu -59. Jatkosota: 9/JR 53, kivemies, Uhtua, Karjalan kannas. Lapin sota: JR 53, kivemies, Tornio, Rovaniemi, Kittilä. Sotilasarvo: korpraali.

TINKALA Antti Israel, maanviljelijä, * 23.12.1904 Pulkkilassa, + 17.2.1986 Kestilässä. Puoliso: Hilja s. Ojakoski -08 +. Lapset: Elli -29, Eero -34, Esko -49. Talvisota: JR 40, Pelkosenniemi. Jatkosota: 7/JR 11, 9/JR 32, keittäjä, Vuonninen, Pistojoensuu, Uhtua, Kiestinki. Sotilasarvo: korpraali.

TREISK Heikki, sosiaalihuoltaja, ulosottoapulainen, saarnaaja, * 4.6.1908 Kestilässä, + 19.1.1988 Oulussa. Puoliso: 1. Helga s. Heiskanen -11 +, 2. Irja s. Mannila -14 +. Talvisota: JR 25, postinkantaja, Kuhmo, Saunajärvi. Jatkosota: III/JR 11, postinkantaja ja pastori Leinosen lähetti, Uhtua, Kiestinki. Sotilasarvo: sotamies.

TUOMAALA Benjamin, metsätyömies, * 7.7.1903 Kestilässä, + 16.4.1965 Kestilässä. Puoliso: 1. Katri s. Päiveröinen -09 +, 2. Anna s. Kari -06 +. Lapset: Ensio -28, Esteri -29, Yrjö -31, Kaarina -43 +. Talvisota: JR 40, lääkemies, Savukoski, Märkäjärvi, Pelkosenniemi. Jatkosota: III/JR 11, JR 32, lääkemies, Vasovaara, Latvajärvi, Vuokkiniemi, Vuonninen, Pistojoensuu, Uhtua, Kiestinki, Kangasvaara. Sotilasarvo: sotamies.

TUOMAALA Petter, maanviljelijä, * 9.3.1902 Kestilässä, + 8.1.1969 Kestilässä. Puoliso: Maria s. Pitkäaho -00 +. Lapset: Vieno -24, Rauha -25, Olli -26, Tauno -27 +, Liisa -30 +, Eino -32, Erkki -36 +. Jatkosota: III/JR 11, II/JR 32, ajomies, Vasovaara, Latvajärvi, Vuokkiniemi, Ponkalahti, Vuonninen, Pistojoensuu, Uhtua, Kiestinki.

TUOMELA Ilo Rikhartti, maanviljelijä, * 30.1.1901 Kankaanpäässä, + 22.12.1981 Kestilässä. Puoliso: Martta s. Holma -00 +. Lapset: Martti -25. Jatkosota: 2/JR 32, pkamppuja, Uhtua. Sotilasarvo: sotamies.

TUOMELA Martti Rikhartti, maanviljelijä, kirvesmies, * 31.10.1925 Kankaanpäässä. Puoliso: Lea s. Kontti -27. Lapset: Eila -48, Arvo -50, Olavi -58 +, Heli -67. Jatkosota: 1/JP 5, Vuosalmi. Lapin sota: 1/JP 5, kivemies, Sodankylä. Haavoittui 20.10.44 Sodankylässä. Sotilasarvo: sotamies.

TURUNEN Eino Ensio, kirvesmies, * 2.4.1925 Pyhännällä. Puoliso: Anni s. Karppinen -28. Lapset: Eero -49. Jatkosota: JääkI/3 Pr, Salla, Karjalan kannas. Haavoittui 21.6.44 Talissa. Sotilasarvo: sotamies. Kunniamerkit: Vm 2.

VAINIONPÄÄ Reino Adolf, maanviljelijä, * 24.9.1911 Rock Springsissä USA:ssa, + 28.9.1990 Kestilässä. Puoliso: Helvi s. Tervonen -16. Lapset: Vappu -38, Leena -44, Raimo -46, Alpo -52. Jatkosota: JvKoulK 23, ToimK/EsikP/YE, lähetti. Sotilasarvo: sotamies.

VÄISÄNEN Antti Oskari, maanviljelijä, kirvesmies, * 11.10.1923 Kestilässä, + 27.11.1979 Kestilässä. Puoliso: Aili s. Pääkkö -14. Lapset: Pirkko -50, Aimo -52. Jatkosota: 5/JR 25, kivmies, kpmies, Seesjärvi, Kaukjärvi, Summa,

Näykkijärvi. Haavoittui 10.11.43 Suurlahdella. Sotilasarvo: sotamies.

VÄISÄNEN Jaakko, maanviljelijä, * 21.11.1915 Kestilässä.

Puoliso: Aino s. Piirainen -21. Lapset: Pentti -47, Paavo -52. Talvisota: 6/JR 25, Kuhmo. Haavoittui 20.2.40 Sivakassa. Jatkosota: VP 13, puhmies, Vuonni-

VÄYRYNEN Eino Anton, maanviljelijä, * 13.7.1911 Kestilässä, + 13.8.1982 Kestilässä.

Puoliso: Tyyne s. Saarikoski -15. Lapset: Kauko -37, Eila -45, Elli -50. Talvisota: 6/JR 25, kivmies, pkampuja, Kuhmo. Jatkosota: III/JR 32, kompp vääp, Vuonni-

VÄYRYNEN Heikki, maanviljelijä, * 7.11.1906 Kestilässä, + 11.1.1979 Kestilässä. Puoliso: Taimi s. Karjalainen -11 +. Lapset: Liisa -39, Hannes -41, Antero -43, Paavo -46, Leena -50. Talvisota: 6/JR 40, kivmies, Pel-

kosenniemi, Savukoski, Joutsijärvi, Märkäjärvi, Vilajoki. Jatkosota: 7/JR 11, kivmies, varastomies, Vuonni-

VÄYRYNEN Lauri Einari, myymälänhoitaja, * 28.11.1923 Kestilässä.

Puoliso: Kerttu s. Huuskonen -24 +. Lapset: Tuula -55, Pauli -59. Talvisota: Linnoitustyöt, Kuhmo. Jatkosota: 8/JR 25, kkampuja, Seesjärvi, Suurlahti, Kannas. Haavoittui 23.5.43 Suurlahdella ja 28.6.44 Karisalmella. Sotilasarvo: sotamies. Kunniamerkit: 2 x Vm 2.

VÄYRYNEN Oiva Yrjö, maanviljelijä, * 23.1.1924 Kestilässä.

Puoliso: Sirpa s. Paavola -37. Lapset: Pirjo -61, Marja-Leena -63, Pauli -65. Jatkosota: II/JR 53, rjoht, Uhtua, Kivennapa, Muolaa, Heinjoki, Noskua. Lapin sota: II/JR 11, rjoht, Tornio, Rovaniemi, Kittilä, Enontekiö. Haavoittui 12.1.45 Lätäsenolla. Sotilasarvo: alikersantti.

VÄYRYNEN Onni, maanviljelijä, * 30.7.1920 Kestilässä, + 3.10.1994 Kestilässä. Puoliso: Laina s. Pennanen -25. Lapset: Raili -47, Eero -49, Ritva -53, Pentti -54, Juha -54. Jatkosota: JP 3, krh-suuntaaja, Loimola, Pitkä-

ranta, Salmi, Tuulos, Syväri, Karhumäki, Kuuterselkä, Tali, Vuosalmi. Lapin sota: JP 3, krh-suuntaaja, Pudasjärvi, Ranua, Sodankylä, Vuotso. Sotilasarvo: korpraali. Kunniamerkit: Vm 1, Vm 2.

VÄYRYNEN Otto Hermann, maanviljelijä, * 16.4.1900 Kestilässä.

Puoliso: 1. Liisa s. Heikkinen -96 +, 2. Margareta s. Koukkari -01 +. Lapset: Vappu -20 +, Irja -24, Väinö -28, Martta -33, Taina -34, Niilo -36, Teuvo -38, Lea -41. Talvisota: Hevossairaala, hevosten hoitaja, Ruukki. Jatkosota: JR 32, ajomies, Vasovaara, Latvajärvi, Vuokkiniemi, Ponkalahti, Vuonni-

VÄYRYNEN Tauno Taneli, muurari, * 5.5.1924 Kestilässä.

Puoliso: Anni s. Karppinen -32. Lapset: Matti -52, Veikko -54, Leena -55, Tuula -56, Marko -69. Jatkosota: III/JR 53, pkampuja, kpmies, Uhtua, Kivennapa, Kuuterselkä, Muolaa, Heinjoki, Noskua, Vuoksen Simola. Lapin sota: III/JR 53, kpmies, Tornio, Rovaniemi, Kittilä. Sotilasarvo: korpraali.

VÄYRYNEN Veikko Olavi, työmies, * 16.1.1925 Kestilässä, + 16.3.1979 Vaalassa. Jatkosota: TäydP 13, JR 15, JR 8, kkmies, kivmies, Ino, Viipuri, Kiviniemi, Vuosalmi. Sotilasarvo: korpraali.

VÄYRYNEN Viljo Samuli, työmies, * 30.7.1919 Kestilässä, + 5.6.1972 Kestilässä.

Jatkosota: I AKE, ErP 15, 13 AutoK, autonkulj, Lotinanpelto, missä haavoittui 28.5.44. Lapin sota: 13 AutoK, autonkulj, Pohjois-Suomi. Sotilasarvo: alikersantti. Kunniamerkit: Vm 2.

VÄYRYNEN Yrjö Matias, maanviljelijä, * 21.3.1920 Kestilässä.

Puoliso: Laura s. Paaso -30. Lapset: Hannu -54, Helena -56, Minna -70. Talvisota: Työkomppania, Kuhmo. Jatkosota: JP 4, 5/JR 48, rjoht, Korpiselkä, Salmi, Pitkäranta, Aunus, Vitele, Syväri, Valkeasaari, Kuuterselkä, Tali, Ihantala, Noskua. Haavoittui 15.9.41 Syvärillä. Sotilasarvo: kersantti. Kunniamerkit: Vm 1.

YRTTIAHO Lauri, maanviljelijä, * 10.11.1911 Kestilässä, + 20.10.1981 Kestilässä.

Puoliso: Martta s. Bäckmand -13. Lapset: Helvi -37, Marjatta -38, Lauri -40 +, Olavi -41, Viljo -43, Heikki -45, Annikki -46, Oiva -47, Kaarlo -49, Tuula -51, Hilikka -52 +, Anja

-53, Helinä -54. Talvisota: PrW, varasotemies, Kuhmo. Jatkosota: viestimies, keskusjrjoht, Uhtua. Sotilasarvo: alikersantti.

YRTTIAHO Matti, työmies, * 28.1.1913

Rantsilassa, + 4.8.1992 Kestilässä. Talvisota: JR 26, ajomies, Vuoksela, Muolaa, Salmenkaita, Vuosalmi. Jatkosota: JR 53, kivmies, ajomies, Kiestinki, Uhtua, Vammelsuo-Taipale -linja, Noskua. Haavoittui 22.8.41 Kiestingissä. Lapin sota: JR 53, ajomies, Rovaniemi, Kittilä. Sotilasarvo: korpraali.

YRTTIAHO Paavo Iikka, autonkuljettaja, * 1.7.1913 Kestilässä, + 12.4.1949 Haukiputaalla. Puoliso: 1. Sanelma s. Kettunen -18 +, 2. Irja s. Koskinen -23 +. Lapset: Seppo -38 +, Kaija -46. Talvisota: II/JR 25, pkrjoht, Kuhmo. Jatkosota: 91 AutoK, JärjK 1, autonkulj, Kiestinki. Haavoittui 21.3.43. Sotilasarvo: alikersantti.

YRTTIAHO Tuomas, maanviljelijä, * 20.6.1907 Kestilässä, + 18.6.1995 Kestilässä. Puoliso: Helmi s. Väisänen -06. Lapset: Irja -30, Sirkka -31, Veikko -34, Tuomo -43. Talvisota: 6 ErPPP, lääkau, Haapasaari. Jatkosota: III/JR 11, JR 32, Jsp:n lääkau, Uhtua. Sotilasarvo: alikersantti.

YRTTIAHO Väinö Tuomas, liikennöitsijä, * 24.4.1911 Kestilässä, + 15.12.1956 Haukiputaalla. Puoliso: Toini s. Niskanen -10 +. Talvisota: I/KTR 9, autonkulj, Kuhmo. Jatkosota: 9 TykK, 64 AutoK, 11 TykK, autonkulj, Tali, Ihantala. Sotilasarvo: vääpeli.

YRTTIAHO Väinö Tuomas, maanviljelijä, * 30.3.1909 Rantsilassa, + 30.10.1980 Kestilässä. Puoliso: Anna s. Putaala -17 +. Lapset: Marjatta -49, Anneli -50, Antti -52, Arto -53, Arja -58. Jatkosota: JR 11, kivmies, Uhtua. Haavoittui 20.10.41 Uhtualla. Sotilasarvo: sotamies.

YRTTIAHO Väinö, maanviljelijä, * 3.4.1914 Kestilässä. Puoliso: Saimi s. Karjalainen -15. Lapset: Paula -46, Heikki -50. Talvisota: PrW:n mukana Kuhmossa, pkampujan apul. Jatkosota: JR 11, pkampujan apul, Uhtua, Kiestinki, Kivennapa, Muolaa, Heinjoki. Haavoittui 27.7.41 Pistojoella. Lapin sota: JR 11, pkampujan apul, Tornio. Sotilasarvo: sotamies. Kunniamerkit: Vm 2.

RINTAMALOTAT

ALATALO myöh. TERVONEN Hilde

Heleena, siivooja,
* 19.3.1919 Kestilässä.
Puoliso: Yrjö Tervonen
-23 +. Jatkosota: KpK9/
5346, asemaravintolan
keittiö, Äänislinna.

KARPPINEN myöh. RANTANEN Impi

Katariina, emäntä,
* 11.6.1920 Kestilässä,
+ 7.9.1991 Kestilässä.
Puoliso: Uno Rantanen
-23 +. Lapset: Erkki -
44, Ilona -46, Veikko -
48, Väinö -50, Sinikka -
52, Markku -54, Jorma -
56 +, Timo -59. Jatkosota: SS 32, keit-
tiöltä Muhos.

BELETSKAJA myöh. SIIKONEN

Klaudia, kotirouva,
* 29.3.1925 Viteleessä.
Puoliso: Pekka Siikonen
-19 +. Lapset: Anita -
45, Mikko -48, Aila -50,
Tuula -57, Liisa -58.
Jatkosota: myyjä, Vako
Oy:n kauppa Viteleen
Suurmäki.

KEIHÄSKOSKI Anna Lyyti, työnjohta-

ja, * 11.4.1922 Kestiläs-
sä. Jatkosota: HevS,
konttoritehtävät, Märkä-
järvi, Tuuskala.

HEIKKINEN myöh. KORPIVAARA

Kyllikki, toimistonhoi-
taja, * 23.11.1923 Hai-
luodossa. Puoliso: Taito
Korpivaara -24. Lapset:
Juha -49, Hannele -53.
Jatkosota: säähavainnoi-
ja ja ilmavalvoja, Raat-
teen tie, Vuokkiniemi.

KEMPPAINEN Alma Eliisa, ompelija,

* 1.3.1914 Kestilässä.
Jatkosota: 3 autopesula,
konepesijä, Karhumäki,
Rovaniemi. Lapin sota:
Kajaani.

JOKELAINEN myöh. TURUNEN Lyyli

Liisa, kutoja, * 27.11.
1915 Kestilässä. Puoli-
so: Martti Turunen -20.
Lapset: Ansa -45, Ulla-
Maija -47, Marja-Leena
-49, Jukka -54. Jat-
kosota: Vuokkiniemi,
Vienan Karjala, Itä-Kar-
jala, mm. ilmavalvonnassa.

KORHONEN Helmi Elisabet, ompelija,

* 29.11.1918 Kestilässä.
Talvisota: Märkäjärvel-
lä linnoitustöissä muo-
nittajana 1940. Jat-
kosota: Syvärin varus-
korjaamossa siivoojana,
Syvärin ja Salmin kent-
täsaaraala. Aunus.

LAHTI myöh. KIVINIEMI Irja, rouva, * 7.6.1915 Kestilässä. Puoliso: Oskari Kiviniemi -16. Lapset: Marjatta -48, Pentti -50. Talvisota: Kotijoukkojen ilmavalvonta ja kansliatehtävät. Jatkosota: 12 HKs, yksikön kirjuri-lotta, Kiestinki, Tuhkala. Kunniamerkit: Vm 2.

LEINONEN myöh. TAIPALEENMÄKI Mirja Auroora, maanviljelijä, * 3.6.1914 Kestilässä. Puoliso: Olavi Taipaleenmäki -20 +. Lapset: Eero -49. Talvisota: Raahen suojeluskunta, Kestilä, ilmavalvonta. Jatkosota: Kenttäsairaala Kpk 2258, muonittaja, Helsinki, Aunus, Eteläsväri, Virskin luostari.

LEIVISKÄ Iiona Sofia, kansakoulunopettaja, * 4.10.1918 Kestilässä. Jatkosota: Paatene, Selki, Prääsä, Seesjärvi, kansakoulunopettaja.

LEIVISKÄ myöh. PIHKAKOSKI Aino Esteri, emäntä, * 21.2.1920 Kestilässä. Puoliso: Niilo Pihkakoski -19. Lapset: Pekka -47 +, Paavo -49, Päivi -54, Heikki -55, Mikko -59. Jatkosota: Ilmavalvontakeskus, Suomussalmi, Vuokkiniemi, Karhumäki.

MANKINEN myöh. TAIPALEENMÄKI Nanni Maria Elisabet, kotiäiti, * 3.10.1921 Kestilässä, + 9.7.1972 Oulussa. Puoliso: Erkki Taipaleenmäki -22. Lapset: Inkeri -43, Leo -49, Seppo -52 +. Jatkosota: Äyräpää, ilmavalvonta.

MANNERMAA Aino Vappu, peruskoulunopettaja, * 11.6.1916 Piippolassa. Talvisota: ilmavalvonta, Sonkajärvi. Jatkosota: opetus ja huolto. Aunuksen alue, Sammatuksen kylä.

MANNERMAA Helvi Eriikka, * 10.9.1915 Kestilässä. Talvisota: puhkeskus. Jatkosota: Sotasairaala 60, Kenttäsairaala 15, lääkintälotta, Itä-Karjala. Kunniamerkit: Vm 2 punaisen ristin kera.

MANNERMAA myöh. PESONEN Eeva, kotirouva, * 30.5.1917 Piippolassa. Puoliso: Väinö Pesonen -18 +. Jatkosota: Kenttäsairaala 38, sairaalalotta, Syväri, Äänislinna. Kunniamerkit: Vm 1, Vm 2.

MÄÄTTÄNEN myöh. LEIVISKÄ Lempi Mirjam (Mirja), maanviljelijän vaimo, * 11.8.1920 Tuupovaarassa. Puoliso: Väinö Leiviskä -20 +. Lapset: Markku -45, Anna-Liisa -47, Sylvi -48, Anja -52, Aune -56, Jorma -59, Yrjö -61. Jatkosota: E/6 AK, 12 KEK, keittiöapul, lottatehtävät, Tuupovaara, Korpiselkä, Terovaara, Leppäsyrtä, Pitkäranta, Vitele, Aunus, Nurmoila, Uhtua. Kunniamerkit: Vm 2.

PÄIVERÖINEN myöh. KESKITALO Elsa Tellervo, liikkeenharjoittaja, * 19.12.1922 Kestilässä. Puoliso: Leevi Keskitalo -29 +. Lapset: Kaarina -46, Matti -53. Jatkosota: KHevS, muonittaja, Tuhkala, Kiestinki. Kunniamerkit: Vm 2.

SEPPÄNEN myöh. BLOMQVIST Hilja Katri, kauppa-apulainen, * 18.2.1923 Kestilässä. Puoliso: Edvin Blomqvist -16. Lapset: Helen -46, Matti -53, Veikko -54. Jatkosota: kaukopartiohuoltoyksikkö, Rukajärvi, Karhumäki.

VEIJOLA myöh. TERVONEN Rauni Hellikki, emäntä, * 15.11.1923 Iissä. Puoliso: Ensio Tervonen -20 +. Lapset: Paavo -49, Anneli -53, Markku -55, Hilka -59, Jaana -64. Jatkosota: Kuusamon sotilassairaalan pesuambulanssin varuslottana.

VÄYRYNEN myöh. KARPPINEN Impi Katri, keittäjä, * 8.3.1922 Kestilässä. Puoliso: Eemeli Karppinen -17 +. Lapset: Eila -43, Liisa -47. Talvisota: Ilmavalvonta, Muhos.

VÄYRYNEN myöh. KÄRKKÄINEN Aino-Maria, rouva, * 2.10.1918 Kestilässä. Puoliso: Toivo Kärkkäinen -16. Lapset: Anja -53, Aila -54. Jatkosota: Lotta 1942, 5 KS, Äänislinna, Mäkriä, Lempero, Syväriin luostari, Salmi, Läskelä.

Lyhenneluettelo

Matrikkeliosastossa on tilan niukkuuden vuoksi jouduttu käyttämään runsaasti lyhenteitä. Sotilaskieleen ne ovat aina kuuluneet. Tässä kirjassa on yleensä käytetty vakiintuneita muotoja. Luettelo on laadittu helpottamaan matrikkelin käyttöä. Joukko-osastojen nimien lyhennyksissä käytetään kirjainten ohella numeroita, yleensä vuorotellen roomalaisia ja arabialaisia siirryttäessä pienemmästä suurempaan yksikköön. Niinpä 2/III/2K/III/JR 11 olisi luettava: Jalkaväkirykmentti 11:n kolmannen pataljoonan toisen komppanian kolmannen joukkueen toinen ryhmä. Pienet yksiköt on merkitty tavallisesti vain erikoisryhmien kohdalla. Suurin osa veteraaneista on merkintään lisäksi pataljoonansa, osa komppaniansa. Rykmenttiin kuului tavallisesti kolme jalkaväkipataljoonaa, joista kuhunkin neljä jalkaväkikomppaniaa. On siis voitu merkitä 10/JR 11 tai III/JR 11.

AK	armeijakunta
au	aliupseeri
AutoKV	autokenttävarikko
autonkulj	autonkuljettaja
D	divisioona (esim. 3 D)
E	esikunta
EK	esikuntakomppania
elläk, EL	eläinlääkintä (esim. ellääkau)
er	erillinen (esim. ErPstOs)
ErMtRsPtri	erillinen moottoroitu raskas patteri
ErOs P	erilliosasto Petsamo
ErOsSau	erilliosasto Savukoski
HevS	hevossairaala
HKS, HevKS	hevoskentasairaala
HRR	Hämeen ratsurykmentti
HSP	Vienan heimosoturipataljoona
is	ilmasuojelu
it	ilmatorjunta (esim. ittykki)
ItäKarjSH	Itä-Karjalan sotilashallinto
j, J	joukkue (esim. jjoht)
jjoht	joukkueenjohtaja
JP	jalkaväkipataljoona
JR	jalkaväkirykmentti
jv	jalkaväki (esim. JvKoulK)
JärjK	järjestelykeskus
jääk	jääkäri
k, K	komppania
KEK	kaatuneiden evakuointikeskus
kiv	kivääri (esim. kivmies)
kk	konekivääri (esim. kkmies)

KKK konekiväärikomppania
 KoHK Kuusamon harjoituskeskus
 KouLK koulutuskeskus
 kp konepistooli (esim. kpmies)
 kpääll komppanianpäällikkö
 krh kranaatinheitin (esim. krhmies)
 KSos kenttäsairaalaosasto
 kss kaasusuojelu (esim. kssmies)
 KTR kenttätykistörykmentti
 kulj kuljetus (esim. kuljoht)
 kv kevyt (esim. KvOs)
 LAs laivastoasema (esim. HelLAs)
 LeLv, LeR lentolaivue, lentorykmentti
 liik liikenne (esim. Liiktsto)
 LiikTsto liikennetoimisto
 LinRP linnoitusrakennuspataljoona
 LK, LääkK lääkintäkomppania
 LMep Laatokan meripuolustus
 LR Lapin ryhmä
 lääk lääkintä (esim. lääkemies)
 mk miekkojen kera
 mt moottoroitu
 mv moottorivene
 os osasto (esim. ErOs)
 P pataljoona (esim. ErP 15)
 patladj pataljoonan adjutantti
 patr patruuna (esim. patrkantaja)
 pion pioneeri (esim. PionP)
 pk pikakivääri (esim. pkmies)
 PohR Pohjan rykmentti
 pp polkupyörä
 PPP polkupyöräpataljoona
 PrW prikaati Vuokko (komentajan mukaan)
 ps panssari (esim. psjäkäri)
 pst panssarintorjunta (esim. pstlähitorjemies)
 Psto patteristo
 ptri (tykistö)patteri
 puh puhelin (esim. puhmies)
 PVaV poltto- ja voiteluainevarikko
 pääll päällikkö (esim. kpääll)
 R rykmentti (esim. JR)
 rj, rajaj rajajääkäri (esim. RjP)
 rj, rjoht ryhmänjohtaja
 RJR rannikkojalkaväkirykmentti
 RPr rannikkoprikaati (esim. ÄänRPr)
 rs raskas (esim. RsPsto)

RT raskas tykistö
 rv, Rv ratsuväki (esim. RvKouLK)
 saar saaristo (esim. SaarRPr)
 SissiK sissikomppania
 Skp suojeluskuntapiiri
 spol sotapoliisi (esim. SPolK)
 SS, SotaS sotasairaala
 SS-joukot Saksan armeijan erikoisjoukot
 SuvLv sukellusvenelaivasto
 sv sotavanki (esim. Svleiri)
 tal talous (esim. talau)
 tied tiedustelu (esim. TiedOs)
 tlk tammenlehvien kera
 TRT Turun rannikko-tykistörykmentti
 tst taistelu (esim. tstlähetti)
 tsto toimisto (esim. LiikTsto)
 Tyk tykki, tykistö (esim. PstTykK)
 TykK tykkikomppania
 täyd täydennys (esim. TäydP)
 ups upseeri
 URR Uudenmaan rakuunarykmentti
 v, V viesti (esim. VK)
 VaatKmo vaatetuskorjaamo
 varhoit varastonhoitaja
 VartK vartiokomppania
 VhPtri valonheitinpatteri
 vj, vjoht varajohtaja (esim. joukkvjoht)
 VKK viestikoulutuskeskus
 Vm vapaudenmitali (1. ja 2. luokan)
 VP viestipataljoona
 VR vapaudenristi (I-IV)

PERÄÄNTYMISVAIHE KARJALAN KANNAKSELLA

KESÄLLÄ 1944

28.6.44
JR 12
JR 11
JR 11
JR 11

20.6.44
JR 53
JR 11

17.7.44
JR 11
Vuosalmi

JR 53
Oinälä

11.6.44

JR 53
Kuntarvelkä

JRR

HRR

